

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mustafa YILDIZ

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN ULUSLARARASI PLATFORMLARDAKİ
KONUŞMALARININ SÖYLEM ANALİZİ ve MEDYAYA YANSIMALARI: BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ve TÜRK KONSEYİ ÖRNEĞİ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mustafa YILDIZ

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN ULUSLARARASI PLATFORMLARDAKİ
KONUŞMALARININ SÖYLEM ANALİZİ ve MEDYAYA YANSIMALARI: BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ve TÜRK KONSEYİ ÖRNEĞİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Turan ŞENER

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mustafa YILDIZ'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Faruk ATAAY (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Turan ŞENER (İmza)

Üye : Doç. Dr. Nedret ÇAĞLAR (İmza)

Tez Başlığı:

Recep Tayyip Erdoğan'ın Uluslararası Platformlardaki Konuşmalarının Söylem Analizi ve Medyaya Yansımaları: Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Türk Konseyi Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 26 / 07 / 2021

Mezuniyet Tarihi : 26/08/2021

Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Recep Tayyip Erdoğan’ın Uluslararası Platformlardaki Konuşmalarının Söylem Analizi ve Medyaya Yansımaları: Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Türk Konseyi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

imza

Mustafa YILDIZ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mustafa YILDIZ
Öğrenci Numarası	20195218013
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kamu Yönetimi
Programı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Turan ŞENER
Tez Başlığı	Recep Tayyip Erdoğan'ın Uluslararası Platformlardaki Konuşmalarının Söylem Analizi ve Medyaya Yansımaları: Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Türk Konseyi Örneği
Turnitin Ödev Numarası	1632420146

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 305 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 17/ 08 / 2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 5

alıntılar dahil % 8'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Danışmanın Unvanı-Adı-
Soyadı

İÇİNDEKİLER

GÖRSELLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
SUMMARY	xiv
TEŞEKKÜR.....	xv
ÖNSÖZ	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASET ve İLETİŞİM KAVRAMLARININ KESİŞİMİ: SİYASAL İLETİŞİM

1.1.Siyasetin Tanımı	2
1.2.İletişimin Tanımı.....	4
1.3.Siyasal İletişimin Tanımı	6
1.4.Siyasal İletişimin Tarihçesi.....	12
1.4.1. Siyasal İletişimin Dünyadaki Gelişimi.....	13
1.4.2. Siyasal İletişimin Türkiye’deki Gelişimi	14
1.5. Siyasal İletişimle Bağlantılı Diğer Disiplinler.....	15
1.6. Siyasal İletişimle Bağlantılı Olan Alanlar	16
1.7. Siyasal İletişimin Türleri, Yöntem ve Teknikleri	17
1.7.1. Siyasal İletişim Aktörlerinin Konumuna Göre Siyasal İletişim.....	18
1.7.1.1. Yüz Yüze Siyasal İletişim	18
1.7.1.2. Araçlı/Uzaktan Siyasal İletişim	18
1.7.1.3. Kitle İletişim Araçları ile Siyasal İletişim	19
1.7.2. Kapsam Alanına Göre Siyasal İletişim	19
1.7.2.1. Kurum Kapsamında Siyasal İletişim	19
1.7.2.2. Ulus Kapsamında Siyasal İletişim.....	20
1.7.2.3. Uluslararası Kapsamda Siyasal İletişim	20
1.7.3. Siyasal İletişimin Aktarılmasındaki Özellikler	20
1.7.3.1. Mesajı Gönderenin Kimliği	21
1.7.3.2. Mesajın Hedef Kitlesinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	21

1.7.3.3. Mesajın Aktarılmasında Kullanılan Araçlar/Kanallar	21
1.7.3.4. Mesajın Aktarılacağı Zamanın Özellikleri	22
1.7.3.5. Aktarılacak Mesajın Dilsel Özellikleri	22
1.8. Siyasal İletişimin Aktörleri	22
1.8.1. Devlet Başkanı	22
1.8.2. Hükümet ve Siyasi Partiler.....	23
1.8.3. Yerel Yönetimler.....	23
1.8.4. Diğer Aktörler	23
1.9. Küreselleşmenin Siyasal İletişime Olan Etkisi	24
1.10. Siyasal İletişim ve Medya	25

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASİ LİDERLİK ve RETORİK

2.1. Siyasi Liderde Dil Kullanımı	29
2.2. Liderin Tanımı	31
2.3. Liderlik Tanımı	33
2.4. Liderin Özellikleri.....	33
2.5. Liderlik Türleri	34
2.6. Siyasi Lider ve Özellikleri	36
2.7. Siyasi Liderin Bileşenleri: Retorik ve Üslup	37
2.7.1. Siyasal Lider ve Retorik.....	37
2.7.2. Siyasal Lider ve Üslup	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN ULUSLARARASI PLATFORMLARDAKİ KONUŞMALARININ SÖYLEM ANALİZİ ve MEDYAYA YANSIMALARI: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ve TÜRK KONSEYİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi	44
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	44
3.1.2. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları.....	46
3.1.3. Araştırmanın Metodolojisi	47
3.1.3.1. Araştırmanın Evren ve Örneklem Süreci.....	48
3.1.3.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları.....	50
3.2. Araştırma Verilerinin Analizi ve Bulgularının Değerlendirilmesi	51
3.2.1. İçerik Analizi ve Yöntem Uygulaması.....	51
3.2.1.1. İçerik Analizi Yöntemi	51

3.2.1.1.1. Frekans Analizi	55
3.2.1.1.2. Kategorisel Analiz	55
3.2.1.2. İçerik Analizi Yöntem Uygulaması	55
3.2.1.2.1. BM Tabloları ve Yorumları	58
3.2.1.2.2. İİT Tablo ve Yorumları	70
3.2.1.2.3. Türk Konseyi Tablo ve Yorumları	82
3.2.2. Söylem Analizi ve Van Dijk Yöntemi Uygulaması	92
3.2.2.1. Seçili Gazetelerin Haber Analizi	101
3.2.2.2. BM Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması	108
3.2.2.2.1. Makro Yapı	108
3.2.2.2.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz	108
3.2.2.2.1.1.1. Başlıklar	109
3.2.2.2.1.1.2. Haber girişleri/Spotlar	118
3.2.2.2.1.1.3. Fotoğraflar	124
3.2.2.2.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz	132
3.2.2.2.1.2.1. Durum	132
3.2.2.2.1.2.1.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi	132
3.2.2.2.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi	156
3.2.2.2.1.2.1.3. Sonuçlar	165
3.2.2.2.1.2.2. Yorum	167
3.2.2.2.1.2.2.1. Haber Kaynakları	167
3.2.2.2.1.2.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları	168
3.2.2.2.2. Mikro Yapı	168
3.2.2.2.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz	168
3.2.2.2.2.2. Sözcük Seçimleri	172
3.2.2.2.2.3. Haberlerin Retoriği:	178
3.2.2.2.2.3.1. İnandırıcı Bilgiler	178
3.2.2.2.2.3.2. Haberde İkna Stratejisi	179
3.2.2.2.2.4. Kanıtsallık figürleri	185
3.2.2.3. İİT Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması	191
3.2.2.3.1. Makro Yapı	191
3.2.2.3.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz	191
3.2.2.3.1.1.1. Başlıklar	191
3.2.2.3.1.1.2. Haber Girişleri/Spotlar	199

3.2.2.3.1.1.3. Fotoğraflar	202
3.2.2.3.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz	208
3.2.2.3.1.2.1. Durum	209
3.2.2.3.1.2.1.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi	209
3.2.2.3.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi	227
3.2.2.3.1.2.1.3. Sonuçlar	232
3.2.2.3.1.2.2. Yorum	232
3.2.2.3.1.2.2.1. Haber Kaynakları	232
3.2.2.3.1.2.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları	232
3.2.2.3.2. Mikro Yapı	233
3.2.2.3.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz	233
3.2.2.3.2.2. Sözcük Seçimleri	235
3.2.2.3.2.3. Haberlerin Retoriği	238
3.2.2.3.2.3.1. İnandırıcı bilgiler	239
3.2.2.3.2.3.2. Haberde İkna Stratejileri	239
3.2.2.3.2.4. Kanıtsallık Figürleri	244
3.2.2.4. Türk Konseyi Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması	250
3.2.2.4.1. Makro Yapı	250
3.2.2.4.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz	250
3.2.2.4.1.1.1. Başlıklar	250
3.2.2.4.1.1.2. Haber Girişleri/Spotlar	255
3.2.2.4.1.1.3. Fotoğraflar	257
3.2.2.4.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz	262
3.2.2.4.1.2.1. Durum	262
3.2.2.4.1.2.1.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi	262
3.2.2.4.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi	269
3.2.2.4.1.2.1.3. Sonuçlar	271
3.2.2.4.1.2.2. Yorum	271
3.2.2.4.1.2.2.1. Haber Kaynakları	271
3.2.2.4.1.2.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları	272
3.2.2.4.2. Mikro Yapı	272
3.2.2.4.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz	272
3.2.2.4.2.2. Sözcük Seçimleri	274
3.2.2.4.2.3. Haberlerin Retoriği	274

3.2.2.4.2.3.1. İnandırıcı Bilgiler	274
3.2.2.4.2.3.2. Haberde İkna Stratejisi	274
3.2.2.4.2.4. Kanıtsallık Figürleri	279
SONUÇ	285
KAYNAKÇA.....	292
Ö Z G E Ç M İ Ş	305

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 3.1 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	125
Görsel 3.2 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	126
Görsel 3.3 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	127
Görsel 3.4 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	128
Görsel 3.5 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	129
Görsel 3.6 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	130
Görsel 3.7 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	131
Görsel 3.8 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	133
Görsel 3.9 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	134
Görsel 3.10 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	134
Görsel 3.11 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	135
Görsel 3.12 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	136
Görsel 3.13 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	137
Görsel 3.14 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	137
Görsel 3.15 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	138
Görsel 3.16 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	139
Görsel 3.17 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	140
Görsel 3.18 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	141
Görsel 3.19 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	141
Görsel 3.20 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	142
Görsel 3.21 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	143
Görsel 3.22 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	144
Görsel 3.23 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	144
Görsel 3.24 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	145
Görsel 3.25 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	146
Görsel 3.26 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	147
Görsel 3.27 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	147
Görsel 3.28 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	148
Görsel 3.29 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	148
Görsel 3.30 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	149
Görsel 3.31 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	150
Görsel 3.32 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	151
Görsel 3.33 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	152
Görsel 3.34 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	153
Görsel 3.35 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	154
Görsel 3.36 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	155
Görsel 3.37 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	155
Görsel 3.38 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	156
Görsel 3.39 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	180
Görsel 3.40 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	181
Görsel 3.41 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	182

Görsel 3.42 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	183
Görsel 3.43 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	184
Görsel 3.44 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	185
Görsel 3.45 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	186
Görsel 3.46 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	186
Görsel 3.47 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	187
Görsel 3.48 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	187
Görsel 3.49 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	203
Görsel 3.50 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	204
Görsel 3.51 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	204
Görsel 3.52 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	205
Görsel 3.53 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	206
Görsel 3.54 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	207
Görsel 3.55 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	208
Görsel 3.56 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	209
Görsel 3.57 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	210
Görsel 3.58 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	210
Görsel 3.59 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	211
Görsel 3.60 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	212
Görsel 3.61 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	213
Görsel 3.62 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	213
Görsel 3.63 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	214
Görsel 3.64 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	214
Görsel 3.65 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	215
Görsel 3.66 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	216
Görsel 3.67 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	216
Görsel 3.68 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	217
Görsel 3.69 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	218
Görsel 3.70 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	219
Görsel 3.71 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	219
Görsel 3.72 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	220
Görsel 3.73 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	220
Görsel 3.74 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	221
Görsel 3.75 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	221
Görsel 3.76 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	222
Görsel 3.77 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	223
Görsel 3.78 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	223
Görsel 3.79 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	224
Görsel 3.80 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	225
Görsel 3.81 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	225
Görsel 3.82 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	226
Görsel 3.83 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	226
Görsel 3.84 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	240
Görsel 3.85 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	241
Görsel 3.86 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	242

Görsel 3.87 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	242
Görsel 3.88 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	243
Görsel 3.89 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	244
Görsel 3.90 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	245
Görsel 3.91 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	245
Görsel 3.92 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	246
Görsel 3.93 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	247
Görsel 3.94 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	258
Görsel 3.95 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	258
Görsel 3.96 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	259
Görsel 3.97 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	260
Görsel 3.98 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	261
Görsel 3.99 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	261
Görsel 3.100 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	262
Görsel 3.101 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	263
Görsel 3.102 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	263
Görsel 3.103 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	264
Görsel 3.104 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	265
Görsel 3.105 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	265
Görsel 3.106 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	266
Görsel 3.107 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	267
Görsel 3.108 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	267
Görsel 3.109 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	268
Görsel 3.110 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	268
Görsel 3.111 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	275
Görsel 3.112 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	276
Görsel 3.113 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	277
Görsel 3.114 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	277
Görsel 3.115 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	278
Görsel 3.116 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	279
Görsel 3.117 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	280
Görsel 3.118 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü	281

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Tez Kapsamında İncelenen Konuşmalar	56
Tablo 3.2 Konuşmaların Gazetelerin İlk Üç Gününde Yer Alma Sayılarının Genel Analizi.....	57
Tablo 3.3 Erdoğan'ın BM Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (İlk 9 Gazete).....	59
Tablo 3.4 Erdoğan'ın BM Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (Son 9 Gazete)	60
Tablo 3.5 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (BM-İlk 9 Gazete)	62
Tablo 3.6 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (BM-Son 9 Gazete)	63
Tablo 3.7 Gazetelerin Objektiflik Analizi (BM-İlk 9 Gazete)	65
Tablo 3.8 Gazetelerin Objektiflik Analizi (BM-Son 9 Gazete).....	66
Tablo 3.9 Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (BM).....	68
Tablo 3.10 Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (BM).....	69
Tablo 3.11 Erdoğan'ın İİT Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (BM-İlk 9 Gazete)	71
Tablo 3.12 Erdoğan'ın İİT Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (BM-Son 9 Gazete).....	72
Tablo 3.13 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-İlk 9 Gazete)	74
Tablo 3.14 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-Son 9 Gazete)	75
Tablo 3.15 Gazetelerin Objektiflik Analizi (İİT-İlk 9 Gazete).....	77
Tablo 3.16 Gazetelerin Objektiflik Analizi (İİT-Son 9 Gazete)	78
Tablo 3.17 Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (İİT)	80
Tablo 3.18 Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (İİT)	81
Tablo 3.19 Erdoğan'ın TK Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (TK- Tüm Gazeteler).....	83
Tablo 3.20 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (TK-Tüm Gazeteler)	85
Tablo 3.21 Gazetelerin Objektiflik Analizi (TK-Tüm Gazeteler).....	87
Tablo 3.22 Haberlerin Niteliği Tablosu (TK-Tüm Gazeteler).....	89
Tablo 3.23 Erdoğan'ın Konuşmalarının Gazetelerin İlk Üç Gününde Yer Alma Sayılarının Genel Analizi	90
Tablo 3.24 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Bağlı Oldukları Ajanslar.....	102
Tablo 3.25 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan'ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (BM)	102
Tablo 3.26 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan'ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (İİT).....	103

Tablo 3.27 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan'ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (TK).....	104
Tablo 3.28 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (BM)	104
Tablo 3.29 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (İİT).....	106
Tablo 3.30 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (TK).....	107

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1 BM Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	61
Grafik 3.2 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzdelik Dağılımı.....	64
Grafik 3.3 BM Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği.....	67
Grafik 3.4 İİT Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	73
Grafik 3.5 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzdelik Dağılımı.....	76
Grafik 3.6 İİT Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği.....	79
Grafik 3.7 Türk Konseyi Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	84
Grafik 3.8 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzdelik Dağılımı.....	86
Grafik 3.9 Türk Konseyi Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği.....	88

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BM : Birleşmiş Milletler

BMGK : Birleşmiş Milletler Genel Kurulu

Çev. : Çeviren

DAEŞ/İŞİD: Irak ve Şam İslam Devleti

FETÖ : Fetullahçı Terör Örgütü

İİT : İslam İşbirliği Teşkilatı

PKK : Kürdistan İşçi Partisi

TK : Türk Konseyi

YPG : Halk Koruma Birlikleri

ÖZET

Çağımızın getirdiği haberleşme imkanları tarihte hiç olmadığı kadar insanların birbirleri ile olan iletişimini kuvvetlendirmiştir. İnsanlar arasındaki iletişim bağlarının kuvvetlenmesi gerek siyaset disiplininin gerekse de iletişim disiplininin gelişmesine neden olmuştur. Özellikle kitle iletişim araçları üzerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu anlamda en eski iletişim araçlarından olan gazeteler, insanların haber alma gereksinimini yerine getirmiştir. Ancak her gazete gerek ekonomik gerekse de ideolojik bazı sebeplerden dolayı olayları farklı şekillerde lanse edebilmektedir.

İletişim olanaklarının gelişimi siyaset disiplininin de gelişimini etkilemiştir. Bu çerçevede özellikle liderlerin değişen iletişim olanaklarına ayak uydurması beklenmiştir. Diğer yandan liderlerin iletişim dili ve araçları ile gerek ülkesinin iç politikasına gerekse de dış politikasına yönelik söylemlerini şekillendirmesi beklenmiştir. Bu anlamda hiçbir liderin konuşmasının etkisi konuşma yapılan ortam ile sınırlı kalmamıştır. Bu tez çalışmasında da Erdoğan'ın uluslararası kuruluşlarda yapmış olduğu konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı analiz edilmiştir.

Bu tez çalışmasının amacı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Türk Konseyi (TK) gibi uluslararası kuruluşlarda yapmış olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını saptamaktır. Bu amaçla öncelikle içerik analizi yöntemi ile Erdoğan'ın ilgili kuruluşlardaki konuşmalarının Türkiye basınında ne kadar süreyle ve nasıl yer aldığına dair bulgular elde edilmiştir. Daha sonra eleştirel söylem analizi ile konuşmaların yer aldığı haberlerin görünen anlamları ve görünmeyen anlamları analiz edilmiştir. Konuşmalara yönelik haberler, Van Dijk'in haber analiz yöntemi ile çözümlenerek Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söylem, Politik Söylem, Siyasal İletişim, Lider, Recep Tayyip Erdoğan.

SUMMARY

DISCOURSE ANALYSIS AND MEDIA REFLECTIONS OF RECEP TAYYİP ERDOĞAN'S SPEECHES ON INTERNATIONAL PLATFORMS: THE EXAMPLE OF THE UNITED NATIONS, THE ORGANIZATION FOR ISLAMIC COOPERATION AND THE TURKISH COUNCIL

Communication opportunities brought by our age have strengthened the communication of people with each other more than ever before in history. The strengthening of communication ties between people has led to the development of both the discipline of politics and the discipline of communication. There have been significant development especially on mass media. In this sense, newspapers, one of the oldest communication tools, have fulfilled the need of people to receive news. However, each newspaper can present the events in different ways due to both economic and ideological reasons.

The development of communication facilities has also affected the development of the discipline of politics. In this context, leaders were expected to keep up with the changing communication opportunities. On the other hand, it was expected that the leaders would shape their discourses on both the domestic and foreign policy of their country with their communication language and tools. In this sense, the effect of any leader's speech was not limited to the environment in which the speech was made. In this thesis, it has been analyzed whether Erdoğan's speeches in international organizations are related to Turkey's domestic policy.

The aim of this thesis is to determine whether the speeches of President Recep Tayyip Erdoğan in international organizations such as the United Nations (UN), the Organization of Islamic Cooperation (OIC) and the Turkish Council (TK) are aimed at Turkey's domestic policy. For this purpose, first of all, with the content analysis method, findings about how long and how long Erdoğan's speeches in the relevant institutions took place in the Turkish press were obtained. Then, the visible and invisible meanings of the news in which the speeches took place were analyzed with critical discourse analysis. The news about the speeches were analyzed with Van Dijk's news analysis method and it was tried to determine whether Erdoğan's speeches were aimed at Turkey's domestic policy.

Keywords: Discourse, Political Discourse, Political Communication, Leader, Recep Tayyip Erdoğan

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması sürecinde benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen başta annem Fadime Yıldız, babam Hüseyin Yıldız olmak üzere bütün aile bireylerime teşekkür ve saygılarımı sunuyorum. Tez çalışması sürecinde yaptığı danışmanlık ve göstermiş olduğu özveri için danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Turan Şener'e de teşekkürlerimi sunuyorum.

Uzay zamanda zamanı anlamlı kılan Buket Öztürk'e bu tez çalışmasının her bir harfine sunduğu katkılardan, tez sürecinde gösterdiği sabır ve özveriden dolayı sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖNSÖZ

Erdoğan'ın yapmış olduğu konuşmalarla ilgili literatürde birden çok çalışma mevcuttur. Ancak uluslararası platformlarda yapmış olduğu konuşmalar üzerine çok az çalışma bulunmaktadır. Bu anlamda bu tez çalışması, daha önce literatürde Erdoğan'ın uluslararası kuruluşlarda yapmış olduğu konuşmaları ve bu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz eden ilk çalışma olacaktır.

Bu tez çalışmasında, Erdoğan'ın BM, İİT ve Türk Konseyi'nde yapmış olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz edilmiştir. Bu çerçevede tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde siyasal iletişim olgu ve süreçleri üzerinde durulacaktır. Bu kavramların üzerinde durulması, liderin söyleminin anlaşılması ve gazetelere yansımalarının analiz edilebilmesi bakımından önemlidir. İkinci bölümde lider, liderlik ve siyasal liderlik olgularının neler olduğu tartışılacaktır. Daha sonra siyasal lider açısından retorik ve üslup kavramlarının neler olduğu tartışılacaktır. Bu tartışma, siyasal bir liderin söylemlerinin çözümlenebilmesi için gerekmektedir.

Tezin son bölümünde ise öncelikle tez sürecinde takip edilen yöntem ve süreçler hakkında bilgi sunulacaktır. Daha sonra iki ana bölüm şeklinde yöntem uygulamasına yönelik bulgular ortaya konulacaktır. Öncelikle birinci alt başlık olan içerik analizi yöntemi ile Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen konuşmalarına yönelik nitel bulgular elde edilip yorumlanacaktır. Daha sonra ikinci alt başlık olan söylem analizi yöntemiyle, gazete analiz yönteminde derinlemesine analiz yapmaya imkân veren Van Dijk'in haber analiz yöntemi uygulanacaktır. Her iki analiz yönteminden de elde edilen veriler tez çalışmasının araştırma sorusu çerçevesinde yorumlanacaktır.

Bu tez çalışması ile Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarındaki konuşmalarının Türkiye iç basınında ne kadar ve nasıl yer aldığı analiz edilmiş olacaktır. Bu analiz ile Erdoğan'ın yapmış olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı analiz edilmiş olacaktır. Diğer yandan Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını noktasında medya ve basının etkisi analiz edilmiş olacaktır.

GİRİŞ

İletişim, insanların birbirilerini anlama ve varlıklarını sürdürme konusunda temel bir gereksinimdir. Ülkelerin varlığını sürdürmesinde ise siyaset vazgeçilmez bir yere sahiptir. Bu anlamda iletişim ve siyaset disiplinlerinin kesişiminden oluşan “siyasal iletişim” bütün insanları etkileyen bir kavramdır. Bu anlamda siyasal iletişimin başat aktörü olan lider, devlet başkanı vb.dir. Devlet başkanının yapmış olduğu bir konuşma genellikle iç politikaya yönelik olsa da zaman zaman dış politikaya yönelik de olmaktadır. Bu çerçevede bir devlet başkanının yapmış olduğu konuşmanın yeri, konuşmasının kapsamına yönelik bir kısıtlama sunmamaktadır. Bu anlamda konuşmasının yerinin değil, içeriğinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu minvalde bu tezin amacı, Erdoğan’ın BM, İİT ve TK’de yapmış olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz etmektir.

Tezin esas amacı doğrultusunda bu çalışma üç bölümde yapılandırılmıştır. Tezin birinci bölümünde siyasal iletişim kavramı tüm boyutları ile tartışılacaktır. Siyasal iletişime yönelik çizilen kavramsal çerçeve, siyasi bir liderin kendisini takip edenleri nasıl etkileyebildiği noktasında fikir sunmaktadır. Öte yandan siyasi liderin kitlesini etkileyebilmesinde medya da önemli bir paya sahiptir. Bu bakımdan tezin ilk bölümünde siyasal iletişim ve medyanın birbiri ile olan bağlantısı da incelenmiştir. Tezin ilk bölümünde siyasi bir liderin ülke politikalarına yönelik ortaya koyduğu söylemin analizinde nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair fikir edinilecektir.

Tezin ikinci bölümünde ise liderlik konusu tartışılacaktır. Öncelikle lider, liderlik kavramlarına; siyasi liderin ne olduğuna ve temel özelliklerine değinilecektir. Daha sonra da siyasi bir liderin, toplumla iyi bir bağ kurabilmesinde temel yapı taşları olan retorik ve üslup kavramları tartışılacaktır. Tezin ikinci bölümünde tartışılan siyasi lider ve bileşenleri, bir liderin söylemindeki saklı anlamları ortaya çıkarmakta önemlidir. Tezin üçüncü bölümü ise yöntem ve uygulama olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Öncelikle tezin araştırma yöntemlerine yönelik bilgiler sunulacaktır. Daha sonra uygulama kısmında, iki alt başlık altında söylem analizi gerçekleştirilecektir. Birinci alt başlıkta içerik analizi yönteminin ne olduğu ve uygulaması konusunda bilgiler sunulacaktır. Daha sonra tez konusu kapsamında incelenen 18 adet gazeteye yönelik içerik analizi gerçekleştirilecektir. İkinci alt başlıkta ise söylem analizi ve uygulaması sunulacaktır. Bu başlık altında, öncelikle söylem analizi ve Van Dijk’in söylem analizi yöntemi tartışılacaktır. Daha sonra ise tez kapsamında seçilen farklı görüşteki 5 adet gazeteye Van Dijk’in ortaya çıkardığı haber söylem analizi yöntemi uygulanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SIYASET ve İLETİŞİM KAVRAMLARININ KESİŞİMİ: SIYASAL İLETİŞİM

Siyasal iletişim alanında ortaya konulmuş akademik çalışmalar incelendiğinde genelinin, siyasi partilerin seçim faaliyetleri, öne çıkan siyasi aktörlerin kişilikleri ve bu kişilerin ortaya koymuş olduğu eylemleri incelediği ya da gazetelerde yer alan haberlerin sınıflandırılmasını yapmaktan öteye geçemediği görülmektedir. Bu anlamda siyasal iletişim olgusunun disipliner karakterine yönelik çalışmalar yok denecek kadar azdır (İngeç ve Gülleb, 2018: 141). Bu bakımdan, tezin bu bölümünde siyasal iletişimin kavramsal bir çerçevesi çizilerek, disipliner yönü ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Siyasal iletişimin en temelinde iki disiplin yer almaktadır. Bu disiplinlerden literatürde “siyaset bilimi” ve “iletişim disiplini” olarak bahsedilmektedir. Siyasal iletişimin temel dayanakları olması bakımından her iki disipline yönelik kavramsal bir çerçeve çizmek, siyasal iletişimi daha anlaşılır kılacaktır.

1.1.Siyasetin Tanımı

Siyaset, topluma dair birçok durumu içinde barındıran bir kavramdır. Bu bakımdan insanlık tarihi boyunca, siyaset olgusunun ne olduğu farklı yönlerden tartışılmıştır. Ancak sabit bir tanım üzerinde hemfikir olunamamıştır. Bu bakımdan da siyaset kavramına yönelik, her disiplin kendi penceresinden bir tanımlama ortaya koymuştur.

Siyaset (politika) kavramının dil bilgisel kökeni Latinceye dayanmaktadır. Siyaset kavramı Latince “kente ait” anlamında kullanılmaktaydı (Aziz, 2019: 3). Diğer yandan siyaset, bireyin sergilediği davranışlarla ilişkili bir kavramdır (Tokgöz, 2008: 118). Bu bakımdan Aristoteles, politika (siyaset) kavramını halka yönelik ortaya konulan etkinlikler bütünü olarak tanımlamaktadır (Akgül vd., 2016: 42). Bu çerçevede siyaset denilen olgu, toplumda meydana gelen her şeyi kendisine konu edinebilmesi mümkün olan bir kavram (Başarır, 2020: 111) olarak tanımlanmıştır.

Siyaset; medeniyetin gelişimi sonucu, insanların zorunlu olarak bir arada yaşamaya mecbur olmasıyla ortaya çıkan toplum olgusunun yönetilmesi dair yürütülen bütün faaliyetleri içine alan bir kavramdır (Başarır, 2020: 111). Bu minvalde siyaset (politics) olgusunu, insanların ortak yaşam kurallarını belirledikleri, bu kuralları korudukları ve zaman zaman bu kuralları çağa göre yeniden düzenledikleri bir disiplin (Demir, 2018: 81) olarak tanımlamak

mümkündür. Ayrıca Heywood (2015: 62), siyaset olgusunun aynı zamanda bu kuralları inceleyen akademik bir bilim dalı olduğunu belirterek, siyasetin bilimselliğine vurgu yapmaktadır.

Siyaset biliminin dar anlamda bir tanımlaması şu şekildedir: Siyaset bilimi, yöntemin organizasyonunun işleyişini ve siyasi yönü bulunan kurumlar ile bulunmayan kurumların arasındaki süreçleri ve ilişkileri sistemli bir şekilde tanımlama, çözümleme ve açıklık getirmeye çalışan akademik bir disiplindir. Ancak 20. yüzyılda, siyaset biliminin “sadece devletle sınırlı” olan bu tanımlaması, genel kaynaklarının dağıtılmasında rol oynayan gerek iktisadi ve sosyal süreçleri gerekse de diğer süreçleri kapsayacak bir tanımlamaya dönüşmüştür (Heywood, 2015: 148). Siyasetin tanımlanmasında yaşanan bu evrimleşme, siyasetin hem kapsamını hem de ne kadar dinamik bir olgu olduğunu göstermektedir.

Demir (2018: 82), siyaset bilimi araştırmacılarının, siyaset kavramını üç farklı açıdan ele aldığını belirtmektedir. *Birinci* görüşe göre siyaset, temelde toplumsal uzlaşıya dayanan toplumu yönetme biçimidir. *İkinci* görüşe göre siyaset, toplumsal alanda bir arada yaşayan insanların iktidarı elde etmek için verdiği mücadele ve çatışmadır. *Üçüncü* görüşe göre ise siyaset, toplumda var olan siyasal aktörlerin arasında meydana gelen iktidar mücadelesidir.

Heywood’da üstte Demir’in belirttiği şekilde, siyaset kavramının belli yönleri olduğunu belirtmektedir. Heywood’a göre (2015: 63-64), siyaset kavramının birbirinden farklı dört yönü bulunmaktadır. *Birinci yönü*, devlet ve yönetim olguları ile olan ilişkisidir. Siyaset kavramının kökeni, antik Yunan dönemi içerisinde “şehir devletleri anlamına gelen ‘polis’ kelimesine” dayanmaktadır. Bu bakımdan siyaset olgusu; çoğu insanın, birçok sosyal faaliyetin ya da kurumun siyaset sürecinin ‘dışında’ yer aldığını ima etmektedir. Bu anlamda faaliyet alanı yalnızca devletle sınırlı olan bir kavramdır. *İkinci yönü*; siyaset kavramının, bireylerin “şahsına özel” olan durumlardan ziyade “kamusal” bir faaliyet alanı olmasıdır. *Üçüncü yönü*; siyaset olgusunun, meydana gelen çatışmaların çözümünde sadece zorlama ya da salt iktidar gücünü kullanmak yerine; karşılıklı bir ödünleşme, mutabakat ve müzakere gibi anlaşmaya dayalı yöntemleri tercih etmesidir. Siyaset kavramının *dördüncü* ve son yönü, toplumsal varoluşun gelişimi çerçevesinde kaynakların meydana getirilmesi, dağıtılması ve kullanılmasının koordine edilmesidir.

Toplumsal konularda gerçekleşen tartışmalar olarak tanımlayabileceğimiz siyaset kavramı, siyasal iletişim olgu ve sürecinin çok geniş bir kısmını da içine alan bir olgudur.

Siyaset ile olan bu bağlamı bakımından, siyasal iletişim olgu ve süreci yalnızca seçim zamanında değil, hayatın her alanında yer edinmiş bir olgudur (Yazıcı ve Karlı, 2016: 101).

1.2.İletişimin Tanımı

Çağımızı, diğer çağlardan ayıran en önemli niteliklerinin arasında “iletişim çağı” olma özelliği öne çıkmaktadır (Özsoy, 2009: 27). Bu anlamda iletişim, çağımızda dünya tarihinde hiç olmadığı kadar önemli bir kavram olarak yer almaktadır.

İletişim, insanın bazen bilinçli bazen de nefes almak gibi bilinçsiz bir şekilde gerçekleştirdiği, toplumla bir arada yaşama aracıdır (Aziz, 2011: 15). Bu anlamda iletişimi, insanların birbirleri arasında kurduğu bağların temel dinamiği olarak tanımlamamız mümkündür (Tokgöz, 2008: 98). Öte yandan iletişim kavramının insana özgü olduğu kadar diğer canlılara da özgü olduğu bir gerçektir. Çünkü her canlı varlığın kendine özgü iletişim yöntemleri bulunmaktadır (Aydın, 2013: 21).

Mutlu’ya göre (2012: 148) iletişimin ne olduğu konusunda iki yüze yakın tanım bulunmaktadır. İletişim üzerine tanımlamaların bu denli fazla olmasındaki temel neden, her disiplinin kendi penceresinden bir yaklaşım ile iletişimi ele almasından kaynaklanmaktadır. Çünkü iletişim, istisnasız her insanı ve toplumu etkileyen bir olgudur (Aydın, 2013: 22). Bu minvalde literatür tarandığında çeşitli iletişim tanımlamalarının olduğu görülmektedir. Bu tanımlamalardan bazıları şu şekildedir:

Norbert Wiener’e göre iletişim, insanın kendi çevresi üzerinde kurduğu etkili bir denetimin sağlanmasında en güçlü etkidir (Tokgöz, 2008: 111).

Özsoy’a göre (2009: 175) iletişim; düşünce, görüş ve sezgilerin; yazılı, yazısız ve görsel araçlar kullanılarak aktarılmasıdır.

Mutlu’ya göre (2012: 149) iletişim; mesajı gönderen kişiden başlayan, iletilmek istenen mesajın belli iletişim kanallarını kullanarak alıcıya belli tutum, düşünce, duygu vb. durumların aktarılabilmesidir.

Lasswell ve Schramm gibi iletişim disiplini alanında çalışmalar yürüten bilim insanları, iletişim kavramını, göndericinin alıcıya iletmek istediği mesajı gazete, radyo, telgraf vb. diğer kitle iletişim araçlarını kullanarak aktarılması olarak tanımlamaktadır (Güngör, 2015: 24).

İletişimin tanımının tek olamaması gibi iletişim süreci üzerinde de hemfikir olunmuş net bir kalıp bulunmamaktadır. Ancak birçok araştırmacının benimsediği bir kalıp da

mevcuttur. Özay (2018: 52) bu iletişim süreci kalıbını, kaynaktan gönderilen bilginin bir kanal (yazılı veya yazısız (konuşma, görsel veya beden dili) şekilde) vasıtası ile durumların, görüşlerin, bilgilerin, hislerin ve kültürlerin öteki kişilere veya topluluklara iletilmesi olarak açıklamaktadır.

Siyaset ve toplum olguları arasındaki iletişimsel süreç, iletişim olgusu sayesinde kurulmaktadır (Geçer, 2016: 276). Bu anlamda Şener (2020: 283) iletişimi, topluma ulaşmakta en etkili araç olması bakımından, siyaset olgusunun en temel paydaşı olarak kabul etmektedir. Öte yandan Akdağ da (2020a: 9) iletişim kavramını, siyasetin ana damarı olarak nitelendirmektedir.

İletişim olgusunun gelişiminde ve bir bilim dalı olmasında iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler etkili olmuştur. Özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, kitle iletişim araçlarının da gelişmesine ve toplumların genelinde bu kitle iletişim araçlarını kullanmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerin etkisi ile iletişim olgusu, 19. yüzyılda bir disiplin haline dönüşmeye başlamıştır. Öte yandan iletişim araçlarındaki muazzam ilerlemeler, 20. yüzyılın başlarından günümüze kadar kendisini çok daha fazla hissettirmiştir (Aziz, 2019: 2).

İletişim; var olan bütün boyutlarıyla ve tüm türleriyle (yazılı, sözlü, görsel vd.) birlikte bütün toplum ve kültürlerde insanların birbirleriyle, bağlı bulundukları toplumlarla, kendi kültürüyle ve benimsenen global hayat şekilleriyle ilişki kurabilmenin en esas yoludur (Geçer, 2016: 274). Bu minvalde iletişim, teknolojinin insanlara sunmuş olduğu “bilgiye ulaşma hızı” sayesinde, insanları elde etmiş oldukları bilgileri irdelemeye yönlendirmiştir. Bu anlamda insanlar elde ettikleri bilgileri kimlere, ne şekilde, kimler tarafından, hangi zamanda ve hangi yerde verileceği bakımından incelemiştir (Aziz, 2019: 2).

Siyasal iletişimin siyaset disiplini ile olduğu kadar, iletişim disiplini ile de benzerlikleri bulunmaktadır. Büyük oranda benzerliklerinin bulunmasına rağmen, siyasal iletişim süreci çıktılarının siyasi karakterli olması, siyasal iletişimi iletişim sürecinden ayıran en önemli farktır (Demir, 2018: 89).

Siyasal iletişimi anlamak için siyaset ve iletişim disiplinlerini kavrayabilmek şarttır. Bu bakımdan üstte, siyasal iletişimden önce siyaset ve iletişimin ne olduğuna dair kısa bir kavramsal çerçeve çizilmiştir. Her iki disiplin de insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Bu geçmiş, gerek tarihî süreçler gerekse de medeniyetin gelişim gereği olarak, iki disiplinin kesişim noktasından yeni bir disiplin ortaya çıkarmıştır.

1.3.Siyasal İletişimin Tanımı

Şener'e göre (2020: 283) siyaset ve iletişim disiplinleri, demokrasi olgusunun gelişmesinin bir sonucu olarak iç içe geçmişlerdir. Hatta Şener, disiplinlerin birbirinden ayrı kullanıldıklarında herhangi bir anlam ifade etmeyen bir yapıya dönüştüklerini belirtmektedir. Bu bakımdan da yaşanan siyasi ve sosyolojik gelişmeler sonucu siyasal iletişim, bu iki disiplinin kesişimi olarak ortaya çıkmıştır.

Siyasal iletişim olgusunun ortaya çıkışını, insanoğlunun yerleşik hayata geçmiş olmaya başladığı ilk çağlara kadar dayandırmak mümkündür. Ancak siyasal iletişimin kendine has yaklaşımlar geliştirmesi, kavramsal yönden gelişmesi (Tokgöz, 2008: 21) ve bir disiplin haline dönüşmesi için tarihsel bir dönüşüm yaşaması gerekmiştir.

Lilleker'e göre (2013: 15) siyasal iletişim, siyaset kadar eski bir geçmişe sahiptir. Ona göre siyasal iletişim, nasıl ki günümüz toplumunun bir parçası ise antik Yunan ve Roma dönemlerinin de bir parçasıydı. Bu anlamda siyasal iletişimi; kökeni insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanan siyaset ve iletişim disiplinlerinin arasındaki ilişkiyi ve mutlak bağları, güçlü bir bilimsel birikimle literatüre kazandıran bir disiplin (Soncu, 2018: 63) şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu çerçevede Tokgöz de siyasal iletişimin siyaset ile olan bilimsel bağlarına vurgu yapmaktadır. Tokgöz (2008: 106), siyasetin bilimselleşmeye başladığı zaman dilimi ile siyasal iletişim olgusunun kavramsal bir anlam kazanmasının aynı zaman dilimine denk gelmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu anlamda siyasal iletişimin, siyaset olgusunun yaşadığı “bilimselleşme süreci” esnasında ortaya çıktığını belirtmektedir.

Siyasal iletişim olgusuna yönelik çalışmalar son elli içerisinde ortaya çıkmıştır. Ancak siyasal iletişim nosyonunun ilk uygulama örneklerini, antik Yunan medeniyetinde devlet adamları veya yöneten kişilerin toplum ile olan ilişkisine kadar dayandırmak mümkündür. Zaman içerisinde, medeniyetlerin gelişimiyle birlikte toplumsal alanda değişimler meydana gelmiştir. Bu değişim hem “siyaset bilimi” hem de “iletişim bilimi” disiplinlerinde kendisini göstermiştir. Bu anlamda zaman içerisinde her iki disiplinde de yürütülen çalışmalarda siyaset ve iletişim nosyonları bir arada kullanılmıştır. Bu minvalde de literatürde siyasal iletişim alanında çalışmalar yürütülmüştür (Aziz, 2019: 1-2). Bu anlamda siyasal iletişim alanına yönelik yürütülen çalışmaların tarihsel başlangıcının, günümüze yakın olması bakımından “yeni çalışmalar” olarak nitelendirilmesi pek de yanlış bir yaklaşım olmayacaktır (Tokgöz, 2008: 94).

Siyasal iletişim kavramının, günümüzde üzerinde birden çok çalışma yapılmış olmasına rağmen mutabık olunmuş bir tanımlaması bulunmamaktadır. Bu bakımdan belirli bir tanımlamasının yapılması oldukça zor bir kavramdır (Tokgöz, 2008: 98). Siyasal iletişim kavramına yönelik sabit bir tanımlamanın ortaya konulabilmesinde iki temel sorun baş göstermektedir. Bu sorunlardan *birincisi*: Siyaset ve iletişim gibi iki ayrı disiplinin ortak bir yansıması olan “siyasal iletişim” kavramının tanımlanmasında, iki alanın da kendi içerisinde çok geniş bir derinliğe sahip olması bakımından ortaya çıkan tanımsal zorluktur. Bu anlamda siyasal iletişim nosyonunu şu şekilde tanımlamamız mümkündür: Siyasi aktörlerin kendilerine özgü ideolojik amaç veya politikalarını başka gruplara, topluluklara, ülkelere veya var olan bloklara benimsetebilmek ve bununla da kalmayıp, gerektiğinde uygulamak ya da eyleme dönüştürmek için farklı iletişim teknikleri veya türlerine başvurmasıdır. Bu geniş kapsamlı tanıma karşılık, daha dar anlamı olan özel tanımlamalar, siyasal iletişimin var olan tür ve aktörlerine dayandırılarak tekrardan yapılabilmektedir (Aziz, 2019: 3-4).

Siyasal iletişim kavramının sabit bir tanımına yönelik *ikinci* sorun ise siyasal iletişimin var olan olgu ve süreçlerinin devamlı bir değişim ve dönüşüm içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır (Aziz, 2019: 4). Siyasal iletişim kavramının gerek teknolojinin hızla ilerlemesi sonucu kitle iletişim araçlarının değişmesi ve dönüşmesi sebebiyle, gerekse de siyaset ve iletişim disiplinlerinde yaşanan ilerlemeler sonucunda sabit bir tanımlaması yapılamamaktadır.

Siyasal iletişim alanındaki uygulamalar farklı sebeplerden ötürü ülke, bölge veya kişi bazında farklılık göstermektedir (Sağlam, 2019: 123). Bu anlamda birçok farklı tanımlamasının olması da gayet normaldir. Siyasal iletişime yönelik literatürde yer alan bazı tanımlamalar şu şekildedir:

Demir’e göre siyasal iletişim olgusu, tarihi süreç içerisinde ortaya çıkan yöneten ve yönetilen ayrımıyla filizlenmiştir (Demir, 2018: 95).

Özsoy (2009: 22) siyasal iletişimi, birbirinden farklı aktörlerin dile getirmiş olduğu siyasal söylemlerin hem üretimine hem de değişimine dair akla gelebilecek bütün şeyler olarak tanımlamaktadır.

Tokgöz’e göre (2008: 100) siyasal iletişim, toplumda var olan birtakım kanıların, birbiri ile uyuşmayan görüşlerin, nicel tekniklere başvurularak tahmin edilebilmesidir.

İngeç ve Gülleb'e göre (2018: 144) siyasal iletişim, bir bireyin diğer bireylerle, gruplarla ve kurumlarla olan ilişkisini, bir grubun diğer gruplarla ya da kurumlarla olan ilişkisini ve örgütler ile kurumlar arasında var olan otoriter bağları ortaya koymaya ve incelemeye çalışan bir disiplindir.

Siyasal iletişim, iletişim olgusunun siyasal süreçlerde aldığı roldür. Chaffe de bu rolün en iyi yol olacağını belirtmiştir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 95).

Oğuz'a göre (2018: 91) siyasal iletişim, insanların birey veya toplum olarak sergilediği iktidar mücadelesinin önemli bir parçasıdır. Bu minvalde, dünya tarihinde yaşanan tüm dönemlerde, her siyasi liderin kendi düşüncelerini topluma anlatma ve kendisine rakip olan kişiler karşısında halkın desteğini alabilme amacı güttüğü görülmüştür (Lilleker, 2013: 15). Bu çerçevede de siyasal iletişim, var olan bir siyasal ortamı belirli amaçlar doğrultusunda yönlendirebilmek için başlatılan iletişimsel bir süreç işlevini yerine getirmiştir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 94).

Sağlam'a göre (2019: 123) siyasal iletişimi, etkileşim içerisinde olduğu kavramlardan ayrı tutarak incelemek olanaklı değildir. Çünkü Sağlam'a göre başta siyaset ve iletişim kavramları olmak üzere demokrasi, kamuoyu ve medya gibi nosyonlar siyasal iletişimin doğması ve gelişmesinin temel taşları olmuştur. Bu noktada özellikle siyasal iletişimin demokrasi kavramı ile olan etkileşimine değinmekte fayda vardır. Siyasal iletişim, demokrasi olgusu ile yakından ilişkisi olan bir kavramdır (Özsoy, 2009: 21; Demir, 2018: 93; Yazıcı ve Karlı, 2016: 120). Hatta kimi istisnalar dışında, birbirleri ile örtüşmüş alanlar olarak görünmektedirler (Anık ve Güran Yiğitbaşı, 2018: 14). Bu minvalde siyasal iletişim, ayırım gözetmeksizin tüm vatandaşlara tanınan genel oy hakkı ile başlamış, kitle iletişim alanında yaşanan teknolojik ilerlemeler sayesinde de günümüzdeki anlamına kavuşmuştur (Özsoy, 2009: 21; Soncu, 2018: 64; Demir, 2018: 93).

Siyasal iletişimde temel amaç, hedef kitleyi etkilemek ve desteğini kazanmaktır (Aziz, 2011: 49). Ancak siyasal aktörler bir yandan destek isterken bir yandan da hedef kitlesine bilgi aktarmaktadır. Bu bakımından siyasal iletişimin toplumu bilgilendirme işlevini de yerine getirdiği söylenebilir (Lilleker, 2013: 23).

İletişim alanında 'geleneksel' kitle iletişim araçları arasında yer alan gazete, radyo, dergi ve televizyon gibi tek yönlü araçlar (Tokgöz, 2008: 49), siyasal iletişim sürecinin topluma yayılmasında etkili olmuştur. Siyasal iletişimin gelişmesinde, iletişim olgusu ile kamusal alandaki bilginin, insanların var olan inanç ve eylemlerini yönlendirecek bir biçimde

kullanılmaya başlanması etkili olmuştur (Mutlu, 2012: 275). Bu çerçevede siyasal iletişimin kullanılmasında temel amaç; siyasal aktörler veya örgütlerin toplumu etkilemesi, tutum ve hareketlerinde bir değişiklik meydana getirebilmesidir (Aziz, 2011: 61; Aziz, 2019: 2). Dil, belirli bir sistematığı bulunan bir bütünden oluşurken, bireyler ise dili istekleri doğrultusunda kullanabilmektedirler (Demir, 2020: 81). Bu anlamda siyasal iletişimde siyasi aktörlerin hedef kitleye yönelik kullandığı dilin inceliklerini bilmesi, konuşmalarını başarıya götürmede son derece önemlidir (Aziz, 2019: 15).

Siyasal iletişimin siyaset ve iletişim disiplinleriyle olan bağımlı farklı yazarlar şu şekilde ortaya koymuştur. Tokgöz'e göre (2008: 100) siyasal iletişim, siyaset bilimi ve iletişim disiplinlerinden faydalanarak kuramsal bir temel ve yaklaşım elde etmeye yönelmiş bir alandır. İngeç ve Gülleb' göre (2018: 144) siyasal iletişim, birbirinden farklı çalışma alanı olan siyaset ve iletişim disiplinlerini ortak bir çatı altında ele alarak ortaya çıkan bir disiplindir. Mutlu'ya göre (2012: 275) siyasal iletişim, temelde siyasal süreçler ile iletişim süreçlerinin birbirleri arasındaki bağlantılarını inceleyen araştırmalardan meydana gelen disiplinlerarası bir alandır. Bu bakımdan zaman zaman siyasal iletişim olgusu, iletişim disiplininin bir alt dalı olarak ele alınmaktadır (Anık ve Güran Yiğitbaşı, 2018: 20).

Siyasal iletişimin var olan bütün olgu ve süreçleri, toplumların her çağda dinamik bir yapı içerisinde bulunmalarından dolayı farklılık göstermektedir (Aziz, 2019: 4). Siyasal iletişim olgusu, toplumların bir taraftan büyümesi ve gelişmesi bir taraftan da kültürel gelişmişlik seviyelerini sürekli yükseltmesinden etkilenmektedir. Bu etkiler ile siyasal iletişim gerek yöntemsel gerekse de içerik olarak devamlı bir değişim ve dönüşüm içerisinde (Demir, 2018: 95).

Aziz (2011: 21) siyasal iletişimde var olan temel olgu ve süreçlerin, iletişim disiplini içinde var olan olgu ve süreçler ile benzerlik gösterdiğini savunmaktadır. Bu anlamda Aziz'e göre, iletişimin var olan olgusu ve süreci içerisinde yer alan beş öge (gönderici, alıcı, kanal, ileti, geri dönüş) aynı zamanda siyasal iletişim sürecinin meydana gelmesinde de ya tamamen aynı şekilde ya da az bir değişiklik ile kullanılmaktadır. İletişim süreci, sadece gönderici ve alıcı arasında gerçekleşen sıradan bir ileti alışverişi olmaktan ziyade, çok yönlü ve çok boyutlu bir süreçten oluşmaktadır. Bu bakımdan, iletişim sürecinde sadece iletiler aktarılmakla kalmaz, aynı zamanda ileti üretimi de gerçekleşir. Öte yandan iletişim sürecinde bir yandan bilgi aktarımı gerçekleşirken bir yandan da bilgi üretimi gerçekleşir. Gönderici, bu iletişim süreçleri içerisinde ortaya çıkan bilgi ve iletileri; kendi fikirleri, değerleri ve bilgileri çerçevesinde

yapılandırarak alıcı konumda bulunan hedef kitlesinin benimsemesini sağlar (Güngör, 2015: 25).

Aziz (2019: 5-7), siyasal iletişim sürecini, genel iletişim disiplininin var olan olgu ve süreçlerinden ayıran en temel özellikleri şu şekilde ortaya koymuştur: *İlk farklılık* göndericide yani kaynakta olan farklılıktır. İletişim disiplininde bir mesajı herhangi bir insan ya da örgütün alıcıya göndermesi mümkündür. Ancak siyasal iletişimde “gönderici/verici” önceden bellidir. Bu vericiler çoğunlukla siyasi parti liderleri olmakla birlikte, siyasi kimliği bulunan insanlar ve örgütlerden oluşmaktadır. Genellikle siyasi kimliğe sahip insanlar, belirli bir grubu ya da topluluğu temsil etme yetkisine sahip olan kişi veya gruplar siyasal iletişimde “gönderici/verici” konumda bulunabilmektedir. *İkinci farklılık* göndericinin mesajını almasını hedeflediği alıcıda olan farklılıktır. İletişim disiplininde alıcı genellikle tek kişiden oluşmaktadır. Ancak siyasal iletişimde alıcı genellikle belli bir topluktur. Çünkü siyasal iletişim aktörünün aktarmak istediği mesaj genellikle belirli bir kitleye yönelik olmaktadır. Bu anlamda siyasal iletişimde “alıcı” grup veya kişilerin kapsamı belirlidir. Örneğin bir siyasi partinin seçim sürecindeki “alıcı kitlesi” oy vermeye yaşı yeten insanların oluşturduğu seçmen grubudur. *Üçüncü farklılık* göndericinin mesajının içeriğidir. İletişim disiplininde alıcıya gönderilen mesajların içeriği birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Ancak siyasal iletişimde alıcıya ulaştırılan mesajlar, siyasal amaçlar taşımaktadır. Bu bakımdan iletilen mesajın dilinde yer alan tüm simgelerin, kelime ve cümle anlamlarının, siyasal iletişimin hedefinde olan alıcı kitlenin dil dağarcığına uygun olması gerekmektedir. *Dördüncü farklılık* iletinin aktarılmasında tercih edilen kanallar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak iletişim disiplininde kullanılan iletinin aktarım yolları/kanalları, siyasal iletişim gerçekleştirilirken tercih edilen kanallardan farklı değildir. Bu bakımdan gerek iletişim disiplininde gerekse de siyasal iletişim alanında, mesajların hedef kitleye doğru ve etkili bir biçimde aktarılabilmesi için teknolojik gelişmeler sonucu muazzam bir biçimde gelişmiş olan kitle iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. *Beşince farklılık* ise alıcının mesaja verdiği geribildirimde oluşan farklılıktır. İletişim disiplininde olduğu gibi siyasal iletişimde de gönderici, iletisi hakkında bir geri dönüş almak ister. Bu bakımından siyasal iletişim aktörü yüz yüze bir iletişim kullandığında hemen dönüş alırken, bazen kullandığı iletişim kanalına bağlı olarak daha uzun vadede geri dönüş alabilmektedir. Bu benzerlik ve farklılıklar çerçevesinde siyasal iletişim sürecinin, ele aldığı konular veya bu konuların ilgili muhatapları bakımından toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren çok geniş bir alanı kapsadığını söylemek mümkündür (Şener, 2020: 286).

Siyasal sistemlerde yaşanan demokrasiye dönüş siyasal faaliyetlerin kamusal alana doğru yayılmasına ve siyasal iletişimin yapısal bir dönüşüme girmesine neden olmuştur. Bu dönüşümle birlikte artık siyasetle ilgilenmeyen insanlar bile siyasetle alakadar olmaya başlamışlardır (Lilleker, 2013: 15). Bu bakımdan siyasal iletişim, insanları salt oy kullanan birer birey olmanın ötesine taşıyarak, onların siyaset sahnesinde aktif birer bireye dönüşmesini kolaylaştıran bir olgu olmuştur (Şener, 2020: 293). Siyasal iletişim ile bireyler, bilgi iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler sayesinde, artık herhangi bir politik konuda söz sahibi konuma geçiş yapmışlardır (Şener, 2018: 82). Siyasal iletişim sürecinde yaşanan bu dönüşümde, siyasal iletişimin bilimselleşmesi etkili olmuştur. Siyasal iletişimin bilimselleşme sürecinde ise en büyük rolü siyaset ve iletişim disiplinleri oynamıştır. Diğer yandan toplumlardaki demokrasi anlayışının gelişmesiyle birlikte insanların siyasal hayata katılımının artması, kamuoyu çalışmaları ve propaganda faaliyetleri, siyasal iletişimin bilimsel bir disiplin alanı olmasında etkili olmuştur (Eraslan ve Küçük Durur, 2018: 195).

Siyasal iletişim olgusu hem dünyada hem de Türkiye’de, yaşanan teknolojik atılımlar ve küreselleşme sürecine bağlı olarak gelişimini sürdürmektedir (Şener, 2020: 284). Özellikle katılımcı demokrasi bakış açısından siyasal iletişim: hem profesyonel hem de profesyonel olmayan kişilerin katıldığı bir alandır (Eraslan ve Küçük Durur, 2018: 194).

Siyasal iletişim, toplumun her kesimini etkileyen siyaset olgu ve sürecinin tüm iletişimsel yönlerini inceleyen bir alandır (Soncu, 2018: 59). Siyasal iletişim olgusunu meydana getiren aktörler (kişi veya örgütler), toplumun genelini etkileme, tutum ve davranışlarında birtakım değişikliklere neden olma gücüne sahiptirler (Aziz, 2011: 61). Toplumu etkilemek pek kolay bir süreç değildir. Bu bakımından toplumu etkilemek için “iletişim” olgusundan daha fazlasına ihtiyaç vardır. Bu minvalde de siyasal iletişim; toplumun genelini etkileme konusunda kendine özgü birtakım özellikleri, yaklaşımları ve modelleri bulunması bakımından diğer iletişim olgu ve süreçlerinden ayrılmaktadır (Aziz, 2019: 2).

Siyasal iletişimin çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bu boyutlardan biri: medyada ortaya konulan iletilerin analizi ve siyasi parti liderinin veya dünyada önemli bir yere sahip olan liderlerin siyasal açıklamalarının incelenmesi şeklindedir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 105). Bu tez çalışmasında da siyasi bir kişilik olan Recep Tayyip Erdoğan’ın uluslararası platformlardaki konuşmaları incelenecektir. Bu inceleme sırasında siyasal iletişimin sunduğu kavramsal çerçeveden yararlanılacaktır.

1.4.Siyasal İletişimin Tarihçesi

Siyasal İletişim kavramın kökeni, insanoğlunun var olduğu ilk anda oluşmaya başlamış “iletişim disiplini” ve insanlığın gelişiminde temel bir yapı taşı olan “siyaset bilimi” alanlarının birleşiminden zaman içerisinde meydana gelmiştir. Siyasal iletişimi anlamak ve siyaset ve iletişim disiplinleri ile olan ilişkisini ortaya koyabilmek için, tarihî gelişimini bilmek önemlidir.

Siyasal iletişim, insanoğlunun iletişim ve toplum ile olan bağı kadar köklü bir geçmişe sahiptir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 100). Siyasal iletişimin kavramının toplum ile olan ayrılmaz bir bağlantısı bulunmaktadır. Öyle ki ilk çekirdek toplulukların oluşmaya başladığı ilk çağlarda bile izlerini görmek mümkündür. İnsanlar, kalıcılığın simgesi olan yazının icadından bile daha önceleri mağara duvarlarına işledikleri hiyeroglif yazılar ile bir siyasal iletişim faaliyetinde bulunmaktaydılar. Ancak siyasal iletişimin profesyonelleşmeye başlaması, yirminci yüzyılda yaşanan teknolojik ilerlemelerin iletişime yansmasıyla birlikte olmuştur (Gülsünler, 2014: 77). Tokgöz’e göre (2008: 108) ise siyasetin bilimselleşme yönündeki çabaları ve iktidarın rasyonelleşme yönündeki eğilimleri, aslında siyasal iletişim olgusunun ortaya çıkış evresini oluşturmaktadır.

Dünyada üzerinde birbirinden çok farklı kültürel, sosyal ve siyasal yapıya sahip olan birçok ülkede uygulanan siyasal iletişim yöntem ve tekniği aynıdır. Bu bakımdan siyasal iletişimin uygulanması noktasında ortaya çıkan benzeşme ve tek yönlülük dikkat çeker niteliktedir (Özsoy, 2009: 24). Bu benzeşmede özellikle kültürlerarası etkileşimin büyük bir etkisi vardır. Diğer yandan çağımızda, siyasal iletişim alanına yönelik çalışmaların yoğunluk kazanması, 1939-1945 yılları arasında yaşanan İkinci Dünya Savaşı’nın ardından küresel siyaset arenasında ortaya çıkan büyük değişikliklere (küresel düzeyde genel oy ilkesinin benimsenmesi, kitleleri yönlendirebilen siyasal partiler ön plana çıkması, sivil toplum örgütlerinin ve kitle iletişim alanındaki araçların daha da çeşitlenmesi) paralel bir biçimde gelişme seyretmiştir (Tokgöz, 2008: 98-99).

Siyasal iletişim olgusunun şekillenmesinde, iletişim teknolojilerinde yaşanan muazzam gelişmelerin etkisi yadsınamaz (Gülsünler, 2014: 77). Günümüzde “yeni medya” olarak anılan medya türünün ortaya çıkmasında, 1970’li yıllarda teknoloji alanında yaşanan yeniliklerin (özellikle “bilgisayar teknolojisi” ve “veri işlem” alanındaki yenilikler), iletişim alanına adapte edilmesi etkili olmuştur (Tokgöz, 2008: 49-50). Siyasal iletişim, insanlara tanınan genel oy hakkıyla birlikte başlamış, bugün kullanılan anlamına ise kitle iletişim teknolojisi alanında yaşanan gelişmeler sayesinde ulaşmıştır (Yazıcı ve Karlı, 2016: 131).

Yeni medya ile insanların geleneksel iletişim araç ve algıları da değişmiştir. Artık insanlar internet vasıtasıyla kurulan sanal ortamlarda siyasal iletişimde bulunmaktadır. Bu minvalde, teknolojinin sunmuş olduğu imkânlar hem iletişim sürecinde hem de siyasal iletişim sürecinde hedef kitlenin çok daha kısa sürelerde olumlu veya olumsuz bir tepki ortaya koyabilmesine olanak tanımıştır. Bu bakımdan, yeni medya ile siyasal iletişim süreci çok daha zengin bir içeriğe sahip olmuştur (Tokgöz, 2008: 50-51).

1.4.1. Siyasal İletişimin Dünyadaki Gelişimi

Siyasal iletişimin tarihi kökleri antik Yunan medeniyetine uzansa da ancak 1950’li yıllardan sonra bu alanda akademik çalışmalar yürütülmüştür. Bu bakımdan siyasal iletişim alanında yürütülen çalışmalar 20. yüzyılın başlarında yürütülen çağdaş iletişim araştırmalarının farklı bir kolu olarak gelişme göstermiştir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 97). Siyasal iletişim, dünya tarihinde 1950’li yıllara gelinceye kadar “siyaset” ve “iletişim” nosyonları içerisinde bahsedilen bir kavram olmuştur. Ancak bu tarihten sonra yürütülen çalışmalar ile bilimsel bir disiplin haline evrimleşebilmiştir (Demir, 2018: 89):

Anglo-Amerikan bakış açısına göre, siyasal iletişim kavramının belirli bir gelişim göstermesinde ve tanımlanmasında, özellikle 1950’li yıllardan sonra yürütülen çalışmalar ile bir bütünlük sağlanmıştır (Tokgöz, 2008: 97). Bu çerçevede Özsoy’a göre (2009: 30), siyasal iletişim kavramının doğuşu ve ilk uygulama örnekleri, ikinci dünya savaşından hemen sonra ABD’de ortaya konulmuştur. Daha sonra 1960’lı yıllarda ise Batı Avrupa ülkelerinde sıklıkla kullanılan bir kavram olmuştur. Günümüzde ise iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişimler sayesinde, siyasal iletişimin hem önemi hem de uygulama alanları artmıştır.

Siyasal iletişim alanında, dünya genelinde insan hakları, demokrasi ve özgürlük anlayışında önemli bir dönüm noktaları olan “İnsan ve Yurttaşlık Hakları Bildirgesi (1789)” ve “Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi (1776)” çok önemli belgelerdir (Tokgöz, 2008: 95). Bu belgeler ile insanlar kaçınılmaz olarak yaşadıkları devlette söz söyleme, iktidarları değiştirme vb. güçleri elde etmiştir. Bu güçler ile de siyasal iletişim olgusu gelişme kaydetmiştir. Diğer yandan bu belgeler, siyasal iletişim alanında, sıklıkla yazılı basının tercih edilmeye başlandığı tarihtir (Sağlam, 2019: 124).

1.4.2. Siyasal İletişimin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de siyasal iletişime yönelik faaliyetlerin başlangıcı olarak çok partili sisteme geçiş kabul edilmektedir (Akdağ, 2020a: 13). Türkiye, 1950 yılında çok partili sisteme geçmiştir. Türkiye’de siyasal iletişim alanındaki çalışmalar iki temel nedenden dolayı geç başlamıştır. Birinci sebep: Türkiye’nin diğer ülkelere göre teknoloji alanındaki gelişmeler ile geç tanışmasıdır. Çünkü Türkiye’de yürütülen siyasal kampanya faaliyetleri Batı ülkelerine göre çok daha geç dönemlerde başlamıştır. Özellikle bu kampanya dönemlerinde, teknolojik yetersizliklerden dolayı, kitle iletişim araçları arasında faaliyet alanı en geniş olan gerek gazete gerekse de radyo ve televizyon benzeri kaynaklardan yeteri kadar faydalanılamamıştır. İkinci sebep ise Türkiye siyasal hayatının yapısından kaynaklanmaktadır. Türkiye siyasal hayatına göz attığımızda, 1946 yılına kadar belli partileşme çabaları olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’nin çok partili hayata tam manası ile geçebilmesi 1946 yılında, Demokrat Parti’nin kurulması ile mümkün olmuştur. Bu bakımdan Türkiye’de tek partili sistem sürecinde, siyaseten herhangi bir rekabet durumu olmamasından dolayı, siyasal reklam faaliyetlerine de ihtiyaç duyulmamıştır. Ancak 1946 yılından sonra çok partili hayata geçen Türkiye’de, propaganda, rekabet, seçim kampanyası vb. seçim faaliyetleri ortaya çıkmış ve bu etmenler çerçevesinde siyasal iletişim alanında çalışmalar ortaya konulmaya başlanmıştır (Eraslan ve Küçük Durur, 2018: 195-196).

Türkiye’de 1950 yılında gerçekleştirilen seçim sürecinde, ilk defa dönemine göre etkili bir iletişim aracı kabul edilen radyoya yer verilmiştir (Demir, 2018: 97). Siyasal iletişime yönelik ilk çalışmalar da radyo üzerinden gerçekleşmiştir. Aziz’e göre (2019: 218) Türkiye’de yürütülen ilk siyasal iletişim çalışması örneği Muammer Aksoy tarafından ortaya konulmuştur. Aksoy bu çalışmasında, 1950-1960 yılları arasında hükümet tarafından kontrol edilen radyo yayınlarına yönelik bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışma, Türk siyasal hayatında ilk defa siyasal iktidar ile medya arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışmadır. Diğer yandan Aziz, Türkiye’de siyasal iletişim alanının gelişmesinde, 1970’li yıllarda özellikle iletişim fakültelerinde yürütülen durum tespiti, etki araştırması ve mesaj analizleri çalışmalarının etkili olduğunu belirtmektedir.

Türkiye’de siyasal iletişimin yaygınlaşması ve gelişmesinde, özellikle 1960-1980’li yıllar arasında gazete ve radyonun yanında televizyon da önemli katkılar sunmuştur (Akdağ, 2020a: 14). Daha sonra Türkiye’de yaşanan gerek neo-liberal politikanın etkisi gerekse de siyasi dönüşümler, siyasal iletişim sürecinde etkisini göstermiş ve siyasal iletişimde kitle iletişim araçlarının kullanımı yaygınlaşmıştır.

1.5. Siyasal İletişimle Bağlantılı Diğer Disiplinler

Siyasal iletişimin gerek iletişim gerekse de siyaset bilimi ile olan bağlamı tezin birinci bölümünde yer alan birçok başlık altında detaylıca ortaya konulmuştur. Bu bakımından bu iki disiplin dışında yer alan diğer disiplinlere göz atmak, siyasal iletişimin disiplinlerarası olan yönünü ortaya koymakta daha faydalı olacaktır. Siyasal iletişim olgusunun kavramsal çerçevesi çok geniş bir alanı kapsamaktadır (Tokgöz, 2008: 411). Bu bakımdan da birçok disiplin ile iç içe olan bir olgudur.

Siyasal iletişim olgusunun bir disiplin haline dönüşmesinde en önemli faktör, hiç kuşkusuz politikanın bilimselleşmesi yönünde yaşanan gelişmeler olmuştur. Tarihi süreç içerisinde toplumu etkileme potansiyeli olan politika ve politikacı kavramları üzerinde birçok çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmaların odak noktası, politika kavramının gelişimi ve politikacının toplumu etkileme yönündeki tutumu ve davranışları olmuştur. Bu minvalde siyasal iletişim, başta siyaset bilimi ve iletişim disiplinleri olmak üzere birçok farklı disiplin içerisindeki çalışmalarda yer almıştır. Bu bakımından disiplinlerarası bir yönü bulunmaktadır (Aziz, 2019: 9).

Siyasal iletişim aktörleri, hedef kitleyi etkileme ve istediği şekilde yönlendirebilmek için sosyolojiden faydalanmak zorundadır. Çünkü siyasal iletişim, sosyoloji disiplininin en temel çalışma alanı olan toplum ortamında var olur, gelişir ve biter. Bu bakımdan siyasal aktörler, etkili bir siyasal iletişim için sosyoloji disiplininden yararlanmaktadır. Öte yandan siyasal iletişimin aktörleri üzerinde de sosyolojik çalışmalar yürütülmektedir (Aziz, 2019: 10-11).

Siyasal aktörün, etkili bir siyasal iletişim yöntemi ile hedef kitlelerini yönlendirebilmek için insanlar veya grupların ruhsal durumunu tahlil edebilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan siyasal iletişim sürecinde insanların psikolojik durumlarını araştıran psikoloji disiplininden de yararlanılmaktadır (Aziz, 2019: 12).

Politika kavramı, gerek siyasetin ve siyasal iletişimin disiplin haline dönüşmesi gerekse de toplumun bütününe ilgilendiren faaliyetleri kapsamı bakımından son derece önemli bir olgudur. Politika, toplum içerisinde yer alan farklı kesimlerin ve güç mücadelelerinin ortak bir çember etrafında birleştirilmesi (Akgül vd., 2016: 42) ve sorunların çözülmesidir. Bu noktada özellikle politikacıların ortaya koyduğu eylemler, siyasal iletişim açısından son derece önemlidir. Bu anlamda Heywood (2015: 55) politika (siyasa) kavramının; politikacının niyeti,

ortaya koyduğu eylemleri ve bu iki olgunun ortaya çıkan sonuçları arasında meydana gelen bağlardan oluştuğunu belirtmektedir.

Siyasal iletişim üstte kısaca bahsedilen disiplinler dışında tarih, hukuk, felsefe gibi birçok disiplin ile de ilişkilidir. Bu bakımdan burada sadece yakından ilişkili olduğunu düşündüğümüz disiplinlere yer verilmiştir.

1.6. Siyasal İletişimle Bağlantılı Olan Alanlar

Literatüre göz atıldığında siyasal iletişimle bağı bulunan birçok alan olduğu görülmektedir. Siyasal iletişimle yakından bağı bulunan retorik, dil, siyasal pazarlama, politika gibi alanların yanında nispeten uzak bir bağı bulunan hukuk, etik, felsefe gibi alanlar da bulunmaktadır. Bu başlık altında siyasal iletişim ile yakın bağı olan alanlardan bahsedecektir.

Dil, çeşitli semboller aracılığıyla insanların birbirleri ile anlaşmasını sağlayan bir araçtır (Özay, 2018: 38). Siyasal iletişimde aktör ve hedef kitle arasında meydana gelen etkileşimin temeli, dil olgusuna dayanmaktadır. Bu bakımdan siyasal iletişim ile dilbilim alanı arasında ayrılmaz bir bağ bulunmaktadır. Özellikle siyasal aktörlerin hedef kitleye yönelik gerçekleştireceği siyasal iletişimde, kullandığı dilin söz varlığı önemli bir yer tutmaktadır. Aktörlerin hedef kitlenin ana diline uygun olan yerli kelimelerin kullanımına önem verirken; yabancı sözcüklerin kullanımından ise kaçınması gerekmektedir. Bu ayrım ve kaçınma başarılı bir siyasal iletişim için önemlidir (Aziz, 2019: 15).

Aristoteles'in retorik kavramı hem politik konuşabilmenin hem de politik eylemde bulunabilmenin aynı anda gerçekleştirilmesini tasarlayan bir kavramdır (Köker, 1998: 87). Retorik, her insanda olması istenen, etkili bir şekilde konuşabilme yeteneğidir. Ancak en çok da siyasal iletişim aktörlerinde aranan bir yetenektir. Retorik yeteneğinin bazı özellikleri (ses rengi, boy, vb. fiziksel özellikler) doğuştan, bazı özellikleri (bilgi olma, mantıksal konuşma, vb.) ise eğitim ve toplumsallaşma olguları ile kazanılmaktadır (Aziz, 2011: 50).

Siyasal iletişim zaman zaman propaganda kavramının yerine de kullanılmıştır. Bu bakımdan propaganda ile siyasal iletişimin benzer yönleri oldukça fazladır. Çünkü siyasal iletişim gibi propaganda kavramı da en az toplumlarla aynı yaşta olan bir faaliyet alanıdır (Qualter, 1980: 257). Bu bakımdan da propaganda toplum ile alakalı bir süreçtir. Propaganda kavramı, ortaya konulan her bir fikrin, çeşitli araçlardan faydalanılarak hedef kitleye aktarılmasıdır (Özsoy, 2009: 69). Başka bir deyişle: herhangi bir insanın ya da grubun, diğer insan ya da grup/grupların eylemlerini yönlendirmek ve şekillendirmek için haberleşme araçlarından faydalanarak ortaya koyduğu bilinçli faaliyetlerdir (Qualter, 1980: 279). Bu

anlamda propaganda kavramı, hedef kitleye iletilmek istenen mesajların, otoriter bir üslup kullanılarak kısa bir zaman içerisinde çok tekrarlar aktarılması olarak da tanımlanmaktadır. Bu bakımdan propaganda kavramının gerek var olan yapısal yönü, gerekse de tercih edilen yöntem ve teknikleri incelendiğinde, siyasal iletişim süreci ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Propaganda alanının ve siyasal iletişim disiplininin ortak noktaları: Topluma ulaşmak ve etkilemek için ortak değerlere vurguda bulunmak, tüm toplumdan söz etmek, iletileri tekrarlamak, iletide yer alan sayısal değerleri yuvarlama oranlarla veya sayılarla vermek ve kitle iletişim araçlarından yoğun bir şekilde faydalanmaktır (Aziz, 2019: 16-17).

Propaganda olgusunun siyasal iletişim açısından önemi, özellikle Birinci Dünya Savaşı sırasında gazetelerde yer alan acımasız hikayelerin ve abartılı fotoğrafların gerçeği yansıtmaması ile ortaya çıkmıştır. Siyasal iletişim ve propaganda anlamında, gerçeği yansıtmayan bu yazılı ve görsel unsurlar sayesinde kitleler, yönlendirme ve etki altına alma noktasında başarılı olunmuştur (Tokgöz, 2008: 101).

Siyasal iletişimde yer alan olgu ve süreçler, pazarlama olgusunda bulunan birçok özellik ile benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler sayesinde pazarlama alanının türevi olarak “siyasal pazarlama” kavramı ortaya çıkmıştır (Aziz, 2019: 18). Özsoy (2009: 22), siyasal pazarlama olgusunu, siyasal iletişimin bir unsuru olarak ele almaktadır. Siyasal iletişim açısından siyasal pazarlamanın temel odak noktası; siyasi bir ürün olarak ele alınan “siyasi kişilerin” ön plana çıkarılması ve bu kişilerin hedef kitlenin gözündeki gerek imajlarını gerekse de söylemlerini güçlendirmeye çalışmaktır (Şener, 2018: 81-82). Bu bakımdan siyasal iletişim disiplini, pazarlama ve siyasal pazarlama ile yakından ilişkilidir.

1.7. Siyasal İletişimin Türleri, Yöntem ve Teknikleri

Aziz’e göre (2019: 45), bir ülkenin iç siyasal iletişiminde tercih edilen bütün yöntem ve teknikler, diğer ülkelerle olan siyasal iletişim sürecinde aynen veya farklı biçimlerde kullanılmaktadır. Yazıcı ve Karlı (2016: 105) bu farklılıkların kaynağının, o toplumun kendine has var olan sosyokültürel ve ekonomik yapısı olduğunu belirtmektedir.

Siyasal iletişim kendi içerisinde farklı türlere ayrılmaktadır. Bu türler içerisinde kullanılacak olan yöntem ve teknikler bazı kriterlere dayanarak sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırma, siyasal iletişim süreci içerisinde yer alan aktörlerin konumuna, siyasal iletişimin kapsam alanına ve siyasal iletişim süreci sırasında iletinin aktarılmasındaki özelliklere göre gerçekleşmektedir.

1.7.1. Siyasal İletişim Aktörlerinin Konumuna Göre Siyasal İletişim

Siyasal iletişim sürecinde aktör, hedef kitle ile olan iletişim bağıını doğrudan veya dolaylı kanallar kullanarak gerçekleştirebilir (Sağlam, 2019: 123). Bu bakımdan siyasal iletişimde tercih edilen kanalları ve bu kanalların nasıl kullanıldıklarını incelemek, siyasal iletişimi daha anlaşılır kılacaktır.

1.7.1.1. Yüz Yüze Siyasal İletişim

İlk gruplandırma ve yöntem, siyasal iletişimde yer alan aktörlerin aynı ortamda yüz yüze olup olmama durumuna göre yapılan sınıflandırmadır. İnsanların herhangi bir iletişim aygıtına ihtiyaç duymadan sözlü bir şekilde ya da beden dilini kullanarak meydana getirdiği iletişim türüne “yüz yüze iletişim” denilmektedir. Diğer yandan yüz yüze iletişim yerine “aracısız iletişim” ya da “doğrudan iletişim” isimlendirilmesi de kullanılmaktadır (Güngör, 2015: 75).

Yüz yüze gerçekleştirilen siyasal iletişim sürecinde, mesajın göndericisi ve alıcısı konumunda yer alan aktörler aynı ortamı paylaşırlar. Bu ortamların hem geniş hem de dar olması mümkündür. Bu anlamda dar bir ortamda yüz yüze gerçekleştirilen siyasal iletişimin, geniş bir ortamda gerçekleştirilen siyasal iletişime göre geribildirimini daha kolay olmaktadır (Aziz, 2019: 50). İnsanların istedikleri takdirde gönderici ile iletişimde bulunabilmesi bakımından, genellikle çift yönlü bir iletişim meydana gelmektedir (Aydın, 2013: 60). Bu minvalde Lilleker (2013: 19) doğrudan iletişim yönteminin, siyasal iletişimin gerçekleşmesinde en güçlü yol olduğunu belirtmektedir.

1.7.1.2. Araçlı/Uzaktan Siyasal İletişim

Siyasal iletişimin yüz yüze gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda ise araçlı (uzaktan) siyasal iletişim yöntemi kullanılmaktadır. Uzaktan uzağa gerçekleştirilen siyasal iletişimde kullanılan araçların en eskisi mektuptur. Mektuptan sonra en temel siyasal iletişim araçları telgraf, telefon, gazete ve internet olmuştur. Siyasal iletişimin aktörleri, hedef kütlesine ulaşabilmek için tarihi süreç içerisinde bu araçları kullanmıştır (Aziz, 2019: 51-52).

Çağımız, zaman zaman internet çağı olarak da nitelendirilmektedir. Bu bakımdan çağımızda internet her alanda olduğu gibi siyasal iletişim alanında da etkisini hissettirmektedir. İnternet olarak tek bir kelimeyle toplanan sosyal medya ağları, web sayfaları, Youtube kanalları vb. birçok içerik üreten kitle iletişim araçları, ulaştıkları kitle sayısının muazzam derecede çok olması bakımından, siyasal iletişim için de son derece önemli bir alandır. Diğer yandan internetin sağladığı bu imkanlar sayesinde, siyasal iletişimde yer alan gönderici ve alıcı arasındaki tekdüze iletişim formu karşılıklı bir etkileşime dönüşmüştür.

1.7.1.3. Kitle İletişim Araçları ile Siyasal İletişim

Siyasal iletişimde bulunan bir aktör, hem geleneksel medyanın (televizyon, gazete ve radyo) hem de yeni medyanın (özellikle internet ve getirdiği sosyal ağlar) sunduğu kitle iletişim araçları ile siyasal iletişimde bulanabilmektedir (Yazıcı ve Karlı, 2012: 103).

Kitle iletişim; sadece gazete, radyo, sinema ya da internet gibi büyük kitlelere ulaşmayı kolaylaştıran “araçlar” sayesinde meydana gelen bir olgu değildir. Çünkü kitle iletişim sürecinin büyük bir kısmı, aracılı bir iletişim ile oluşsa da aracısız bir biçimde gerçekleşen kitle iletişim örnekleri de mevcuttur. Misal bir miting sırasında, yüzbinlerce kişiye hitap eden siyasi bir kişi, kitle iletişim faaliyetinde bulunuyor demektir (Güngör, 2015: 76).

Lasswell’e göre toplumda yer alan belirli bir kesimin diğerlerinin gerek düşüncelerini gerekse de tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik ortaya koyduğu propaganda faaliyetlerinin yürütülmesinde kitle iletişim araçlarının yadsınamaz bir rolü bulunmaktadır (Güngör, 2015: 248). Bu bakımdan kitle iletişimi, öteki iletişim şekillerinden ayıran en önemli özellik kitle iletişimin bireylere değil topluma yönelik olmasıdır (Aydın, 2013: 83).

Dünyanın küreselleşme süreci içerisinde de gelişmeye devam eden kitle iletişim araçları, küreselleşmenin getirdiği etkilerle birlikte, hedef kitlelere yönelik ortaya konulan iletilerin içeriği ve aynı zamanda iletilerin sunuluş biçimi noktalarında farklı yollara yönelmiştir. Bu anlamda kitlelerin iletişim biçimleri tekdüzelikten sıyrılarak çeşitlenmiş, iletişim olgu ve süreci daha da karmaşıklaşmış ve kitle iletişim araçlarının hedefinde yer alan kitleler daha da küçük gruplar haline dönüşmüştür (Özsoy, 2009: 28).

1.7.2. Kapsam Alanına Göre Siyasal İletişim

Siyasal iletişime yönelik ikinci sınıflandırma, siyasal iletişimin gerçekleştiği sınırlardan oluşmaktadır. Çünkü siyasal iletişim her zaman toplumun tamamına yönelik olmayabilir. Bazen sadece bir kuruma yönelikken bazen de ülkeye ya da uluslararası bir kuruluşa yönelik olması mümkündür.

1.7.2.1. Kurum Kapsamında Siyasal İletişim

Kurum içerisinde gerçekleştirilecek siyasal iletişim sürecinin iki yönü bulunmaktadır. Birinci yönü, kurumun kendi iç yapısına yönelik bir biçimde gerçekleştirilen siyasal iletişimdir. Diğer yönü ise siyasal aktörün kurum veya kuruluşu dışına yönelik olan siyasal söylemlerinin, ilk önce kendi kurum ya da kuruluşu içerisinde yer alan üyeleri tarafından içselleştirilmesi

durumudur (Aziz, 2019: 43). Bu iki yönün koordineli bir şekilde yürütülmesi siyasal iletişimi başarıya ulaştıran temel etmenlerdendir.

1.7.2.2. Ulus Kapsamında Siyasal İletişim

Siyasal aktörlerin verdiği mesajlar hem iç politikaya hem de dış politikaya yönelik olabilmektedir. Bu anlamda özellikle siyasal iletişimi yoğun olarak uygulayan ve siyasal aktörler içerisinde en etkini olan devlet başkanlarının söylemleri, iç politikaya yönelik olsa da söyleminin konusu itibari ile tüm ülkeleri ilgilendirebilmektedir. Bu duruma örnek olarak uzun yıllardır Türkiye kamuoyunda “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti” ile ilgili izlenen politikalar gösterilebilir (Aziz, 2019: 44).

1.7.2.3. Uluslararası Kapsamda Siyasal İletişim

Siyasal iletişimin şekillenmesinde, 1950’li yıllardan sonra kavramsallaşan küreselleşme olgusunun etkisi büyüktür. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte siyasal iletişim, ülkelerin birbirleri ile olan “kaçınılmaz iletişim” bağlarının yaratılmasında önemli görevler üstlenmiştir. Özellikle ülkeler arası oluşan siyasal iletişim köprüleri, bölgesel ve küresel düzeylerde iş birliklerinin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır (Aziz, 2019: 44). Siyasal iletişimin kapsamında, internetin yaygınlaşmasının kaçınılmaz bir sonucu olarak küresel düzeyde bir genişleme yaşanmıştır (Akgül vd., 2016: 45).

Ülkeler arasında siyasal iletişim olgusunun gelişmesi önceleri ekonomik nedenlere dayanmaktaydı. Daha sonraları ise ülkeler arası gerçekleşen ticaret faaliyetleri ile başlayan bu siyasal iletişim süreci, yerini ülkelerde açılan elçilikler ve alt birimlerine bırakmıştır. Günümüzde ise iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sayesinde ülkeler arasındaki siyasal iletişimin başat aktörü “siyasal liderler” olmuştur (Aziz, 2019: 44-45).

Yazıcı ve Karlı (2016: 133) hükümetlerin uluslararası arenada ortaya koyduğu eylemlerin, seçmenlerinin gözünde var olan yerlerini doğrudan doğruya etkileyebilecek olması ve tekrar seçilebilmesinde etkili olması bakımından yurtiçi özellikler barındırdığını belirtmektedir. Aynı zamanda hükümetlerin ortaya koyduğu uluslararası konuşmaların kalitesi, kaçınılmaz bir biçimde yurtiçinde var olan takipçileri üzerindeki etki ve yankılara bağlıdır.

1.7.3. Siyasal İletişimin Aktarılmasındaki Özellikler

Siyasal iletişime yönelik üçüncü sınıflandırma, siyasal iletişimin aktarılmasında kullanılan araçların niteliğine yöneliktir. Siyasal bir aktörün, hedef kitlesine yönelik iletilerini ulaştırmada en etkili yol, siyasal iletişim yöntem ve tekniklerini kullanmasıdır (Özsoy, 2009:

99). Bu minvalde siyasal iletişim sürecinde göndericinin, mesajlarını hedef grubuna iletirken dikkat etmesi gereken bazı kriterler bulunmaktadır.

1.7.3.1. Mesajı Gönderenin Kimliği

Siyasal iletişimde iletinin alıcıya doğru kanallar ve kişiler tarafından iletilmesi son derece önemlidir. Bu minvalde siyasal iletişimin başarıya ulaşmasında iletiyi gönderen kişinin kimliği önemlidir. Çünkü iletiyi gönderen kişinin nitelikleri, alıcı konumda yer alan hedef kitlenin iletiyi daha etkili bir biçimde algılamasını sağlar (Aziz, 2019: 53-54). Bu minvalde, bir ülkeyi özellikle uluslararası platformlarda, genellikle o ülkede en yüksek makama sahip olan kişiler temsil etmektedir.

1.7.3.2. Mesajın Hedef Kitlesinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Siyasal iletişimde bulunacak bir aktörün, hitap edeceği kitlenin sosyal ve ekonomik özelliklerine hakim olması söyleminin başarıya ulaşmasında önemlidir. Siyasal aktörün; hedef kitlenin yaş, meslek, eğitim vb. birçok kriterini (Aziz, 2011: 26-29) dikkate alarak söylemini kurgulaması ve hedef kitleye ulaşacağı kanalları belirlemesi gerekmektedir. Bu niteliklere dikkat etmek, siyasal aktörü etkili bir siyasal iletişime götürecektir (Aziz, 2019: 54).

1.7.3.3. Mesajın Aktarılmasında Kullanılan Araçlar/Kanallar

Siyasal iletişim aktörleri tarafından hedef kitleye aktarılması istenen mesajların, etkili bir biçimde ulaştırılması noktasında, kitle iletişim araçları son derece önemli bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır (Soncu, 2018: 63). Özellikle kitle iletişim araçlarının gerek kitleleri manipüle edebilme imkânı sunması gerekse de kamuoyu oluşturmada etkili bir araç olması (Akgül vd., 2016: 44) siyasal iletişim aktörleri tarafından sıklıkla kullanılmalarına neden olmaktadır.

Siyasal iletişimin aktörlerinin, hedef kitesine göndereceği mesajın ne şekilde olacağı ve hangi kanalların kullanılması gerektiğini saptayabilmesi için, hedef kitesinin sosyo-ekonomik yapısını çok iyi bilmesi gerekmektedir. Bu analiz, alıcıya gönderilecek iletilerin ulaşması ve anlaşılması noktasında önem arz etmektedir (Aziz, 2019: 55). Örneğin, ilk defa oy kullanacak olan bir seçmen kitesine sosyal medya ağları ile ulaşmak, mektup yazarak ulaşmaktan çok daha etkili bir siyasal iletişim aracı olacaktır. Bu bakımdan hedef kitlenin siyasal mesajı doğru ve etkili bir biçimde anlayabileceği kanalın belirlenmesi ve siyasal iletişim için gerekli iletişim ortamının inşa edilmesi gerekmektedir (Akdağ, 2020a: 17).

1.7.3.4. Mesajın Aktarılacağı Zamanın Özellikleri

Siyasal iletişimde bulunacak aktörün, mesajını doğru ve eksiksiz bir biçimde hedef kitlesine ulaştırabilmesi için, hedef kitlesinin sosyo-ekonomik durumunu önceden bilmesi gerekmektedir. Diğer yandan mesajın, alıcı konumda yer alan hedef kitlede etkili olabilmesi için zamanlama son derece önemlidir (Aziz, 2019: 55). Siyasal iletişim aktörü, hedef kitlesini yönlendirebilmek için göndereceği mesajın zamanlamasına dikkat etmek zorundadır.

1.7.3.5. Aktarılabacak Mesajın Dilsel Özellikleri

İletişim, temelde dil olgusuna dayanmaktadır (Özay, 2018: 37). Siyasal iletişim olgusunda da temel bir yapı taşı olan dil; siyasal iletişimde bulunacak olan aktör tarafından, hedef kitlesinin kültürel ve sosyal yapısına uygun bir biçimde kullanılmalıdır. Siyasal aktörün siyasal iletişimde bulunurken hedef kitlesinin dil dağarcığı ile örtüşen kelimelere yer vermesi, söyleminin anlaşılması için önemlidir (Aziz, 2019: 56). Bu minvalde, etkili bir dil kullanma sanatı olan retorik kavramı (Mutlu, 2012: 261), iletilerin hedef kitleye aktarılmasında ve anlaşılmasında önemli bir olgudur.

Siyasal iletişim sürecinde ortaya konulan her söz, söylem ya da mesaj aracılığı ile hedefte bulunan kitle etkilenmeye çalışılmaktadır. Bu etkileşim süresinde hedef kitle çok yoğun ileti topuna tutulduğu için, hedef kitle her iletiyi algılayamamaktadır. Bu bakımdan da iletilerin hedef kitleye; doğru kanallar vasıtasıyla, dikkat çeken bir biçimde, akıcı ama sıkıcılıktan uzak yöntemlerle, akılda kalıcı olacak şekilde vb. aktarılması gerekmektedir (Başarır, 2020: 112).

1.8. Siyasal İletişimin Aktörleri

Siyasal iletişim süreci, genellikle siyasetçi kimliğe sahip kişiler tarafından ortaya konulmaktadır (Aziz, 2011: 49). Ancak siyasetçiler dışında yer alan birçok kişilik ve kurum da siyasal iletişim sürecinde “aktör” olarak yer almaktadır. En az siyasal iletişim kadar önemli olan aktörlerden bazılarını bu başlık altında değinilecektir.

1.8.1. Devlet Başkanı

Siyasal iletişimin herhangi bir ülke içerisinde meydana geldiği en üst makam, o ülkede bulunan en üst yönetici tarafından gerçekleştirilir. Bu kişiler ülkelerin rejimlerine bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte genellikle cumhurbaşkanı, devlet başkanı, kral vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin başı olarak nitelendirilen bu yöneticiler, ülkelerinin refahı, toplumsal sıkıntıları veya diğer konularda siyasal iletişimi sıkça kullanırlar. Özellikle basın toplantısı, bildirisi veya televizyon aracılığı ile doğrudan halka ulaşmaktadırlar (Aziz, 2019:

21-22). Öte yandan günümüz sosyal medya ağları, yöneticilerin halka ulaşmasında ve siyasal iletişimin oluşmasında en etkin araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyasi iktidar pratikte devlet başkanı ile hükümette vücut bulmaktadır. Devlet başkanlığı, bir ülkede hem kurumsal hiyerarşi hem de siyasi bir aktör olarak en üst makamda yer almaktadır. Öte yandan siyasetin işlerlik kazanmasının da kilit taşıdır (Akdağ, 2020b: 193). Diğer yandan siyasal iletişim sürecinin en yoğun yaşandığı aralık seçim dönemleridir. Seçim dönemlerinde ortaya konulan faaliyetlerin genellikle lider odaklı olması bakımından lider, siyasal iletişimin sürecinin en temel aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Şener, 2020: 283).

1.8.2. Hükümet ve Siyasi Partiler

Siyasi iktidarın temsilcisi olan hükümetler gerek yönetenlerle gerekse de uluslararası arenadaki diğer devletlerle sıkı bir iletişim bağı kurmalıdır (Akdağ, 2020b: 193). Hükümetler, ülke yönetimini elinde bulunduran ve siyasi partilerin devamı niteliğinde oluşumlardır. Bu bakımdan tüm faaliyetlerinde siyasal iletişimi yoğun olarak kullanmaktadırlar. Bu bağlamda siyasi partiler de siyasal iletişim sürecinin ve olgusunun en fazla hayata geçirildiği yerlerdir. Siyasi partiler içerisinde kişilerin farklı görevleri bulunsa da netice itibari ile hepsi siyasi birer aktördür. Bu anlamda siyasi partilerin bütün faaliyetleri -dar anlamda- birer siyasal iletişim örneğidir (Aziz, 2019: 23-24). Bu bakımdan devlet başkanlarından sonra en önemli siyasal iletişim aktörleri hükümetler ve siyasi partilerdir.

1.8.3. Yerel Yönetimler

Hizmet sunma noktasında halka en yakın birimler olan yerel yönetimler (Özsoy, 2009: 155), aynı zamanda halkla doğrudan doğruya siyasal iletişim faaliyetini gerçekleştiren bir birimdir. Bu bakımdan da halk ile sürekli bir iletişim içerisindedir (Akdağ, 2020b: 193). Yerel yönetimler, siyasi partilerle olan doğrudan bağları ve seçimlerinde halkın etkisi olması gibi etkenlerden dolayı siyasal iletişimi sıkça kullanan bir birimdir (Aziz, 2019: 24-25).

1.8.4. Diğer Aktörler

Siyasal iletişim süreci kapsamı bakımından birçok farklı disiplin ve alan ile iç içedir. Bu bakımdan siyasal iletişimin aktörleri de birden çoktur. Literatürde üstte incelenen aktörler dışında ordu, sivil toplum örgütleri, baskı grupları, lobicilik, sivil itaatsizlik ve terör grupları da birer siyasal iletişimde “aktör” rolü almaktadır (Aziz, 2019: 25-42).

Akdağ (2020b: 193-195), yukarıda Aziz’in saymış olduğu diğer aktörlere ek olarak uluslararası siyasi kuruluşları da siyasal iletişimde bir aktör olarak ele almaktadır. Uluslararası

siyasi kuruluşlar arasında yer alan uluslararası “uzmanlık kuruluşları”, “tek merkeze bağlı olmayan şirketler” ve “siyasi özelliklere sahip olan kuruluşlar” hükümetlerin var olan politikalarına bağımlı kalmadan, kendisini yönetebilme noktasında özerk kararlar alabilmektedir. Bu bakımdan da siyasal iletişimde bir aktör olarak yer almaktadırlar.

Siyasal iletişim olgusu, görünüşte sadece siyasi partiler tarafından ortaya konulan bir faaliyet gibi görünmektedir. Ancak bu bakış açısındaki kapsam sınırlaması eksiktir. Çünkü siyasal iletişim süreci ve olgusu, siyaset alanında söylem ortaya koyan bütün kişileri ve kurumları içine almaktadır. Bu anlamda, siyasal iletişimin aktörleri arasında, siyasi partiler dışında, belli amaçları olan baskı gruplarından siyasi kişi veya örgütleri yönlendirmeye ve etkilemeye çalışan lobicilere, yerel yönetimlerden toplumun faydası yönünde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok kişi veya örgüt yer almaktadır (Sağlam, 2019: 122).

1.9. Küreselleşmenin Siyasal İletişime Olan Etkisi

Bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan hızlı ilerlemeler gerek siyaset, sanat ve eğitim alanına gerekse de sağlık, kültür ve toplumsal alana kadar çeşitli alanlarda değişimlere neden olmuştur (Atasoy, 2018: 133). Bu değişimlerin temelinde ise küreselleşme süreci bulunmaktadır. Küreselleşme üzerinde her disiplin farklı bakış açıları ve tanımlamalar ortaya koymaktadır. Kimi yaklaşımlar küreselleşme olgusunu, ulusal sınırları yok eden bir süreç olarak görmektedirler (Atasoy, 2018: 104).

Çağımızın sunduğu teknolojik imkanlar sayesinde siyasi aktörler, küresel düzeyde bir iletişim imkanına ve aynı zamanda da küresel ölçekte düşünebilme yetisine kavuşmuşlardır. Günümüz siyasi liderleri her ne kadar yerel ölçekte konuşsalar da küresel düzeyde dinlenmektedirler. Ayrıca siyasetçilerin küresel düzeyde bir iletişimde bulunabilmesi için medya kilit rol oynamaktadır (Lilleker, 2013: 118).

Ülkelerde siyasal iletişim aktörleri tarafından ortaya konulan siyasal söylemler, 20. yüzyıldan sonra kitle iletişim araçlarında yaşanan hızlı gelişimler ve küreselleşme olgusunun getirdiği ülkeler arası zorunlu iş birlikleri ile birlikte uluslararası bir yön kazanmıştır. Bu minvalde siyasal iletişimin aktörlerinden siyasi kişiliğe sahip olan devlet veya hükümet başkanlarının, siyasi parti liderinin ve öteki siyasi aktörlerin ortaya koymuş olduğu bütün söylemler, uluslararası bir düzeyde etkiye sahip olmaya başlamıştır (Aziz, 2019: 45-46).

1.10. Siyasal İletişim ve Medya

Siyasi aktörlerin gerek iç politikaya gerekse de dış politikaya yönelik konuşmalarının ilgili kitleye ulaşmasında medyanın yadsınamaz bir payı bulunmaktadır. Bu minvalde medya, siyasal iletişim olgusunun gerçekleşmesinin en etkili kanalları arasında yer almaktadır (Aziz, 2019: 45).

Günümüz toplumlarında birçok insan, kitle iletişim araçlarını olayların anlamlandırılmasında ve kendi düşüncelerini savunmada “kanıtsallığın” temel bir ölçütü olarak değerlendirmektedir. Çünkü insanlar düşüncelerini temellendirirken “Televizyonda izledim” veya “Gazetede okudum” diyerek savlarını güçlendirirler. Ancak bu noktada kitle iletişim araçlarının yanı sıra ve kendi ideolojik bakış açılarındaki bilgi aktarmış olduğunu düşünürsek sunulan kanıtlar ideolojilere dayalı olacaktır. (Van Dijk, 2020: 61).

Haber metinlerinin var olan yapıları, kategorik yapıları ve ortaya koyduğu nosyonlar arasındaki bağlar sebebiyle diğer metin türleri arasında farklı bir yeri vardır. Medyanın gündem belirleme ve kamuoyu oluşturma işlevi göz önüne alındığında, haber metinlerinin toplum açısından önemi kavranabilir (Ülkü, 2004: 371). Medya metinleri potansiyel gücünü kendisini meydana getiren kelimelerden almaktadır. Bu yüzden de metin dili belirli bir durumsal bağlam çerçevesinde konumlanmaktadır (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 35). Bu anlamda dil ile metnin sınırlarının çizilmesi mümkündür.

İnsanlar; bilgi edinmek, dünyayı anlamlandırması noktasında yararlı olacak kitlelerle iletişime geçmek ve yeni fikirler edinmek gayesi ile gazete okumaktadırlar. Bu çerçevede gazete metinleri, insanlara sadece yaşanan olay ve gelişmeleri sunmakla yetinmez aynı zamanda okuyucunun var olan algılama tarzını da yönlendirmeye çalışır. Bu anlamda her gün dünya genelinde haber niteliği olma potansiyeli bulunan binlerce olay yaşanmaktadır. Nitekim bu olaylardan belirli bir kesimi habere dönüştürülerek kamuoyuna arz edilmektedir. Gazeteleri bu özellikleri üzerinden ele alırsak bir aygıt veya kuruluş olmanın yanında, söylemsel alanda ürünler ortaya çıkaran yazılı ürünler olduklarını söyleyebiliriz (Pakkan, 2020: 169).

Haberin konusuna ve yayımlama biçimine karar veren medyanın, bu anlamda diğer kâr amacı güden kuruluşlardan hiçbir farkı bulunmamaktadır. Çünkü onun da pazarlayacağı bir ürünü bulunmaktadır (Ülkü, 2004: 384). Medya kuruluşlarının, birer işletme olması bakımından, temel amacı kar elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda da birtakım yollara başvurmaktadır. Öncelikle yüksek tiraj elde etmek için haberi var olan gerçek bağlamından koparmaktadır. Diğer bir yol olarak ise siyasi aktörlerin ideolojilerini göz önüne almasıdır.

Medya, iktidar veya muhalefeti destekleyerek elde edeceği “ün ve güç” çerçevesinde haberleri şekillendirmektedir. Bu anlamda haber metinleri ya iktidarın ideolojisini destekleyen ya da muhalefetin ideolojisini destekleyen bir yapı içerisine bürünmektedir (Avcı ve Güdekli, 2018: 477-478).

Haber metinleri, yaratılmış olduğu zamanın iktidar ilişkileri, yaşanan toplumsal güç mücadelesi ve dönemine egemen olan söylemlerin etkisinde biçimlenmektedir (Özdemir ve Atabek, 2020: 17). Haber metni birden çok faktörün etkilemesi ile ortaya çıkan bir olgudur. Bir haberin belirlenmesiyle son şeklinin verilerek sunulduğu yapılması arasındaki süreçte, haberi yaratan kişi/kişilerin (gazeteci, muhabir, editör) ideolojik görüşleri, tutumları, kendi inançları, kendi seçimleri (eğilimler ve ilgileri) ve mesleki nitelikleri (bilgi ve deneyim) etkili olmaktadır (Vatandaş, 2021: 410). Bu minvalde haberler, ideolojik bağlamları ortaya koyan ve hatta olayları baştan yazan metinlere dönüşmektedir (Pakkan, 2020: 192).

Medya, günümüzde ideolojik söylemlerin en fazla bulunduğu alandır. Bu anlamda medya görsel, işitsel veya yazılı araçlar ile ortaya koyduğu verileri, ideoloji ve söylemin yaratılması noktasından yayılması noktasına kadar etkili bir şekilde kullanmaktadır (Nisan ve Boral Aslan, 2020: 209).

Her yayın kuruluşunun birbirinden çok farklı ideolojiye ve kültürel birikime sahip olmasından dolayı, yaşanan herhangi bir olayı medyada lanse etme şekilleri de çok farklı olmaktadır (Mısırlı ve Erdoğan, 2021: 352). Medya alanında birbirinden farklı siyasi görüşler ve maddi güçler bulunmaktadır. Bu farklılık, medya alanında birbirinden farklı ideolojilere sahip gazetelerin bulunmasına ve doğal olarak aynı haberin birçok farklı biçiminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Avcı ve Güdekli, 2018: 483).

Medya, hâkim gücün ideolojisini/görüşlerini kitlelerine benimsetmek, yaymak ve meşrulaştırmak gücünü elinde barındırmaktadır. Bu minvalde haber metnini ele alırsak; metin içerisinde yer alan hem görsel (fotoğraf, karikatür vb.) hem de yazı (kelimelerin, cümlelerin veya kavramların) öğelerinin belirli bir dilsel anlamı bulunmaktadır. Tabii ki bu dilsel öğelerden her birinin de ideolojik bir yansımayı ortaya çıkardığı söylenebilir (Zararsız ve Seyhan, 2021: 279). Sosyal bir inanç olarak ele alınan ideolojiler, kişisel bir inançtan daha çok gruplar tarafından bölüşülen inançlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda haberin temel amacı, metinde yer alan olay veya olayları sosyal bir inanç olarak kurgulayıp, okuyucu/izleyici tarafından benimsenmesini sağlamaktır (Yardım ve Doğruel, 2019: 140).

Haber metninin tamamında yer alan bütün görseller, kelimeler, yazı stilleri ve başlıklar haberi yaratan medya kuruluşunun ideolojik görüşü hakkında bir fikir sunmaktadır (Mısırlı ve Erdoğan, 2021: 352).

Medya kuruluşları kendi ideolojik görüşüne uymayan herhangi bir haberi göz ardı edebilir veya haberi basitleştirerek sunabilir. Diğer yandan ele aldığı haberi kendi ideolojisine uygun bir biçime sokarak da sunabilmektedir. Bu anlamda medya kuruluşlarının sunduğu haberler, var olan gerçeğin kendisinden ziyade, kendi ideolojik düşüncelerinin ve kültürel birikimlerinin yansıması olduğu haberlerdir (Mısırlı ve Erdoğan, 2021: 352). Gazete haberleri genellikle meydana gelen olayı ve anlatılanları belirli bir öykü haline getirerek ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada medya kuruluşları, haber öykülemesinin imkân verdiği oranda, haber konusu hadisenin olay örgüsünü yeniden kurgulayabilmektedir (Özdemir ve Atabek, 2020: 5)

Haberin okuru ile buluşması için belirli bir üretim sürecinden geçmesi gerekmektedir. Bu süreç haberin kaynağında başlar ve okurla buluşunca tamamlanır. Bu çerçevede haber metninin ortaya çıkma sürecini elinde bulunduran güçler, kendi ideolojik söylemlerine daha fazla yer vererek, ortaya çıkan haber metinlerinde belirli bir görüşün hâkim olmasını sağlamaktadır (Karataş, 2017: 136).

Bu noktada haber üretim sürecine hâkim olan bir gücün nasıl kendi ideolojik görüşü çerçevesinde haber metni ortaya koyduğunu anlayabilmek için haber metninin dilsel özelliklerinin incelenmesi ve çözümlenmesi gerekir (Karataş: 2017: 137). Van Dijk, haber kuruluşları, kaynakların bilinçli bir şekilde seçimi, monoton bir haber temposu ve hikâye başlığının belirlenmesi yoluyla haberde tekrar yer alacak olan haber aktörü hakkında nelerin ve nasıl söyleneceğine onay vereceğini belirtmektedir (Van Dijk, 1999: 367).

Van Dijk'e göre medya, seçkin olanların sözcüsü olmaktan ziyade simgesel boyutunu kontrol ettikleri toplumsal iktidar yapısının sürekli bir parçası konumundadır (Van Dijk, 1999: 367). Van Dijk, manipülasyon nosyonunu, elit güç tarafından egemenliği altında bulunan grupların çıkarlarının yeniden yaratılmasının söylemsel bir şekli olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda elitlerin, temsilleri meydana getirmeleri ve dolayısı ile gerçeklik olgusunu da kontrol edebilmeleri bakımından güçlü olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak hâkim olunan kitlenin haberleri ve ortaya çıkarılan önyargıların birer yorumlayıcısı olmaktan ziyade, pasif birer algılayıcıya dönüşeceğimizi belirtmektedir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 30-31).

Van Dijk'e göre, medyanın ekonomik yönelimleri (reklam gelirleri gibi ekonomik yönler) doğrultusunda medyayı yönlendirebilecek güce sahip olan iktidar, toplumsal söylemlerin denetimini dolaylı olarak sağlayabilmektedir (Van Dijk, 1999: 337).

Bu bölümde siyasal iletişim kavramına yönelik disiplinler bir bakış açısı çizilmeye çalışılmıştır. Siyasal iletişim gerek birçok disiplin ve alan ile iç içe olan bir olgu olması bakımından gerekse de siyaset ve iletişim gibi dünyaya yön veren iki disiplinin kesişimi olması bakımından son derece geniş, kapsamlı ve derinlemesine irdelenmesi gereken bir alandır. Diğer yandan siyasal iletişimi anlamak, bir siyasetçinin veya liderin söyleminde saklı olan anlamların çözümlenmesinde son derece önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASİ LİDERLİK ve RETORİK

Siyasi lider, bireylerin ve toplumun bugününe ve geleceğine tesir edebilecek hal ve davranışlarda bulunma kapasitesine sahip kişidir. Bu bakımdan siyasi lider, her grup ve birey için ayrı bir öneme sahiptir. Siyasi liderin ne olduğunu anlayabilmek için lider ve liderlik kavramlarının ne olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Siyasi lideri anlayabilmek için, insanların yönlendirilmesi konusunda önemli kavramlar olan retorik ve üslup kavramlarının da irdelenmesi gerekmektedir.

Tezin bu bölümünde, siyasi lider kavramını anlayabilmek için öncelikle lider ve liderlik kavramları irdelenecektir. Daha sonra siyasi lider kavramının ne olduğu farklı tanımlamalarla açıklanacaktır. Siyasi liderin toplumu yönlendirmede kullandığı dili anlayabilmek için de retorik ve üslup kavramları açıklanacak ve bu kavramlar siyasi lider açısından değerlendirilecektir.

2.1. Siyasi Liderde Dil Kullanımı

Siyaset bilimi alanında 19. yüzyılda meydana gelen gelişimler sayesinde, siyasetin temel unsurları ve dayanmış olduğu karakteristik özellikler üzerine çalışmalar ortaya konulması mümkün olabilmıştır (Aziz, 2019: 1). Önceleri sadece siyasetin nasıl olması gerektiğine kafa yoran bilim insanları; çağımızda siyasetçi bir insanın kişisel özelliklerinden, neleri nasıl söylediğine kadar birçok konu üzerinde kafa yormaktadırlar. Çağımızda, özellikle liderlik ve siyasi liderlik alanında, başta siyaset bilimi ve iletişim disiplini olmak üzere farklı disiplinlerle çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

Siyasi lider için her şey kendisini ifade edebilmekle başlar. Bu bakımdan da bir siyasi liderin kelimeleri yerinde, zamanında ve doğru bir telaffuzla kullanması son derece önemlidir. Bu minvalde siyasi bir liderin topluma ulaşmadaki anahtar kelimesinin “söz” olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Siyaset kavramının birçok farklı tanımlaması yapılmaktadır. Siyaset, kimilerine göre toplumda var olan insanların birbirleri arasındaki çatışma, kavga veya mücadele alanı olarak değerlendirilirken; kimileri ise tam karşıt bir tanımlamayla, siyasetin temel amacının toplumda bütünlüğü sağlamak, bireylerin özel çıkarlarının karşısında durarak herkesin yararını ve “ortak iyiliğini” gözetmek olduğunu savunmaktadırlar. Siyasete yönelik her iki yaklaşımın da hayat bulmasındaki en önemli araç ise “söz” olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz, gerek çatışmanın

gerekse de uzlaşının ortaya çıkması, gelişmesi ve nihayete ermesinde son derece önemlidir. Bu anlamda siyasette uzlaşma bakış açısı ile söz, farklı kesimlerin ortak kararlarda anlaşabilmesi ve rızanın sağlanması ve benzeri durumlardaki; çatışma bakış açısı ile söz, haklılık elde etme, taraftar toplayabilme, korkutma ya da yıldırma sağlama vb. noktalardaki görevleri üstlenmektedir (Başarır, 2020: 111).

Söz; iktidarı elde etmek isteyen kişi veya kişilerin, seçmeni yönlendirebilme, ikna edebilme ve kendi tarafına çekebilmesi için kullandığı en temel siyaset aracıdır (Başarır, 2020: 112). Bu bakımdan da bir söylemin “siyasal” nitelikte olması kriterinin, siyasal bir anlam ve yapıya sahip olmasına bağlı olduğunu belirtmek gerekir (Soncu, 2018: 69). Siyasal söz söyleyen bir lider için konuşmak doğal bir eylemdir. Ancak aynı zamanda bir lider için son derece önemli bir eylemdir (Özdemir, 2017: 284). Konuşmak liderin başarılı olmasında temel bir ölçüttür. Bu bakımdan liderin dili kullanım şekli, liderin etki alanı bakımından son derece önemlidir. Çünkü bir liderin doğru fikirlerinin olması onu tam manası ile bir lider yapmaz. Lider, benimsediği fikirlerini ancak doğru bir dil kullanarak aktarabildiği ölçüde liderdir (Yılmaz vd., 2014: 256).

Siyaset sahnesinde ortaya konulan sözler, söylemler ve iletiler aracılığı ile birçok davranış güdülenmekte ve yönlendirilmektedir (Başarır, 2020: 111). Bu bakımdan siyasal söylem; bireyin var olan değerlerini, görüşlerini ve beklentilerini ele alarak bireyi belli bir ideolojik anlayışa yönlendirme çabasıdır (Soncu, 2018: 68). Öte yandan söylem üzerine gerçekleştirilen bütün çözümlemelerin kaçınılmaz bir politik yönünün de bulunduğunu belirtmek gerekir. Bu anlamda çözümlemesi gerçekleştirilen tüm söylemler aslında birer “politik söylem” çözümleme örneğidir. Bu tanımlama ekseninde politik söylem kavramı denilince, insanların dilden çıkan her şeyi “politik söylem” olarak kabul ederek aşırı derecede bir genelleştirmeye gittiği görülmektedir. Ancak Wilson, politik söylemin kapsamının politik kurumlar ve politikacıların yanında “politik çevre”de çalışan insanların söylemleri ile sınırlandırılabilceğini savunmaktadır (Wilson, 2020: 101-102).

Siyaseten ifade edilen sözler, belli bağlamsal faktörlere bağlı olarak meydana gelmektedirler. Bu bakımdan sözün ortaya konulduğu bağlam, sözün anlamsal boyutunu etkileyecektir. Bu yüzden de sözler ifade edilirken neyin, nerede ve nasıl bir tonla ifade edileceğini bilerek hareket etmek son derece önemli bir edimdir. Bu bakımdan sözün ortaya konulduğu andaki bütün çevresel uyarılar olarak tanımlanan bağlam; sözün hedef kitleye ulaşması ve kararlarına sirayet edebilmesi için, sözü ortaya koyan kişinin ortama yönelik sağlam bir bilgi birikime sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu bilgi birikiminin, sözün etki

gücünü yükseltebilmek için sözcüklerle oynayabilecek bir tecrübeye sahip olması gerekir (Başarır, 2020: 122).

2.2. Liderin Tanımı

Lider kavramının etimolojik kökenine baktığımızda, Yunancada “hegemonia” sözcüğüne karşılık geldiğini görürüz (Heywood, 2012: 276). Lider ve liderlik kavramlarının tarihsel geçmişine göz atıldığında ise ilk ve orta çağ dönemlerinde liderliğin sıklıkla “güç” ve “iktidar” kavramları ile birlikte kullanıldığı görülmektedir (Bozduman, 2020: 276). Bu bakımdan lider ve liderlik kavramlarının, tarihin ilk dönemlerinde devlet yöneticiliğine denk gelen bir anlamı bulunmaktaydı (Yılmaz vd., 2014: 245-246). Çağımızda ise lider ve liderlik tanımlaması, bilim insanları tarafından yerel düzeyden küresel düzeye çeşitli grupları içine alacak bir biçimde genişletilmiştir (Yılmaz ve Şahin, 2014: 1). Bu anlamda liderlik denen olgu, ilk ortaya çıktığı zamanlarda *insanları güçle yönetebilme* anlamına sahip bir kavramken; zaman içerisinde kendini takip eden *insanları etkileyebilme*, *ortak bir amaç* etrafında toplayabilme, *yaratıcı ve artı değer* üreten olabilme, herhangi bir süreci *başlatabilme* ve benzeri anlamlara karşılık gelen kavramlarla tanımlanmıştır (Bozduman, 2020: 276).

Liderin kim olduğuna ve nasıl lider olduğuna yönelik literatürde farklı tartışmalar mevcuttur. Bir kesim bilim insanı, liderlikte genlerin etkili olduğunu ve doğal olarak da liderliğin doğuştan gelen bir yetenek olduğunu savunmaktadır. Diğer yandan bir kesim bilim insanı ise liderliğin ortaya çıkmasında genlerin yanında liderin yetiştiği çevrenin de etkili olduğunu savunmaktadırlar (Çetin ve Beceren, 2007: 111-112). Bu iki görüş dışında liderliğin genlerle bağı bulunmadığını ve sadece sonradan kazanılan bir yetenek olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Bu bağlamda literatürde yer alan bazı liderlik tanımlamalarına göz atmak, bizlere liderlik olgusunun hangi açılardan ele alındığı anlamamız konusunda yardımcı olacaktır. Liderliğin ne olduğuna dair yapılan tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Şener’e göre (2020: 287) lider, herhangi bir örgütün veya oluşumun var olan hedeflerini gerçekleştirmek maksadıyla insanları yönlendiren ve etki altına alan kişidir.

Bozduman’a göre (2020: 264) lider, yeni girişimlerde öncü olabilen ve vizyon geliştirme yeteneğine sahip olan kişidir.

Yıldız Şen’e göre (2013: 24) lider, bağlı bulunduğu grubun var olan amaç ve eylemlerinin belirlenmesinde veya değiştirilmesinde rol alabilen kişidir. Başka bir deyişle lider, kendi hedeflerini gerçekleştirebilmek için bireylerin ya da grupların tutumlarında değişiklik

yapabilen, insanların kendisini takip etmesini sağlayan ve insanları kendi değerleri çerçevesinde yönetebilen kişiye denmektedir.

Liderler, sahip oldukları nitelikler ile toplumsal kesimler üzerinde köklü değişimler yapabilen ve bu kesimlerin kendilerini takip etmesini sağlayabilen kimselerdir (Bozduman, 2020: 264). Bu bakımdan lideri en öz olarak, başka insanları belirli amaçlar doğrultusunda etkileyebilen kişi şeklinde tanımlamak mümkündür (Şener, 2020: 287).

Arklan'a göre (2006: 47) bir lider, doğuştan getirdiği belli başlı özelliklerinin üstüne yaşadığı hayat boyunca bazı özellikler ekleyebildiği takdirde tam manasıyla bir lider olabilmektedir. Ancak Saruhan (2013: 8) liderin, yöneticide olduğu gibi görev, yetki ya da sorumluluk belirten bir tanımlaması bulunmadığını belirtmektedir. Bu anlamda lider olmak için belli şartların da olmadığını söylemek gerek. Ancak Özdemir (2017: 285) etkili ve güzel bir şekilde konuşmak ve insanlarla iyi yönde bir iletişim bağı kurabilmenin, bir liderde mutlaka bulunması gereken özellikler olduğunu belirtmektedir.

Heywood'a göre (2015: 188) liderliğin erdemleri arasında; belirli bir rotası olmayan insanları yönlendirmek ve o insanlara umut aşılamak, bir grup veya topluluğun üyelerini bir arada tutmak aynı yönde hareket etmeleri konusunda cesaretlendirmek, örgütlerin içerisinde yaptığı görev dağılımı ve sorumluluklar ile örgütün yapısını güçlendirmek yer almaktadır. Bu bakımdan Heywood'un liderlik erdemlerinin, toplumu düzenleme ve koordine etme üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Liderlik toplumsal bir olgudur. Bu bakımdan da tıpkı siyaset ve iletişim olguları gibi liderlik olgusunu da toplumdan ayırmak mümkün değildir. Çünkü lider ve liderlik, toplumsal gelişmelere paralel olarak şekillenen kavramlardır. Diğer yandan da bir liderin, bir yandan toplumların gelişmesinde ve büyümesinde, diğer bir yandan toplumların çöküşünde etkin bir rol alabileceğini de belirtmek gerekir (Arklan, 2006: 46). Bu görüşe paralel olarak Bozduman da (2020: 264) bir organizasyonun başarıya ulaşıp ulaşmamasındaki en önemli şartın, bir liderin üzerine düşen görevleri doğru şekillerde ve iyi bir biçimde yerine getirmesi olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda lider, ona güvenen insanları iyi bir geleceğe inandırması oranında başarılı olacaktır (Özsoy, 2009: 60).

2.3. Liderlik Tanımı

Lider ve liderlik, insanoğlu ile yaşıt olan kavramlardır. Bu kavramların ne olduğu üzerinde tartışmalar günümüzde de devam etmektedir (Bozduman, 2020: 263). Lider olmak ve liderlik yapabilmek, geleceği öngörebilme ile mümkün olabilmektedir.

Liderlik kavramı, son yüzyıllarda sıklıkla kullanılan bir kavram olsa da tarihsel geçmişi çok eski yüzyıllara dayanmaktadır. Bu minvalde liderlik konusunda gerek Balasagunlu Yusuf Has Hacıp tarafından 1069-1070 yıllarında yazılan “Kutadgu Bilig” gerekse de Machiavelli tarafından 1513’te yazılan “Prens” isimli kitap önemli bilgiler sunmaktadır. Bu eserler liderlik kavramı üzerine yüzyıllardır verilen tanımlama ve liderliğin ne olduğunu anlama çabalarına örnek olarak gösterilebilir (Yıldız şen, 2013: 24).

Liderlik, kavramsal anlamda bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Lider ise bu liderlik süreci içinde yer alan insanları etkileme kabiliyetine sahip ve yönetsel yönden bir otoriteyi elinde bulundurabilen kimsedir (Bozduman, 2020: 278). Bu bakımdan bir anlamda liderliği, toplumu yönlendirebilme (Oğuz, 2018: 85) ve önderlik yapabilme sanatı olarak tanımlamak mümkündür.

Liderlik, amaçların gerçekleştirilebilmesi için başkalarını etkileyebilme durumudur ( ınar, 2013: 43). İşçi’ye göre (2013: 223) ise liderlik hem bir etkileme hem de yönlendirme sürecidir. Bu iki sürecin hedef kitle üzerindeki etkisi, aynı zamanda liderin gücünün sınırlarını belirlemektedir. Diğer yandan liderliğin, bir kişinin belli bir vizyona sahip olması ve bu vizyonunu diğer insanlara benimsetebilme misyonu gibi özellikleri bulunmaktadır (Saruhan, 2013: 10). Liderlik, liderin kendi amaçlarına ulaşmada gerekenleri insanlara ya da gruplara istekli bir şekilde yaptırabilme sürecidir (Yıldız şen, 2013: 24).

2.4. Liderin  zellikleri

Liderlik kavramı, bir çeşit davranış şekli, kişisel bir nitelik ya da siyasal bir değer olarak tanımlanmaktadır. Bir davranış çeşidi olarak liderlik, bir insanın veya grubun daha geniş bir grup üzerinde örgütlenebilmesi ya da amaçlanan hedeflerine ulaşabilme noktasında etkide bulunabilmesidir. Kişisel bir nitelik olarak liderlik, her liderin kendine özgü var olan özelliklerini kullanarak, başkalarını etkileyebilme yetisidir. Bu yetiler liderde karizma, çekicilik veya kişisel iktidar olguları ile ortaya konulmaktadır. Siyasal değer olma anlamındaki liderlik, insanlara öncülük edilmesi, yol gösterilmesi ya da ideolojik bir görüş ile insanların yönlendirebilmesi anlamına gelir (Heywood, 2015: 186-187).

Aristoteles’e göre, toplumun mutlu bir şekilde birlikte yaşayabilmesinin temel dinamiği, sadece var olan yönetim biçimine bağlı olan bir durum değildir. Aristo’ya göre liderlerin ortaya koydukları davranışların erdemli olup olmaması, toplumsal mutluluğun temel dinamiğidir (Saruhan, 2013: 5). Öte yandan Platon ise toplumun tamamının erdemli olması gerektiğini düşünen bir filozoftur. Platon bu amaçla, erdemin toplumsal alana yayılabilmesi için öncelikle devleti temsil eden liderlerin erdemli olması gerektiğini savunmuştur (Saruhan, 2013: 6).

Çetin ve Beceren (2007: 123) literatürde yapılan çalışmalara dayanarak, bir liderde var olması gereken temel özellikleri belli başlıklar altında toplamışlardır. Bu özellikler: liderin güven duyulan biri olması, özgüveni yüksek ve cesaretli olması, bilgi alabilen ve yaratıcı olması, yeniliklere açık ve değişime ayak uydurabilmesi, olaylara yönelik strateji geliştirebilmesi, karizmaya sahip olması ve kendi benliğinin farkında olması şeklindedir. Öte yandan Saruhan (2013: 7) da bir liderin, vicdanı yardımıyla onu izleyenleri dinleyebileceğini ve onların fikirlerine saygı duyabileceğini ve böylece daha özverili ve demokratik hareket etmesinin mümkün olabileceğini belirtmiştir.

Liderlik, diğer insanları etkileyebilme sürecidir. Bu bakımdan da bir liderin insanlara etkiye bulunabilmesi için belli özelliklere sahip olması gerekmektedir (Aktan, 2014: 58). Liderlik sürecinde, lider kişinin özgüven derecesinin yüksek ve etkili olmasıyla birlikte hedef kitlesini kendi değerlerinin doğru olduğuna ikna edebilme nitelikleri ön plana çıkmaktadır (Saruhan, 2013: 10).

2.5. Liderlik Türleri

Liderlik konusu üzerine çeşitli çalışmalar yürütülmüş ve günümüzde de yürütülmeye devam etmektedir. Çünkü yürütülen her çalışma, liderlik üzerine yeni soruların ortaya çıkmasına ve farklı yönlerden eleştirilerin ortaya konulmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı da liderlik üzerine birçok teoriler geliştirilmiştir. Bu teorileri; özellik teorisi, çeşitli teorileri kapsayan davranışsal okul, liderliğin durumlara göre şekilleneceğini savunan durumsallık okulu ve çeşitli teorileri kapsayan modern liderlik teorileri olmak üzere toplam dört ana başlık altında ele almak mümkündür (Yıldız, 2013: 30).

Davranışsal okula göre bir insan, doğuştan getirdiği davranışlarla lider olmaz. Bu yaklaşıma göre liderin ancak sonradan öğrenmiş olduğu davranışları geliştirmesiyle lider olması mümkündür. Literatürde davranışsal okul başlığı altında “Ohio State Üniversitesi”nde yürütülen çalışmalar, “Michigan Üniversitesi”nde yürütülen çalışmalar, “Likert sistem dört

modeli” çalışmaları ve Blake ve Mouton tarafından geliştirilen “Yönetsel Liderlik Modeli” çalışmaları irdelenmektedir (Yıldız, 2013: 31; Aktan, 2014: 60-64).

Dönüştürücü liderlik, diğer liderlik türlerinden ahlaki öğeleri ön plana çıkarması bakımından ayrılmaktadır. Bu liderlik türünde temel varsayım, liderliğin lideri destekleyen insanların gereksinimlerinden ve amaçlarından ayrılamayacağı yönündedir. Bu liderlik türünde otorite gücü, insanları yönlendirmek veya suiistimal etmek değil, ortak amaçları hayata geçirebilmek amacıyla kullanılmaktadır (Ünal Erzen, 2008: 71).

Durumsallık Okulu yaklaşımına göre, liderlik ve liderlik çeşitleri durumlar karşısında ortaya çıkacaktır. Bu yaklaşımda çevre, örgüt veya insanların içinde bulunduğu durumlar liderliğin oluşmasında ön plana çıkmaktadır (Yıldız, 2013: 37). Durumsallık yaklaşımı başlığı altında “Fiedler’in Durumsallık Modeli”, “Yol Amaç Modeli”, “Hersey ve Blanchard’ın geliştirdiği ‘Durumsallık Modeli’” ve “Reddin’in geliştirdiği ‘Üç Boyutlu Liderlik Modeli’” olarak toplamda dört adet model incelenmektedir (Aktan, 2014: 67-74).

Özellik yaklaşımının odak noktası, lideri diğer çalışan insanlardan ayrı kılan özelliklerin neler olduğudur. Yapılan araştırmalar sonucunda liderin belli bir zekaya, özgüvene, iletişim yeteneğine, kararlılığa, güzel konuşabilmeye vb. diğer özelliklere sahip olması gerektiği saptanmıştır. Bu yaklaşımda sabit bir “özellikler listesi” oluşturmak mümkün değildir. Bu bakımdan da bu yaklaşıma göre bir insanın liderliği, diğer insanlardan farklı özellikleri bulunmasına bağlıdır (Yıldız, 2013: 30-31). Diğer yandan modern liderlik teori çeşitleri arasında “Karizmatik Liderlik”, “Dönüşümcü (Transformasyonel) Liderlik” ve “Etkileşimci (Transaksiyonel) Liderlik” yer almaktadır (Aktan vd., 2014: 74-76).

Çetin ve Beceren (2007: 120- 122) birçok farklı liderlik tipinden bahsetmektedir. İlk liderlik tipi *diktatör liderlik* tir. Bu tür liderlikte insanlar yönetim dışında tutulur. İkinci tip liderlik *otokratik liderlik* tir. Bu tip liderde topluma yönelik baskı, korku ve ceza hüküm sürmektedir. Üçüncü tip liderlik *otoriter liderlik* tir. Bu liderlik tipinde lider, koyduğu belli standartlarla sürece hâkim olmaktadır. Bu liderlik tipinde lider, insanları toparlayan bir misyon benimsemektedir. Dördüncü liderlik tipi *demokratik liderlik* tir. Bu liderlikte her birey, yönetime dahil edilmeye özen gösterilir. Beşinci liderlik tipi *karizmatik liderlik* tir. Bu liderlik tipinde insanlar, liderin sıkı takipçisi ve verdiği emirleri yerine getiren bir konumdadır.

Literatürde, yukarıda sayılan liderlik tiplerinin dışında çeşitli liderlik tipleri de mevcuttur. Ancak lider ve liderlik konusunun anlaşılması için yukarıda verilen liderlik

tiplerinin yeterli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda esas odak noktamız olan siyasal liderlik üzerinde durmak daha yerinde olacaktır.

2.6. Siyasi Lider ve Özellikleri

Siyaset, insanları ikna ve etki altına alarak iktidara sahip olabilmeye yönelik tüm faaliyetleri içine alan bir alandır (Başarır, 2019: 627). Siyasal topluluğun başında yer alan siyasal lider ise siyasal toplumu var olan amaçlar çerçevesinde yönlendiren, siyasal topluma dahil üyelerin var olan bireysel amaçları ile topluluğun amaçlarını uyumlaştıran ve siyasal topluma üye kişilerde ortak bir bilinç yaratarak yönettiği siyasal topluluğu daha yukarı taşıma çabası gösteren kişidir (Arklan, 2006: 48).

Siyasi lider, yaşadığı çevreyi yönetme eğilimi içerisinde bulunan ya da yöneten kişidir (Bozduman, 2020: 267). Bu yüzden de bir siyasi lider, özellikle içinde hayat sürdürdüğü toplumu tüm yönleri ile tanımalı, toplumun gerçek isteklerini bilmeli, kendisini bu isteklerin takdimcisi olarak tanıtmalı ve aynı zamanda da toplum karşısında kendisini daima yenileyerek güven sağlamalıdır (Ünal Erzen, 2008: 72). Çünkü siyasal bir liderin taşınması gereken özellikler siyasal toplum tarafından belirlenmektedir (Arklan, 2006: 48). Bu çerçevede siyasi liderliği; siyasi bir partinin ya da hareketin ulaşmayı hedeflediği amaçlar için taraftar toplayabilme eylemi, ortak amaçlara ulaşmak için taraftarlarının bir arada olmasını sağlayabilme ve onları güdüleyebilme eylemi olarak tanımlamak mümkündür (Özgül, 2017: 203-204).

Siyasi lider; ortaya koyduğu düşünce ve eylemleriyle siyasi yönden temsilcisi olduğu geniş halk kitlesi için mücadele etmektedir (Bozduman, 2020: 266). Diğer yandan siyasi lider, bağlı bulunduğu örgütü veya destekçilerini, daha önceden belirlenmiş olan hedeflere veya kendisi tarafından oluşturulan hedeflere erişebilmek için yönlendiren ve bu destekçilerin kendisini takip etmesini sağlayan kişidir (Özgül, 2017: 204). Başka bir deyişle siyasi lideri, içinde yaşadığı toplumun amaçlarını hedef alan ve aynı zamanda bu amaçlar istikametinde toplumu yönlendiren kişi olarak tanımlamak mümkündür (Yolcu, 2019: 94).

Toplumlar zaman zaman lider olgusunu “devlet” kavramı ile özdeşleştirebilmektedir. Toplum, takdir ettiği ve takip ettiği liderden, gerçekte devlete karşı duyulan özlemleri (şefkat, yardım, düzen, otorite, vb.) bekleyebilmektedir (Oğuz, 2018: 86). Bu bağlamda lider, siyaset sürecinde seçmenin tercihlerine etki edebilmesi bakımından önemli bir faktördür. Öte yandan lider; bireylerin siyasi tercih süreçlerinin dışında toplumsal alanın her köşesinde etkilenebileceği, dikkate alacağı ya da takip edeceği bir kişiliktir (Şener, 2020: 286). Bu bakımdan da siyasi liderin barındırdığı kişilik ve iletişim özellikleri, öteki örgütsel yapılarda

yer alan liderlere göre çok daha önemlidir. Çünkü diğer örgütsel yapılardaki liderlerin elinde bulunan maaş kesme, izne ayırma, kademe ilerlemesini durdurma, işine son verme vb. cezalandırma gücü bulunmamaktadır. Bu bakımdan siyasi liderin gücü; ikna kabiliyetinin yüksek olması, taraftarlarını kendine inandırabilmesi ve aynı zamanda da bu taraftarlarının kendisine tabi olmasını sağlayabilme unsurlarından oluşmaktadır (Özgül, 2017: 204).

Yolcu'ya göre (2019: 103) siyasi liderin başarılı olmasında temel iki etmen vardır. Birinci etmen, siyasi liderin var olan kişisel özelliklerinin başarısına olan etkileridir. İkinci etmen ise liderin toplumun geleneksel yapısına olan bağının başarısına etkisidir. Diğer yandan bir liderin ortaya koyduğu siyasal iletişim faaliyetleri ve topluma öncülük edebilme gücü, iktidarın elde edilebilmesi noktasındaki en önemli yollardır (Oğuz, 2018: 91).

Siyasi liderlik süreci, hareketli bir ortamda önemli kararlar verebilmeyi, verilen bu kararları uygulayabilmeyi ve liderin belirlenen hedeflere kendisini destekleyen insanların dikkatini odaklayabilmesinden meydana gelmektedir (Bozduman, 2020: 265; Ünal Erzen, 2008: 73). Diğer yandan Özgül (2017: 215), günümüzdeki liderlik beklentisinin seçim meydanlarından ziyade, birçok insana daha kısa sürede ulaşılabilmesine imkân veren kitle iletişim alanına kaydığını belirtmektedir. Bir liderin oluşturmak istediği imaj ya da liderlik algısını artık kitle iletişim araçlarını kullanmadan yapabilmesi mümkün görünmemektedir.

2.7. Siyasi Liderin Bileşenleri: Retorik ve Üslup

Siyasi liderin siyaset arenasında var olabilmesi için dili yerinde ve zamanında kullanabilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan siyasi liderin kullandığı retorik dili ve üslubu, kendisinin imajını belirleyen temel etmenlerdir. Bu bakımdan siyasi liderin söylemini anlayabilmek için retorik ve üslup kavramlarını anlamak gerekmektedir.

2.7.1. Siyasal Lider ve Retorik

Literatürde retorik ve hitabet kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Hitabet kavramı, insanlığın bir arada yaşamaya başlamasından bu yana var olmuş “güzel konuşma” sanatı olarak tanımlanmaktadır. Hitap eden kişi, bilgi verdiği topluluğu bir fikir veya bir konu hakkında ikna etmeye çalışır. Bu ikna sürecinde hitap ettiği kitleyi bazen heyecanlandırırken bazen de harekete geçirmeye yönelik davranış sergilemektedir (Uzun, 2000: 145). Başka bir deyişle hitabeti, bir bireyin karşısındaki birey veya gruba yönelik sesleniş şekli veya konuşma üslubu olarak tanımlamak mümkündür (Güngör, 2015: 131). Öte yandan Türk tarihine göz attığımızda da hitabet üzerine yazılmış ilk belge olarak Orhun Abideleri'nin kabul edildiğini

görmekteyiz (Özdemir, 2017: 285). Çünkü bu abidelerin hem siyasi hem de dilsel yönden, Türk tarihinde öğretici bir vasfı bulunmaktadır.

Tarih boyunca insanların ürettiği her şey bir ihtiyaca bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Antik Yunan’da da retorik denen olgunun ortaya çıkması, insanların toplumsal alanda ve özellikle de siyaset alanında ön plana çıkabilmek için güçlü bir biçimde konuşabilme yeteneği ihtiyacından ortaya çıkmıştır (Coşkun, 2014: 27). Bu bakımdan retorik kavramının ilk ortaya çıkışı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Bu köklü geçmiş sayesinde birçok farklı alana sirayet eden retorik olgusu, Batı’da yaşanan toplumsal ve siyasal olayların etkisiyle, günümüze kadar çeşitli şekillerde varlığını koruyabilmiştir (Ünlü, 2018: 58).

Özdemir’e göre (2017: 283) lider ve liderlik nosyonları üzerine yapılan tüm tanımlamaların ortak paydası, liderin hem güzel hem de etkili bir biçimde konuşabilmesidir. Retorik bağlamında üslup; fikirlerin, hislerin ve düşüncelerin sanatsal bir biçimde ifade edilebilmesiyle alakalı olan bir durumdur (Başarır, 2019: 630). Bu bağlamda hedef kitleye yönelik güzel konuşma, inandırıcı olma ve güzel hitap edebilme sanatı olarak tanımlanan retorik (rhetoric) kavramı, siyasi aktörlerin halkı istediği şekilde yönlendirmesi veya kendi ideolojisini benimsetmesi noktasında önemlidir (Aziz, 2019: 18). Retorik, bireylerin kendi iradesinin bir başkası tarafından istenildiği ölçüde etkilenebilmesine imkân tanımaktadır (Lilleker, 2013: 249). Siyasi bir liderin kullandığı retorik çok güçlü bile olsa, içeriğinin yalan yanlış olması toplumdan dışlanmasına neden olabilir (Ünal Erzen, 2008: 72).

Retoriğin bir yönü de insanları bir araya getirerek belli fikirler ve meseseler üzerinde uzlaşşı sağlanabilmesine imkân tanımasıdır (Lilleker, 2013: 249). Bu anlamda Platon’ın “Gorgias” isimli eserinde “Polos” ve “Sokrates” arasında geçen aşağıdaki diyalog, retorik kavramının hem anlamsal yönüne hem de uzlaşşı kabiliyetine vurgu yapmaktadır. Diyalog şu şekildedir:

SOKRATES- Akıldan yoksun birinin kendine güzel görünen bir şeyi yapmasının, kendisi için iyi bir şey olduğunu mu sanıyorsun? Güçlü olmak dediğin bu mu senin?

POLOS- Hayır

SOKRATES- Öyleyse, hatiplerin sağduyuya sahip olduklarını ve retoriğin bir dalkavukluk değil, bir sanat olduğunu göstererek sözlerimi çürütmeye çalışacaksın. Ama eğer çürütemezsen, devlet içinde hoş gideni yapmanın hatipler ve tiranlar için iyi bir şey olmadığı kesinlikle doğrulanacaktır; bununla birlikte, güçlü olmak senin dediğin gibi iyi bir şeydir; ancak sen de itiraf edersin ki, sağduyusu olmayan bir insanın hoşuna gideni yapması kötü bir şeydir, değil mi? (Platon, 2019: 33).

Akıllıca yapılan bir konuşma sanatı olarak tanımlanabilen retorik nosyonu, Aristoteles'in ortaya çıkardığı ve yöneten kişilerin yönetilenleri ikna etmekte kullandığı bir yöntem olarak tanımlanmıştır (Aziz, 2019: 57). Retorik, Aristo'nun yürüttüğü çalışmalarla kurumsal bir hal almıştır (Lilleker, 2013: 249). Aristoteles'ten önce belirli bir kalıp içinde sadece siyasi alanda ya da mahkeme salonlarında etkili bir şekilde konuşabilme yöntemi olarak benimsenen retorik, Aristo ile "kıyas sanatı" olarak da değerlendirilmeye başlanmıştır (Coşkun, 2014: 14).

Aristo'ya göre retorik üç adet alt türü bulunmaktadır. Bu retorik türleri: politik alana giren müzakereci (deliberative) retorik, adli alana giren hukuki (forensic) retorik ve törensel alana giren övgü/yergi (epidiactic) olarak isimlendirilen retorik türlerinden oluşmaktadır (Anık ve Kiçir, 2018: 196; Köker, 1998: 88). Aristo'nun ortaya koyduğu retorik tanımlamasında yer alan üç tür retorik her biri farklı bir zaman dilimini işaret etmektedir. Bu türlerden politik retorik, bir ülkenin ekonomi politikaları, yasa yapım süreci ve ulusal güvenlik gibi konularla ilgilenmesi bakımından geleceğe yönelik işlevlere sahiptir. Diğer yandan yasal söylemler geçmiş ile ilgili işlevlere sahipken, törensel gösteri söylevi türü ise şimdiki zamanla alakalı olan bir işleve sahiptir (Köker, 1998: 88; Aziz, 2019: 58).

Retorik en temel amaçlarından birisi, her konu üzerinde var olan ikna olanaklarını bulmaktır. Bu bakımdan retorik olgusunun uygulama alanını belli bir konu, pratik ya da teorik alanla sınırlandırmak mümkün değildir (Coşkun, 2014: 268). Yine Coşkun'a göre (2014: 42) retorik temel amacı, bir bilgiye ulaşmaktan ziyade o bilgiyi başkalarına aktarırken insanları ikna edebilmektir. İkna, iletişimde gönderici olarak yer alan kişi veya kaynağın hedef kitlesinin tutum ve hareketlerini, daha önceden belli olan amaçlar doğrultusunda değiştirmeye, dönüştürmeye ve sağlamlaştırmaya yönelik ortaya konulan çabadır (Sadakaoğlu ve Korkmaz, 2020: 33).

Derrida'ya göre retorik, metin dışında hiçbir şeyin olmamasıdır (Mutlu, 2012: 262). Öte yandan Habermas'a göre retorik, dilin yeni kullanım şekillerini ve dünyayı gerçeklik çerçevesinde görmenin yeni yollarını keşfetmemizi sağlayan ancak dünyevi iletişimde bulunduğumuz sırada meydana gelen sorunların çözümlenmesi noktasında yetersiz olan bir kavramdır (Mutlu, 2012: 262).

İbn Sinâ'ya göre, retorik esas amacı, gerçeklik değildir. Ona göre esas amaç, iknadır (Coşkun, 2014: 210). İkna kavramı toplum ve siyaset alanında sıkça kullanılan bir olgudur. Bu

bakımdan tıpkı siyaset olgusu gibi ikna kavramının tarihi kökeni de Antik Yunan'a dayanmaktadır (Sadakaoğlu ve Korkmaz, 2020: 33).

Retorik, Roma siyasal düşünce hayatı içerisinde politikacıya toplumu yönetme gücünü veren bir kavramdı. Bu güç; şekil, kompozisyon, buluş ve hafıza kavramları üzerinde çalışmalar gerçekleştirilerek kazanılan bir sanat dalıydı. Diğer yandan Rönesans dönemine aracılık eden retorik nosyonu, modern politika alanına, güzel ve etkili bir biçimde konuşabilme sanatı şeklinde tanımlanarak girmiştir. Bu bakımdan modern anlamda retorik kavramının gerçek hayata uyarlanması “gerekli olan yetenek ve sorumluluğun sayıca daha çok kişi eliyle kullanılması” iddiasıyla olmuştur (Köker, 1998: 92).

Retorik kavramı sadece siyaset alanında insanların hayatına etkide bulunan bir kavram değildir. Toplumun birçok alanına sirayet eden retorik kavramının, topluma farklı katkıları bulunmaktadır. Lilleker'e göre (2013: 250) retoriğin insanlara sunduğu katkılar şu şekildedir:

- 1.) Toplumsal bir ideoloji çevresinde iktidarın dağılımını doğrular ve iktidarı meşru kılar.
- 2.) Toplumu belli ortak amaçlar etrafında yönlendirir.
- 3.) Toplumda ortak hedefleri tanımlar ve böylece çatışmaları sonlandırır.
- 4.) Toplumu, oluşturduğu organizasyonlar sayesinde daha hareketli yapar.

Siyasal iletişimde, bir liderin ulaşmak istediği hedef kitleye yönelik ortaya koyduğu iletilerin sadece içeriği veya anlamsal yönü önemli değildir. Aynı zamanda siyasal liderin kendisi de önemlidir. Bu bakımdan da siyasi lider, hedef kitleye ulaşmak ve istediği etkiyi bırakabilmek için belli başlı retorik özelliklerine dikkat etmek zorundadır. Aziz'e göre bu nitelikleri kaynağın güvenilir olmasından dilin iyi kullanılmasına kadar pek çok başlık altında toplamak mümkündür (Aziz, 2019: 59). Bu çerçevede Aziz (2011: 50-55), retorik olgusunun unsurlarının şunlar olduğunu belirtmektedir:

- 1.) Siyasal aktörün, çok iyi bir eğitim almış olması ve kendisini her alanda geliştirerek iyi bir genel kültür birikimine sahip olması gerekmektedir.
- 2.) Siyasal aktörün ortaya koyduğu konuşmanın belirli bir mantığının bulunması gerekmektedir. Başka bir deyişle, ortaya koyduğu konuşmanın kendi içerisinde tutarlı, doyurucu ve net olması gerekmektedir.

- 3.) Siyasal aktörün söyleminde tercih ettiği dil, hedef kitleye uygun olmalıdır. Bu bakımdan felsefi, ağdalı ya da edebi bir dil tercih edilmesinden ziyade herkes tarafından anlaşılması mümkün olan kelime veya cümlelerin kullanılması gerekmektedir.
- 4.) Siyasal aktör, söyleminde yer vereceği konular hakkında yeterli bilgi sahibi olmalı ve dinleyicisine bu konuları aktarırken önem sırasına dikkat etmelidir.
- 5.) Siyasal aktörün, hedef kitlesine hitap ederken hitabının başarılı olmasında diksiyonu önemlidir. Özellikle sesinin tonuna ve rengine dikkat etmesi gerekmektedir. Diğer yandan konuşmasının yeri ve konusuna göre sesine ve şivesine dikkat etmesi gerekmektedir.
- 6.) Siyasal aktörün hitap ettiği kitle yerine kendisini koyarak “empati” yapabilmesi, söyleminin etkili olmasında önemlidir. Bu bakımdan hedef kitlesinin sosyo-ekonomik ve diğer özelliklerini iyi bilerek, konuşması sırasında o kişilerin yerinde kendisinin olduğunu düşünebilmesi gerekmektedir.
- 7.) Siyasal aktörün, iyi bir dinleyici olmasının yanında kendisine yöneltilen psikolojik baskıları da iyi bir biçimde göğüsleyerek, öfke kontrolünü sağlaması gerekmektedir.

Retorik, belli bir mesajın ulaştırılmak istenen kitleye planlandığı gibi iletilebilmesi için dilin olanaklarından ve sembolizmin imkanlarından faydalanmaktır (Lilleker, 2013: 249). Bu bakımdan siyasal lider için retorik, topluma ulaşmada son derece önemli bir olgudur. Etkili bir siyasal iletişim ve liderlik için retorik vazgeçilmez bir kavramdır. Bu bakımdan retorik, siyasal lideri anlamlı kılan bir olgu olduğunu belirtmek gerekmektedir.

2.7.2. Siyasal Lider ve Üslup

Siyasal iletişim süreci içerisinde üslup; iletilerin üretilmesi ve sunulması noktasında ortaya çıkarak bir farkındalık yaratmakta, içeriklerin akıllarda yer edinmesini sağlamakta, sözü söyleyen kişi hakkında belli bir değer oluşturmaktadır (Başarır, 2019: 629). Bu bağlamda Başarır’a göre (2020: 113) üslup; bireyin düşüncelerini ve hislerini karşısındaki insanlara aktarma sürecinde, kendi sözlerini kurgulama biçimi ve bu kurgulama sürecinde dili kullanma tarzı olarak tanımlamaktadır. Üslup, bir anlatımdaki içerik, dil ve şekil üçlüsü bileşenlerinden hayat bulan bir olgudur. Üslup, ele aldığı konuyu ilgili hedef kitlesine aktarırken zihinlerde kalıcı emareler edinmekte, bu sayede de gerek söz ve söylemin anlamsal gücünü gerekse de iletilerin etkide bulunduğu alanın kapsamını genişletebilmektedir.

Siyasal iletişim sürecinde siyasal aktör, ortaya koyduğu her sözü, söylemi ya da mesajı ifade ederken ortaya çıkan içtenlik ve samimiyet oranında hedef kitlesinin tutum ve

davranışlarını değiştirebilmektedir. Diğer yandan üslubun, herhangi bir konu için siyasal iletişimde bulunan bir aktörün önceden elde etmiş olduğu kazanımlarını ortaya koyan bir yönü bulunmaktadır. Bu anlamda siyasal aktörün ele aldığı konu hakkında yararlandığı kaynaklar, yaptığı okumalar, görüşlerine dayanak aldığı çevreler gibi farklı kriterler; onun konuyu hangi açılardan ele alacağına, hangi noktaların üstünde duracağına ve hangi noktaları es geçeceğine yönelik alacağı kararları etkilemektedir. Bu çerçevede üslup kavramını, siyasal iletişim sürecinde dar anlamda adayın; geniş anlamda ise söz, söylem ve mesaj ortaya koyan her siyasal aktörün hem imaj dayanağı hem de marka kimliğinin özü olarak tanımlamak mümkündür (Başarır, 2020: 115). Bu noktada imaj; siyasi kişiliğe sahip bir liderin, adayın veya organizasyonun insanlara yönelik sunumudur. Her ne kadar zihinde var olan bir yapı olsa da insanların düşünce ve davranışlarını etkileyen bir olgudur (Lilleker, 2013: 129).

Başarır (2020: 114) edebi alanda var olan “üslubun şahsi olması” ve “üslubun şahsiyete bağlı olması” niteliklerinin, aynı zamanda siyaseten ortaya konulan sözler, söylemler ve iletiler bakımından da geçerli olduğunu belirtmektedir. Bu minvalde siyasal iletişim aktörlerinin var olan şahsi özellikleri, ortaya koydukları gerek söz ve söylemlerine gerekse de hedef kitlesine ulaştırdıkları mesajlara yansımaları olacaktır. Hedef kitlesi de bu yansımalar özelinde siyasal iletişimde bulunan aktöre dair siyasi bir konumlandırmada bulunabilecektir. Bu çerçevede siyasal iletişim süreci açısından üslubun şahsi olması ilkesi; kendi üslubu ile sözlerini ortaya koyan siyasi aktörün kişiliğine, ait olduğu kimliğine, benimsediği ideolojisine ve değerlerine göndermelerde bulunmaktadır. Bu bakımdan da üslup, ikna olgusunun bir bileşeni olarak ele alınmaktadır.

Siyasal iletişim olgu ve sürecinde üslup; siyasi bir aktörün politik konuşmasında saklı bulunan anlama, algılama ve anlatım ayrımının dışa yansımalarıdır. Siyasal iletişimde lider veya adayın ortaya koyduğu konuşmanın üslubuna göre sınıflandırmaların yapılabilmesi mümkündür. Bu minvalde, bir aday ya da liderin konuşmasında yer verdiği birleştirici veya ayrıştırıcı söylemleri dikkate alarak çatışmacı ya da uzlaştırıcı üslup; kendi düşüncelerini yansıtan ideolojik kavramları kullanma becerisine göre muhafazakâr üslup, liberal üslup, milliyetçi üslup vb; yer verdiği retorik figürlerini kullanma sıklığını dikkate alarak da alegorik üslup veya metaforik üslup gibi tasnifler yapılabilir (Başarır, 2019: 631).

Üslup sayesinde, siyasal iletişimde bulunan aktörlerin ele aldıkları konular, önem attıkları alanlar, tekrar gündeme taşıdıkları geçmiş olaylar, konu edindikleri kişiler ve bu kişilere yönelik söylemler irdelenebilmektedir. Diğer yandan bir siyasal iletişim aktörünün hedef kitlesine yönelik ele aldığı konunun özgün olması veya özgün olmayan bir konuya kattığı yeni fikir ve yaklaşımların özgün nitelikte olması, aynı zamanda aktörün üslubuna da bir önem

kazandırmaktadır. Diğer yandan siyasi bir kişinin söylemlerinde yer verdiği kavramların her biri hedef kitleye duygu, düşünce ve fikirlerin etkili bir şekilde aktarabilmesi için son derece önemlidir. Diğer yandan kavramların yerinde, zamanında ve tonlama tarzına dikkat edilerek kullanılması da önemlidir. Bu noktada, siyasal alanda ortaya konulan söylemlerde yer alan kavramların gerektiği gibi anlaşılabilmesi ile üslup olgusu arasında bir bağ bulunmaktadır (Başarır, 2020: 116).

Başarır'a göre (2020: 119) siyaset sahnesinde yer alan aktörlerin ortaya koydukları söz ve söylemlerinden meydana gelen ve kelime haznelerine bağlı bir biçimde şekillenen üsluplarından, onların gerek siyasi felsefe gerekse de dünya görüşüne dair çıkarımların yapılması mümkündür.

Başarır'a göre (2020: 127) siyasal iletişim sürecinde üslubu şekillendiren bileşenleri dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; *siyasi aktör* (aktörün var olan kişiliği, karakteri ve üstlendiği roller), *söz* (ele alınan konu hakkındaki edinilmiş bilgiler, konunun çevresel etmenlerle olan bağlantısı, yer verilen söz sanatları), *mekan* (konuşmanın geçtiği ortam ve tarafları) ve *niyet* (konuşmanın zamanı, dönemi ve gerçekleştirme çabası) şeklindedir.

Günümüzde siyasi enformasyonun geneli hiç şüphesiz ki kitlesel medya aracılığı ile iletilmektedir (Heywood, 2015: 282). Bu bakımdan da kitlesel iletişimin, siyaset ve siyasal iletişim için yadsınamaz bir önemi vardır. Diğer yandan üslubun aktarılması ve retorik özelliklerinin uygulanmasında da kitle iletişim araçlarının önemli bir rolü bulunmaktadır.

Bu bölümde lider, liderlik, siyasi lider ve onun bileşenleri üzerinde kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Bu kavramsal çerçeve, siyasi bir lider olan Recep Tayyip Erdoğan'ın ortaya koyduğu söylemleri ve onun konuşmalarının gazetedeki yansımalarını çözümlemeye yardımcı olacaktır. Çünkü siyasi liderin söylemi içinde yer alan örtük anlamları ancak üslup ve retorik özelliklerini kavrayarak anlayabilmek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RECEP TAYYİP ERDOĞAN’IN ULUSLARARASI PLATFORMLARDAKİ KONUŞMALARININ SÖYLEM ANALİZİ ve MEDYAYA YANSIMALARI: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ve TÜRK KONSEYİ ÖRNEĞİ

Tezin bu bölümü yöntem ve uygulama olarak iki ana başlık altında toplanmıştır. Öncelikle yöntem kısmında, bu tez çalışmasının amacı, kapsamı, sınırlılıkları, metodolojisi ve tez çalışması sürecinde başvurulacak yollar, yöntemler ile veri elde etme şekilleri açıklanacaktır. Daha sonra tezin uygulama kısmına dair bulgular paylaşılacaktır. Ancak tez çalışmasında başvurulacak içerik analizi ve söylem analizi yöntemleri ve bu yöntemlerden elde edilen bulguların oldukça büyük olması bakımından, uygulama bölümü de iki ana başlık altında sunulacaktır. Bu yüzden de tez çalışmasının uygulama kısmının başladığı “araştırma verilerinin analizi ve bulgularının değerlendirilmesi” başlığı altında, içerik analizi ve söylem analizi ve uygulamaları iki alt başlık şeklinde ele alınacaktır. Birinci alt başlıkta *içerik analizine* yönelik kısa bir teorik çerçeve çizilecektir. Daha sonra da tez kapsamında incelenen toplamda 18 adet gazeteye yönelik içerik analizi uygulaması gerçekleştirilecektir. Bu içerik analizinden elde edilen sonuçlar, tezin amacı çerçevesinde yorumlanacaktır. Daha sonra ikinci alt başlık olarak söylem analizi ve uygulaması gerçekleştirilecektir. Öncelikle söylem analizine dair kavramsal bir çerçeve çizilecek ve Van Dijk’in söylem anlayışı tartışılacaktır. Daha sonra ise Türkiye’de ulusal yayım yapan 18 adet gazetenin içerisinden seçilen 5 adet gazeteye yönelik Van Dijk’in haber söylem analizi yöntemi uygulamaya konulacaktır. Daha sonra elde edilen veriler tez çalışmasının sorusu kapsamında yorumlanacaktır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi başlığı altında bu tez çalışması boyunca takip edilen yollar, izlenen yöntemler ve tezin araştırdığı problemler aşağıda verilen çeşitli başlıklarla açıklanmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çağımızın sunmuş olduğu kitle iletişim olanakları sayesinde dünyanın herhangi bir köşesinde meydana gelen bir olaydan çok kısa bir sürede haberdar olmamız mümkündür. Bu sıkı iletişim ağlarının bulunduğu günümüz toplumlarında, siyasi liderlerin ortaya koyduğu söylemlere de insanların çok daha hızlı ulaşması mümkündür. Bu anlamda bir siyasi liderin

ortaya koyduğu söylemin etkisi sadece yapıldığı ortamla sınırlı kalmamaktadır. Özellikle bir siyasi liderin ortaya koyduğu söylem hem ülkesinin dış politikasına hem de iç politikasına yönelik olabilmektedir. Ancak siyasi liderin iradesi dışında, ortaya koyduğu söyleminin iç veya dış politikaya yönelik olup olmadığını etkileyen bazı unsurlar da bulunmaktadır. Hiç şüphesiz ki bu unsurların başında medya gelmektedir. Medya, günümüzde elinde bulundurduğu kitlesel etki yaratabilme gücünü yaygın bir biçimde kullanabilmektedir. Özellikle siyasi bir liderin söylemini farklı yönler çekme veya siyasi liderin ortaya koyduğu bir söylemin iç veya dış politikaya yönelik olup olmamasını da şekillendirebilmektedir.

Bu tezin temel amacı, Erdoğan'ın uluslararası platformlarda gerçekleştirmiş olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını saptamaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek ve bu savın haklılığını veya haksızlığını ortaya koyabilmek amacıyla, kuruluş amacı birbirinden çok farklı olan BM, İİT ve TK kuruluşlarında Erdoğan'ın yapmış olduğu toplam 23 adet konuşma incelenmiştir. Erdoğan'ın bu platformlarda yaptığı konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını ölçebilmek amacıyla, birbirinden farklı ideolojik görüşlere sahip olan 5 adet gazetede, konuşmalarla ilgili haberlerin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu gazete haberlerini çözümlemeye, Van Dijk'in haber analiz yöntemi kullanılmıştır. Çünkü eleştirel söylem analizi içerisinde Van Dijk'in geliştirdiği haber söylemi analizi yöntemi, haberlerde yer alan anlamları analiz etmeye en uygun yöntemdir. Çünkü Van Dijk bu yönteminde haberde saklı olan ideolojik görüşlere, haberin kurgulanış biçimine ve okuyucunun nasıl yönlendirildiğine odaklanmaktadır. Bu bakımdan da bu tez çalışmasına örneklem olarak seçilen gazetelerin ideolojik görüşleri perspektifinden, Erdoğan'ın konuşmalarının nasıl ele alındığı çözümlenecek ve bu konuşmaların iç politikaya yönelik olup olmadığı anlaşılmaya çalışılacaktır.

Bu tez çalışması ile literatürde Erdoğan'ın konuşmalarının analizine dair birden fazla eksikliğin giderileceğine inanılmaktadır. İlk olarak Erdoğan'ın uluslararası platformlarda yapmış olduğu konuşmaların bütünü veya herhangi belli platformlardaki konuşmalarını inceleyen bir çalışma bulunmaması bakımından bu eksiklik giderilecektir. Çünkü gerçekleştirilen literatür taramasında Erdoğan'ın uluslararası platformlarda yaptığı konuşmaları, bu tezde olduğu gibi geniş kapsamlı veya öz şekilde inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu tez çalışması, aynı zamanda Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarının iç politikaya yönelik olup olmadığını analiz eden ilk çalışma olacaktır. Bu sebeple literatürdeki bu eksikliği de giderecektir. Öte yandan, literatürde Van Dijk'in haber söylemi analizi yöntemini uygulamış çalışmalara göre, bu tez çalışmasında Van Dijk'in yöntemi hakkında daha detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bu bakımdan bu tez çalışmasının

bundan sonraki çalışmalarda kullanılacak Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemine, geniş bir kaynak sunacağı düşünülmektedir. Diğer yandan akademiye, Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarında yer verdiği konular ve bu konuların Türkiye basınına yansımaları üzerine geniş kapsamlı bir kaynak kazandırılması da hedeflenmektedir.

3.1.2. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları

Bu tez araştırmanın konusu, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK'de yapmış olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz etmektir. Bu tez konusu üzerine literatürde yapılan tarama sonucu iki bulgu ortaya çıkmıştır. Öncelikle Erdoğan'ın konuşmaları üzerine birçok çalışma olduğu görülmüştür. Ancak özellikle Ulusal Tez Merkezi üzerinde ortaya konulan tezlere baktığımız zaman, daha çok Erdoğan'ın Türkiye'de yaptığı konuşmalar üzerine analizlerin olduğu görülmektedir. Diğer bir bulgu da Erdoğan'ın uluslararası platformlarda yaptığı konuşmalara yöneliktir. Literatürde Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarına yönelik geniş kapsamlı bir araştırmaya rastlanamamıştır. Daha çok Davos gibi etki yaratan konuşmaları üzerine makaleler olduğu saptanmıştır.

Bu tez çalışmasında, Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmaları üzerine geniş kapsamlı bir analiz yapılmaya ve bu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaç çerçevesinde, araştırmanın kapsam ve sınırlılıklarını belirleyebilmek için internet üzerinden Erdoğan'ın farklı platformlarda, basın toplantılarında, kongre vb. birçok ortamda gerçekleştirdiği 76 adet konuşması analiz edilmiştir. Bu konuşmalar yazıya dönüştürülmüş ve detaylıca incelenmiştir. Daha sonra konuşma sayısı bakımından uluslararası kuruluşların oldukça fazla olduğu görülmüştür. Erdoğan'ın konuşmaları arasındaki uluslararası platformlardaki konuşmalarının uzun olması ve bu platformlardaki konuşmalarının küresel veya bölgesel düzeydeki etkilerinin geniş olması bakımından, araştırmanın kapsamının bu kuruluşlar arasından belirlenmesiyle daha nitelikli bulgular elde edilebileceği düşünülmüştür.

Tez çalışmasının tam olarak kapsamını belirleyebilmek için uluslararası platformlar arasından küresel düzeyde etkisi geniş, farklı kuruluş amacı olan ve Erdoğan'ın sürekli konuşma gerçekleştirmiş olması gibi temel kriterler göz önüne alınarak BM, İİT ve TK kuruluşları seçilmiştir. Çünkü BM'nin temel amacı uluslararası barışı tesis etmektir. Ayrıca günümüzde, dünya üzerinden en fazla üye sayısı bulunan kuruluştur. Bu bakımdan Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşmalar her ne kadar dünya ülkelerine yönelik olsa da bu konuşmaların iç politikaya da yönelik olup olmadığını analiz etmek son derece önemlidir. Diğer yandan, kuruluş

amacı İslam dünyasının çıkarlarını korumak olan İİT'nin tez çalışmasına dahil edilmesinin temel nedeni: dünyanın çeşitli coğrafyalarına etki etmeye çalışan bir kuruluş olması ve günümüz itibari ile Türkiye'nin çoğunluğunun Müslüman olması bakımından iç basında daha çok haberin yer alacağını düşünülmesidir. Kuruluş olarak oldukça yeni olan Türk Konseyi'nin tez çalışmasına dahil edilmesinin temel nedeni ise: Türkiye'nin kültürel bağlarının daha kuvvetli olması ve diğerlerine göre coğrafi bakımdan Türkiye ile olan yakınlığıdır.

Tez çalışmasının kapsamı; kuruluş ve faaliyet alanları birbirinden çok farklı olan BM, İİT ve TK platformları olmak üzere üç kurumla sınırlı tutulmuştur. Bu kurumlardaki Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını saptamaya yönelik, öncelikle araştırmaya dahil edilen 23 adet konuşmanın tarihleri baz alınarak Türkiye'de ulusal basım yapan 45 gazete üzerinden taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu taramalar sonucunda 18 adet gazetenin Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiği görülmüştür. Bu çerçevede öncelikle 18 adet gazete üzerinde Erdoğan'ın konuşmalarına yer verme oranları ve nasıl yer verdiklerine dair belli nitelikler taranarak tablolar elde edilmiştir. Bu tablolar, 18 adet gazetede, Erdoğan'ın konuşmalarından hemen sonraki üçer günlük zaman dilimi taranarak oluşturulmuştur. Elde edilen bu tablolar tezin araştırma sorusu çerçevesinde yorumlanmıştır.

Taramalardan elde edilen bulgular çerçevesinde, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki konuşmalarının Türkiye iç basınına nasıl yansıdığını ölçebilmek için taranan 18 adet gazete içerisinden farklı ideolojik görüş ve yayın anlayışlarına sahip olan Akşam, Cumhuriyet, Takvim, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazeteleri seçilmiştir. Örneklem olarak seçilen bu gazetelerde Erdoğan'ın üç platformda gerçekleştirdiği 23 adet konuşmaya yönelik yer verdikleri haberler, Van Dijk'in geliştirdiği haber söylem analizi ile çözümlenmiştir. Van Dijk'in bu yöntemi, gazetelerde yer alan ideolojik söylemlerdeki farklılıkların ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır. Diğer yandan bu haber çözümleme tekniği ile gazetelerin, Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiği haberleri nasıl kurguladıkları ve Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığının anlaşılması sağlanacaktır. Diğer yandan bu yöntem ile Erdoğan'ın konuşmalarında yer alan konuların, gazeteler tarafından Türkiye iç politikası haline dönüştürülüp dönüştürülmediği de anlaşılmaya çalışılacaktır.

3.1.3. Araştırmanın Metodolojisi

Bu tez çalışmasında; Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu analiz için örneklem

olarak birbirinden farklı kuruluş amacı, hedefi ve faaliyet alanı bulunan BM, İİT ve TK platformlarında Erdoğan'ın yapmış olduğu 23 adet konuşma seçilmiştir. Bu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı, Türkiye'de ulusal basın ve yayım yapan 18 adet gazeteye içerik analizi ve 18 adet gazete içinden örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede yer alan haberlere de Van Dijk'in haber söylemi analizi uygulanarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmasının amacı kapsamında birbirinden çok farklı ideolojik yayın anlayışlarına sahip olan 5 adet gazetede yer alan, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarında yaptığı konuşmalara yönelik haberler incelenmiştir. Tez çalışmasının esas amacı doğrultusunda ele alınan bu haberlerin söylem dilinin çözümlemek ve Erdoğan'ın konuşmalarının gazetelere nasıl yansıdığını analiz edebilmek için Van Dijk'in haber analiz yöntemi uygulanmıştır. Van Dijk'i öteki araştırmacılar arasında farklı kılan temel özellik, haber çözümlemelerini ele alış biçimidir. Bu anlamda Van Dijk haberi salt yapısal veya metinsel bir yönden incelememiş, haberin meydana getirilme biçimi ve anlamsal boyutlarına da bir çözümleme ve açıklama ortaya koymuştur (Ülkü, 2004: 374). Bu tez çalışmasında da örneklem olarak seçilen 5 gazetede Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki konuşmalarına yönelik ortaya konulan haberlerde, Erdoğan'ın konuşmalarına nasıl yer verildiği analiz edilerek, gazetelerin mi iç politikaya yön verdiği yoksa Erdoğan'ın konuşmasının mı iç politikaya yönelik olduğu saptanmaya çalışılacaktır.

3.1.3.1. Araştırmanın Evren ve Örneklem Süreci

Bu tez çalışmasının evren ve örneklemini iki başlık altında açıklamak, tez çalışmasının kapsam ve sınırlılıklarını daha anlaşılır kılacaktır. *Birinci* evren ve örneklem, tez çalışması için analizi gerçekleştirilecek uluslararası kuruluşların belirlenmesine yöneliktir. Bu uluslararası kuruluşları belirleyebilmek için öncelikle bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra internet üzerinden Erdoğan'ın uluslararası platformlarda, toplantılarda, konferanslarda veya katıldığı basın toplantıları vb. ortamlarda olan toplam 76 adet konuşmasına ulaşılmıştır. Bu konuşmaların yapıldığı yerler incelendiğinde uluslararası platformlarda yapılan konuşmaların daha çok olduğu görülmüştür. Bu yüzden de bu tez çalışmasının evreni olarak Erdoğan'ın uluslararası platformlarda yaptığı konuşmalar seçilmiştir. Araştırmanın belli bir ölçüde olması için evrenden örnekleme bazı uluslararası kuruluşların seçilmesi gerekmiştir. Bu yüzden de evren içerisinde farklı kuruluş amaçları, hedefleri ve faaliyet alanları olan BM, İİT ve TK kuruluşları örnekleme dahil edilmiştir. Bu kuruluşlar arasında BM, dünya üzerindeki neredeyse tüm ülkelerin kendi üyesi olması; İİT farklı coğrafyalarda yaşayan Müslüman insanların haklarını koruma çabasına yönelik bir kuruluş olması; TK ise Türkiye'nin öncülüğünde

kurulmuş ve Türkiye'nin iç politikası ile yakından ilgili bir uluslararası kuruluş olması bakımından örnekleme dahil edilmiştir.

Tez çalışması kapsamında örneklem olarak seçilen BM, İİT ve TK platformlarında Erdoğan'ın yaptığı tüm konuşmalar Türkiye'de ulusal basım yapan 45 adet gazetede incelenmiştir. Gazetelerin, Erdoğan'ın ilgili platformlardaki konuşma tarihlerinden hemen sonraki birer haftalık zaman dilimleri taranarak hangi gazetelerde ne kadar süreyle yer aldığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, Türkiye'de basım yapan 18 adet gazetenin Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarında yaptığı toplam 23 adet konuşmasına yer verdiği görülmüştür. Bu yüzden de tez çalışmasında, saptanan bu 23 adet konuşmanın yansımalarını incelemeye odaklanılmıştır.

Tez çalışmasının *ikinci* evren ve örneklem süreci, BM, İİT ve TK'de incelenen Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz etmeye yöneliktir. Bu ölçümü yapabilmek için örneklem olarak seçilen 23 adet konuşmaya yönelik olarak Türkiye'de yayımlanan 45 adet ulusal gazete taranmıştır. Türkiye'de ulusal basım yapan gazetelerin oluşturduğu bu evrenden belli sayıda örneklem oluşturmak için 23 adet konuşmanın gazetelerde yer alma durumları analiz edilmiştir. Tez kapsamında incelenecek olan 23 adet konuşmaya yönelik Türkiye'de ulusal basım ve yayım gerçekleştiren gazetelere internet vasıtasıyla ulaşılmıştır. Bu gazetelerin, Erdoğan'ın konuşma tarihlerini takip eden birer haftalık zaman dilimleri taranmıştır. Bu taramalar sonucunda, evrende yer alan 45 adet gazetenin içerisinde sadece 18 adet gazetenin ilgili konuşmalara yer verdiği görülmüştür. Bu bakımdan da Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç basınına yansıması ölçebilmek için, konuşmalara yer veren bu 18 adet gazete örneklem olarak seçilmiştir. Ayrıca, taramalar sonucunda örneklem olarak seçilen bu 18 adet gazetenin ilgili konuşmalara yönelik olarak en çok habere konuşma tarihinden hemen sonraki ilk üç günde yer verdiği görülmüştür. Bu sebeple tez araştırması için zorunlu olarak kısıtlanan ve sayıları 18'e düşürülen gazetelerin sadece ilk üç gününde yer alan haberlere içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

Tez çalışmasının esas amacı olan "Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç basınına yönelik olup olmadığını" analiz edebilmek için örneklem olarak seçilen 18 adet gazete içerik analizi uygulamak yeterli olmayacaktır. Bu yüzden bu 18 adet gazete evren kabul edilerek; bu gazeteler içerisinde farklı ideolojik görüş ve yayım anlayışına sahip olan Akşam, Cumhuriyet, Takvim, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazeteleri örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen bu 5 adet gazetenin; Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarındaki konuşmalarına yer verdiği

toplam 242 adet haber Van Dijk'in haber söylemi analizi ile çözümlenmiştir. Van Dijk'in geliştirdiği haber söylem analizi yöntemi, haberin nasıl kurgulandığı ve haberde saklı olan ideolojik görüşlerin gün yüzüne çıkarılması bakımından literatürdeki diğer yöntemlerden ayrılmaktadır. Bu tez çalışması kapsamında, Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemiyle, Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye'nin iç politikasına yönelik olup olmadığı ve bu konuda basının etkisi analiz edilecektir.

3.1.3.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Tezin amacı kapsamında Erdoğan'ın BM, İİT ve TK'de yaptığı konuşmaların iç politikaya yansımaları ölçebilmek için örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede yer alan haberler incelenmiştir. İncelenen haberlerde yer alan kelime ve cümlelerin anlamlarını ortaya koymak ve haber metinlerinin ötesinde yer alan anlamları ortaya çıkarabilmek konusunda Van Dijk'in haber analiz yöntemi en yetkin yöntemdir. Bu anlamda bu yöntem ile haberlerin derinlemesine inceleneceği düşünülmektedir.

Tez kapsamında hem içerik analizi hem de söylem analizi yöntemleri ile veriler elde edilmiştir. İlk veri toplama yöntemimiz içerik analizidir. Öncelikle içerik analizi ile Erdoğan'ın konuşmalarının yer aldığı 18 adet gazeteyle yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Bu analizler ile geniş bir örneklemde Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye basınına yansımaları ortaya konulmuştur.

İçerik analizinin en temel amaçlarından birisi, çok fazla sayıda olan dokümanlar içerisinde yalnızca araştırma konusu bakımından önemli olan bilgileri tahlil etmek ve bir değerlendirmeye tabi tutmaktır. Bu anlamda içerik analizi, incelenen dokümanın tamamına değil yalnızca araştırma konusu ile ilgili kısımlarına odaklanmaktadır (Gökçe, 2006: 21). Bu bakımdan tez çalışması kapsamında içerik analizindeki odağımız; Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye basınında ulusal basın yapan 18 adet gazetede ne kadar, nasıl ve ne yönde ele alındığını ortaya koymak olmuştur.

Tez kapsamında ikinci veri toplama yöntemi olarak ise Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Odak noktası medya metinlerinin analizi ve yapılarının çözümlenmesi olan eleştirel söylem analizi yöntemi, metinlerin içerisinde yer alan söylemin derin dokusunda barındırmış olduğu toplumsal yapıların (hâkim ideoloji, güç ilişkileri, insanların kimlik ve değerleri) dil ile nasıl kurgulara dönüştüğünü incelemektedir (Feyzioğlu, 2012: 64). Bu anlamda haberlerde Erdoğan'ın konuşmasının iç politikayla olan bağlantıları saptanmaya çalışılacaktır. Van Dijk'in analiz yöntemi ile seçilen 5 adet gazetede konuşmalarla

ilgili haberlerin nasıl işlendiği ve haberlerde Türkiye iç politikasına yönelik izlerin olup olmadığı saptanacaktır.

3.2. Araştırma Verilerinin Analizi ve Bulgularının Değerlendirilmesi

Tez konusu kapsamında hem içerik analizi hem de söylem analizi ile elde edilen bulgular ortaya konulacaktır. Bu başlık altında öncelikle Erdoğan'ın BM, İİT ve TK'de yaptığı konuşmalara yönelik haberlerin içerik analizi ortaya konulacaktır. Bu içerik analizi ile Erdoğan'ın konuşmalarının ne kadar süreyle ve ne şekilde Türkiye basınında yer almış olduğu saptanmış olacaktır. Daha sonra içerik analizi ile nitel veriler elde edilen 18 adet gazete içerisinde, örneklem olarak seçilen 5 gazeteye yönelik Van Dijk'in söylem analizi yöntemi uygulanacaktır.

Tezin anlamsal olarak akışını sağlayabilmek amacıyla, öncelikle içerik analizi yöntemi daha sonra da söylem analizi yöntemi uygulanacaktır. İçerik analizi başlığı altında öncelikle içerik analizi yönteminin nasıl işlediğine ve tezde kullanılan tekniklere değinilecektir. Daha sonra 18 adet gazete üzerinden içerik analizi yöntemi ile veriler elde edilecek ve bu veriler tez konusu kapsamında yorumlanacaktır.

Tez kapsamının ikinci analiz kısmı olan “söylem analizi” başlığı altında ise öncelikle Van Dijk'in söylem, eleştirel söylem ve haber analizi hakkındaki görüşlerinden bahsedilecektir. Daha sonra Van Dijk'in geliştirdiği haber söylem analizi, BM konuşmalarının yer aldığı 5 adet gazete haberleri üzerinden ortaya konulacaktır. Van Dijk'in yöntemi, BM'ye yönelik söylem analizi başlığı altında uygulamalı bir şekilde açıklanacaktır. İİT ve Türk Konseyi'ne yönelik haber analizlerinde ise BM haber analizlerinde gerçekleştirilen yöntem uygulamasındaki açıklamalardan yararlanılacaktır.

3.2.1. İçerik Analizi ve Yöntem Uygulaması

Tez çalışmasının bu başlığı altında, öncelikle içerik analizi yönteminin kavramsal çerçevesi tartışılacaktır. Daha sonra, bu tez çalışması kapsamında Erdoğan'ın BM, İİT ve TK konuşmalarına yönelik olarak içerik analizi uygulamak için seçilen 18 adet gazeteden hangi şekillerde veriler elde edilebileceğine yönelik yararlanılan içerik analizi türleri açıklanacaktır.

3.2.1.1. İçerik Analizi Yöntemi

İçerik analizi kavramının kökenini; insanoğlunun dili, birbirleri arasında bir iletişim aracı olarak görmüş olmasına kadar dayandırmak mümkündür. İnsanoğlu, on dokuzuncu yüzyıldan sonra, sosyal bilimler içerisinde metinlerin daha nesnel ilkelerle çözümlenmesi için

belli başlı yöntem ve teknikler ortaya koymuştur. Öte yandan on dokuzuncu yüzyıl öncesinde, ortaya koyulan metinlerin anlamlandırılmasında “hermeneutik” kavramı ile ifade edilen ve kökeni çok eskilere kadar uzanan bir yöntem kullanılmaktaydı. Hermeneutik kavramı, sembolik ve birden çok anlamı olan bir ifadenin altına saklanmış olan anlamları, sabırlı bir gözlem yaparak yorumlamayı amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntem mantık ve retorik kavramları üzerine inşa edilmiştir (Gökçe, 2006: 30; Bilgin, 2014: 3).

Kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler, içerik analizi yönteminin gelişimine de dolaylı yoldan katkı sunmuştur. Kitle iletişimde özellikle basının gelişimiyle birlikte savaş döneminde olan ülkelerin gerek iç politikaya gerekse dış politikaya yönelik propaganda faaliyetleri ağırlık kazanmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen ilk analiz çalışması, 1893 yılında Speed tarafından yapılmıştır. Speed ortaya koyduğu çalışmada, 4 adet gazetede yer alan konuları kategorize ederek sayısal olarak yoğunluklarını yorumlamıştır (Gökçe, 2006: 31).

İçerik analizi yönteminin daha sistemleşmiş ilk örnekleri 20. yüzyılın başlarında, Columbia Gazetecilik Okulu’nda yürütülen “gazetelerin nicel analizine” yönelik çalışmalar ile ortaya koyulmuştur. Ortaya koyulan bu çalışmalar içerik analizinin miladı kabul edilmektedir (Bilgin, 2014: 3). Ancak bu yöntemin esas gelişimini 1940’lı yıllardan sonra sağladığı fikri genel kabul görmektedir (Gökçe, 2006: 30).

İçerik analizinin yöntemsel kapsamının şekillenmesinde, insanların bir konuya dair var olan birden çok veriyi sistemli bir biçimde tahlil etme gereksinimi etkili olmuştur. Bu duruma 1. Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirilen ve propaganda faaliyetlerini analiz eden Harold D. Laswell’in çalışmaları örnek gösterilmektedir. Diğer yandan 2. Dünya Savaşı sırasında da Amerikan Hükümeti, savaş karşıtı ya da olumsuz bir propaganda yürüten gazete ve diğer birçok yayınların belirlenmesi için analiz uzmanlarının yardımlarına başvurmuştur. Uzmanların bu kapsamda yürüttüğü çalışmalar içerik analizinin şekillenmesinde etkili olmuştur (Bilgin, 2014: 3). Diğer yandan 1960’lı yıllar ile birlikte içerik analiz yönteminin farklı disiplinlerde çalışılan bir uygulama haline dönüşerek kapsamı genişlemiş olsa da kullanış gayesi birçok farklı veriyi anlamlandırma çabası olmuştur (Bilgin, 2014: 4).

İçerik analizi yöntemi, 1926 yılına kadar betimleyici tarzda bir yöntem izlerken, 1926-1941 yılları arasında ise daha sistematik bir yöntem anlayışı geliştirmiştir. Diğer yandan farklı kuramsal temellerin mevcudiyetini de ortaya çıkarmışlardır. Daha sonra ise 1941-1967 yılları içerisinde disiplinlerarası gelişme göstermiştir (Ülkü, 2004: 372).

İçerik analizi, ortaya koyulan her türlü yazılı, görsel ve işitsel verilerin daha sistematik bir biçimde anlaşılması için uygulanabilen bir analiz biçimidir. Sosyal davranışları değiştirmeden yapılan bir araştırma türü olan içerik analizi tekniği, aynı zamanda metin içeriği derleme ve çözümleme yöntemidir (Karadal vd., 2014:14). Bu minvalde içerik analizi uygulanan bazı durumlar şunlardır: reklam, ilan, anket verileri, görsel öğeler (film, dizi, poster, afiş), her türlü yazılı doküman (kitap, dergi, şiir, edebi metinler, haberler, vb), sosyal medya ve söylem (Arıkan, 2011: 55-56; Gökçe, 2006: 29).

İçerik analizi, ele aldığı dokümanın yazarının ne söylemek istediğinden ziyade metnin bugün için neler ifade ettiğini ortaya koyma çabasıdır. Başka bir anlatımla içerik analizi, metni oluşturan kimselerin ne ifade etmek istediği ile değil, ortaya koyulan metnin nasıl anlamlandırıldığı sorusunu çözmeye çalışmaktır (Gökçe, 2006: 29). Herhangi bir söylemi anlamak ve nesnel bir şekilde yorumlamak isteyen bir araştırmacının, içerik analizi tekniklerinden faydalanması gerekmektedir. Çünkü içerik analizi ele alınan söylemi nesnel bir biçimde okuma çabasıdır (Bilgin, 2014: 1).

İçerik analizinin konu yelpazesi oldukça geniştir. Genel olarak yazılı olan her veriye içerik analizi yöntemini uygulamak mümkündür. Ancak içerik analizi yöntemindeki bu geniş konu yelpazesi içerisinden seçilen konunun kapsamının da geniş olması durumunda analiz zorlaşmaktadır. Bu minvalde araştırmacının konunun kapsamını ve özellikle uygulayacağı içerik analizi yöntemini iyi kurgulaması gerekmektedir (Bilgin, 2014: 9-11). Araştırmacı, ortaya koyduğu konu ve araştırma soruları ile uygulayacağı içerik analizinin sınırlarını kendisi çizmiş olmaktadır. Bu anlamda içerik analizi yöntemi kendi kendisini sınırlayan bir yöntem anlayışına sahiptir (Gökçe, 2006: 21).

İçerik analizinde çalışılacak örneklem, araştırma konusu kapsamında, belirli bir sayıda gazete, kitap, film veya öykü gibi diğer birçok iletişim araçları ya da bu iletişim araçları türlerinden oluşabilmektedir. Araştırmacı, araştırma konusunun odak noktası kapsamında, örnekleme çalışılan iletişim aracının belirli zaman veya konularını inceleyebilmektedir (Bilgin, 2014: 11).

İçerik analizi, ele aldığı veriyi derinlemesine inceler ve görünenin altında yatan örtülü içeriğe odaklanarak daha anlamlı hale getirir. Verileri daha anlamlı hale getirmesi ile birlikte de yeni olasılıklara ve geleceğe yönelik tahmin yapılmasına olanak sağlar (Arıkan, 2011: 56).

İçerik analizi, yazılı bir biçimde ortaya koyulabilen bütün metin türlerinin analizini gerçekleştirmeye uygun bir yöntemdir. Daha detaylı bir deyişle, içerik analizi yöntemi salt kitle

iletişim araçlarının yönelik kullanılan bir yöntem değildir. Siyaset, tarih, sosyoloji gibi disiplinlerden güzel sanatlar alanına kadar birçok farklı disiplin içerisinde uygulama alanı bulunmaktadır (Gökçe, 2006: 20).

İçerik analizi, incelenen verilere gizlenmiş ve insanları etkileyebilme potansiyeli bulunan bilgilerin ortaya çıkarılmasına yönelik analitik bir ikinci okuma eylemidir (Bilgin, 2014: 1). İçerik analizi, çok büyük bir kapasiteye sahip olan metnin, daha küçük sınıflandırmalar haline getirilmesine dayanan niceliksel bir yöntemdir (Ülkü, 2004: 372).

İçerik analizi yönteminde kullanılan tekniklerin de genel ve önceden hazır bulunan birtakım kalıpları bulunmaz. Daha çok temel olan birkaç kuralı bulunmaktadır. Bu anlamda içerik analizinde olaya göre hangi tekniğin ne şekilde, neden ve hangi yerde kullanılacağını belirlemek gerekmektedir (Bilgin, 2014: 8).

İçerik analizinin yönteminin temel amacı, kamusal alana dair ortaya konulan metinlerin çözümlemesini gerçekleştirmektir. Bu anlamda içerik analizi, kamuoyuna yönelik meydana getirilen bütün söylem ve söylevlerin analizini gerçekleştirmeye elverişli bir yöntemdir (Gökçe, 2006: 20).

Araştırmacı, konusu çerçevesinde ele aldığı dokümanları ve materyalleri, farklı şekillerde analiz ederek ele aldığı sorunu anlamak, yeni çözümler üretmek veya konuyla ilgili gerçekliği gün yüzüne çıkarmak durumundadır. Bu minvalde bir araştırmacının ele aldığı konu ile ilgili dokümanların ortaya koyduğu verilerin (ileti, slogan, fikir, simge, kimlik) sınıflandırılması, sayısallaştırılması ve daha da anlaşılır veriler haline dönüştürülmesi amacıyla grafik veya tablolar şekline dönüştürülmesi gerekmektedir (Arıkan, 2011: 56).

İçerik analizi yönteminde yer alan ilk adım incelenen dokümanda yer alan bilgilerin kodlanması ve analitik olarak betimlenmesidir. Kodlama ile ele alınan doküman bazı kategorilere ayrılmış olur. Bu kategorileştirme işlemi ile dokümanın tamamı ile kategoriler arasında anlamsal yönden bir bağlantı ortaya konulmuş olmaktadır (Bilgin, 2014: 11-12). İçerik analizinde ikinci adım ise çıkarım yapmaktır. Araştırmacı, bir arkeoloğun çalışma sistemi gibi, dokümanlardan elde ettiği izler ışığında, mantıksal bir biçimde bütünden parçaya doğru bir çıkarım ortaya koymaktadır (Bilgin, 2014: 14; Gökçe, 2006: 20). Bu minvalde içerik analizi yöntemi, sadece açıkça var olan bilgilerin ötesinde satır aralarına gizlenmiş bilgilerin de gün yüzüne çıkarılmasını sağlayan bir yöntemdir (Gökçe, 2006: 22).

İçerik analizi yönteminde kullanılan bütün tekniklerin en temel ortak noktası, hepsinin bir çıkarım ortaya koymaya çalışmasıdır (Bilgin, 2014: 1). Bu anlamda tez kapsamında

incelenen Erdoğan'ın üç adet uluslararası platformda yaptığı toplam 23 adet konuşmasına yönelik içerik analizi gerçekleştirilirken, içerik analizinin ortaya çıktığı ve teorileşmeye başladığı ilk evrede sıklıkla kullanılmış olan “Frekans Analizi” ve “Kategorisel Analiz” tekniklerinden yararlanılacaktır.

3.2.1.1.1. Frekans Analizi

İçerik analizi, karmaşık bilgi yığınlarının anlamlandırılması ve sistemli bir şekilde ortaya konulabilmesi için zamanla geliştirilmiş bir yöntemdir. İçerik analizi yöntemi içerisinde kullanılan ilk teknik, dokümanlarda ortaya konulan mesajlardaki öğelerin ne kadar sıklıkla verildiğini belirlemek üzerine olmuştur (Arıkan, 2011: 57; Bilgin, 2014: 18).

Frekans analizi, dokümanda yer alan birim veya öğelerin hem sayısal olarak hem de yüzdesel ve oransal olarak görünme sıklığını analiz eden bir yöntemdir. Bu yöntem ile belirli bir ögenin doküman içerisindeki yoğunluğu ve aynı zamanda önemi de ortaya konulmaktadır. Bu analiz ile öğelerin önem sırasına göre sıralanabilmesi veya öğelerin yer alma sıklığına göre sıralanarak sınıflandırma yapılabilmesi mümkündür (Bilgin, 2014: 18).

3.2.1.1.2. Kategorisel Analiz

İçerik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmalarda kullanılan ilk tekniklerden birisi de kategorisel analiz türü olmuştur. Kategorisel analiz, analizi gerçekleştirilen bir mesajın veya dokümanın öncelikle birimlere bölünmesi ve daha sonra bu birimlerin yine belirli ölçütlere göre kategoriler haline dönüştürülerek gruplandırılmasıdır. Daha sonra bu kategorileştirme ile ele alınan mesaj veya dokümanın anlamlandırılması gerçekleşmektedir. Bu çerçevede bir kategorileştirme gerçekleştirilirken, araştırma konusunun ekseninde ortaya konulan mesajların odaklandığı kişiler veya kitlelerden dokümanların kaynaklarına kadar birçok kategorilendirme kriterine başvurulmaktadır (Arıkan, 2011: 57; Bilgin, 2014: 19).

Kategorisel analizde kategorilerin belirlenmesi ve yapılandırılması araştırmacının inisiyatifinde olan bir durumdur. Ancak kategorilerin belirlenmesinde şu teknik esaslara uygun davranılması beklenmektedir: Kategorilerin ayırt edici ve aynı zamanda homojen olması, araştırmanın bütününe yansıtan başlıklar olması, mesajların ayırt edici olması, objektif olması ve araştırmanın amacına uygun olması gerekmektedir (Bilgin, 2014: 19).

3.2.1.2. İçerik Analizi Yöntem Uygulaması

Bu tez çalışmasının amacı: Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarının Türkiye iç basınına yönelik olup olmadığını analiz etmektir. Bu analizi ise örneklem olarak

seçilen Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarındaki gerçekleştirdiği konuşmalarının Türkiye iç basınına nasıl ve ne şekilde yansıdığını ölçerek saptayama çalışılacaktır. Bu saptama, örneklem olarak seçilen Erdoğan'ın ilgili üç platformdaki toplam 23 adet konuşmasına yönelik olarak hem içerik analizi hem de söylem analizi yöntemlerinden faydalanarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu başlık altında, içerik analizine dair önceki başlık altında verilen bilgiler ve açıklanan teknikler ışığında, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarındaki 23 adet konuşmasına yönelik olarak çeşitli türde oluşturulan tablolar incelenecektir.

Tablo 3.1 Tez Kapsamında İncelenen Konuşmalar

BM İncelenen Konuşmalar	İİT İncelenen Konuşmalar	Türk Konseyi İncelenen Konuşmalar
Birleşmiş Milletler 66. Genel Kurulu 22.09.2011	İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamento Birliği (İSİBAP) 10. Konferansı 21.01.2015	Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi 03.09.2018
Birleşmiş Milletler 69. Genel Kurulu 24.09.2014	İslam İşbirliği Teşkilatı 13. İslam Zirvesi 15.04.2016	Türk Konseyi 7. Liderler Zirvesi 15.10.2019
BM Çölleşme ile Mücadele 12. Taraflar Konferansı 20.10.2015	İslam İşbirliği Teşkilatı Bilim ve Teknoloji Zirvesi 10.09.2017	Türk Konseyi Koronavirüs Salgını ile Mücadelede İşbirliği ve Dayanışma Konulu Olağanüstü Toplantısı 10.04.2020
BM İklim Değişikliği 21. Taraflar Konferansı 30.11.2015	İslam İşbirliği Teşkilatı 6. Olağanüstü İslam Zirvesi 13.12.2017	
BM Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu (ECLAC) 02.02.2016	İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi 18.05.2018	
Birleşmiş Milletler 71. Genel Kurulu 20.09.2016	İslam İşbirliği Teşkilatı Birinci Yargı Konferansı 14.12.2018	
Birleşmiş Milletler 72. Genel Kurulu 19.09.2017	İslam İşbirliği Teşkilatı Acil İcra Komitesi Toplantısı 22.03.2019	
Birleşmiş Milletler 73. Genel Kurulu 25.09.2018	İslam İşbirliği Teşkilatı Sosyal İşler Bakanları Zirvesi 9.12.2019	
Birleşmiş Milletler 74. Genel Kurulu 24.09.2019	İslam İşbirliği Teşkilatı Üst Düzey Kamu ve Özel Sektör Yatırım Konferansı 8.12.2019	
Birleşmiş Milletler 75. Genel Kurulu 22.09.2020	İslam İşbirliği Teşkilatı İstisare Toplantısı 20.10.2020	

Tez kapsamında, Tablo 3.1'de yer alan, Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarında yaptığı toplamda 23 adet konuşmaya yönelik, Türkiye'de ulusal basım yapan 18 adet gazete üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede içerik analizi başlığı altında; Tablo 3.1'de tam adı ve tarihleri verilen konuşmalara yönelik, Türkiye'de ulusal basım yapan 18 adet gazetenin, konuşma tarihlerinden hemen sonraki 3'er günlük haberleri taranarak belli tablolar elde edilmiştir.

İçerik analizi yönteminde, BM konuşmalarına yönelik 18 adet gazetenin konuşma tarihlerinden hemen sonraki ilk üç günü taranarak toplam 540, İİT konuşmalarına yönelik 18 adet gazetenin konuşma tarihlerinden hemen sonraki ilk üç günü taranarak toplam 540 ve TK konuşmalarına yönelik 18 adet gazetenin konuşma tarihlerinden hemen sonraki ilk üç günü taranarak toplam 162 günlük gazete haberleri incelenmiştir. Üç platforma yönelik olarak toplamda 1242 günü kapsayan gazete haberleri incelenmiş ve Erdoğan'ın konuşmalarına yer veren 242 adet haberin olduğu tespit edilmiştir. Konuşmalara yer veren bu haberler ise belli sınıflandırmalara tabi tutularak çeşitli niteliklere sahip tablolar elde edilmiştir. Elde edilen bu tabloların temel amacı: Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformlarındaki konuşmalarının Türkiye'de ulusal düzeyde basım yapan 18 adet gazeteye hangi oranda ve ne şekillerde yansıdığını ölçmektir.

Tablo 3.2 Konuşmaların Gazetelerin İlk Üç Gününde Yer Alma Sayılarının Genel Analizi

KONUŞMALARIN GAZETELERİN İLK ÜÇ GÜNÜNDE YER ALMA SAYILARININ GENEL ANALİZİ				
Konuşmalar Gazeteler	BM KONUŞMALARI (10 ADET)	İİT KONUŞMALARI (10 ADET)	TÜRK KONSEYİ KONUŞMALARI (3 ADET)	TOPLAM
Akşam	7	9	2	18
Aydınlık	6	3	0	9
Birgün	7	3	0	10
Cumhuriyet	3	2	1	6
Evrensel	0	3	0	3
Hürriyet	10	8	2	20
Milli Gazete	0	6	1	7
Milliyet	10	6	3	19
Posta	6	5	3	14
Sabah	9	8	2	19
Sözcü	3	4	0	7
Takvim	9	4	2	15
Türkiye	10	9	2	21
Yeni Akit	11	12	3	26
Yeni Asya	2	3	0	5
Yeni Mesaj	3	5	2	10
Yeni Şafak	9	9	3	21
YeniÇağ	6	4	2	12
Genel Toplam	111	103	28	242

Tez çalışmasının amacı doğrultusunda incelenen Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki 23 adet konuşmasına yönelik, Türkiye'de ulusal basım gerçekleştiren 18 adet gazetenin toplamda 1242 günü taranmıştır. Bu tarama ile taranan 1242 günlük gazete haberlerinin içerisinde Erdoğan'ın konuşmalarına yer veren gazeteler ve gazetelerin ne kadar habere yer verdiği saptanmaya çalışılmıştır.

Tez kapsamında incelenen 18 adet gazeteden her birinin hangi platformla ilgili toplam ne kadar habere yer verdiği Tablo 3.2’de belirtilmiştir. Tablo 3.2’de de görüldüğü şekli ile incelenen 1242 günlük gazete haberlerinin içerisinde toplam 242 adet haberin, Erdoğan’ın yaptığı konuşmaları konu aldığı saptanmıştır. Bu yüzden de içerik analizi yöntemi, Erdoğan’ın konuşmalarına yer veren 242 adet gazete haberine uygulanmıştır. Bu haberlere, Erdoğan’ın konuşmalarının Türkiye iç basınına ne oranda ve ne biçimde yansıdığını ölçebilmek için içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İncelenen bu haberler, içerik analizinde önemli iki teknik olan *frekans analizi* ve *kategorisel analiz* teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Bu iki teknikten yararlanarak, gazetelerde yer alan haberlerden birbirinden farklı konu başlıklarında veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerle Erdoğan’ın BM, İİT ve TK’de yapmış olduğu konuşmaların Türkiye basınına nasıl yansıdığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Verilerin daha net anlaşılabilmesi için her kuruluşa ait tablolar ayrı başlık altında verilmiş ve bu tablolar tezin amacı kapsamında yorumlanmıştır.

3.2.1.2.1. BM Tabloları ve Yorumları

Bu başlık altında, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak ortaya konulan haberler incelenecektir. Tez kapsamında örneklem olarak seçilen 18 adet gazetenin, Erdoğan’ın konuşma tarihlerinden hemen sonraki ilk üç günlük zaman dilimi taranmıştır. İncelenen 540 günlük gazete haberleri içerisinde toplam 111 adet gazete haberinin Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına yönelik olduğu saptanmıştır. İçerik analizi yöntemiyle çözümlenen bu 111 adet habere yönelik olarak elde edilen tablolar ve bulgular şu şekildedir:

Tablo 3.4 Erdoğan'ın BM Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (Son 9 Gazete)

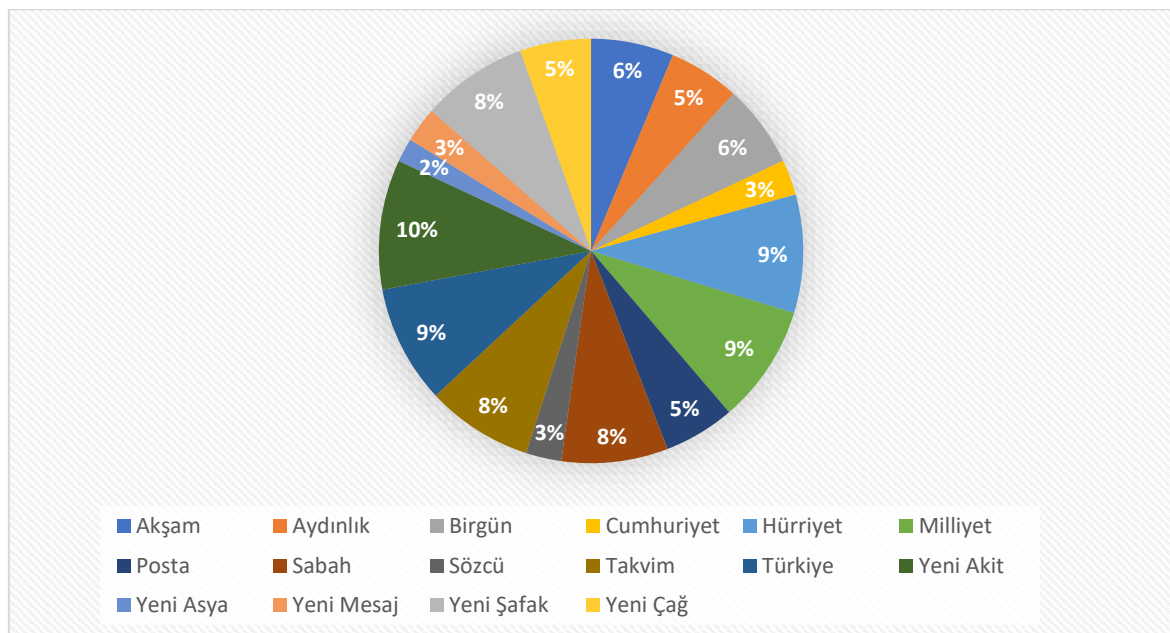
Erdoğan'ın BM Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi											
Yıllar Gazeteler	2011	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Var	Var	Yok	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	3. Gün
Sözcü	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Takvim	Var	Var	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Var	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Türkiye	Var	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	3. Gün
Yeni Akit	Var	Var	Var	Yok	Var	Var	Yok	Var	Var	Var	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	3. Gün
Yeni Asya	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	1. Gün
	Var	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Mesaj	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	Var	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Şafak	Var	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	3. Gün
Yeni Çağ	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün

Tablo 3.3 ve 3.4'te, tez kapsamında analiz edilen 18 adet gazetede yer alan Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşmalara yönelik haberlerin varlığı analiz edilmiştir. Bunun için haberlerin varlığı 18 gazete üzerinden incelenirken, Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşma tarihlerinden hemen sonrasındaki ilk üç günlük zaman dilimi incelemeye tabi tutulmuştur. Böylece incelenen gazete haberlerinde, Erdoğan'ın konuşması ile ilgili haberin olup olmadığı ve ne kadarının Erdoğan'ın konuşmaları ile alakalı olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.3 ve 3.4'te, Erdoğan'ın BM'de yaptığı 10 adet konuşmanın varlığı ve bu konuşmaların kaç haberde yer aldığı, seçilen 18 gazetenin her birinin üçer günlük zaman dilimi taranarak incelenmiştir. Bu bağlamda her bir konuşmaya dair 54, toplamda 540 günü kapsayan gazete haberleri incelenmiştir. İncelenen bu 540 günlük gazete haberleri içerisinde sadece 111 tane haberde Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiği saptanmıştır. İçerik analizi kapsamında oluşturulan diğer BM tabloları da bu 111 adet habere üzerinden oluşturulmuştur.

Tablo 3.3 ve 3.4 incelendiğinde, Erdoğan'ın BM platformunda gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik sol görüşe sahip olan Evrensel Gazetesi ve milli görüşü savunan Milli Gazete'nin hiçbir habere yer vermediği görülmektedir. Öte yandan genellikle muhafazakâr görüşü sahip olan Yeni Asya (2) ve Yeni Mesaj (3) gazeteleri ile genellikle sol görüşe sahip olan Sözcü (3) ve Cumhuriyet (3) gazetelerinin ise en az sayıda habere yer verdiği görülmektedir. Diğer yandan aşırı sağ görüşlü olan Yeni Akit (11) Gazetesi ve genellikle merkez sağda durduğu kabul edilen Türkiye (10), Milliyet (10) ve Hürriyet (10) gazetelerinin ise en çok sayıda habere yer veren gazeteler olduğu görülmektedir.

Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik haber ortaya koyan 18 adet gazete incelendiğinde, genellikle merkez sağ kabul edilen ve muhafazakarlık yönü de ağır basan gazetelerin daha çok habere yer verdiğini görmekteyiz. Diğer yandan iktidarı eleştiren bir tavır takınan Sözcü ve Cumhuriyet gibi gazetelerin daha az habere yer verdiğini görmekteyiz. Ancak iktidarın muhafazakâr bir görüş ortaya koyduğu ve bu bakımdan muhafazakâr gazetelerin Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiğini savunmak eksik bir öngörü olacaktır. Çünkü genellikle muhafazakâr kabul edilen Yeni Asya ve Yeni Mesaj gazetelerinin daha az sayıda habere yer verdiği görülmüştür. Bu durumun temel sebebi; Yeni Asya Gazetesi'nin aşırı sağ görüşü benimsemiş olması ve Yeni Mesaj Gazetesi'nin ise mezhepçi bir yönünün bulunmasıdır. Bu anlamda, iktidarın muhafazakâr bir görüş benimsemesi bakımından her muhafazakâr görüşlü gazetenin illaki iktidarı destekleyeceği yönünde bir çıkarım yapmak doğru olmayacaktır. Bu bakımdan da gazetelerin benimsedikleri özel görüşleri göz önünde tutmak daha doğru çıkarımlar yapılmasına imkan verecektir.

Grafik 3.1 BM Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları

Tablo 3.6 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (BM-Son 9 Gazete)

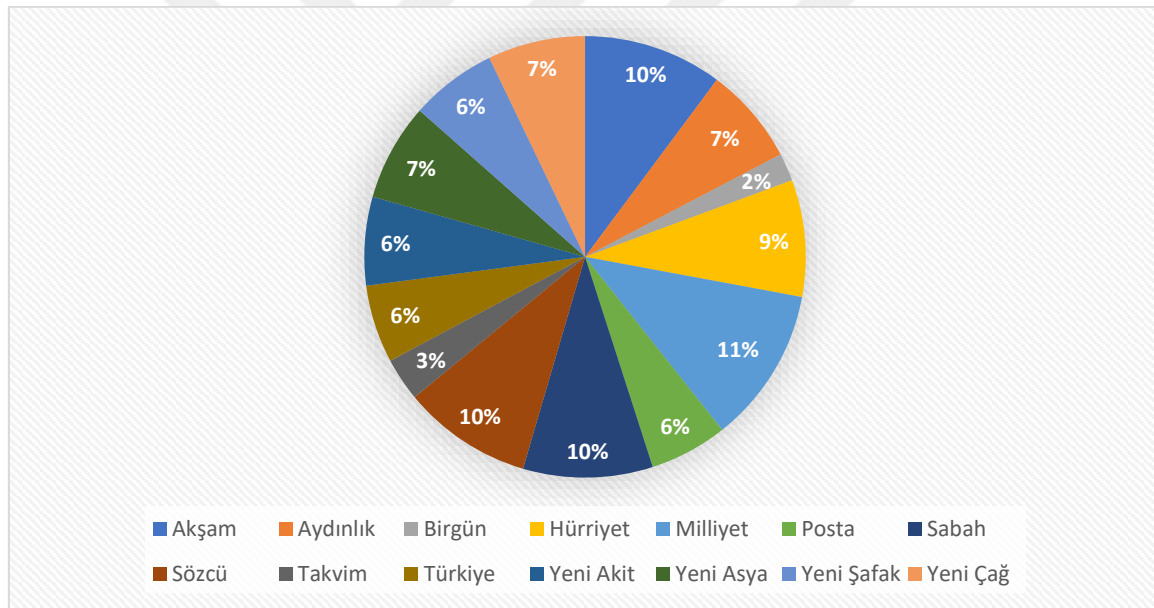
GAZETE MANŞETLERİNDE ERDOĞAN'IN SÖZLERİNİN VARLIĞI ANALİZİ (BM)											
Yıllar Gazeteler	2011	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Yok	Var	-	Var	Var	Var	Var	Var	Yok	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	Yok	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
Sözcü	Var	-	-	-	-	-	-	Yok	Var	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Takvim	Yok	Var	-	-	-	Var	Yok	Yok	Yok	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	Yok	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Türkiye	Var	Var	Var	-	-	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
Yeni Akit	Var	Yok	Var	-	Var	Var	-	Yok	Yok	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
Yeni Asya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1. Gün
	Var	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Mesaj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	Yok	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Şafak	Yok	-	-	-	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yok	-	3. Gün
Yeni Çağ	-	-	-	-	-	Var	Yok	Yok	Var	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	Var	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Gazete manşeti, bir gazetenin okuyucusu ile etkileşime girdiği ilk kısımdır. Bu bakımdan manşet, gazetenin öne çıkardığı ve önem verdiği haberi gösteren bir işleve sahiptir. Tez çalışması kapsamında Tablo 3.5 ve 3.6'te Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik 18 adet gazetenin manşetinin, Erdoğan'ın konuşmasındaki kelimeler veya cümlelerden oluşup oluşmadığı analiz edilmiştir. Bu tabloda ortaya çıkan veriler, birden çok çıkarım yapmamıza imkan verecektir. *Birinci* çıkarım, hangi gazetelerin manşetlerinde, doğrudan doğruya Erdoğan'ın konuşmasında geçen kelimelere veya cümlelere yer verildiğini ortaya koymaya yönelik olacaktır. *İkinci* çıkarım, gazetelerin Erdoğan'ın konuşmalarına manşette yer vererek ne kadar ön plana çıkarmaya çalıştığı ya da gündeme taşımaya çalıştığı yönünde olacaktır. Bu çıkarımlar Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç basınına yansıma oranı ve biçimi hakkında bizlere bilgi sunmaktadır.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik toplam 540 günlük gazete haberleri taranmıştır. Bu haberler arasında sadece 111 tanesinin Erdoğan'ın BM konuşmalarına yönelik haber ortaya koyduğu görülmüştür. Tablo 3.5 ve 3.6'te ise 111 adet haber ortaya koyan 18 adet gazetenin manşetinde, doğrudan doğruya Erdoğan'ın konuşmasından sözcük veya cümleye yer verilip verilmediği saptanmaya çalışılmıştır. Bu

bağlamda şu veriler elde edilmiştir: Gazete manşetlerini doğrudan doğruya Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasında yer alan kelime veya cümlelerden oluşturan ilk üç gazetenin Milliyet (8), Sabah (6) ve Hürriyet (6) olduğu görülmüştür. Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gazetelerinin ise manşetlerinde, Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelime veya cümlelerden yararlanmadığı saptanmıştır. Diğer yandan 18 gazetenin içinde yer alan Evrensel ve Milli Gazete'de hiç haber yer almadığı için yorumlamaya dahil edilememiştir.

Tablo 3.5 ve 3.6'te yer alan verileri göz önüne aldığımızda, merkez sağ olarak değerlendirilen Milliyet, Sabah ve Hürriyet gazetelerinin Erdoğan'ın BM konuşmalarını diğer gazetelere göre ön plana çıkardığı görülmektedir. Öte yandan iktidara muhalif bir konumda yer alan Cumhuriyet, Evrensel, Milli Gazete ve Yeni Mesaj gazetelerinin ise Erdoğan'ın BM konuşmalarını sıradan bir haber olarak sunduğunu görmekteyiz.

Grafik 3.2 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzdelik Dağılımı

Grafik 3.2'de Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasının 18 gazetenin manşetinde yer alma oranları ortaya konmuştur. Grafikte farklı oranlar elde edilmiştir. Elde edilen oranlar; gazetelerin Erdoğan'ın BM konuşmalarına yer verdiği toplam haber sayısı içerisinde, kaç tanesinin manşetinde Erdoğan'ın konuşmalarındaki kelime veya cümlelere yer verip verilmediğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Elde edilen bulgular Grafik 3.2'de oransal olarak verilmiştir. Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gazetelerine %0'lık dilimde oldukları için yer verilmemiştir. İlk sırada %11 gibi bir oranla Milliyet Gazetesi yer alırken, son sırada %2 ile BirGün Gazetesi yer almaktadır. Bu bakımdan iktidara muhalif olan

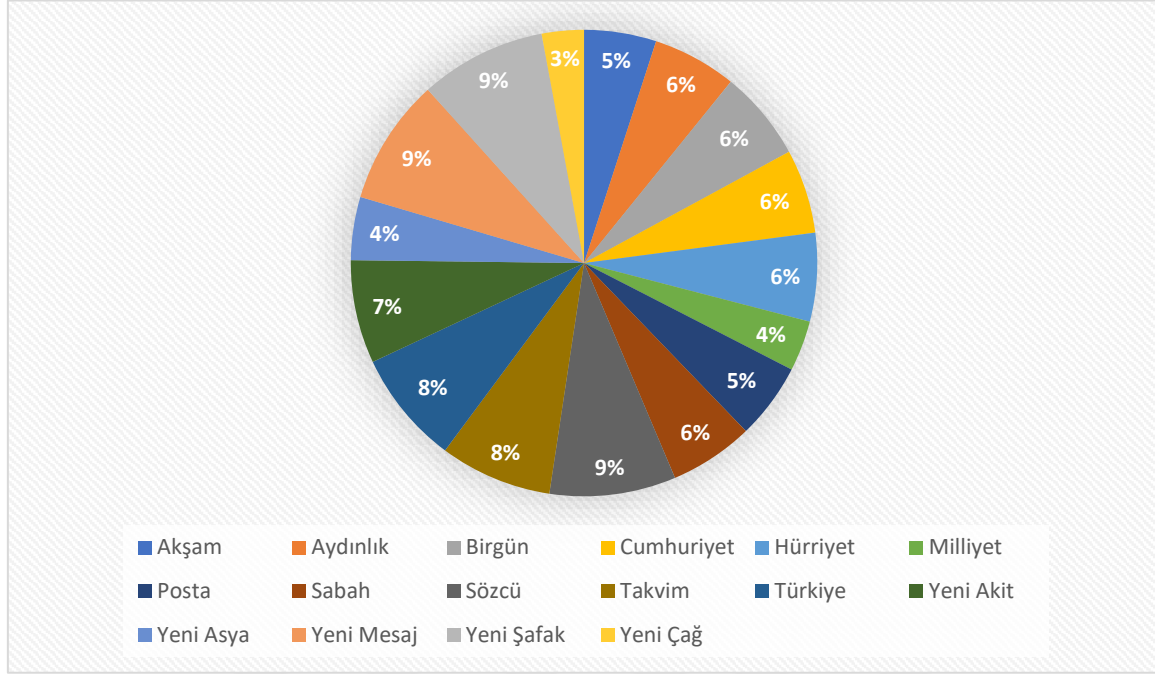
Tablo 3.8 Gazetelerin Objektiflik Analizi (BM-Son 9 Gazete)

Gazetelerin Objektiflik Analizi											
Yıllar Gazeteler	2011	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Yorum var	Yorum var	-	Yorum yok	Yorum yok	Yorum var	Yorum var	Yorum yok	Yorum var	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	Yorum var	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	3. Gün
Sözcü	Yorum var	-	-	-	-	-	-	Yorum var	Yorum var	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Takvim	Yorum var	Yorum var	-	-	-	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum yok	-	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	-	Yorum var	-	-	Yorum var	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Türkiye	Yorum var	Yorum var	Yorum var	-	-	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum yok	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	3. Gün
Yeni Akit	Yorum yok	Yorum var	Yorum yok	-	Yorum var	Yorum var	-	Yorum var	Yorum var	Yorum var	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	3. Gün
Yeni Asya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1. Gün
	Yorum yok	Yorum var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Mesaj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	Yorum var	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Şafak	Yorum var	-	-	-	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	Yorum var	-	3. Gün
Yeni Çağ	-	-	-	-	-	Yorum yok	Yorum var	Yorum yok	Yorum yok	-	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	-	Yorum yok	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 3.7 ve 3.8’de tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına yönelik 18 adet gazetede ortaya konulan toplam 111 adet haberde, yoruma yer verilip verilmediği saptanmıştır. Gazetelerde yer verilen yorum hem haberin anlaşılması hem de gazetenin kendi ideolojisini ortaya koyması bakımından önemlidir. İncelenen 18 gazetenin içinde yer alan Evrensel ve Milli Gazete Erdoğan’ın BM konuşmalarına yönelik hiç habere yer vermediği için yorumlamaya dahil edilmeyecektir.

Tablo 3.7 ve 3.8 incelendiğinde, haberlerinde en çok yoruma yer veren gazetelerin 9 haber sayısı ile Türkiye, Yeni Akit ve Yeni Şafak olduğu görülmüştür. En az yer veren gazetelerin ise Yeni Asya (1), Yeni Çağ (2) ve Cumhuriyet gazeteleri olduğu görülmüştür. Bu verilere baktığımızda muhafazakâr ve iktidarı destekleyen gazetelerin daha çok yoruma yer verdiğini görmekteyiz. Diğer yandan her ne kadar muhafazakâr bir çizgide yer alsa da Yeni Asya Gazetesi’nin en az yoruma yer verdiğini görmekteyiz. Bu bakımdan Yeni Asya Gazetesi’nin daha az yoruma yer vermesi ve haberlerinde sadece Erdoğan’ın konuşmasına dair

yorumsuz bilgileri aktarmış olması bakımından “tarafsız” kalmaya özen gösterdiğini söylemek mümkündür.

Grafik 3.3 BM Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği

Grafik 3.3’te üstte verilen objektiflik tablosunun yüzdelik sistemde oranları ortaya konulmuştur. İlk sırada %9 gibi bir oranla Sözcü, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazeteleri yer alırken, son sırada %3 ile Yeni Çağ Gazetesi yer almaktadır. Verilen haberler içinde yoruma yer verilen haber sayısı yüzdeye vurulduğunda Sözcü Gazetesi en yüksek dilimi elde etmiştir. Sayı olarak yoruma en az yer veren gazete Yeni Asya Gazetesi olmasına rağmen, yüzdelik dilime vurulduğunda Yeni Çağ Gazetesi son sırada yer almaktadır. Bu durumun temel sebebi ise toplam haber sayıları içerisinde yer verdikleri yorum oranından kaynaklanmaktadır.

Grafik 3.3’te yer alan oranlar göz önüne alındığında hem iktidarı destekleyen hem de olumsuz eleştiren gazetelerin yoruma sıklıkla başvurduğu görülmektedir. Gazeteler, benimsemiş oldukları görüşler ekseninde ele aldığı konuyu şekillendirmektedir. Bu şekillendirme sürecinde de doğal olarak yorum olgusundan kaçınılmaz olarak faydalanması gerekmektedir. Bu yüzden bir iktidarı destekleyen veya olumsuz eleştiren gazeteler okuyucusunu yönlendirebilmek için yorumdan faydalanmaktadır. Tez kapsamında incelendiğinde iktidarı destekleyen gazeteler Erdoğan’ı destekleyen yorumlara yer verirken, iktidarı olumsuz eleştiren gazeteler ise Erdoğan’ın konuşmalarını olumsuz şekilde sunacak yorumlara yer vermektedir.

Tablo 3.9 Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (BM)

Gazeteler Haberin Niteliği	Alşam	Aydınlık	Birgün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	✓	X	X	X	X	X	-	✓	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	✓	-	-	✓	X	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	✓	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	✓	2016	✓	-	✓	✓	X	-	-	X	X
	✓	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	✓	✓	-	-	-	✓	X
	✓	-	X	X	-	X	-	✓	X	2018	X	X	X	✓	-	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	✓	X	✓	✓	✓	-	X	✓	X
	X	✓	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	✓	-	X	X	-
Olumsuz Eleştiri	X	X	-	X	-	X	-	✓	-	2011	X	✓	X	X	X	X	?	X	-
	X	X	✓	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	✓
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	✓	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	X	-	-	-	X	X
	X	-	X	X	-	X	-	X	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	✓	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Açıklama-Biğilendirme	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	2011	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-
	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	2014	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	2015	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	2016	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
	-	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	2016	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	2017	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓
	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	2018	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	2019	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
	✓	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	2020	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-
Endişe	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	✓	X	X	X	X	-	X	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	✓	-	X	X	-	X	-	X	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-

Tablo 3.10 Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (BM)

Gazeteler Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	Birgün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Destek	✓	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	X	X	X	X	X	-	✓	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	✓	✓	✓	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	✓	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	✓	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	✓	2016	✓	-	✓	✓	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	✓	-	-	-	X	X
	✓	-	X	X	-	X	-	X	X	2018	X	X	X	✓	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	✓	X	✓	✓	✓	-	X	✓	X
	X	✓	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Beklenti	X	X	-	X	-	X	-	X	-	2011	X	✓	X	X	X	X	-	X	-
	X	X	X	-	-	X	-	X	-	2014	X	-	X	X	X	X	-	-	X
	-	-	X	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	X	-	-	X	-
	-	X	X	X	-	X	-	X	X	2016	X	-	X	X	X	-	-	X	X
	X	X	X	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	X	X	-	-	-	X	X
	X	-	X	X	-	X	-	✓	X	2018	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	X	-	-	X	-	X	X	2019	X	X	X	X	X	-	X	X	X
	X	X	-	-	-	X	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Diğer	✓	✓	-	X	-	X	-	✓	-	2011	✓	✓	✓	✓	X	X	-	✓	-
	X	X	✓	-	-	✓	-	✓	-	2014	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
	-	-	✓	-	-	-	-	X	-	2015	-	-	-	X	X	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2015	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2016	X	-	-	-	✓	-	-	✓	-
	-	X	X	X	-	✓	-	X	✓	2016	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	X
	X	✓	X	-	-	✓	-	✓	✓	2017	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓
	X	-	X	✓	-	✓	-	X	X	2018	X	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	X
	X	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	2019	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	X
	X	✓	-	-	-	✓	-	X	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	✓	-

Tablo 3.9 ve 3.10’da¹ Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik 18 adet gazetede yer alan haberlerin, yedi farklı niteliğe sahip olup olmadığı incelenmiştir. Bu nitelikler; olumlu eleştiri, olumsuz eleştiri, açıklama-bilgilendirme, endişe, destek, beklenti ve diğer olmak üzere sınıflandırılmıştır.

İncelenen 18 gazetenin içinde yer alan Evrensel ve Milli Gazete’de hiç haber olmadığı için yorumlamaya dahil edilmemiştir. On yıllık haberlerde olumlu eleştiriye Aydınlik, Milliyet ve Posta gazeteleri 1 kez; Akşam Gazetesi 2 kez, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazeteleri 3 kez, Sabah ve Takvim gazeteleri 4 kez, Türkiye Gazetesi 5 kez yer vermiştir. Olumsuz eleştiriye Milliyet, Sözcü ve Yeni Çağ gazeteleri 1 kez; BirGün Gazetesi 3 kez yer vermiştir. Açıklama-

¹ Bu tablolarda yer alan işaretler şu anlamlara gelmektedir: İşaretli olan “niteliğin” yılında “çarpı” bulunuyorsa işaretli olan o niteliği taşımadığı, “tik” yer alıyorsa işaretli olan o niteliği taşıdığı ve “eksi” yer alıyorsa, o yıla ait o gazetede haberin yer almadığını anlamına gelmektedir.

bilgilendirme tüm gazete haberlerinde mevcuttur. Endişe içeren haber sadece 1 kez Sözcü Gazetesi'nde yer almıştır. Destek ifadelerine Aydınlık ve Posta gazeteleri 1 kez; Sabah, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazeteleri 2 kez; Akşam ve Takvim gazeteleri 3 kez, Türkiye Gazetesi ise 6 kez yer vermiştir. Beklenti içeren haberlere Milliyet ve Sözcü gazeteleri birer kez yer vermişlerdir. Diğer başlığı altında incelenen nitelikte ise genel anlamda diğer altı niteliğin altına girmeyen ancak yorum içeren haberlere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında ele alınabilecek nitelikte habere, her gazetenin farklı yıllarda da olsa yer verdiğini görülmektedir.

Tablo 3.9 ve 3.10'da yer alan bilgiler ışığında, her gazetenin haberlerini oluştururken kendi ideolojik bakış açılarını yansıttığını söylemek mümkündür. Gazetelerin haber dillerinin de ideolojileri ekseninde şekillendiği görülmüştür. Bu çerçevede baktığımızda en çok olumlu eleştiriye yer veren gazetelerin Türkiye ve Takvim olduğunu görmekteyiz. Daha çok sağ görüşlü ve popülist bir çizgisi olan Takvim Gazetesi ya da merkez sağ ve liberal muhafazakâr bir çizgide yer alan Türkiye Gazetesi'nin, muhafazakâr duruşu ile ön plana çıkan Yeni Akit ve Yeni Şafak gazetelerine göre daha fazla sayıda olumlu eleştiriye sahip habere yer vermesi son derece ilginçtir. Ancak Türkiye ve Takvim gazetelerinin, ideolojik görüşlerine bağlı olan diğer gazetelere nazaran, iktidarı destekleyen haberlere yer vermesinin temel sebebi olarak: her iki gazetenin de genellikle tarafsız kalmaya, var olan siyasi ortama ayak uydurmaya ve mevcut iktidar ile ters düşmeyen davranışlar sergileme çabalarını örnek vermek mümkündür. Bu anlamda bu gazetelerin mevcut iktidarı desteklemekten çok, var olan durumları fazla yoruma girmeden aktarma çabası içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.9 ve 3.10 incelendiğinde, BirGün Gazetesi'nin 3 adet, Milli Gazete, Sözcü ve Yeni Çağ gazetelerinin ise 1'er adet haberinde olumsuz eleştiri niteliğine sahip habere yer verdiği görülmektedir. Bu bakımdan Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik verilen haberlerde en çok olumsuz eleştiriye yer veren gazetelerin, genellikle “muhalif” ya da “iktidar karşıtı” olarak anılan gazeteler olduğu görülmektedir.

3.2.1.2.2. İİT Tablo ve Yorumları

Bu başlık altında, tez çalışması kapsamında Erdoğan'ın İİT platformunda gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik içerik analizi yöntemiyle elde edilen tablolar ve bulgular değerlendirilecektir. Tez çalışması kapsamında Erdoğan'ın İİT platformunda gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik olarak, Türkiye'de ulusal basın yapan 18 adet gazete taranmıştır. Örneklem olarak seçilen 18 adet gazetenin, Erdoğan'ın İİT platformundaki konuşma tarihlerinden hemen sonraki ilk üç günü taranmıştır. Bu taramalar sonucunda

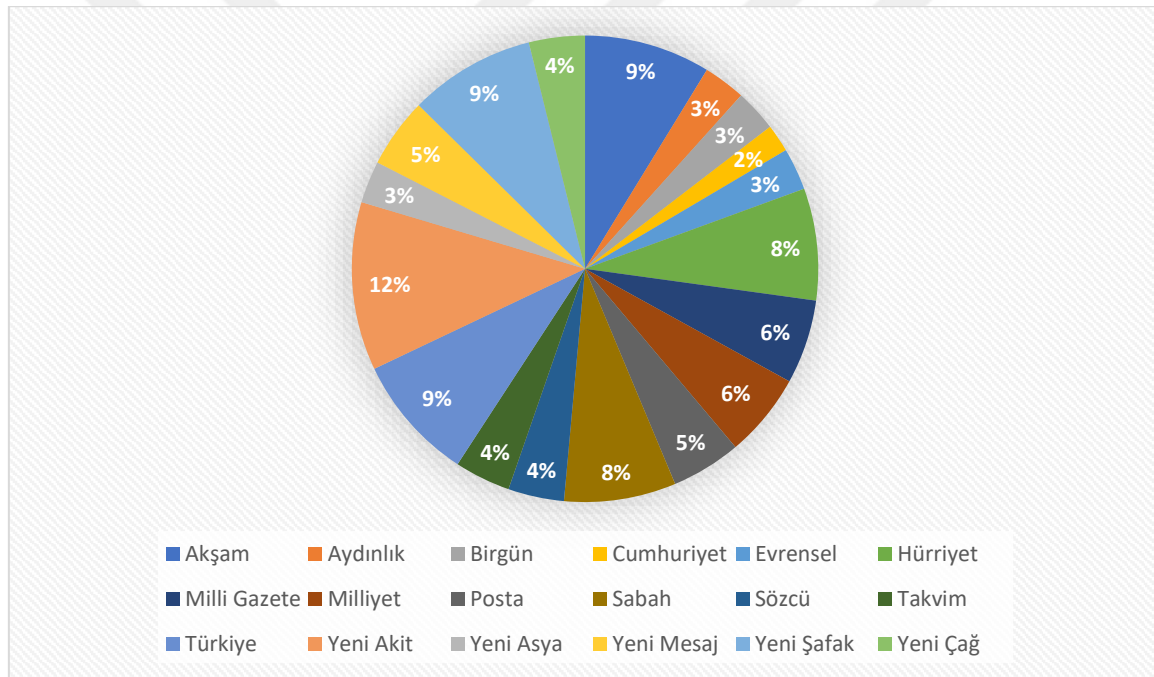
Tablo 3.12 Erdoğan'ın İİT Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (BM-Son 9 Gazete)

Erdoğan'ın İİT Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi											
Yıllar Gazeteler	2015	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Var	Var	Var	Var	Yok	Var	Yok	Var	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Sözcü	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Takvim	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Türkiye	Var	Var	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	Yok	Var	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Akit	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Asya	Yok	Yok	Var	Var	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Mesaj	Var	Yok	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Şafak	Yok	Var	Var	Var	Yok	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün
Yeni Çağ	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yok	1. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	2. Gün
	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	3. Gün

Tablo 3.11 ve 3.12’de Erdoğan’ın İİT’de yapmış olduğu toplamda 10 adet konuşmaya yönelik 18 adet gazetede ortaya konulan haberler sayısal yönden incelenmiştir. İçerik analizi uygulanacak olan seçili 18 gazete üzerinden, Erdoğan’ın İİT platformunda gerçekleştirdiği konuşmaların hemen sonrasındaki ilk 3 günlük haberler incelenmiştir. İncelenen 540 (18x10x3) günlük gazete haberlerinden sadece 103 tanesinin Erdoğan’ın İİT konuşmaları ile ilgili olduğu görülmüştür.

İncelenen 18 adet gazete içerisinde, Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasını konu alarak en çok habere yer veren gazetenin, 12 adet haber sayısı ile Yeni Akit Gazetesi olduğu görülmüştür. Akşam, Türkiye ve Yeni Şafak gazetelerinin ise 9’ar adet haberle oldukça yüksek bir oranda habere yer verdiği görülmüştür. Diğer yandan Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yönelik en az habere yer veren gazetelerin ise Cumhuriyet (2), Aydınlık (3), BirGün (3), Evrensel (3) ve Yeni Asya (3) olduğu görülmüştür.

Tablo 3.11 ve 3.12 incelendiğinde, Erdoğan'ın 15.04.2016 tarihli konuşmasına yönelik 18 adet gazetenin içerisinde 12 tanesinin ikinci günde de haber yaptığını görmekteyiz. Gazetelerin 15.04.2016 tarihli konuşmaya daha geniş yer vermesinin iki temel sebebi bulunmaktadır. *Birincisi* Türkiye'nin İİT dönem başkanlığını Mısır'dan devralmasıdır. Çünkü Türkiye'nin dönem başkanlığı, Türkiye dış ve iç politikasına yönelik bir malzeme olarak kullanılması bakımından önemlidir. Nitekim ilerleyen yıllardaki İİT faaliyetlerini ve Türkiye'nin dönem başkanı olması bakımından, İİT üyelerini toplantıya çağırması gibi durumlarda açıkça göreceğiz. *İkinci* sebep ise İİT'nin 13. Zirvesi'nde alınan kararların etkisinden kaynaklanmaktadır. Zirvede askeri, hukuki, ekonomik vb. alanlarda önemli kararların alınması, gazetelerin 2016 tarihli konuşmaya yönelik ilgisini de artırmıştır.

Grafik 3.4 İİT Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları

Grafik 3.4'te, Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik üç günlük gazete haberlerinde, haber varlığının yüzdelik dağılımı verilmiştir. İlk sırada %12 gibi bir oranla Yeni Akit Gazetesi yer alırken, son sırada %2 ile Cumhuriyet Gazetesi yer almaktadır. Diğer yandan Aydınlik, BirGün, Evrensel ve Yeni Asya gazetelerinin %3 gibi oldukça düşük bir orana sahip olduğunu görmekteyiz. Oransal dağılımlar da göz önüne alındığında, Erdoğan'ın İİT konuşmalarına yönelik en çok habere genellikle muhafazakâr görüşe sahip olan ve dolayısıyla da iktidarla ideolojik görüş bakımından uyumlu gazetelerin yer verdiğini görmekteyiz.

Tablo 3.13 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-İlk 9 Gazete)

[illegible]

Tablo 3.14 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (İİT-Son 9 Gazete)

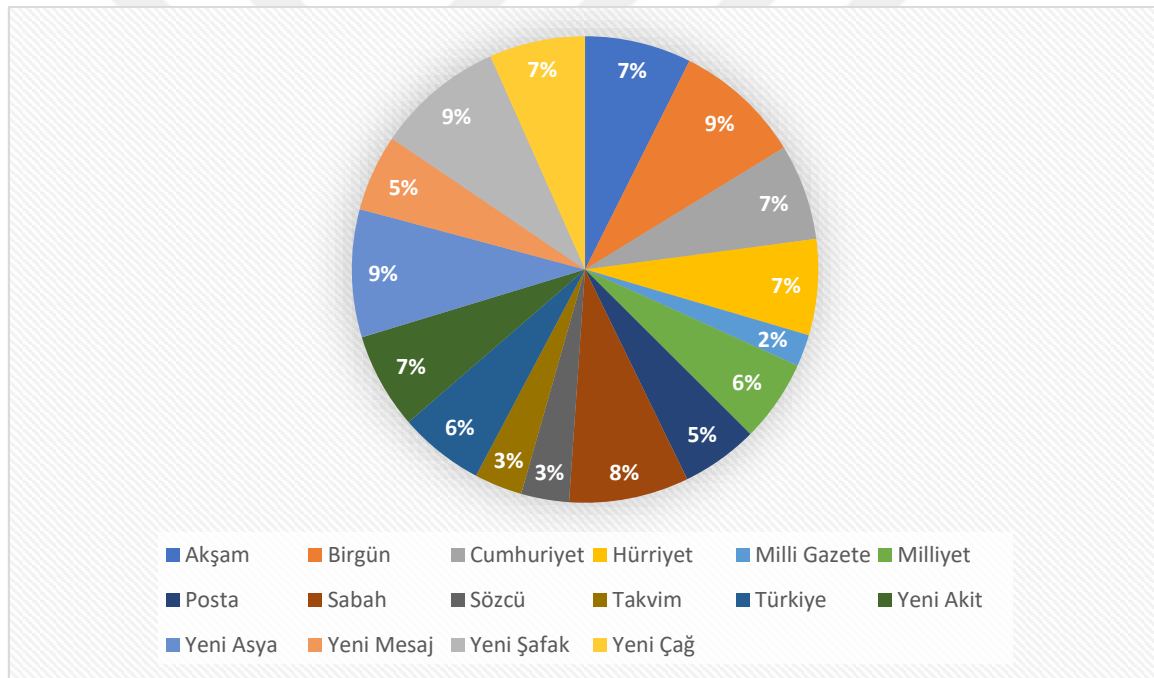
GAZETE MANŞETLERİNDE ERDOĞAN'IN SÖZLERİNİN VARLIĞI ANALİZİ (İİT)											
Yıllar Gazeteler	2015	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Var	Var	Var	Yok	-	Var	-	Yok	Yok	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Sözcü	-	Yok	-	Yok	-	-	-	-	Var	-	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Takvim	-	Yok	-	Yok	-	Yok	-	-	-	-	1. Gün
	-	Var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Türkiye	Var	Var	Yok	Yok	-	-	Yok	Var	-	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	Yok	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Akit	Var	Yok	Var	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Var	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	Yok	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Asya	-	-	Var	Yok	-	Var	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Mesaj	Yok	-	-	Var	-	Yok	-	Var	-	Yok	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Şafak	-	Yok	Var	Yok	-	Var	Var	Var	Var	Var	1. Gün
	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Çağ	-	Yok	Var	-	-	Var	-	Yok	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 3.13 ve 3.14'te; Erdoğan'ın tez kapsamında analizi gerçekleştirilen 10 adet İİT konuşmasına yönelik, 18 adet gazetede yer alan haberler incelenmiştir. Toplamda 540 günlük gazete haberleri içerisinde, Erdoğan'ın İİT konuşmalarına yönelik habere yer veren 103 adet haber olduğu saptanmıştır. Tablo 3.13 ve 3.14'te; toplamda 103 adet habere yer veren gazetelerden hangi gazetelerin manşetlerinde, Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasında geçen kelime veya cümleleri kullandığı analiz edilmiştir.

İncelenen gazetelerin manşetlerinde, Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelime veya cümleye en çok yer veren gazetelerin 6 haber sayısı ile Yeni Akit ve Yeni Şafak gazeteleri olduğu görülmüştür. Gazete için manşet, okuyucuyu gazeteyi almaya yönlendiren ve bu bakımdan gazetelerin satışlarını yükselten bir işleve sahiptir. Bu bakımdan manşette yer alan kelime ve cümlelerin ise ilgi uyandırıcı ve okuyucuyu kendine çeken bir yapıda olması beklenmektedir. Bu bakımdan da Erdoğan'ın İİT platformunda gerçekleştirdiği konuşmanın manşette yer alması, bir gazetenin hem ideolojik görüşleri hem de satış stratejisi hakkında bizlere fikir verir. Bu çerçevede muhafazakâr görüşleri ile iktidara yakın olan Yeni Akit ve

Yeni Mesaj gazetelerinin, Erdoğan'ın konuşmalarından kelime veya cümleleri doğrudan alıntılararak okuyucusunun dikkatini çekmek istediğini söylememiz mümkündür. Özellikle tercih edilen kelime veya cümlelerin dinî duygular başta olmak üzere insanları uyarıcı çeşitli duygular barındırması bakımından son derece etkili bir ikna stratejisi olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Tablo 3.13 ve 3.14 incelendiğinde Aydınlık ve Evrensel gazetelerinin hiçbir haberinde doğrudan Erdoğan'ın sözüne yer vermediğini görmekteyiz. Diğer yandan Cumhuriyet, Milli Gazete, Sözcü ve Takvim gazetelerinin ise sadece 1'er adet haberinde doğrudan Erdoğan'ın sözüne yer verdiğini görmekteyiz. Bu bakımdan genellikle muhalif olan ve Takvim gibi tarafsız ve gündeme göre hareket etmeye çalışan gazetelerin daha çok Erdoğan'ın konuşmasını olduğu gibi verdiği ya da konuşmasında yer alan eksiklikleri gündeme taşıdığı görülmüştür.

Grafik 3.5 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzelik Dağılımı

Grafik 3.5'te, Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerin manşetlerinde Erdoğan'ın sözlerinin yer alıp almaması durumunun yüzelik dağılımı ortaya konulmuştur. Aydınlık ve Evrensel gazetelerine %0'lık dilimde oldukları için yer verilmemiştir. İlk sırada %9 gibi bir oranla BirGün, Yeni Asya ve Yeni Şafak gazeteleri yer alırken, son sırada %2 ile Milli Gazete yer almaktadır.

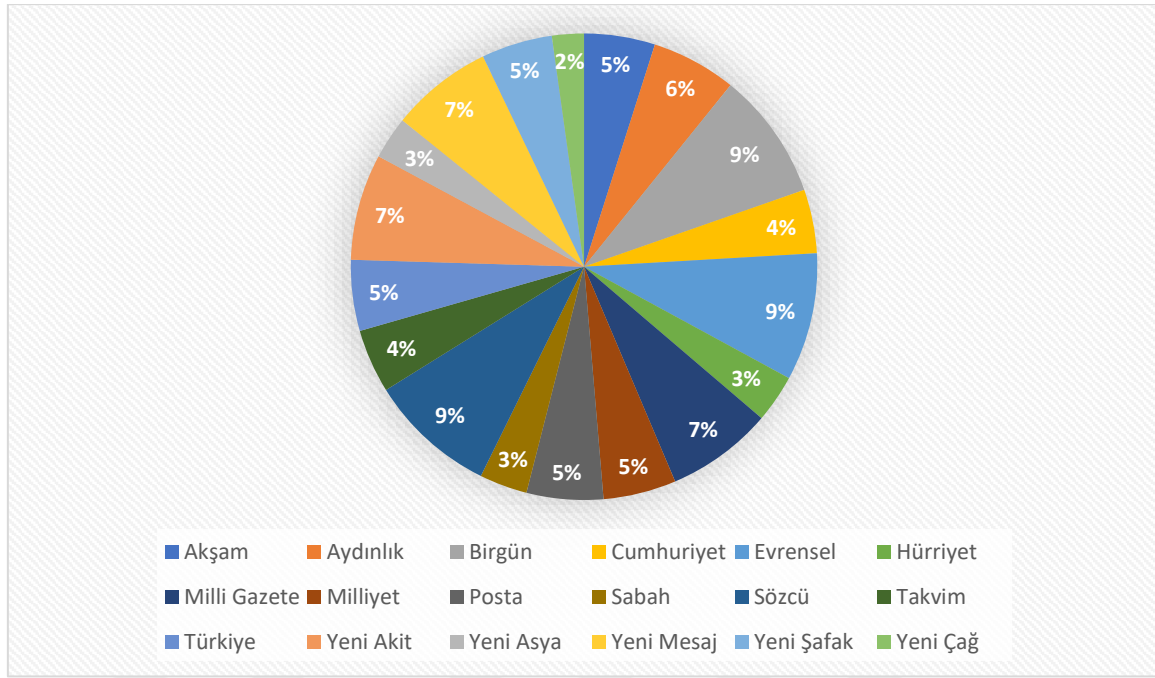
Grafik 3.5'de yer alan bilgiler göz önüne alındığında, iktidarı destekleyen ve olumsuz eleştiren her iki gazete tipinin de Erdoğan'ın konuşmasından kelime veya cümlelere

Tablo 3.16 Gazetelerin Objektiflik Analizi (İİT-Son 9 Gazete)

Gazetelerin Objektiflik Analizi (İİT)											
Yıllar Gazeteler	2015	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2019	2020	Yıllar Günler
Sabah	Yorum yok	Yorum var	Yorum yok	Yorum var	-	Yorum var	-	Yorum yok	Yorum yok	-	1. Gün
	-	Yorum yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Sözcü	-	Yorum var	-	Yorum var	-	-	-	-	Yorum var	-	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Takvim	-	Yorum var	-	Yorum var	-	Yorum yok	-	-	-	-	1. Gün
	-	Yorum yok	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Türkiye	Yorum yok	Yorum yok	Yorum var	Yorum var	-	-	Yorum var	Yorum yok	-	Yorum yok	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	Yorum var	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Akit	Yorum yok	Yorum var	Yorum yok	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	Yorum var	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	Yorum var	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Asya	-	-	Yorum yok	Yorum var	-	Yorum yok	-	-	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Mesaj	Yorum var	-	-	Yorum var	-	Yorum var	-	Yorum yok	-	Yorum var	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Şafak	-	Yorum var	Yorum yok	Yorum var	-	Yorum var	Yorum var	Yorum yok	Yorum yok	Yorum yok	1. Gün
	-	Yorum var	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün
Yeni Çağ	-	Yorum yok	Yorum yok	-	-	Yorum yok	-	Yorum var	-	-	1. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2. Gün
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3. Gün

Tablo 3.15 ve 3.16’te; Erdoğan’ın İİT’de yapmış olduğu konuşmalara yönelik 18 adet gazetede yer verilen haberlerde, gazetelerin yorum yapma sıklığı ortaya konulmuştur. Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yer veren toplam 103 adet gazete haberinde herhangi bir yoruma yer verilip verilmediği saptanmaya çalışılmıştır. Gazetelerin yorum yapma sıklıkları ya da oranları, gazetelerin görüşlerini yansıtmak için yoruma ne kadar yer verdiği noktasında bir çıkarım yapılmasına imkan tanıyacaktır.

Gazete haberlerinde en çok yoruma yer veren gazete 10 haber sayısı ile Yeni Akit Gazetesi’dir. En az yer veren gazeteler ise 1 haber sayısı ile Cumhuriyet, Yeni Asya ve Yeni Çağ gazeteleridir. Diğer yandan BirGün (3) ve Sözcü (4) gazetelerinde yer verilen Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yönelik haberlerin tamamında yoruma yer verildiğini görmekteyiz. Bu bakımdan her gazetenin kendi ideolojisi veya desteklediği görüşler etrafında, durumlar karşısında tavır takındığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan da Yeni Akit Gazetesi’nin ortaya koyduğu 12 adet haber içerisinde iki tanesinde herhangi bir yoruma yer vermediği görülmüştür. Bu minvalde de iktidarı eleştiren gazetelerin haberlerinde daha çok yoruma yer verdiğini söylememiz mümkündür.

Grafik 3.6 İİT Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği

Grafik 3.6’da, Erdoğan’ın İİT’de yapmış olduğu 10 adet konuşmaya yönelik haberlerde yoruma yer verilen haberlerin yüzdelik dağılımı verilmiştir. İlk sırada %9 gibi bir oranla Sözcü, Evrensel ve BirGün gazeteleri yer alırken, son sırada %2 ile Yeni Çağ Gazetesi yer almaktadır. Grafik 3.6’da yer alan bilgiler incelendiğinde, iktidara muhalif olan gazetelerin daha çok yoruma yer verdiğini görmekteyiz. Sayısal anlamda en çok yoruma yer veren gazete Yeni Akit Gazetesi iken, yüzdesel orana vurulduğunda Sözcü Gazetesi öne geçmektedir. Bu durumun temel sebebi ise gazetelerin Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yönelik yer verdiği toplam haber sayısı içerisindeki yorum miktarından kaynaklanmaktadır. Çünkü iktidarı destekleyen bir gazeteye oranla muhalif bir gazetenin, okuyucusunu ikna edebilmek için daha fazla yoruma yer vermesi gerekmektedir.

Tablo 3.17 Haberlerin Niteliği Tablosu-1 (İİT)

Gazeteler Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	Birgün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akıit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	✓	X	X	X	X	X	X	X	✓	2016	X	X	✓	✓	✓	-	-	✓	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	✓	X	X	-	X	X
	✓	X	X	-	X	✓	X	X	✓	2017	✓	✓	✓	✓	X	X	X	✓	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	✓	X	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	✓	X	-	-	✓	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Olumsuz Eleştiri	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	✓	-	-
	X	X	✓	✓	X	X	X	X	X	2016	X	✓	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	X	X	X	-	X	X
	X	X	X	-	✓	X	✓	X	X	2017	X	✓	X	X	X	X	✓	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	✓	X	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	✓
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Açıklama-Bilgilendirme	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	2015	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	2016	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	2017	✓	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓
	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	2017	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	2018	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	2018	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-
	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	2019	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓
	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	2019	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	-
	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	2020	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-
Endişe	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	X	X	✓	X	X	X	✓	X	X	2016	X	X	X	X	X	-	-	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	X	X	X	-	X	X
	X	X	X	-	X	X	X	X	X	2017	X	X	X	X	X	X	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	✓	X	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-

Tablo 3.18 Haberlerin Niteliği Tablosu-2 (İİT)

Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Destek	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	X	X	X	X	X	X	✓	X	✓	2016	X	X	✓	X	✓	-	-	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	✓	X	X	-	X	X
	✓	X	X	-	X	X	X	X	X	2017	X	X	✓	X	X	X	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	X	✓	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	✓	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Beklenti	X	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	X	-	-
	X	X	X	X	X	X	✓	X	X	2016	X	X	X	X	X	-	-	✓	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2017	X	-	-	✓	X	X	-	X	X
	X	X	X	X	-	X	X	X	X	2017	X	X	X	X	X	✓	X	X	-
	-	X	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
	X	-	-	X	X	X	X	X	X	2018	X	-	X	-	X	X	X	X	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	X	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	X	-	X	X	X
	-	-	-	-	-	-	X	X	-	2019	X	X	-	-	X	-	-	X	-
	X	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	X	-	X	X	-
Diğer	✓	-	-	-	-	X	-	-	-	2015	X	-	-	X	X	-	✓	-	-
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	2016	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	X
	X	-	-	-	-	X	-	✓	X	2017	X	-	-	✓	X	X	-	X	X
	✓	X	✓	✓	-	✓	✓	X	✓	2017	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
	-	✓	-	-	-	X	-	-	-	2018	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
	✓	-	-	X	✓	✓	X	✓	X	2018	✓	-	X	-	✓	X	✓	✓	X
	X	-	-	-	-	-	-	-	-	2019	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-
	X	-	-	-	-	X	-	X	-	2019	X	-	-	X	✓	-	X	X	✓
	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	2019	X	✓	-	-	✓	-	-	X	-
	✓	-	-	-	-	-	X	-	-	2020	-	-	-	X	✓	-	✓	X	-

Tablo 3.17 ve 3.18’de²; tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın İİT’de yaptığı 10 adet konuşmaya yönelik, 18 adet gazetede yer verilen haberlerin ilk üç günlük periyodunda, yedi farklı niteliğin var olup olmadığı incelenmiştir. Bu nitelikler; olumlu eleştiri, olumsuz eleştiri, açıklama-bilgilendirme, endişe, destek, beklenti ve diğer olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yönelik ortaya konulan 103 adet habere yönelik üstte bahsi geçen kriterler taranmıştır. Bu taramadan elde edilen bulgular şu şekildedir: On yıllık haberlerde olumlu eleştiriye Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Yeni Akit gazeteleri 1 kez; Akşam, Posta ve Takvim gazeteleri 2 kez; Yeni Şafak Gazetesi 3 kez, Türkiye Gazetesi ise 5 kez yer vermiştir. Olumsuz eleştiriye BirGün, Cumhuriyet, Evrensel, Milli Gazete, Türkiye ve Yeni Çağ gazeteleri 1 kez; Sözcü ve Yeni Mesaj gazeteleri 2 kez yer vermiştir. Açıklama-

² Bu tablolarda yer alan işaretler şu anlamlara gelmektedir: İşaretli olan “niteliğin” yılında “çarpı” bulunuyorsa işaretli olan o niteliği taşımadığı, “tik” yer alıyorsa işaretli olan o niteliği taşıdığı ve “eksi” yer alıyorsa, o yıla ait o gazetede haberin yer almadığını anlamına gelmektedir.

bilgilendirme tüm gazete haberlerinde mevcuttur. Endişe içeren haberlere BirGün, Milli Gazete ve Türkiye gazeteleri 1 kez yer vermiştir. Destek ifadelerine Akşam, Milli Gazete, Posta, Türkiye ve Yeni Şafak gazeteleri 1 kez; Takvim ve Yeni Akit gazeteleri 2 kez yer vermiştir. Beklenti içeren haberlere Milli Gazete, Yeni Akit, Yeni Asya ve Yeni Şafak birer kez; Türkiye Gazetesi ise 2 kez yer vermiştir. Diğer başlığı altında incelenen nitelikte ise genel anlamda diğer altı niteliğin altına girmeyen ancak yorum içeren haberlere yer verilmiştir.

3.2.1.2.3. Türk Konseyi Tablo ve Yorumları

Tez kapsamında Erdoğan'ın Türk Konseyi platformunda gerçekleştirdiği toplam üç adet konuşması incelenmiştir. Bu konuşmalara yönelik olarak, seçili 18 adet gazete üzerinden, Erdoğan'ın Türk Konseyi platformundaki konuşma tarihlerinden hemen sonraki üçer günlük zaman dilimi incelenmiştir. Bu incelemede toplamda 162 (18x3x3) günü kapsayan gazete haberleri taranmıştır. Taramalar sonucunda 28 adet gazete haberinin Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmaları ile ilgili olduğu saptanmıştır. Tez çalışmasını amacı doğrultusunda 28 adet gazete haberine yönelik belirlenen tablolar ile içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu çerçevede Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yönelik içerik analizi yöntemi ile elde edilen veriler ve oluşturulan tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.19 Erdoğan'ın TK Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi (TK- Tüm Gazeteler)

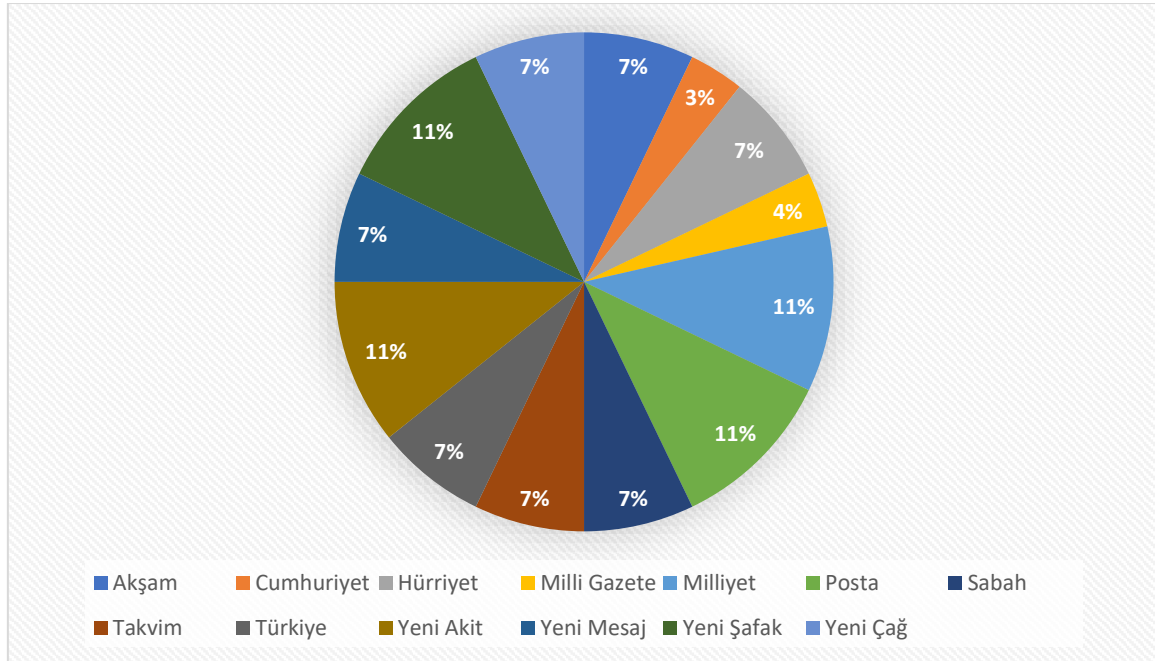
Erdoğan'ın Türk Konseyi Konuşmalarının Gün ve Yıl Bazında Gazetelerdeki Varlığının Analizi								
Yıllar Gazeteler	2018	2019	2020	Yıllar Günler	Yıllar Gazeteler	2018	2019	2020
Akşam	Var	Yok	Var	1. Gün	Sabah	Var	Yok	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Aydınlık	Yok	Yok	Yok	1. Gün	Sözcü	Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Birgün	Yok	Yok	Yok	1. Gün	Takvim	Var	Yok	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Cumhuriyet	Var	Yok	Yok	1. Gün	Türkiye	Var	Yok	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Evrensel	Yok	Yok	Yok	1. Gün	Yeni Akit	Var	Var	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Hürriyet	Var	Yok	Var	1. Gün	Yeni Asya	Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Milli Gazete	Var	Yok	Yok	1. Gün	Yeni Mesaj	Var	Var	Yok
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Milliyet	Var	Var	Var	1. Gün	Yeni Şafak	Var	Var	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok
Posta	Var	Var	Var	1. Gün	Yeni Çağ	Yok	Var	Var
	Yok	Yok	Yok	2. Gün		Yok	Yok	Yok
	Yok	Yok	Yok	3. Gün		Yok	Yok	Yok

Tablo 3.19'da; Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yapmış olduğu üç adet konuşmaya yönelik konuşma tarihini takip eden sonraki ilk üç gün, seçilen 18 adet gazete üzerinden taranmıştır. Bu taramalarda toplamda 162 (18x3x3) günlük gazete haberi incelenmiştir. İncelenen gazeteler içerisinde, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmaları ile alakalı olan toplamda 28 adet haber olduğu saptanmıştır.

İncelenen 28 adet gazete haberinin içerisinde, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmaları ile ilgili en çok habere yer veren gazeteler 3 haber sayısı ile Milliyet, Posta, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazeteleridir. Öte yandan Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazetelerinin ise herhangi bir habere yer vermediği görülmüştür.

Tablo 3.19 incelendiğinde, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmaları ile alakalı habere yer veren gazetelerin hiçbirinin, 2. ve 3. günlerde habere yer vermediğini görmekteyiz. Bu

bakımdan Türk Konseyi'nin gerek dünya siyasetinde olan etkisi gerekse de gelişimini tamamlayamamış bir platform olması bakımından, içerik analizi uygulanan 18 gazete tarafından rağbet görmeyen bir kuruluş olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan haberlerin içerik bakımından oldukça kısa olması da Türk Konseyi'ne olan ilgisizliği açıklar niteliktedir.

Grafik 3.7 Türk Konseyi Konuşmaları Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımları

Grafik 3.7’de, Erdoğan’ın Türk Konseyi konuşmalarını konu alan üç günlük gazete haberlerinin yüzdelik dağılımı verilmiştir. Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazeteleri %0’lık dilimde yer aldıkları için grafiğe dahil edilmemişlerdir. İlk sırada %11 gibi bir oranla Milliyet, Posta, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazeteler yer alırken; son sırada %3 ile Cumhuriyet Gazetesi yer almaktadır.

Oransal dağılımdan da anlaşılacağı gibi iktidar ile benzer görüşte olan gazetelerin Erdoğan’ın konuşmalarına daha çok yer verdiğini görmekteyiz. Bu bakımdan da iktidarla benzer görüşlere sahip olan gazetelerin Erdoğan’ın konuşma yaptığı platformdan çok Erdoğan’ın konuşmasına odaklanmış olduklarını söylemek mümkündür.

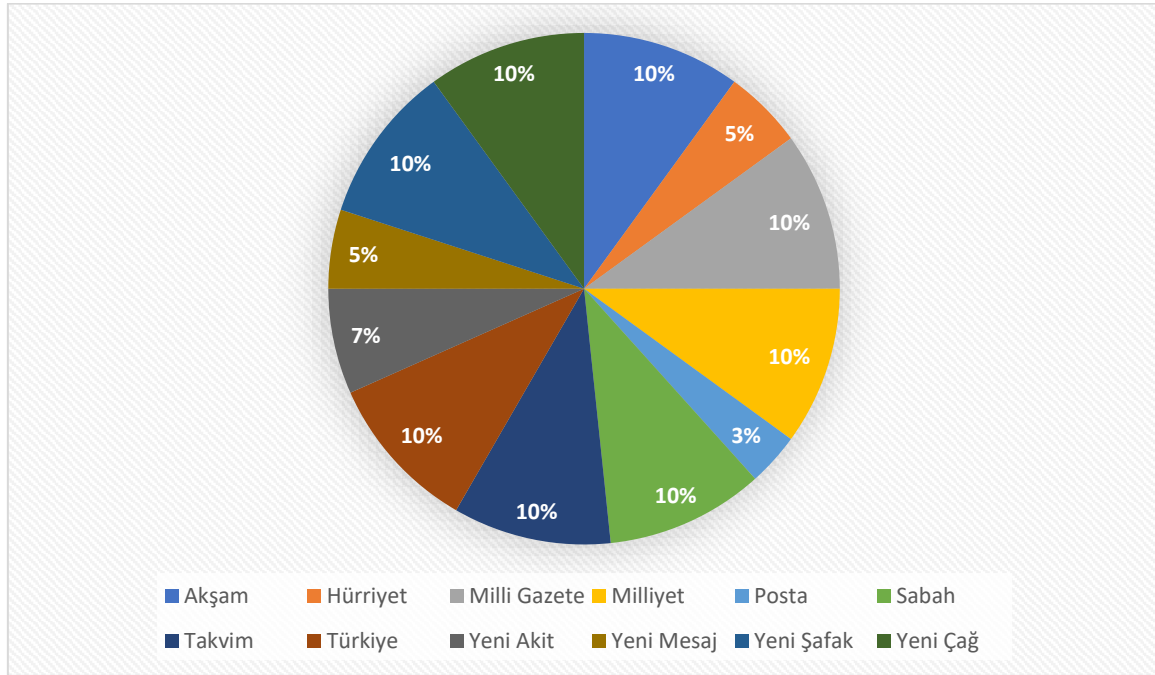
Tablo 3.20 Gazete Manşetlerinde Erdoğan'ın Sözlerinin Varlığı Analizi (TK-Tüm Gazeteler)

GAZETE MANŞETLERİNDE ERDOĞAN'IN SÖZLERİNİN VARLIĞI ANALİZİ (Türk Konseyi)								
Yıllar Gazeteler	2018	2019	2020	Günler	2018	2019	2020	Yıllar Gazeteler
Akşam	Var	-	Var	1. Gün	Var	-	Var	Sabah
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Aydınlık	-	-	-	1. Gün	-	-	-	Sözcü
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Birgün	-	-	-	1. Gün	Var	-	Var	Takvim
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Cumhuriyet	Yok	-	-	1. Gün	Var	-	Var	Türkiye
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Evrensel	-	-	-	1. Gün	Var	Yok	Var	Yeni Akit
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Hürriyet	Yok	-	Var	1. Gün	-	-	-	Yeni Asya
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Milli Gazete	Var	-	-	1. Gün	Yok	Var	-	Yeni Mesaj
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Milliyet	Var	Var	Var	1. Gün	Var	Var	Var	Yeni Şafak
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	
Posta	Var	Yok	Yok	1. Gün	-	Var	Var	Yeni Çağ
	-	-	-	2. Gün	-	-	-	
	-	-	-	3. Gün	-	-	-	

Tablo 3.20’de; Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 3 adet Türk Konseyi konuşmasını konu alan üç günlük gazete manşetlerinde, Erdoğan’ın konuşmasında yer alan kelime veya cümlelerin var olup olmadığı incelenmiştir. İncelenen 18 gazetenin içinde yer alan Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazetelerinde hiç haber yer almadığı için yorumlamaya dahil edilmeyecektir.

İncelenen gazete manşetlerinde, Erdoğan’ın konuşmasında yer alan kelime veya cümlelere en çok yer veren gazetelerin 3 haber sayısı ile Milliyet ve Yeni Şafak gazeteleri olduğu görülmektedir. Bu gazetelerin Erdoğan’ın konuşmasından yer verdiği kesitler ile gazetenin alınmasına, okunmasına ve insanların belli fikirler edinmesine yönelik bir eylemde bulunduğunu söylemek mümkündür. Çünkü insanlar için bir gazetenin en dikkat çeken yeri

manşetidir. Diğer yandan Cumhuriyet Gazetesi'nin iktidara muhalif bir konumda yer alması bakımından Erdoğan'ın sözüne doğrudan doğruya yer vermediği görülmüştür.

Grafik 3.8 Gazete Başlıklarında Erdoğan'ın Sözlerinin Yüzdelik Dağılımı

Grafik 3.8'de; Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 3 adet Türk Konseyi konuşmasını konu alan üç günlük gazete başlıklarında, Erdoğan'ın sözlerinin varlığının yüzdelik dağılımı verilmiştir. Sadece 12 adet gazetenin manşetinde Erdoğan'ın TK konuşmalarında yer alan kelime veya cümlelere yer verildiği görülmektedir. Haberler incelendiğinde Erdoğan'ın konuşmalarından kelime veya cümleye manşetinde yer verme oranlarında ilk sırada %10 gibi bir oranla Akşam, Milli Gazete, Milliyet, Sabah, Takvim, Türkiye, Yeni Şafak ve Yeni Çağ gazetelerinin aldığı görülmüştür. Diğer yandan Posta (%3), Hürriyet (%5), Yeni Mesaj (%5) ve Yeni Akit (%7) gazetelerinin ise daha az oranda manşetinde Erdoğan'ın kelime veya sözlerine yer verdiği görülmüştür.

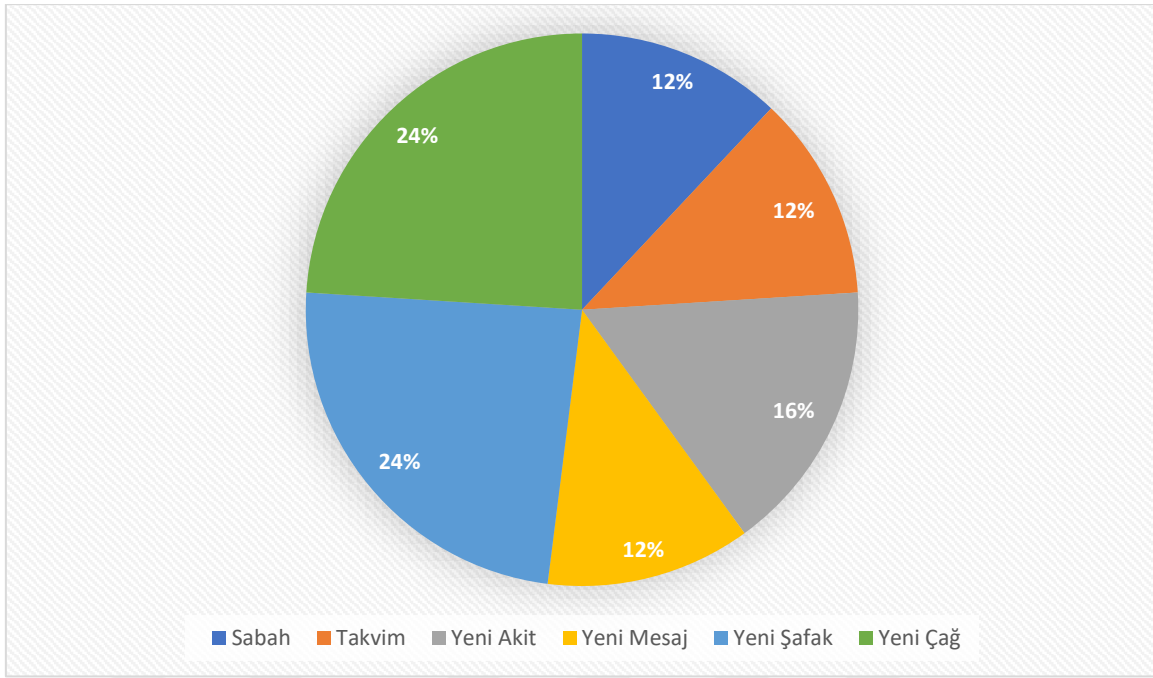
Grafik 3.8'deki oranlar ele alındığında, genellikle merkez sağda yer alan gazetelerin daha büyük oranlara sahip olduğunu görmekteyiz. Erdoğan'ın konuşmalarını destekler bir tavır içerisinde olan bu gazetelerin, manşetlerinde kullandıkları Erdoğan'a ait kelime veya cümleler ile okuyucusunu habere odaklamaya çalıştığı görülmüştür. Özellikle ele aldığı konuları, Erdoğan'ın söylemlerinden alıntılarla okuyucusuna sunarak, konuları çok daha rahat bir şekilde Türkiye iç politikası konusuna dönüştürdükleri görülmüştür.

Tablo 3.21 Gazetelerin Objektiflik Analizi (TK-Tüm Gazeteler)

Gazetelerin Objektiflik Analizi (Türk Konseyi)								
Yıllar Gazeteler	2018	2019	2020	Yıllar Günler	Yıllar Gazeteler	2018	2019	2020
Akşam	Yorum yok	-	Yorum yok	1. Gün	Sabah	Yorum var	-	Yorum yok
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Aydınlık	-	-	-	1. Gün	Sözcü	-	-	-
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Birgün	-	-	-	1. Gün	Takvim	Yorum var	-	Yorum yok
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Cumhuriyet	Yorum yok	-	-	1. Gün	Türkiye	Yorum yok	-	Yorum var
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Evrensel	-	-	-	1. Gün	Yeni Akit	Yorum var	Yorum var	Yorum yok
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Hürriyet	Yorum yok	-	Yorum yok	1. Gün	Yeni Asya	-	-	-
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Milli Gazete	Yorum yok	-	-	1. Gün	Yeni Mesaj	Yorum yok	Yorum yok	-
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Milliyet	Yorum yok	Yorum yok	Yorum yok	1. Gün	Yeni Şafak	Yorum yok	Yorum yok	Yorum yok
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-
Posta	Yorum yok	Yorum yok	Yorum yok	1. Gün	Yeni Çağ	-	Yorum yok	Yorum yok
	-	-	-	2. Gün		-	-	-
	-	-	-	3. Gün		-	-	-

Tablo 3.21’de, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 3 adet Türk Konseyi konuşmasını konu alan üç günlük gazete haberlerinde, yorum olup olmadığı incelenmiştir. Gazete haberlerinde yer verilen yorum, bir gazetenin herhangi bir konuyu ele alış biçimi ve ideolojik görüşleri hakkında ipucu sunmaktadır. Aynı zamanda okuyucusunu yönlendirebilme noktasında, gazetenin konu veya olaylara getirdiği yorumlar son derece önemlidir.

İncelenen 18 gazetenin içinde yer alan Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazetelerinde hiç haber olmadığı için yorumlamaya dahil edilmeyecektir. Gazete haberlerinde en çok yoruma yer veren gazete 3 haber sayısı ile Yeni Şafak Gazetesi’dir. En az yer veren gazetelerin ise 0 yorum sayısı ile Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milli Gazete, Milliyet ve Posta gazeteleri olduğu görülmüştür. Bu bakımdan daha çok muhalif ve tarafsız olmaya çalışan gazetelerin yoruma yer vermeden haberleri aktardığı görülmektedir.

Grafik 3.9 Türk Konseyi Konuşmalarında Gazetelerin Objektiflik Analizi Grafiği

Grafik 3.9’da, Erdoğan’ın tez kapsamında analizi gerçekleştirilen 3 adet Türk Konseyi konuşmasını konu alan üç günlük gazete haberlerinde, yoruma yer veren haberlerin yüzdelik dağılımı verilmiştir. Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milli Gazete, Milliyet ve Posta gazetelerine %0’lık dilimde olduğu için yer verilmemiştir. İlk sırada %24 gibi bir oranla Yeni Şafak ve Yeni Çağ gazeteleri yer alırken; son sırada %12 ile Sabah, Takvim ve Yeni Mesaj gazeteleri yer almaktadır.

Grafik 3.9 incelendiğinde, iktidara hem muhalif hem de destekleyen gazetelerin oldukça yüksek bir oranda yoruma yer verdiğini görmekteyiz. Bu bakımdan farklı görüşe ait gazeteler aynı derecede yoruma yer verebilmektedirler. Çünkü muhalif bir gazete için iktidarı olumsuz eleştirebilmek için olaylara ve konulara yapılan yorum ne kadar önemliyse; iktidarı destekleyen bir gazete için de o kadar önemlidir.

Tablo 3.22 Haberlerin Niteliği Tablosu (TK-Tüm Gazeteler)

Gazeteler Haberin Niteliği	Akşam	Aydınlık	BirGün	Cumhuriyet	Evrensel	Hürriyet	Milli Gazete	Milliyet	Posta	Yıllar	Sabah	Sözcü	Takvim	Türkiye	Yeni Akit	Yeni Asya	Yeni Mesaj	Yeni Şafak	Yeni Çağ
Olumlu Eleştiri	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	✓	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Olumsuz Eleştiri	X	-	-	✓	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	✓
Açıklama-Bilgilendirme	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	2018	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	-
	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	2019	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓
	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	2020	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
Endişe	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Destek	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Beklenti	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	X	-	X	X	X	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	X	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	X	X	-	-	X	X
Diğer	X	-	-	X	-	X	X	X	X	2018	✓	-	✓	X	✓	-	X	X	-
	-	-	-	-	-	-	-	X	X	2019	-	-	-	-	✓	-	X	X	X
	X	-	-	-	-	X	-	X	X	2020	X	-	X	✓	X	-	-	X	X

Tablo 3.22’de³, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 3 adet Türk Konseyi konuşmasını konu alan üç günlük gazete haberlerinde, yedi farklı niteliğin var olup olmadığı incelenmiştir. Bu nitelikler; olumlu eleştiri, olumsuz eleştiri, açıklama-bilgilendirme, endişe, destek, beklenti ve diğer olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu niteliklerin irdelenmesi, Erdoğan’ın Türk Konseyi platformundaki konuşmalarının Türkiye basınında ne şekilde yer aldığını anlayabilmek için önemlidir.

İncelenen 18 gazetenin içerisinde yer alan Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazetelerinde hiç haber olmadığı için yorumlamaya dahil edilmemiştir. Üç yıllık haberlerde olumlu eleştiriye sadece Takvim Gazetesi 1 kez olmak üzere yer vermiştir. Olumsuz eleştiriye Cumhuriyet ve Yeni Çağ gazeteleri birer kez yer vermiştir. Açıklama-bilgilendirme tüm gazete haberlerinde mevcuttur. Hiçbir gazetede endişe, destek ve beklenti içeren haberlere yer verilmemiştir. Diğer başlığı altında incelenen nitelikte ise genel anlamda diğer altı niteliğin altına girmeyen ancak yorum içeren haberlere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında, seçili 18

³ Bu tabloda yer alan işaretler şu anlamlara gelmektedir: İşaretli olan “niteliğin” yılında “çarpı” bulunuyorsa işaretli olan o niteliği taşımadığı, “tik” yer alıyorsa işaretli olan o niteliği taşıdığı ve “eksi” yer alıyorsa, o yıla ait o gazetede haberin yer almadığını anlamına gelmektedir.

adet gazete içerisinde sadece Sabah, Takvim, Türkiye ve Yeni Akit gazetelerinin habere yer verdiğini görmekteyiz.

Tablo 3.22 incelendiğinde 28 adet haberin genelinin açıklama-bilgilendirme niteliğine sahip olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan olumlu eleştiriye Takvim Gazetesi'nin, olumsuz eleştiriye ise Cumhuriyet ve Yeni Çağ gazetelerinin yer verdiği görülmektedir. Bu minvalde her gazetenin kendi ideolojik görüşüne uygun şekilde haberlere yer verdiğini görmekteyiz.

Tablo 3.23 Erdoğan'ın Konuşmalarının Gazetelerin İlk Üç Gününde Yer Alma Sayılarının Genel Analizi

KONUŞMALARIN GAZETELERİN İLK ÜÇ GÜNÜNDE YER ALMA SAYILARININ GENEL ANALİZİ				
Konuşmalar Gazeteler	BM KONUŞMALARI (10 ADET)	İİT KONUŞMALARI (10 ADET)	TÜRK KONSEYİ KONUŞMALARI (3 ADET)	TOPLAM
Akşam	7	9	2	18
Aydınlık	6	3	0	9
Birgün	7	3	0	10
Cumhuriyet	3	2	1	6
Evrensel	0	3	0	3
Hürriyet	10	8	2	20
Milli Gazete	0	6	1	7
Milliyet	10	6	3	19
Posta	6	5	3	14
Sabah	9	8	2	19
Sözcü	3	4	0	7
Takvim	9	4	2	15
Türkiye	10	9	2	21
Yeni Akit	11	12	3	26
Yeni Asya	2	3	0	5
Yeni Mesaj	3	5	2	10
Yeni Şafak	9	9	3	21
YeniÇağ	6	4	2	12
Genel Toplam	111	103	28	242

Tablo 3. 23'te; Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen BM, İİT ve TK platformlarındaki toplam 23 adet konuşmasının, örneklem olarak seçilen 18 adet gazetenin haberlerinde yer alma sayıları gösterilmektedir. Tablo 3.23'te yer alan bilgiler ışığında, örneklem olarak seçilen 18 adet gazeteyle yönelik kapsamlı bir değerlendirme yapmak, tezin daha anlaşılır kılınmasına ve söylem analizi için örneklem olarak seçilen 5 adet gazetenin haberlerinin çözümlenmesine katkı sunacaktır.

Tablo 3.23 incelendiğinde Erdoğan'ın BM'de gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik Evrensel ve Milli Gazete'nin herhangi bir habere yer vermediği görülmektedir. Diğer yandan Yeni Asya (2), Yeni Mesaj (3), Sözcü (3) ve Cumhuriyet (3) gazetelerinin ise en az

sayıda habere yer veren gazeteler olduğu görülmektedir. Tablo 3.23 incelendiğinde en çok habere Yeni Akit (11), Türkiye (10), Milliyet (10) ve Hürriyet (10) gazetelerinin yer verdiği görülmektedir. Bu bakımdan Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşmalara yönelik seçili 18 adet gazete içerisindeki haber dağılımlarını incelendiğimizde: genellikle ideolojik yaklaşımı ve görüşü “muhafazakâr” olan ya da “dini yönü” ağır basan gazetelerin daha fazla sayıda habere yer verdiğini görmekteyiz. Öte yandan iktidar karşıtı olan gazetelerin ise daha az sayıda habere yer verdiğini görmekteyiz.

Tablo 3.23 incelendiğinde Erdoğan'ın İİT'de gerçekleştirdiği konuşmalara yönelik tüm gazetelerin az ya da çok habere yer verdiği görülmektedir. En az habere Cumhuriyet (2), Aydınlık (3), BirGün (3), Evrensel (3) ve Yeni Asya (3) gazetelerinin yer verdiği görülmüştür. En çok habere ise Yeni Akit (12), Akşam (9), Türkiye (9) ve Yeni Şafak (9) gazetelerinin yer verdiği görülmektedir. İİT'de de gazetelerin ideolojik görüşleri ve iktidara yakınlıklarının, haber ortaya koyma sayılarını etkilediği görülmüştür.

Tablo 3.23, Türk Konseyi kuruluşu bağlamında incelendiğinde Aydınlık, BirGün, Evrensel, Sözcü ve Yeni Asya gazetelerinin, Erdoğan'ın Türk Konseyi kuruluşunda gerçekleştirdiği konuşmalarına yönelik herhangi bir habere yer vermediği görülmektedir. Diğer yandan Milliyet, Posta, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazetelerinin ise üç konuşmanın her birine yönelik habere yer verdiğini görmekteyiz. Bu bakımdan genellikle iktidar ile görüşleri uyuşan ve sağ görüşlü gazetelerin haberlerde Erdoğan'ın TK konuşmalarına yer verdiği görülmüştür.

Tablo 3.23'de yer alan veriler ışığında, BM, İİT ve TK kuruluşlarında Erdoğan tarafından gerçekleştirilen konuşmalara yönelik haber verme sayıları değerlendirildiğinde: en çok habere yer veren ilk üç gazetenin Yeni Akit (26), Yeni Şafak (21) ve Türkiye (21) gazeteleri olduğu görülmektedir. Diğer yandan en az habere yer veren ilk üç gazetenin ise Evrensel (3), Yeni Asya (5) ve Cumhuriyet (6) olduğunu görülmektedir. Bu veriler ışığında, iktidara muhalefet olan gazetelerin daha az sayıda, muhalif olmayan gazetelerin ise daha fazla sayıda haber yaptığı görülmektedir. Diğer yandan bu gazetelerde yer alan haberlerin niteliğini, yukarıda oluşturulan çeşitli tablo türleri ışığında ele aldığımız zaman; iktidarı destekleyen gazetelerin konuşmalara yönelik haberleri daha fazla sayıda, geniş içerikle aktardığını ve haberde yer alan kelimeler bakımından da destekler nitelikte olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan iktidarı eleştiren gazetelerin ise Erdoğan'ın konuşmalarındaki konuları iç politikanın konusu yaparak “olumsuz yönde” yansıtmaya çalıştığı görülmüştür.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki 23 adet konuşmasına yönelik olarak örneklem olarak belirlenen 18 adet gazetenin ortaya koyduğu

haberler içerik analizi ile çözümlendiğinde, Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye iç basınında oldukça geniş yer tuttuğu görülmüştür. Özellikle Erdoğan'ın konuşma yaptığı tarihi takip eden ilk üç günlük zaman diliminde en yoğun olduğu günün ilk gün olduğu görülmüştür. Bu yüzden Erdoğan'ın uluslararası platformlardaki konuşmalarının oldukça kısa bir sürede Türkiye iç basınında yer edindiği görülmüştür. Diğer yandan incelenen her haberde gazetelerin kendi ideolojik görüşlerinin yansımaları da görülmüştür. Özellikle haberleri kurgulayış tarzlarına yansıyan bu ayrıma, okuyucuyu yönlendirme ve ele aldığı konunun Türkiye ile olan bağlantısını açıklamada sıklıkla başvurulduğu görülmüştür.

3.2.2. Söylem Analizi ve Van Dijk Yöntemi Uygulaması

Sosyal bilimler içerisinde yer alan birçok disiplinin temel amacı, genel anlamda ele aldığı metinleri çözümlemek veya daha da anlaşılır hale getirmektir. Bu minvalde, metinlerin anlaşılır kılınması için, içerik analizi yöntemi ve söylem analizi yöntemine başvurulur (Öztunç, 2021: 236).

Söylem, birbirinden farklı yaklaşımları referans alarak farklı yorumların yapılmasına imkân veren bir kavramdır. Bu anlamda bazı araştırmacılar, söylem kavramını tüm konuşma ve yazma hareketleri olarak kabul ederken; bazı araştırmacılar ise yalnızca konuşma hareketine uygulanan bir tür olarak kabul etmektedirler (Bayraktar, 2017: 23).

Söylem nosyonu, bir konuşma eylemi veya basit bir ifadenin ötesinde çok farklı anlamları barındırır. Özellikle dilbilimsel alanda yürütülen birçok çalışmanın temel bir analiz yöntemi olması ile birlikte diğer birçok disiplin (felsefe, politika, iletişim vb.) alanlarında yürütülen çalışmalarda da bir analiz yöntemi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu minvalde söylem nosyonunu her disiplin kendi açısından ele alarak farklı tanımlamalar ortaya koymuştur (Bayram, 2016: 1418).

Söylem, insanların mantıksal bir tutarlılığı olan düşünce tarzını sözlü veya yazılı olarak dile getirmesidir (Karaduman ve Akbulutgiller, 2018: 12). Söylem; ortaya koyulan mesajın tüm boyutlarını, hitap eden kişinin amacını, mesajının kimlere veya neye dönük olduğunu ve hitap ettiği kitleyi ortaya koymaktadır (Somuncu, 2020: 21).

Ruth Wodak'a göre söylem, var olan toplumsal bir pratiğin önceden belirli bir bakış açısı ile ele alınarak sunulmasıdır (Çakmak ve Bilişli, 2019: 104). Ruht Wodak'a göre söylem kavramı, tarihsel bir kuraldan bir siyasaya, var olan politik bir stratejiye, bir söyleme, yapılmış

bir konuşmaya, ortaya koyulan bir metin ve konu ile alakalı söyleşilerden dile dek uzanmış olan bütün şeyler anlamına gelmektedir (Çakmak ve Bilişli, 2019: 100).

Van Dijk, yapısal olarak söylemin, kendine özgü birçok kategori ve unsuru bulunması bakımından son derece karmaşık bir olgu olduğunu belirtmektedir (Van Dijk, 2020: 51). Van Dijk'e göre söylem nosyonunun, ideolojilerin yeniden meydana getirilmesinde ve insanların günlük ifadelerinde vazgeçilmez bir yeri vardır (Van Dijk: 2020: 15). Van Dijk'e göre söylem ve ideoloji kavramının incelenmesi için birçok disiplinden yararlanmak gerekmektedir (Van Dijk: 2020: 20).

Söylem, aktarılacak istenen iletinin yalnızca biçimsel yönden değil aynı zamanda bağlamlarıyla birlikte de değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır (Bayraktar, 2017: 23). Bu anlamda söylemler, gazete haberlerinde başlık ve haber metninin bütününde bulunmaktadır (Karaduman ve Akbulutgiller, 2018: 12).

Söylem nosyonu, dilin somut bir olgu olması ve aynı zamanda yaşayan tek bir bütün olması demektir. Bu minvalde "söylemselleşme" nosyonu ise insanların bireysel ve toplumsal olarak var olan amaçlar, çıkarlar, görüşler ve maksatları minvalinde gerçekleşen eylemlerdir. Söylemselleşme, kelimeler arasında kurulan bağlantılar ve kesitler arasında bulunan ilişkilerden de meydana gelmektedir. Bu anlamda söylemselleşme, dil düzeyinde olduğu gibi sınırlı bir yapıya sahip değildir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 44).

Söylem nosyonu zaman içerisinde sosyal bilimler içerisinde ayrı bir yeri olan "söylem analizi" yönteminin yaratılmasına neden olmuştur. Bu anlamda hem nitel hem de nicel veri analiz yöntemlerine karşı güçlü bir seçenek oluşturan söylem analizinin tarihi kökenleri başta yapısalcılık ve post-yapısalcılık akımı olmak üzere post-modernizm ve hermenötik gibi var olan düşünce akımlarına kadar uzanmaktadır (Bayram, 2016: 1420; Gökçe, 2006: 42).

İngilizce olarak söylem analizi başlığının yer aldığı ilk yazılı eser 1952 yılında Zellig Harris tarafından kaleme alınmıştır. Ancak söylem kavramının daha çok yapısal yönüne dönük ilk çalışmalar özellikle Hartman ve öğrencileri aracılığı ile 1960'lı yılların başlarında Avrupa'da ortaya konulmuştur. Yapılan bu çalışmalardan, sonraki yıllarda metin bilgisi çalışmaları ve metindilbilim çalışmaları olarak literatürde bahsedilmiştir. Bu çalışmalar; cümlelerin var olan yapısal özelliklerinin, metin ve söylemin kendine özgü niteliğinin anlamlandırılması noktasında yadsınamaz katkılar sunmuştur (Çakmak ve Bilişli, 2019: 106).

Söylem, üretim şekli itibari ile ideolojinin ifade şekli konumundadır. Bu anlamda haberin söylemin bir çeşidi olduğu gerçeğini göz önüne alırsak; haber metnlerinin

çözümlemesi, gizli veya açık bir şekilde ortaya koyulan ideolojileri gün yüzüne çıkarmaktadır (Dedeoğlu, 2015: 150). Bu minvalde söylem analizi, metinlerin altında yatan düşünceleri/görüşleri eleştirel bir dille yorumlayarak gün yüzüne çıkarmaya çalışan bir yöntemdir (Dündar ve Deniz, 2010: 205).

Söylem analizi, ele aldığı metni derinlemesine ve teferruatlı bir şekilde inceler. Bu sebeple irdelenen metinlerin sayısı az olmaktadır (Vatandaş, 2021: 410). Bu çerçevede söylem analizinin temel amacı; kültürel yapı çerçevesinde ideolojik düşüncelere nasıl bağlılık gösterildiğini, hitap edilen dinleyici topluluğunun düşünme tarzlarının ve eylemlerinin nasıl meydana geldiğini veya sınırlanmış olduğunu analiz etmektir (Somuncu, 2020: 21).

Söylem analizi, toplumsal alanda üretilmiş olunan bilginin çözümlemesine imkân veren yöntemlerin genel adıdır (Pakkan, 2020: 172). Söylem analizi, bir metnin dilinin ve o metindeki temsilin ne şekilde kurgulandığının yanı sıra, nasıl anlamlarının olduğu irdeler. Aynı zamanda kimliklerin temsili ve iktidar arasındaki ilişkilerin meydana geliş biçimlerini de irdelemektedir (Yardım ve Doğruel, 2019: 137).

Söylemlerden oluşan medyada söylem, medyaya hâkim gücün ideolojik görüşünü yansıtan bir karaktere bürünmektedir. Bu anlamda ideolojinin aktarılmasına aracılık eden söylem, aynı zamanda ideolojinin yeniden yaratılmasında da önemli bir aktördür. Bu minvalde bir haber metnine uygulanacak söylem analizi yöntemi sürecinde, haber metni içerisinde yer alan cümlelerden ortaya çıkan anlamlar, ideolojiler ve kanılar ele alınarak değerlendirilmektedir (Sine Nazlı ve Kalafat Çat, 2019: 122). Söylem analizi salt kelime veya cümle yapıları ile ilgilenmez. Bilişsel psikoloji alanından sosyal psikoloji alanına, sözlü iletişim alanından kavmiyat (etnografya) alanına kadar birçok disiplin ile ilişkilidir (Sine Nazlı ve Kalafat Çat, 2019: 121).

Günümüz literatüründe söylem analizi yönteminin dil bilim çalışmalarından edebiyat çalışmalarına, iletişim alanındaki çalışmalardan siyaset bilimi alanında yürütülen çalışmalara kadar geniş bir kullanımı mevcuttur. Bu minvalde dil bilimciler genellikle sözcükler ve sözcüklerin var olan linguistik yapıları üzerine yoğunlaşmışken; sosyal bilimler içerisinde yer alan birbirinden farklı disiplinler ise genellikle tümce(cümle) genelinde yer alan sözcüklerin ortaya koymuş olduğu güç ilişkileri ve ortaya çıkan bu ilişkilerin gerisine gizlenmiş olan ideolojik görüşler üzerine yoğunlaşmaktadır (Bayram, 2016: 1420).

Söylem analizi yöntemi ile çalışılan konular farklılık göstermektedir. Çalışma konularını bu anlamda kıta bazında ve ülke bazında sınıflandırmak mümkündür. Bu çerçevede

Avrupa ülkeleri genellikle cinsiyetçilik ve ırkçılık konularının yanında, çevre ve yaşanan güç ilişkileri konuları ekseninde çalışmalar yürütmüştür. Öte yandan Türkiye ve benzeri ülkelerde yürütülen çalışmalar ise genellikle ülke sorunlarına (terör, insan hakları, iç politika, töre vb.) yöneliktir (Bayram, 2016: 1420-1421).

Söylem analizi yöntemi genellikle yazılı şekilde bulunan materyaller üzerinde uygulanmaktadır. Bu anlamda özellikle gazete haberleri yanında edebi metinler, ortaya koyulan raporlar ve bilimsel yazılar benzeri tüm yazılı olan eserler üzerinde bu yöntemin uygulanması mümkündür. Öte yandan yazısız metinlerin de söylem analizi ile incelenmesi mümkündür. Bu duruma bir hâkim ile sanık arasında geçen diyalogun söylem analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmesini örnek verebiliriz (Bayram, 2016: 1421). Ancak “Sözün uçar yazı kalır” atasözünün gereği olarak bu konuşma da yazıya aktarılmaktadır.

Eleştirel söylem analizinin ortaya çıkışı, 1970’li yılların sonuna doğru biçimlenmiş olan Eleştirel Dilbilim alanında yürütülen çalışmalara dayanmaktadır. 1990’lı yıllara kadar eleştirel söylem analizi nosyonu, daha çok eleştirel dilbilim nosyonu ile benzeşik bir yönde kullanılmaktaydı. Ancak zamanla dile yönelik değişik ve radikal bir teori olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şah, 2020: 211-212). Öte yandan söylem olgusu ve söylem çözümlemesi üzerine çalışmalar yürüten akademisyenler, söylem analizi yöntemini sosyal bilimler içerisinde sistematik bir şekle sokan ve bir araştırma yöntemine dönüştüren kişinin Foucault olduğunu düşünmektedirler (Bayram, 2016: 1420).

Disiplinlerarası bir yöntem olarak çalışılan eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi yerine genellikle “eleştirel dil bilim çalışmaları” veya “eleştirel söylem çalışmaları” kavramları kullanılmaktadır. Ancak günümüzde “eleştirel söylem analizi/çözümlemesi” kavramı sıklıkla kullanılmaktadır (Çakmak ve Bilişli, 2019: 102).

Eleştirel söylem çözümlemesi çalışmalarının geçmişi, başta metin dil bilimi çalışmaları, retorik sanatı ve iletişim alanında yürütülen çalışmalara dayanmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesinin antropoloji alanından sosyo-psikoloji ve felsefe çalışma alanlarına kadar geniş çalışma alanları bulunmaktadır (Çakmak ve Bilişli, 2019: 102).

Tek bir teori veya spesifik bir teori modeli sunmayan eleştirel söylem analizi, daha çok bir ekol olarak değerlendirilmektedir. Bazı insanlar için heterojen bir tarzda bulunan bu yöntem karmaşık olabilmektedir. Ancak diğer yandan bu yöntem, yeni tartışmalara, var olan hedef ve amaçları değiştirmeye teşvik etme açısından yeniliğe olanak vermektedir (Çakmak ve Bilişli, 2019: 103).

Eleştirel söylem çözümlemesi, temelde dilin ne ifade ettiğini açıklamaya ve bu açıklama sürecinde nelerin kastedildiğine yönelik bir analiz yapmaya imkân veren tekniktir (Demir, 2020: 80).

Yaşanan bir olay, haber metni haline dönüştürülürken birden çok faktörden etkilenmektedir. Bu çerçevede eleştirel yaklaşıma göre bu faktörler: İdeoloji, dil ve anlam ile birlikte söylemdir. Diğer yandan bu faktörlerden dolayı yaşanan gerçek olay ile haber metninde anlatılan olayın birbirinden farklı olduğu düşünülmektedir (Zararsız ve Seyhan, 2021: 276).

Eleştirel söylem çözümlemesinin odaklandığı nokta, söylemin içerisine gizlenmiş ideolojinin gün yüzüne çıkarılarak subjektif bir yorumlamasını gerçekleştirmek ve bu anlamda söylemde saklı anlamları ortaya koymaktır (Şahin ve Birincioğlu, 2020: 191). Bu amaçlar çerçevesinde, söylemin şeklini, içeriğinin anlamsal boyutunu ve yapısını, üretimi sırasında yer alan ifadeler ve dil bilgisi yönünü, geniş bir kesim tarafından kabul edilmesini ve yorumlanmasını analiz etmektedir (Demir, 2020: 82).

Eleştirel söylem çözümleme yöntemi, dilin görünürde olan anlamının ötesinde dizgisel yönünün özellikleriyle birlikte yapı unsurlarının kendi içinde olan ilişkilerine odaklanmaktadır (Şahin ve Birincioğlu, 2020: 191).

Eleştirel söylem çözümlemesinin çalışma konuları sadece ideoloji, güç veya hegemonya gibi sıklıkla çalışılan sosyal bilimler konularından oluşmaz. Bu konuların ötesinde ırk, hakimiyet ve cinsiyet kavramı, sınıfsal farklılıklar, süregelen gelenekler ve toplumsal yapı veya düzen temaları da işlenmektedir (Yardım ve Doğruel, 2019: 137).

Haber metninde yer alan söylem, eleştirel yaklaşım anlayışı tarafından yeniden üretilmektedir (Özer ve Dağtaş: 2003: 287). Bu anlamda eleştirel söylem çözümlemesinde haber metninde yer alan söylemler, bağlamlarından ayrı değerlendirilmez ve toplumda hâkim olan ideolojilerin haber söylemlerinde nasıl yer edindiğini ortaya koyarken, gerçeğin baştan üretilmesine ise eleştirel bir şekilde bakar (Çakmak, 2017: 145).

Eleştirel söylem analizi yöntemi incelendiğinde pragmatik (edim bilimsel) yöntem olduğu görülür. Bu minvalde bir söylemin, eleştirel söylem analizi ile açıklanması, metinlerin klasikleşmiş olan “linguistik” veya “edebi metin analizi” metotları ile belirlenemeyecek anlamlarının ortaya çıkmasını sağlar (Feyzioğlu, 2012: 64; Solak, 2011: 3).

Toplumda yaşanan sosyal eşitsizlikleri gün yüzüne çıkarmaya çalışan eleştirel söylem analizi, bu amaçla her gün yazılı ve sözlü bir şekilde baştan yaratılarak sunulan toplumsal güç

ve eşitsizlikleri incelemektedir. Ancak bu incelemeyi gerçekleştirirken söylemsel içerik analizinden çok, dil bilgisi analizine yönelik bir metot izlemektedir (Arslan, 2017: 145).

Eleştirel söylem çözümlemesinin kendine has birden çok özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerin başında, var olan bir alanı ele alıp tanımlamak ve açıklama işleminin ötesine geçerek bu yanlışlığı kökünden yok etmek amacı taşıması gelir. Diğer bir özelliği ise hermeneutik yani yorumsamacı olmasıdır. Bu özelliği metin yapısına gizlenmiş olan ideolojilerin/görüşlerin ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Başka bir özelliği ise diğer yöntemlere nazaran belirli bir veri toplama kriterinin bulunmamasıdır. Diğer bir özelliği ise toplumda bulunan güç ilişkilerini, farklılıkların boyutlarını ve eşitsizlikleri gün yüzüne çıkarmaya çalışmasıdır. Bu anlamda sosyal problemler üzerine eğilmektedir (Çakmak ve Bilişli, 2019: 107).

Eleştirel söylem analizi, var olan ideolojilerin bir bütün halinde oluşturduğu “simgesel düzeni”, dili kullanarak açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 44).

Söylem çözümlemesi, ele alınan metnin arkasındaki gizli güdülerin veya ele alınan metnin yorumlanması sürecinde; hangi araştırma metodunun gerekli olduğuna, nasıl karar verildiğini ortaya çıkarır. Diğer yandan eleştirel çözümleme ise belirli bir soru/sorun hakkında net bir sonuç ortaya koymaktansa, insanların bakış açılarını genişleten, inançlarını, davranış biçimini ve eylemlerini şekillendiren söylemin varlığını analiz eder. Aynı zamanda bu söylemin ortaya koyduğu mesajları hem sosyal yönden hem de tarihi yönden bir bağlam çerçevesinde değerlendirmeye çalışmaktadır (Ülkü, 2004: 385).

Söylem analizinde temel hedef, anlamlandırma veya yorumlama olarak karşımıza çıkar. Öte yandan eleştirel söylem analizinde temel amaçlar ise şu şekildedir: Birincisi, söylem nosyonunun dünyayı temsil etme yetisine sahip olan sosyal bir pratik olmasıdır. İkincisi; söylemin zaman, mekân, ideolojik, toplumsal ve kültürel bir bağlam içerisinde anlamlandırılmasıdır. Üçüncüsü bir direnme, güç ve yanlılık gibi var olan sosyal uygulamaların ötesinde bunların oluşmasını sağlamasıdır. Dördüncüsü, incelenen metnin yapısı ve dilsel özelliklerinde var olan yanlılıklara bir bağlılığının bulunmamasıdır. Beşinci ve son amaç ise; güç ilişkilerinin meydana çıkarılması, uygulanması ve söylem aracılığı ile tekrar üretilmesinden dolayı yorumlama evresinin ötesine geçerek, önceki faktörler de dikkate alınarak çözümleme ortaya koymaktır (Ülkü, 2004: 385).

Eleştirel söylem analizi üzerine çalışmalar yürüten başlıca kişiler: Wodak, Faircough ve Van Dijk’dir. Ruth Wodak, eleştirel söylem çözümlemesi alanının önemli temsilcileri arasında

yer alır. Aynı zamanda söylem-tarihsel yaklaşımının da temsilcisi olan Wodak, “anti-semitizm” ve “yabancı düşmanlığı” konularında eleştirel söylem metodu ile çalışmalar yürütmektedir (Çakmak ve Bilişli, 2019: 100). Söylem-tarihsel yaklaşımın odaklandığı temel noktalar: Söylemsel hadiselerin var olduğu toplumsal, siyasal ve tarihsel temelleri bütünleştirme, var olan söylemsel hadiselerin tarihsel kapsamlarını çözümleme ve aynı anda birbirinden farklı sosyal teorilerden yararlanarak bağlama açıklık getirmektir (Şah, 2020: 221).

Eleştirel söylem analizi üzerine önemli çalışmalar yürütmüş olan bilim insanlarından birisi de Van Dijk’dir. Öncelikle Van Dijk, Eleştirel Söylem Analizi’ni asla bir araştırma metodu olarak kabul etmemektedir. Ona göre eleştirel söylem analizi hem sosyal hem de politik bir yönü bulunmasından dolayı “disiplin” olarak ele alınmalıdır (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 30).

Bütün haber metinlerinin içerisinde kendine özgü düşünce, ideoloji ve gömülü anlamlar bulunur. Van Dijk, bu gizlenmiş anlamları ve yapıyı ortaya çıkarabilmek, empoze edilmek istenen iletileri anlamlandırmak ve haber metninin yarattığı etkileri saptamak için eleştirel söylem analizi yöntemini kullanmaktadır (Avcı ve Güdekli, 2018: 483).

Van Dijk’in ortaya koyduğu eleştirel söylem çözümlemesi, genellikle haberin bütününe inceleme veya dilsel unsurların ağırlıkta olduğu konular üzerine uygulanmaktadır. Aynı zamanda söylemde yer alan bütün iktidar yapısını ve gizlenen ideolojiyi gün yüzüne çıkarmak için kullanılır. Bu minvalde her türlü medya unsurunu çözümlemeye uygun bir analiz yöntemi olması bakımından, diğer yöntemlerden ayrılır (Zor, 2019: 410).

Hollandalı bir dilbilimci olan Teun A. Van Dijk’in ilk çalışmaları, edebiyat alanında yaptığı dilbilimsel yaklaşımlar üzerine olmuştur. Ancak çalışmaları zamanla “metin dilbilim” ve “söylem analizi” üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle günümüzde “eleştirel söylem analizi” alanında yaptığı çalışmalar ile de bilinmektedir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 33).

Van Dijk, bilhassa 1980’li yıllardan başlayarak medya söylemi konusunda ortaya koyduğu eleştirel çalışmalarıyla adından sıkça söz ettirmiş ve eleştirel söylem analizi yönteminin önemli temsilcilerinden biri olmuştur (Şah, 2020: 216; Bayram, 2016: 1421). Söylem analizi alanındaki yaklaşımını özellikle yazılı olan haber metinleri üzerinde uygulamıştır (Ülker, 2004: 373-374). Bu anlamda 1980’li yılların Avrupa basınında yer alan haberleri çözümlemeye çalışmıştır. Özellikle Almanya ve İngiltere ülkelerinin basınında yer alan birçok haberi çözümlemeye odaklanmıştır (Sözen, 2017: 120). Daha öz olarak ise İngiltere ve Almanya ülkelerinin basınında yer alan ırkçılığın, farklı söylem tarzları ve iletişim şekilleri içerisinde tekrardan üretilmesi üzerine çalışmıştır. Bu çerçevede elde ettiği teorik bir arka plan

ekseninde medyanın “söylem” ve “ırkçılık” ile olan ilişkisini, kendine has bir tarzda çözümlemiştir. Bu şekilde kendi adı ile bildiğimiz yöntemi ortaya çıkmıştır (Ertan Keskin, 2004: 391).

Van Dijk’in geliştirdiği haber çözümleme yöntemi, temelde toplumda var olan sosyal eşitsizlikleri gün yüzüne çıkarma amacı taşır. Bunun için de etnik, cins temelli ve sınıfsal toplumsal ayrımların söylem içerisinde meydana getirdiği hiyerarşileri ve farkları saptamaya çalışır (Arslan, 2017: 145-146).

Van Dijk’e göre söylem üzerine gerçekleştirilen yapısal çözümleme asla yeterli olmamaktadır. Çünkü söylemin kendi başına bağımsız bir yapıya bürünmesinin mümkün olmamasından dolayı, söylemin inşa süreci ve yorumlama süreci boyutlarında da ele alınarak sosyal bir bağlam çerçevesinde irdelenmesi gerekmektedir (Ülker, 2004: 374).

Van Dijk, eleştirel söylem analizi yöntemi içerisinde yer alan ve temel dayanağı “sosyal temsil kuramı” olan “sosyo-bilişsel” yaklaşımın kurucusudur. Yarattıcısı olduğu bu yaklaşım, aynı zamanda eleştirel söylem analizi yönteminin “sosyo psikolojik” yönünün de temsilcisidir (Yardım ve Doğruel, 2019: 137,141). Bu minvalde, Van Dijk’in geliştirdiği söylem analizi yöntemini literatürde bulunan diğer söylem analizi yöntemlerinden ayıran temel nokta, ele aldığı söylemi sosyo-kognitif (sosyo-bilişsel) bakış açısı ile açıklamaya çalışmasıdır. Bu çerçevede de ele almış olduğu bir haber metnini veya söylemi, bilişsel bir biçimde veya zihinde bir şema oluşturarak çözümlemeye çalışır (Sözen, 2017: 122). Van Dijk’e göre, metni oluşturan öğelerin kendi arasındaki anlamsal bütünlüğü veya homojenliği metne has bir özellik olmayıp, dili kullananlarca metne atfedilen bir özelliktir ve anlamın dilsel kapsamının ötesinde bilişsel kapsamını vurgulamaktadır (Ülker, 2004: 378).

Van Dijk ideoloji kavramını, toplum bilimi çalışmalarında ve siyaset bilimi çalışmalarında benimsenen yaklaşımların çoğunun aksi yönünde ele almaktadır. Bu anlamda oluşturulan ideolojik bir çerçevenin üretilişi, dönüşümü ve uygulanışında gerçekleşen süreçleri ele alıp; bu süreçlerin sosyo-bilişsel analizini çok daha sistemli bir şekilde ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu detaylı ideoloji anlamlandırması, hem ideoloji nosyonunun detaylı ele alınması gerektiğini hem de toplumsal yapının ortaya çıkışında ve dönüşümünde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Van Dijk, 1999: 341).

Van Dijk, ele aldığı söylemi çözümlerken eleştirel söylem analizi yönteminden faydalanır. Bu noktada incelediği haber metinlerini, öncelikle toplumsal yapı ve onu meydana getiren tüm bileşenler çerçevesinde anlamlandırmaya çalışır. Bu minvalde, haber metninin

nicelikleri (tercih edilen kelimeler ve sayıları, görsel öğeler ve sayıları vb.) ve nitelikleri (haber konusu ile iktidar arasındaki bağlantı, haber konusu ile toplum arasındaki bağlantı, haber metni ile haberde yer alan görsel arasındaki ilişki vb.) arasında bulunan nedensellik bağlantısını inşa ederek analiz etmeye çalışır (Arslan, 2017: 146).

Van Dijk'in ortaya koyduğu eleştirel söylem çözümlemesi metodunun odak noktası, medya metinlerinin halihazırda var olan yapılarını açıklamaktır. Bu anlamda medya metinlerinde yer alan söylemlerin arkasında yatan toplumsal yapının (ideoloji, güç bağlantıları, inşa edilen kimlikler, değerler) söylem ile ne şekilde dilsel kurgulara çevrildiğini irdelemektedir (Solak, 2011: 3).

Teun Van Dijk'in ortaya koyduğu eleştirel söylem çözümleme yöntemini diğer eleştirel çözümleme modellerinden farklı kılan en önemli yönü, önceden hazırlanmış bir şablonu baz alarak çözümleme yapmaya imkân vermesidir. Diğer önemli yönlerinden birisi ise gazete haberinin yapısını ve aynı zamanda haberin ideolojik olarak sunulmuş biçimini ortaya çıkarmasıdır (Öztunç, 2021: 236).

Van Dijk, basında yer alan haberleri, kamusal söylemin ortaya çıkardığı bir biçim olarak ele almaktadır. Ele aldığı bu haberleri/biçimleri disiplinlerarası bir bakışla ele alır ve yapısal olarak analizini gerçekleştirir. Bu çerçevede yalnızca haber metninin yapısını değil, bu metnin ortaya çıkarıldığı ve sunulduğu bağlamı da incelemektedir (Dedeoğlu, 2015: 149).

Van Dijk'e göre haberin insanlar tarafından çok okunması ve paylaşılması bakımından muazzam bir "güç potansiyeli" bulunmaktadır. Bu minvalde haber raporlarında yer alan haber şemalarının, haberde kullanılan başlıkların ve haber üslubunun çok yakından irdelenmesi; gerek siyasal ve ekonomik gerekse de toplumsal ve kültürel olarak iktidarın izlediği stratejileri anlamak ve anlamlandırmak için gereklidir (Van Dijk, 1999: 370).

Van Dijk'e göre bir kişinin "özgürlük savaşçısı" veya "isyancı" olarak nitelendirilmesi ya da o kişinin "terörist" olduğunu düşünmemiz, kişi hakkında var olan sözlüksel seçimlerimizle yakından ilgilidir. Çünkü böyle bir sınıflandırma yapmamızın, ideolojik konumumuz ile birlikte o kişinin yer almış olduğu grup hakkındaki var olan düşüncelerimize bağlı olduğunu savunmaktadır (Van Dijk, 2020: 52).

Van Dijk, birçok ideolojik söylemin izlediği genel stratejinin "bizim ile ilgili olumlu şeyleri söyle" ve "onlarla ilgili olarak olumsuz şeyleri söyle" şeklinde olduğunu belirtmektedir. İnsanların kendilerini olumlu olarak sunmasının ve karşı tarafı ise olumsuz şekilde sunmasının,

iki grup (biz-onlar) arasındaki etkileşimin temel noktası olduğunu vurgulamaktadır (Van Dijk, 2020: 53).

Van Dijk'in metodu incelendiğinde sadece Batılı değerleri analiz edilen bir dilbilimci olduğu yanılsaması oluşmaktadır. Ancak gözden kaçırılmaması gereken nokta; Van Dijk'in, Batı ülkeleri dışındaki ülkeleri de kapsayan haber söylemi çalışmaları yürütmüş olmasıdır. Bu minvalde Van Dijk, bu çerçevede yaptığı çalışmalarıyla; ele alınan bir konunun birbirinden çok farklı kültürel çeşitliliğe sahip olan ülkelerin basınlarında, nasıl birbirinden farklı biçimlerde ele alındığını ortaya koymaktadır (Ertan Keskin, 2004: 393).

Van Dijk'in ortaya koyduğu yöntem, gazetelerde yer alan ideolojik görüşleri ortaya çıkarması bakımından ve haberlerde saklı olan anlamların ortaya çıkarılmasında önemli bir yöntemdir. Bu minvalde tez konusunun temel amacı doğrultusunda, Van Dijk'in haber analizi yöntemi her kuruluşa ayrı ayrı uygulanmıştır. Bu çerçevede öncelikle Erdoğan'ın BM konuşmalarına yönelik haber analizi gerçekleştirilmiştir. BM'ye yönelik haber analizlerinde Van Dijk'in haber analiz yönteminde yer alan başlıklar detaylı olarak analiz edilmiştir. Daha sonra bu kısımda sunulan yönteme dair bilgilerden İİT ve TK yöntem uygulamasında da yararlanılmıştır.

3.2.2.1. Seçili Gazetelerin Haber Analizi

Van Dijk'in haber söylemi analizi yöntemini Erdoğan'ın BM, İİT ve TK konuşmalarına yönelik haberlere uygulamadan önce, tez kapsamında örneklem olarak seçilen Akşam, Cumhuriyet, Takvim, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazetelerine dair bazı nitel bulgular ortaya koymak incelenen haberleri daha anlamlı kılacaktır. Bu çerçevede seçili 5 gazeteye dair elde edilen nitel bulgular şu şekildedir:

Tez kapsamında incelenen gazeteler seçilirken, farklı ideolojik görüşlere ve yayın anlayışına sahip olmasına dikkat edilmiştir. Bu anlamda gazetelerin farklı ajanslara bağlı bulunmasına özen gösterilmiştir. İncelenen farklı görüşlere sahip gazetelerin bağlı bulundukları ajanslara dair veriler şu şekildedir:

Tablo 3.24 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Bağlı Oldukları Ajanslar

GAZETELER	BAĞLI OLDUKLARI AJANS
Akşam	TürkMedya
Cumhuriyet	Yeni Gün Haber Ajansı
Takvim	Turkuvaz Medya Grubu
Yeni Mesaj	Mesaj Yayın Grubu
Yeni Şafak	Albayrak Medya Grubu

Tablo 3.24’de de görüldüğü şekli ile her bir gazete farklı yayın grubuna bağlı bulunmaktadır. Bu anlamda ortaya koymuş oldukları haberlerde birbirlerinden farklı yönlerde dikkat çekmektedir. Bu farklı bakış açıları, Erdoğan’ın BM, İİT ve TK platformundaki 23 adet konuşmasının Türkiye iç basınına nasıl yansıdığı hakkında geniş kapsamlı bir fikir sunacaktır.

Tez kapsamında incelenen seçili 5 gazetede yer alan haberin doğrudan doğruya Erdoğan’ın konuşmasına mı yoksa konuşmasının yansımalarına mı yer verdiğini saptamak, örneklem olarak seçilen gazetelerin haberleri ortaya koyuş biçimleri hakkında fikir sunması bakımından önemlidir. Bu anlamda aşağıda yer alan Tablo 3.25’te, gazetelerin konuşmaları mı yoksa konuşmalara dair ortaya çıkan etkilere mi yer verdiğini saptanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen 5 adet gazetenin 3 günlük haber sunma şekli her kuruluş özelinde analiz edilerek aşağıda incelenmiştir. Bu tablo ile gazetelerin hangilerinin ne kadar sayıda Erdoğan’ın konuşmalarına, hangilerinin bu konuşmaların yansımalarına yer verdiğini saptanmıştır.

Tablo 3.25 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan’ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (BM)

KONUŞMALAR VE YANSIMALARI (BM)				
Konuşma ve Yansımaları Gazeteler	Konuşma	Konuşmanın Etkisi	Diğer	Toplam Haber Sayısı
Akşam	7	0	0	7
Cumhuriyet	3	0	0	3
Takvim	8	1	0	9
Yeni Mesaj	3	0	0	3
Yeni Şafak	7	2	0	9

Tez kapsamında, Erdoğan'ın BM'de yaptığı 10 adet konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazetenin Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiği toplam 31 adet haber çözümlenmiştir. Bu çerçevede yukarıda yer alan Tablo 3.25 incelendiğinde sadece Takvim ve Yeni Şafak gazetelerinin Erdoğan'ın konuşmalarının etkisine dair haberlere yer verdiği görülmektedir. Diğer gazeteler yalnızca Erdoğan'ın BM konuşmasına dair haberlere yer vermiştir. Bu çerçevede Takvim ve Yeni Şafak gazetelerinin Erdoğan'ın BM konuşmasını daha çok gündemde tutmaya çalıştığı görülmektedir. Ayrıca konuşmaların yansımalarına yer veren gazetelerin, aynı konuları farklı şekillerde tekrardan gündeme taşıma çabası içerisinde olduğu görülmüştür.

Tablo 3.26 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan'ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (İİT)

KONUŞMALAR VE YANSIMALARI (İİT)				
Konuşma ve Yansımaları Gazeteler	Konuşma	Konuşmanın Etkisi	Diğer	Toplam Haber Sayısı
Akşam	9	0	0	9
Cumhuriyet	1	1	0	2
Takvim	4	0	0	4
Yeni Mesaj	5	0	0	5
Yeni Şafak	6	3	0	9

Tez kapsamında Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen gazetelerde Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik toplam 29 adet haber analizi gerçekleştirilmiştir. Bu haberlerin içeriğine dair bilgileri içeren ve yukarıda yer alan Tablo 3.26 incelendiğinde, Cumhuriyet Gazetesi'nin konuşmaya değil konuşmanın etkisine dair bir haber ortaya koyduğu görülmüştür. Öte yandan Yeni Şafak Gazetesi'nin ise 3 adet haberde konuşmanın yansımalarına yer verdiği görülmüştür. Bu bakımdan Cumhuriyet Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşmasının ortaya çıkardığı etkilerle ilgilendiği görülmüştür. Yeni Şafak Gazetesi'nin ise konuşmanın etkisine yönelik verdiği haberlerle, Erdoğan'ın konuşmasını gündemde tutmaya çalıştığını söylememiz mümkündür.

Tablo 3.27 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetede Erdoğan'ın Konuşmaları ve Konuşmalarının Yansımalarının Analizi (TK)

KONUŞMALAR VE YANSIMALARI (TK)				
Konuşma ve Yansımaları Gazeteler	Konuşma	Konuşmanın Etkisi	Diğer	Toplam Haber Sayısı
Akşam	2	0	0	2
Cumhuriyet	1	0	0	1
Takvim	2	0	0	2
Yeni Mesaj	2	0	0	2
Yeni Şafak	2	1	0	3

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet Türk Konseyi konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik toplam 10 adet haber çözümlenmiştir. Bu haberlerin içeriğine dair bilgiler yukarıda yer alan Tablo 3.27'de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde sadece Yeni Şafak Gazetesi'nin konuşmaların etkisine yer verdiği görülmüştür. Bu bakımdan Yeni Şafak Gazetesi'nin Erdoğan'ın konuşmalarına daha geniş yer vermek istediğini söylemek mümkündür. Öte yandan diğer gazetelerin odağının sadece Erdoğan'ın konuşmaları olduğu görülmektedir.

Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki konuşmaları ve bu konuşmaların yansımaları Tablo 3.25, 3.26 ve 3.27'de ortaya konulmuştur. Tablolar incelendiğinde Yeni Şafak Gazetesi'nin diğer gazetelere göre daha çok Erdoğan'ın konuşmalarının yansımalarına yer verdiği görülmüştür. Bu sebeple Yeni Şafak Gazetesi'nin, iktidarı destekleyen görüşlerinin de etkisiyle Erdoğan'ın söylemlerinin Türkiye basınında daha geniş yer almasına çaba gösterdiğini söylemek mümkündür. Çünkü konuşmaların yansımalarına yer verilmesi, aynı konunun tekrar okuyucuya sunulması ve o konu hakkında toplumun tepkisinin ortaya konulmuş olması bakımından son derece önemlidir.

Tablo 3.28 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (BM)

GAZETELERİN HABERİ SUNUŞ ŞEKLİ (BM)				
Sunuş Biçimi Gazeteler	Yalnızca Metin	Metin ve Fotoğraf	Metin ve Diğer Görseller	Toplam Haber Sayısı
Akşam	2	5	0	7
Cumhuriyet	2	1	0	3
Takvim	6	3	0	9
Yeni Mesaj	1	2	0	3
Yeni Şafak	1	8	0	9

Tablo 3.28’de, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak söylem analizi ile çözümlenen gazetelerin ortaya koydukları haberleri nasıl sundukları çözümlenmiştir. Bir gazete haberinin okuyucuyu etkileyebilmesinde birden fazla faktör etkilidir. Bu faktörlerin en başında haberde kullanılan metin, metin dili ve fotoğraf gelmektedir. Gazetelerde yer alan haberleri Van Dijk’in haber söylem analizi ile derinlemesine incelemeyen önce, gazetelerin haberlerde kullanmış oldukları görsel ve metin unsurunu analiz etmek, gazetelerin haberleri kurgulama biçimleri hakkında fikir sunacaktır.

Tablo 3.28 incelendiğinde Akşam Gazetesi’nin on yılda toplam 7 adet habere yer verdiği görülmektedir. Bu 7 haberden 2011, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğrafla birlikte sunmuş, 2014 ve 2016 yıllarına ait haberleri sadece metin şeklinde sunmuştur. Cumhuriyet Gazetesi on yılda toplam 3 habere yer vermiştir. Bu üç haberden 2011 yılına ait olanı metin ve fotoğraf şeklinde sunmuş, 2016 ve 2018 yıllarına ait olanları ise yalnızca metin şeklinde sunmuştur. Takvim Gazetesi on yılda toplam 9 adet habere yer vermiştir. Bu dokuz haberden 2014, 2016 ve 2019 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğrafla birlikte sunmuş; 2011, 2014, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yılına ait diğer haberleri sadece metin şeklinde sunmuştur. Yeni Mesaj Gazetesi on yılda toplam 3 adet habere yer vermiştir. Bu üç haberden 2017 ve 2019 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğrafla birlikte sunmuş, 2020 yılına ait haberi sadece metin şeklinde sunmuştur. Yeni Şafak Gazetesi on yılda toplam 9 adet habere yer vermiştir. Bu dokuz haberden 2011, 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuş; 2016 yılına ait diğer haberi ise sadece metin şeklinde sunmuştur.

Tablo 3.28 incelendiğinde Akşam, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazetelerinin haberlerinde metin ve fotoğrafın birlikte kullanım oranının sadece metin kullanım oranına göre oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz. Gazetelerde yer alan metinlerin fotoğraflarla desteklenmesi sıklıkla başvurulan bir yoldur. Ancak bunu daha az kullanmayı tercih eden Cumhuriyet ve Takvim gibi gazeteler de mevcuttur. Bu az ya da çok kullanım oranı gazetelerin ideolojik görüşleri hakkında pek bir fikir sunmaz. Ancak görsel öğelerin okuyucunun haberi okumasında ve etkilenmesindeki payını düşündüğümüzde, haber sunuşu açısından son derece önemli olduğunu söylememiz mümkündür. Bu bakımdan Akşam, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazetelerinin diğer gazetelere göre okuyucusunu, Erdoğan’ın konuşmaları ile ilgili haberlere odaklamak istediğini söyleyebiliriz.

Tablo 3.29 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (İİT)

GAZETELERİN HABERİ SUNUŞ ŞEKLİ (İİT)				
Sunuş Biçimi Gazeteler	Yalnızca Metin	Metin ve Fotoğraf	Metin ve Diğer Görseller	Toplam Haber Sayısı
Akşam	1	8	0	9
Cumhuriyet	2	0	0	2
Takvim	1	3	0	4
Yeni Mesaj	0	5	0	5
Yeni Şafak	0	9	0	9

Tablo 3.29’da, Erdoğan’ın tez kapsamından analiz edilen 10 adet İİT konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede yer alan haberlerin sunuluş biçimi ele alınmıştır. Tablo 3.29 incelendiğinde şu verilere ulaşılmaktadır:

Akşam Gazetesi on konuşmada toplam 9 adet habere yer vermiştir. Bu dokuz haberden 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuş; 2019 yılına ait diğer haberi ise sadece metin şeklinde sunmuştur. Cumhuriyet Gazetesi on konuşmada toplam 2 adet habere yer vermiştir. 2016 ve 2018 yıllarına ait bu iki haberin tamamını yalnızca metin şeklinde sunmuştur. Takvim Gazetesi on konuşmada toplam 4 adet habere yer vermiştir. Bu dört haberden 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait haberleri metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuş; 2016 yılına ait diğer haberi ise sadece metin şeklinde sunmuştur. Yeni Mesaj Gazetesi on konuşmada toplam 5 adet habere yer vermiştir. 2015, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait bu haberlerin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur. Yeni Şafak Gazetesi on konuşmada toplam 9 adet habere yer vermiştir. 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait bu haberlerin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur.

Tablo 3.29 incelendiğinde Cumhuriyet Gazetesi dışındaki gazetelerin ortaya koydukları haberlerde metin ve fotoğrafı bir arada kullandığı görülmüştür. Gazetelerin ideolojik görüş ve konulara yaklaşımı ekseninde değişen görsel öğeleri kullanma durumu, okuyucunun yönlendirilmesinde önemli bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan da Cumhuriyet Gazetesi dışında yer alan gazetelerin haberlerinde yer verdikleri fotoğraflarla okuyucusunu habere çekme ve haberde işlenen konunun kalıcılığını artırmaya çalıştığını söylememiz mümkündür.

Tablo 3.30 Örneklem Olarak Seçilen 5 Gazetenin Haberi Sunuş Şekli (TK)

GAZETELERİN HABERİ SUNUŞ ŞEKLİ (TÜRK KONSEYİ)				
Sunuş Biçimi Gazeteler	Yalnızca Metin	Metin ve Fotoğraf	Metin ve Diğer Görseller	Toplam Haber Sayısı
Akşam	0	2	0	2
Cumhuriyet	0	1	0	1
Takvim	0	2	0	2
Yeni Mesaj	0	2	0	2
Yeni Şafak	0	3	0	3

Tablo 3.30’da, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 3 adet TK konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazetenin, haberlerinde fotoğraf kullanım sayılarına yönelik bir analiz sunulmaktadır. Tablo 3.30 incelendiğinde şu verilere ulaşılmaktadır:

Akşam Gazetesi üç konuşmada toplam 2 adet habere yer vermiştir. 2018 ve 2020 yıllarına ait bu iki haberin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur. Cumhuriyet Gazetesi üç konuşmada sadece 1 adet habere yer vermiştir. 2018 yılına ait bu haberi metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur. Takvim Gazetesi üç konuşmada toplam 2 adet habere yer vermiştir. 2018 ve 2020 yıllarına ait bu iki haberin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur. Yeni Mesaj Gazetesi üç konuşmada toplam 2 adet habere yer vermiştir. 2018 ve 2020 yıllarına ait bu iki haberin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur. Yeni Şafak Gazetesi üç konuşmada toplam 3 adet habere yer vermiştir. 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait bu üç haberin tamamını metin ve fotoğraf ile birlikte sunmuştur.

Tablo 3.30 incelendiğinde örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede Erdoğan’ın 3 adet TK konuşmasına yönelik yer alan haberlerin tamamında fotoğraf ile metnin bir arada kullanıldığı görülmüştür. Gazete haberlerinin içerik olarak oldukça küçük olması ve birkaç konudan fazlasına yer verilmemiş olmasından dolayı, aktardıkları konuları görsel öğelerle destekleme yoluna gittiklerini söylemek mümkündür.

Tez çalışması kapsamında incelenen Erdoğan’ın BM, İİT ve TK platformlarındaki toplam 23 adet konuşmanın Türkiye basınına nasıl yansıdığını ölçebilmek için örneklem olarak Akşam, Cumhuriyet, Takvim, Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazeteleri seçilmiştir. Bu gazetelerde yer alan haberleri Van Dijk’in haber söylem analizi yöntemi ile çözümlemeye önce, bu haberlerin sunuluş biçimlerine yönelik kısa bir inceleme yapılmıştır. Yapılan incelemede gazetelerin genelinin haberleri sunma noktasında fotoğraflardan sıklıkla yararlandığı

görülmüştür. Ayrıca gazetelerin genelinin sadece konuşmalara yönelik haberlere yer verdiği görülmüştür.

3.2.2.2. BM Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması

Van Dijk'in ortaya koyduğu söylem analizi yöntemi, metnin makro ve mikro yapılarına yönelik gerçekleşen bir analiz yöntemi olarak ikiye ayrılır. Bu anlamda tutarlı bir metin analizi için öncelikle makro yapıya yönelik analiz yapılması gerekmektedir (Umuñ, 2014: 497). Daha sonra ise metni daha detaylı bir şekilde ele alan mikro yapıya yönelik bir analizin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, makro yapı ile yapılan analiz sonrası metnin genel teması ortaya konulmuş olacak ve mikro yapı analizine bir alt zemin hazırlanacaktır.

3.2.2.2.1. Makro Yapı

Van Dijk'in ortaya koyduğu haber söylemi çözümleme yönteminde, öncelikle haberin makro yapısına yönelik bir analiz gerçekleştirilmektedir. Makro analizin temel odak noktası; okuyucu ile ilk temasın başlıklar ve haber girişlerinde olduğu savından hareketle ve haberin arkasında yatan anlamı ortaya çıkarabilmek amacıyla, haberin giriş ve başlıklarında öne çıkarılan temaları saptamaya çalışmaktır (Karataş, 2017: 143; Dündar ve Deniz, 2010: 206). Haberin makro yapısına yönelik daha nitelikli bir analiz ortaya koyabilmek için, makro analiz de kendi içerisinde “tematik analiz” ve “şematik analiz” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

3.2.2.2.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz

Makro analiz yöntemi incelendiğinde, kendi içerisinde “tematik analiz” ve “şematik analiz” olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Tematik analiz kısmında haberin giriş kısımları, spotlar, ana başlıklar, alt başlıklar, üst başlıklar ve haberde yer alan fotoğraflar irdelenmektedir (Yavuz Çakıcı, 2018: 97; Öztunç, 2021: 236; Ertan Keskin, 2004: 399). Van Dijk'e göre metni okuyan kişi, bu tematik analiz başlıklarını incelerken mütemadiyen metnin temasını bulmaya çalışır. Çünkü okuyucunun, metni kendi zihninde yer alan makro tematik şema içerisine yerleştirmesi gerekmektedir (Solak, 2011: 4). Bu anlamda habere uygulanan tematik analiz, haberde yer alan bilgilerden hangilerinin daha önemli olduğunu ya da hangi bilgilerin ön plana çıkarıldığını saptamaya yöneliktir (Zhapparaliev, 2017: 90).

Haber metinlerinin yazılmasında sıklıkla tercih edilen kurallardan birisi de “ters piramit” haber yazım tekniğidir. Bu tekniğe göre haber metnindeki en önemli bilgi metin içerisinde en üstte verilirken, daha önemsiz bilgilere daha çok en altlarda verilir (Bayram, 2016: 1424). Bu anlamda başlıklar ve/veya spotlar metin içerisinde genellikle daha koyu renkte ve

büyük puntolar kullanılarak yazılmaktadır. Başlık ve/veya spot üzerinde yapılan bu oynamalar, okurun haberin tamamını okuyup okumamasında etkili olmaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2007: 84).

3.2.2.2.1.1.1. Başlıklar

Gazete haberlerinde başlık; haber konusunun sunumu, anlaşılması ve gazetenin konuyu kendi söylemi ile ele alış şeklini yansıtmaları bakımından haber metninin en önemli bölümünü oluşturmaktadır (Yavuz Çakıcı, 2018: 98). Başlıklar, aynı zamanda haber metninin birkaç cümle ile özetlendiği kısımdır. Diğer yandan okuyucunun dikkatini habere odaklayan ve okuyucuyu haberin devamını okumaya yöneltten bir işleve sahiptir (Bilişli, 2016: 95; Bayram, 2016: 1423).

Haber metinlerinin belirli bir şeması bulunmaktadır. Bu çerçevede Van Dijk, haber metninin bu şemasında, anlatılan olayla ilgili bilgilerin de hiyerarşik bir sıra ile verildiğini savunmaktadır. Van Dijk'e göre en önemli bilgi şema içerisinde en önce verilir. Bu anlamda da başlık, spot veya alt başlıklar ön plana çıkmakta ve başlıklar arasında da bütünden parçaya giden bir anlam bütünlüğü görülmektedir (Işık ve Özer, 2000: 72). Bu anlamsal bütünlük, aynı zamanda öne çıkarılanlar ile ayrıntı olarak değerlendirilenler arasında net bir hiyerarşinin bulunduğunu göstermektedir (Solak, 2011: 5).

Van Dijk'e göre, haber metinleri makro düzeyde önermelerden oluşur ve bu önermeler de genellikle temalardır. Bu çerçevede bir söylem birden çok temayı içinde barındırabilir ve bu temalar, söylemin içerisinde düzenlenmiştir. Söylem içerisinde yer edinmiş bu düzenlemeler; makro kurallar olan bilgi eksiltimi (başlıkta olayın zamanı, geçtiği yer ve dönemi gibi bilgilerin bulunmaması), genelleştirme (keçi, koyun ve ineklerin etlerinin yenilebilir hayvanlar olarak genelleştirilmesi) ve kurgulama (genelleştirmeye benzese de, isimler yerine fiillere, kişi veya şeyler yerine daha çok eyleme odaklanmaktadır) aracılığı ile haber metninin ana fikri veya özü ortaya konularak özetlenmiş olur (Özer ve Dağtaş, 2003: 299-300). Başlıkta bilgi eksikliğinin yer alması, haberde yer alan verilerin tam olarak 'ne olduğu'nun kavranamamasına neden olmakta ve böylece haber okuyucusunu yönlendirmektedir (Dalkıran ve Demir, 2020: 96).

Van Dijk'in ortaya koyduğu haber analiz yöntemi, ele alınan haberleri kendi içerisinde makro ve mikro yapı analizine tabi tutmaktadır. Makro yapı içerisinde ilk ve en önemli analizlerden birisi olan "başlıklar" okuyucuyu haberin bütününe okumaya yönlendirir ve haberin küçük bir özetini ortaya koyar.

Gazeteler, özellikle geniş kapsamlı bir haber sunmak istediğinde haber içerisinde sırasıyla önce “üst başlık” daha sonra “ana başlık” ve sonra “spot başlık”a yer verir. Spot başlıktan sonra ise haberin detaylarının sunulduğu “alt başlık”a yer verir. En son olarak da haberde farklı konulara dikkat çeken “ara başlık”a yer verilir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 40). Haber içerisinde yer alan bu 5 başlık türü, tez kapsamında incelenen 5 gazetenin, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik yer verdiği haberlerde incelenmiştir. Tez kapsamında incelenen her gazetede başlıklar, yukarıda sayılan 5 adet başlık türü altında sıralanmış ve yorumlaması gerçekleştirilmiştir. Ancak bu “başlıklar” bölümü altında “spot başlık” türü ele alınmayacaktır. Çünkü yöntemde spot başlık ayrı bir bölüm olarak ele alınmaktadır. Bu minvalde elde edilen bulgular şu şekildedir:

Van Dijk, haber metni içerisinde belirli bir hiyerarşinin olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda hiyerarşik ve anlamsal olarak incelenecek ilk başlık türü, tez kapsamında incelenen 5 adet gazetede haberlerde yer alan üst başlıklardır. Üst başlık, haberde genellikle haberin ana başlığının üstünde yer alan, zaman zaman ana başlığın sağ veya sol tarafında bir konumda da yer alabilen bir başlık türüdür. Genellikle 5-10 kelimedenden meydana gelen ve varlık gayesi ana başlığı desteklemek olan bir başlık türüdür (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 40).

Akşam Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına dair 7 adet habere yer vermiştir. Bu konuşmalarla ilgili ortaya koyduğu haberlerde yer alan “üst başlıklar” şu şekildedir:

“BM’yi kendi evinde vurdu” (23.09.2011)

“New York’ta Trump’ın yüzüne vurdu” (26.09.2018)

Akşam Gazetesi sadece iki haberde üst başlığa yer vermiştir. Üst başlıklar 4-5 kelimedenden oluşmuştur. Haberlerde kullanılan üst başlıkların kısa, haberlerde yer alan ana başlıklar ile bir uyum içerisinde ve ana başlığı destekleyen bir yapıda olduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet Gazetesi tez kapsamında ele alınan Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına dair sadece 3 adet habere yer vermiştir. Cumhuriyet Gazetesi, bu haberler içerisinde yalnızca 21.09.2016 tarihli haberde “*Erdoğan BM’de konuştu*” şeklinde üst başlığa yer vermiştir. Haberde yer verilen üst başlığın “*15 Temmuz’u dünyaya anlattı*” şeklindeki ana başlığı destekler bir yapıda olmaktan ziyade daha çok açıklar niteliğinde olduğunu görmekteyiz.

Takvim Gazetesi, tez konusu çerçevesinde ele alınan Erdoğan’ın BM’de yaptığı toplamda 10 adet konuşmaya dair 9 habere yer vermiştir. Gazete yer vermiş olduğu bu 9 adet haberin hiçbirinde üst başlık kullanmayı tercih etmemiştir.

Yeni Mesaj Gazetesi, tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın BM'de yaptığı toplam 10 adet konuşmaya dair 3 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği bu haberlerin hiçbirinde üst başlık bulunmamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi, tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına dair 9 adet habere yer vermiştir. Gazetenin yer vermiş olduğu haberlerdeki üst başlıklar şu şekildedir:

“Erdoğan BM’de Barzani’yi uyardı” (21.09.2017)

“Erdoğan BM Genel Kurulu’nda mesaj verdi” (26.09.2018)

“Erdoğan BM’de dünyanın vicdanına seslendi” (25.09.2019)

“BM’de Doğu Akdeniz mesajı” (2020)

Yeni Şafak Gazetesi toplamda 9 adet haberden yalnızca dördünde üst başlık kullanmıştır. Üst başlıkların 4-6 kelimeden oluştuğu görülmektedir. Üst başlıkların ana başlığı açıklamaktan ziyade destekler bir biçimde kurgulandığı saptanmıştır.

Üst başlıklardan sonra hiyerarşik ve anlamsal yönden analiz edilmesi gereken başlık türü ana başlıktır. Ana başlık bütün haberlerde bulunması zorunlu olan bir başlık türüdür. Ana başlıkların okuyucunun dikkatini habere odaklayan bir yapıda olması gerekmektedir. Ana başlıkların genel olarak 3-5 kelimeden ve haberin bütününe yönelik bir anlamda oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca diğer başlık türlerinden daha kalın ve büyük puntolarla yazılması gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 40).

Van Dijk yönteminin uygulandığı tezler incelendiğinde “başlıklar” olarak sıklıkla ana başlıkların incelendiği görülmüştür. Bu çerçevede ana başlığın haberin ideolojisi ve ortaya konulan düşünceleri en iyi biçimde ortaya koyması bakımından diğer başlıklarla olan uyumuna odaklanılması gerekmektedir. Bu anlamda bu tez çalışmasında, tez kapsamında incelenen ana başlıklar yöntem çerçevesinde daha da derinlemesine analiz edilecektir.

Akşam Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın BM'de yaptığı 10 adet konuşmaya dair 7 adet habere yer vermiştir. Akşam Gazetesi'nin yer verdiği haberlerde yer alan “ana başlıklar” şu şekildedir:

“Acz İçindesiniz” (23.09.2011)

“Dünyaya 7 Mesaj” (25.09.2014)

“Suriye’de Birlikte Öldürüyorlar” (03.02.2016)

“BM Kürsüsünden Dünyaya 5 Mesaj” (20.09.2017)

“ABD’den Dünyaya Terör İhraç Ediliyor” (26.09.2018)

“Ne Çabuk Unuttunuz” (25.09.2019)

“Haklılığımız Ortaya Çıktı” (23.09.2020)

Akşam Gazetesi’nde yer alan haberlerin ana başlıklarının, haberin içeriğini özetleyen bir niteliğe sahip olması ve öz kelimeler kullanması açısından haberin bütününe yansıttığı saptanmıştır. Öte yandan başlıklar, merak uyandırıcı bir biçimde yazılmasının yanında 3-5 kelimeyle sınırlı olması bakımından da yönetime uygun bir şekilde yazılmıştır. Gazetede yer alan 26.09.2018 tarihli haber dışındaki gazetelerin başlıklarının (üst, ana, spot ve alt) kendi aralarında bir uyumunun olduğu görülmektedir. 26.09.2018 tarihli haberde ise ana başlık ile bazı alt başlıklar arasında bir bütünlük olmadığı görülmektedir. Diğer yandan ana başlıkların genelde ya Erdoğan’ın sözü ya da uyarlaması olduğu saptanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi tez kapsamında çözümlenen Erdoğan’ın BM’de yaptığı 10 adet konuşmaya dair toplamda 3 adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan ana başlıklar şu şekildedir:

“BM’yi Eleştirdi” (23.09.2011)

“15 Temmuz’u Dünyaya Anlattı” (21.09.2016).

“BM’de Sert Mesajlar” (26.09.2018)

Cumhuriyet Gazetesi’nin yer verdiği ana başlıklar incelendiğinde haber metninin bütününe yansıttığı saptanmıştır. Diğer taraftan ana başlıkların 3-4 kelimedenden oluştuğu ve metnin konusunu yansıtan öz kelimeler tercih edildiği saptanmıştır. Öte yandan başlıkların (üst, ana, spot, alt) kendi aralarında uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak ana başlıkların okuyucuyu yönlendiren veya habere odaklayan bir yapıda olduğunu söylemek oldukça güçtür. Ana başlıkların tamamında Erdoğan’ın yaptığı eyleme dönük bir kurgu olduğunu görülmektedir.

Takvim Gazetesi, tez konusu kapsamında yer alan Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına dair toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Söz konusu haberlerde kullanılan ana başlıklar şu şekildedir:

“Rumlar’a da One Minute” (23.09.2011)

“Çocuk Katillerinin Karşısında Dik Duracağız” (25.09.2014)

“Darbecilerle Aynı Masada Oturmam” (26.09.2014)

“Dünya 5’ten Büyük” (21.09.2016)

“ABD’ye 5 Mesaj” (22.09.2016)

“Barzani’ye Son Uyarı” (20.09.2017)

“Adalet Uyarısı” (26.09.2018)

“Dünyaya Mesaj” (25.09.2019)

“#SESİMİZ ERDOĞAN” (26.09.2019)

Takvim Gazetesi’nde yer alan ana başlıklar irdelendiğinde 2011 yılı haricindeki ana başlıkların, metnin bütününe yansıtması bakımından bir bütünlük sağladığı saptanmıştır. Ancak 2011 yılındaki ana başlık, haber metninin tamamını yansıtması bakımından bir bütünlük arz etmemektedir. Öte yandan kalan başlıkların (üst, ana, spot, alt) birbiri ile uyumlu olduğu saptanmıştır. Ana başlıkların 2-5 kelime arasında oluşturulduğu ve metnin bütününe özetler nitelikte olduğu görülmektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi, tez konusu çerçevesinde ele alınan Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına dair toplamda 3 adet habere yer vermiştir. Yer verilen haberlerdeki ana başlıklar şu şekildedir:

“Barzani Her Şeyi Kaybedebilir” (21.09.2017)

“Fırat’ın Doğusu İçin Özel Teklif” (26.09.2019)

“BM’de Gündem Salgın” (23.09.2020)

Yeni Mesaj Gazetesi’nde yer alan ana başlıklar incelendiğinde, ana başlıkların haber metinlerinin içeriğini yansıttığı ve 3-5 kelime arasında olduğu görülmüştür. Ana başlıkta seçilen kelimelerin haberin bütününe yansıtan bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun temel nedeni ise özellikle 2017 ve 2019 haberlerinde ana başlığı oluştururken Erdoğan’ın konuşmasında geçen cümlelerden alıntı yapılmasıdır. Bu durumun istisnası 23.09.2020 tarihli haberde yer alan “BM’de gündem salgın” ana başlığıdır. Ancak Yeni Mesaj Gazetesi’nin bu yaptığı alıntılara rağmen ana başlığın okuyucuyu kendisine çeken bir yapıda olduğunu söylemek mümkün değildir. Öte yandan haberlerde yer alan başlıkların (üst, ana, spot, alt) birbirlerini tamamlar nitelikte olduğu görülmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi, tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına dair toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan ana başlıklar şu şekildedir:

“Mazlumun Sesi Hiç Bu Kadar Yükselmedi” (23.09.2011)

“Şimdi Bağırmaya Başladılar” (03.02.2016)

“FETÖ 170 Ülkeye Tehdit” (21.09.2016)

“Çatışmaların Fitilini Ateşler” (20.09.2017).

“ABD Bunun Acısını Çekecek” (26.09.2018)

“Herkes İçin Barış ve Adalet” (25.09.2019)

“Mazlumların Sesi Oldu” (26.09.2019)

“Türkiye Oyalanacak Bir Ülke Değil” (27.09.2019)

“Hiçbir Dayatmaya İzin Vermeyiz (23.09.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan ana başlıkların genelini, haberin tamamını yansıtan bir yapıda kurgulandığı saptanmıştır. Bu anlamda haberin sunulması ve anlaşılması konusunda okuyucuyu yönlendiren ve habere çeken bir yapıya sahiptir. Diğer yandan ana başlıkların bir kısmı Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntılanarak oluşturulmuşken, bir kısmı ise konuşmadaki cümlelerin yorumlanarak verilmesi ile oluşturulmuştur. Bu anlamda haberlerde yer alan ana başlıkların hem 3-6 kelimeden oluşması hem de Erdoğan'ın konuşmasından kurgulanması bakımından, haberlerde bir anlam bütünlüğü oluşturduğu saptanmıştır. Diğer yandan haberlerde yer alan başlıkların (üst, ana, spot, alt) birbiri arasında uyumlu olduğu görülmüştür.

Haber şeması içerisinde önemli bir diğer başlık türü de alt başlıklardır. Hiyerarşik olarak ana başlıktan sonra gelen alt başlığın temel varlık gayesi, haberde yer alan ana başlığa açıklık getirmektir. Genellikle tam cümle yapısı özelliği taşıyan alt başlıklar, üst ve ana başlıklara nazaran daha küçük puntolu yazılmış olan haber başlıklarıdır. Diğer yandan üst ve alt başlıkların haber metinlerinde kullanılması zorunlu değilken; ana başlığın kullanılması zorunludur (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 40).

Akşam Gazetesi, tez konusunun kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşması içerisinde yalnızca 7 adet konuşma ile ilgili habere yer vermiştir. Bu konuşmalarla ilgili olarak ortaya koyduğu 7 adet haber içerisinde yer alan alt başlıkları şu şekildedir:

“Durdurun Yoksa Gereğini Yaparız” (23.09.2011)

“İsrail Sizi Dinlemiyor, Sessizsiniz” (23.09.2011)

“Vizyonunuzu Yenilemeniz Şart” (23.09.2011)

“AB Verdiği Yardım Sözünü Tutmadı” (20.09.2017)

“Dost Bildiklerimiz...” (26.09.2018)

“Acısını Çekecekler” (26.09.2018)

“Hedef Tam Temizlik” (26.09.2018)

“Destek Artırılmalı” (26.09.2018)

“Filistin Vazgeçilmez” (26.09.2018)

“Ekonomik Silahlara ‘DUR’” (26.09.2018)

“Tahammülümüz Kalmadı” (25.09.2019)

“PKK/YPG Temizlenmeli” (25.09.2019)

Akşam Gazetesi’nde yer alan alt başlıklardan 26.09.2018 tarihli haberde yer alan alt başlık dışındakilerin, haberin ana ve üst başlıkları ile bütünleşik bir yapı içinde olduğu ve haberin anlaşılmasında bir uyum içerisinde olduğu görülmüştür. 26.09.2018 tarihli haberde yer alan “DOST BİLDİKLERİMİZ...” alt başlığının, yukarıda da belirtildiği şekilde tam bir cümle olarak yer almadığı için alt başlık tanımına uymadığını görmekteyiz. Kalan diğer haberlerdeki alt başlıkların, haberin detaylarını ve ana olayı ortaya koyan bir yapıda olduğu saptanmıştır.

Cumhuriyet, Takvim ve Yeni Mesaj gazetelerinin, tez kapsamında analizi yapılan Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koymuş oldukları haberlerde herhangi bir alt başlık kullanmayı tercih etmediği saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın BM’de yaptığı toplamda 10 adet konuşma içinden, 7 tanesine yönelik haber ortaya koymuştur. Bu 7 adet konuşma ile alakalı olarak 9 adet habere yer verilmiştir. Bu gazete haberlerinde kullanılan alt başlıklar şu şekildedir:

“Somali İnsanlığın Yüz Karası” (23.09.2011)

“İsrail’e Kimse ‘Dur’ Demiyor” (23.09.2011)

“Akdeniz’de Gereğini Yaparız” (23.09.2011)

- “İran ve Rusya Sivil Öldürüyor” (03.02.2016)
- “Yarın Çok Geç Olabilir” (21.09.2016)
- “Milletimle İftihar Ediyorum” (21.09.2016)
- “Irak’ın Birliği Korunmalı” (20.09.2017)
- “Dünya Sözüünü Tutsun” (20.09.2017)
- “Ekonomik Teröre Karşı Çıkalım” (26.09.2018)
- “Filistin’i Savunmaya Devam Edeceğiz.” (26.09.2018)
- “Zihniyeti Değiştirelim” (25.09.2019)
- “Dünya Aylan Bebeği Unuttu” (25.09.2019)
- “Güvenli Bölge Kurulmalı” (25.09.2019)
- “BM Ne İşe Yarıyor” (25.09.2019)
- “BM’ye 15 Mart Teklifi” (25.09.2019)
- “İlgiyle Dinlediler Teşekkür Ettiler” (26.09.2019)
- “Böyle Liderlere İhtiyacımız Var” (26.09.2019)
- “Konferans Yapalım” (23.09.2020)
- “Zihniyet Değişmeli” (23.09.2020)

Yeni Şafak Gazetesi tez kapsamında incelenen diğer gazetelere nazaran en fazla alt başlık kullanan gazetedir. Bu anlamda diğer gazetelere göre çok daha detaylı ve konuşmaların farklı yönlerine değinen haberlere yer vermiştir. Yeni Şafak Gazetesi’nde çok sayıda kullanılan alt başlıkların, ana başlığı daha da detaylandıran bir yapı içerisinde olduğu görülmüştür. Bu minvalde haberlerin, anlaşılacak ve okuyucuda belirli düşünceleri yapılandırabilmek için detaylı bir bilgi sunduğu görülmektedir.

Haber metninin anlaşılmasına katkı sağlayan ve metnin yazı boyutundan daha büyük bir puntoya sahip olan ara başlıklar, haberin içinde yer alan farklı bölümleri 3-5 kelime ile tanımlama işlevine sahiptir. Ara başlığın temel gayesi uzun bir haber metninde okuyucuyu farklı konuların varlığından haberdar etmek ve okuyucuyu aradığı konu ile ilgili bölümlere yönlendirebilmektir. Ara başlıklar bir anlamda haber metni içerisinde farklı konulara

değnilmesini sağlayan ve haber metnindeki akışı hareketlendiren bir işleve sahiptir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007: 41).

Akşam Gazetesi, tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik toplamda 7 adet konuşmaya dair haber ortaya koymuştur. Bu konuşmalara yönelik ortaya koyduğu toplamda 9 adet haberde kullanılan ara başlıklar şu şekildedir:

“Çocuklar Ölürken Kimse Masum Değildir” (25.09.2014)

“Trump Konuşurken Salondan Ayrıldı” (26.09.2018)

“BM Ne İşe Yarıyor?” (25.09.2019)

“Volkan Bozkır Yönetti” (23.09.2020)

Akşam Gazetesi'nde toplam 4 adet gazete haberinde ara başlık yer almıştır. Akşam Gazetesi, ara başlıklar ile Erdoğan'ın hem konuşmasını hem de hareketlerini aktaran nitelikte başlıklara yer vererek, haber metni içerisinde farklı noktalara dikkati yönlendirmiştir. Bu çerçevede, Akşam Gazetesi'nde yer alan haberlerdeki metinlerin yoğun olmadığı görülmüş olsa da, Erdoğan'ın söylemi ve davranışları ile haberin bütününe destekleyen bir yapıda olan ara başlıklara yer verildiği görülmüştür.

Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gazetelerinin, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşması ile ilgili yer verilen haberlerde herhangi bir ara başlığa yer vermedikleri saptanmıştır.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın BM yaptığı toplam 10 adet konuşma içerisinde 6 tanesi ile ilgili habere yer vermiştir. Yer verdiği konuşmalarla ilgili toplamda 9 adet haberde yer alan ara başlıklar şu şekildedir:

“Birleşmiş Milletler Niye Var?” (25.09.2014)

“Haini İade Edin” (21.09.2016)

“Soruyorum! İsrail'in Sınırları Neresi?” (25.09.2019)

Takvim Gazetesi'nde ara başlık kullanılan haberlerde metinlerin yoğun bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu anlamda ara başlıklar incelendiğinde, metinlerde önemli konuları öne çıkaran ve haberde yer alan konuların anlaşılmasına katkı sağlayan bir yapıda olduğu görülmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasında sadece 7 adet konuşmaya yönelik toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği haberlerde kullanılan ara başlıklar şu şekildedir:

“Avrupa’ya Mülteci Eleştirisi” (03.02.2016)

“Erdoğan Dünyaya Seslendi” (21.09.2016)

“Fırat-Azez Artık Barış Koridoru” (21.09.2016)

“Elindekini de Kaybedersin” (21.09.2017)

“İsrail Doymuyor” (25.09.2019)

Yeni Şafak Gazetesi toplamda 3 adet haberde ara başlık kullanmıştır. Yeni Şafak Gazetesi, tez kapsamında analize tabi tutulan diğer gazetelere nazaran haber metinlerinin daha yoğun ve çok daha geniş yapıları olduğu haberler sunmaktadır. Bu anlamda da haberlerde sık sık alt başlık ve ara başlığa yer verdiği görülmektedir. Bu minvalde haberlerde kullandığı ara başlıklar, hem haberin anlaşılmasını hem de haber içerisinde yer verilen farklı konuları öne çıkarmıştır. Bu anlamda kullanılan ara başlıkların işlevine uygun olduğu saptanmıştır.

Tez kapsamında, Erdoğan'ın BM'de yaptığı 10 adet konuşmaya yönelik, farklı ideolojik görüşlere sahip olduğu düşünülen 5 adet gazetede yer alan, 4 adet haber başlık türü incelemesine dair elde edilen bulgular yukarıda sunulmuştur. İncelenen başlık türleri arasında “ana başlık”ın her haberde bulunması *zorunlu* olması bakımından, bütün haberlerdeki varlığı ve haber metni ile olan derinlemesine bağlamı incelenmiştir. Bu anlamda gazetelerde yer alan ana başlıkların, birkaç istisnai haberde yer alan ana başlık dışında, genel olarak haberlerin ana olayını ortaya koyan ve haber metni ile bir bütünlük arz eden yapıda olduğu görülmüştür. Ayrıca haberlerin genelinin, Erdoğan'ın konuşmasında yer alan cümle ve sözcüklerden faydalanılarak kurgulanmış olması bakımından, haberlerde yer alan ana başlıklarda da sıkça Erdoğan'ın söylemlerinden yararlanıldığı saptanmıştır. Öte yandan haberlerde yer alan diğer başlık türlerinin de tanımlarına uygun bir şekilde kullanıldığı saptanmıştır.

3.2.2.2.1.1.2. Haber girişleri/Spotlar

Haber metni içerisinde, haber başlıklarından sonra yer alan “haber girişleri”, haberdeki ana olay takdiminin gerçekleştiği ve haber metninin bir bütün şeklinde özetlenerek verildiği kısımdır (Güneş, 2018: 26; Doruk, 2013: 118; Bilişli, 2016: 95). Haber girişinde, haber konusu ve konu ile ilgili aktörler hakkında sunulan öz bilgiler haber metninin tamamına dair bir düşünce ortaya koyar (Bulut ve Yaylagül, 2004: 133; Öztunç, 2021: 238).

Haber girişi veya spot kısmının bir özet bölüm olmasının yanında genellikle haber başlığı ile uyumlu olması beklenir. Ancak okuyucunun algısını, verilmek istenen farklı görüşlere odaklamak için aralarında bir uyumsuzluk bilinçli olarak yaratılmaktadır (Dalkıran ve Demir, 2020: 98).

Haber metni incelendiğinde doğrudan doğruya bir spot bulunmuyorsa metnin ilk paragrafı; eğer metin tek paragraftan oluşuyorsa, metinde yer alan ilk cümle haber metninin girişi kabul edilerek incelenir (Doruk, 2013: 116). Haber girişlerinde bir taraftan başlıkta yer alan söylem temellendirilirken bir yandan da metin kısmına geçiş yapılmaktadır. Öte yandan ana olay, ilgili taraflar ve haberin zamanı hakkında bilgilerin aktarıldığı kısımdır (Demir, 2020: 90).

Akşam Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşması içerisinde sadece 7 konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Yer verdiği konuşmalar ile ilgili toplamda 7 adet haberde var olan “haber girişleri/spotlar” şu şekildedir:

“Başbakan'dan BM Genel Kurulu'nda rest... Erdoğan Kıbrıs'tan İsrail'e, Somali'den Filistin'e kritik konularda çok sert mesajlar verdi. BM'yi suçladı. İnsanlığın geleceğini tehdit eden korkulara galip gelecek liderlik sergileyemiyorsunuz, acz içindesiniz.” (23.09.2011)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM 69'uncu Genel Kurulu'nda konuştu. Bölgedeki gelişmeleri değerlendiren Erdoğan, dünyaya seslendi: Çifte standart güvensizlik oluşturuyor. Küresel vicdanı yaralıyor.” (25.09.2014)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Şili'de Suriye'deki katliam tablosuna sessiz kalan dünyaya tepki gösterdi” (03.02.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu'nda dünya liderlerine seslendi. Terörden K. Irak referandumuna, Arakan'dan Ortadoğu barışına kadar hemen her konuda net mesajlar verdi.” (20.09.2017)

“Başkan Erdoğan, BM kürsüsünden dünyaya FETÖ uyarısında bulundu. Erdoğan FETÖ elebaşının Pensilvanya'daki rakam ile 400 dönümlük arazisinden 160 ülkeye terör ihraç ettiğini belirtti.” (26.09.2018)

“Başkan Erdoğan, güvenli bölge için dünyadan destek istedi ve Aylan bebeğın fotoğrafını 193 ülke liderine göstererek “Ne çabuk unuttunuz” diye seslendi.” (25.09.2019)

“Erdoğan BM Genel Kurulu'ndan dünyaya seslendi” (2020)

Akşam Gazetesi'nde yer alan bütün haberlerde spotun olduğu görülmüştür. Yani yukarıda sunulan spotların hiçbirisi bir metnin ilk paragrafı veya giriş cümlesi değildir. Öte yandan spotların metnin özetini okuyucuya sunması ve haber aktörlerini ortaya koyması bakımından oldukça yeterli olduğu saptanmıştır. Bu durumun istisnasını 2020 yılına ait spotta, haber aktörleri ve haberde yer alan konular hakkında bir yargının bulunmaması oluşturmaktadır. Diğer yandan spotun metni özetlemek dışında metinde yer alan başlıklarla bir uyum içerisinde olması beklenmektedir. Yukarıda yer alan spotları, yer aldıkları haberler bağlamında incelendiğimizde bu durumun istisnasını da 2017 ve 2019 yıllarındaki spotların oluşturduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet Gazetesi tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasında sadece 3 tanesine yönelik haber ortaya koymuştur. Ortaya koyulan bu konuşmalara yönelik 3 adet haberde yer alan "haber girişleri/spotlar" şunlardır:

"BM Genel Kurulu'nda 15 Temmuz'da yaşananlara işaret eden Erdoğan, "Karşınızda duruyorsam demokrasiyi koruyan milletim sayesinde" dedi." (21.09.2016)

"TİCARET savaşlarının her dönemde insanlığa zarar verdiğini ifade eden Erdoğan'da BM ve AB'yi eleştirdi." (26.09.2018)

Cumhuriyet Gazetesi haber metinleri incelendiğinde doğrudan doğruya herhangi bir spota yer verilmediği görülmektedir. Bu çerçevede spotun tanımına uygun olarak, 2016 ve 2018 yıllarına ait haberlerin ikişer cümleden oluşan tek bir paragraftan meydana geldiği görülmüş ve bu yüzden de bu paragrafların sadece ilk cümlesi spot olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan 2011 yılındaki haberin tek bir cümleden oluşması bakımından herhangi bir spot değerlendirilmesi de yapılamamıştır.

2016 spotu haber aktörünü ortaya koyması bakımından spot özelliğine uygundur. Ancak iki cümleden oluşan tek bir paragraf şeklinde meydana gelen bu metin içerisinde, iki cümle arasında konu olarak herhangi bir bütünlük olamaması bakımından spot nosyonunun işlevini yerine getirmemektedir. 2018 spotu haber aktörü hakkında net bilgi vermesi bakımından spotun işlevin yerine getirmektedir. Ancak ikinci cümle ile konu bazında bir bağlantısı bulunmaması bakımından spotun işlevini tam olarak yerine getirdiğini söylememiz mümkün değildir. Bu çerçevede Cumhuriyet Gazetesi'nin Erdoğan'ın BM konuşmaları ile ilgili yer verdiği haberlerin, genellikle tek paragraftan oluştuğunu ve kısa özellikte bir metin yapısına sahip olduğunu görmekteyiz.

Takvim Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşması içerisinde toplamda 6 tanesine yönelik haber ortaya koymuştur. Ortaya konulan toplamda 9 adet haberde yer verilen “haber girişleri/spotlar” şu şekildedir:

“Başbakan Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda başta Doğu Akdeniz’de sondaj ve İsrail olmak üzere birçok konuda sert mesajlar verdi.” (23.09.2011)

“Erdoğan, BM’den dünyaya tarihi mesajlar gönderdi: Sahilde, parklarda oynayan çocuklar acımasızca yok edildi. Buna sessiz kalanlar, insanlık suçuna ortaktır.” (25.09.2014)

“BM Genel Sekreteri, liderlere özel yemek verdi. Mısır diktatörü Sisi ile aynı masada olduğunu öğrenen Erdoğan, bu sözlerle daveti reddetti.” (26.09.2014)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda sert çıktı. Daimi 5 üye ülke liderlerinin gözlerinin içine baka baka dünyanın 5’ten büyük olduğunu anlattı: Erdoğan’ın BM Güvenlik Konseyi ile ilgili yaptığı sert çıkış, salondaki onlarca üye devlet lideri tarafından ayakta alkışlandı.” (21.09.2016)

“Erdoğan, BM’de konuştu: Referandumdan vazgeçin, elinizdeki imkanlar da gidebilir.” (20.09.2017)

“Erdoğan, BM’de Mevlana’yı anlattı. Dünya ülkelerine yeni bir küresel sistem, barış ve adalet çağrısı yaptı.” (26.09.2018)

“Başkan Erdoğan, BM kürsüsünden liderlere adalet çağrısı yaptı” (25.09.2019)

“Erdoğan, BM’de konuştu. Batı’nın adaletsizliğini yüzüne vurdu. Dünya çapında milyonlarca kişi övgüde bulundu” (26.09.2019)

Takvim Gazetesi’nde yer alan spotların tamamının, spotun tanım ve işlevine uygun olmadığı saptanmıştır. 2011 ve 2014 yıllarına ait haberlerde yer alan spotların, gerek haberi bir bütün olarak özetlememesi gerekse de olaylar ve haberin aktörleri hakkında net bilgiler ortaya koymaması bakımından eksik bir yapıda olduğu görülmüştür. Bu anlamda spotun anlam ve işlevine uygun olan spotlar değildir. Bu spotlar dışında yer alan spotların ise haberi özet nitelikte sunması, haber aktörleri ve haberde yer alan diğer başlıklarla uyumu noktasında oldukça net olduğu saptanmıştır.

Yeni Mesaj Gazetesi Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşması içerisinde 3 adet konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Yer verilen konuşmalara dair haberlerdeki “haber girişleri/spotları” şu şekildedir:

“Bağımsızlık referandumunu iptal edilmesini istediği Barzani’ye New York’tan sert mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Referandum konusunda ısrar, Barzani yönetimini elindeki imkanlardan da edebilir.” dedi.” (21.09.2017)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM’de önerdiği Suriye’nin kuzeyindeki güvenli bölge teklifi hayata geçerse ilk etapta 1 milyon Suriyeli sığınmacı buraya yerleşebilecek” (26.09.2019)

“Birleşmiş Milletler (BM) 75. Genel Kurulu dünya liderlerinin önceden kaydedilmiş konuşmalarıyla dün başladı” (2020)

Yeni Mesaj Gazetesi’nde yer alan spotlardan 21.09.2017 ve 26.09.2019 tarihli haberlerde yer alan spotların, haberi özetlediği, aktörler hakkında bilgi sunduğu ve başlıklar ile bir bütün olduğu saptanmıştır. Ancak 2020 yılına ait haberde yer alan spotun haberi özetleyen bir yapıya sahip olmadığı görülmüştür. Ayrıca 26.09.2019 tarihine ve 2020 yılına ait spotlar haber metninin ilk cümlesinden oluşmaktadır. Metnin tek paragraftan oluşması bakımından ilk cümle spot olarak ele alınmıştır. Spotun başlık ile uyumlu olduğu ve haberin tamamına dair net bir bilgi ortaya koyduğunu görülmüştür. Öte yandan haber aktörünü net bir şekilde ortaya koymuş olması bakımından da spot işlevine uygundur.

2020 haberinin tek bir paragraftan oluşması bakımından ilk cümle spot olarak kabul edilmiştir. Spotu ele aldığımızda aktör hakkında net bir bilgi bulunmadığı ve başlık ile bir uyum içinde olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda spotun haberin tamamına dair net bir bilgi ortaya koymadığı da görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece 7 tanesine yönelik haberlere yer vermiştir. Bu konuşmalara yönelik 9 adet haberde yer alan “haber girişleri/spotlar” şu şekildedir:

“Başbakan Erdoğan, BM’de yaptığı tarihi konuşmada mazlum halkların sesi oldu. Somali’den Gazze’ye, Keşmir’den Karabağ’a kadar gözyaşının dinmediği coğrafyalara dikkat çeken Erdoğan acz içindeki BM’yi yeniden yapılanmaya davet etti” (23.09.2011)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan dün olayları dışardan izleyen Avrupa ülkelerinin, bugün sığınmacı krizini en derin şekilde yaşadıklarına dikkat çekti: Şimdi bağırıma başladılar, ‘Bize gelmesin’ diyorlar. Peki 2.5 milyon insanın ülkesine sığındığı Türkiye ne yapsın?” (03.02.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda dünyaya 15 Temmuz’da kanlı darbe girişimde bulunan FETÖ’yü anlattı. FETÖ’yü yeni nesil bir terör örgütü olarak niteleyen

Erdoğan, “Sadece Türkiye’nin değil varlık gösterdiği 170 ülkenin tamamı için bir milli güvenlik tehdidir” dedi.” (21.09.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Irak’ı parçalayacak bağımsızlık referandumunda ısrar eden Barzani’yi sert biçimde uyardı: Türkiye’nin kararlı tavrını görmezden gelmek, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’ni elindeki imkanlardan da edecek bir sürecin önünü açabilir. Yeni çatışmaların fitilini ateşlemek yerine hep birlikte bölgede huzuru ve barışı tesis için çalışmalıyız.” (20.09.2017)

““BM Genel Kurulu’nda dünyaya hitap eden Cumhurbaşkanı Erdoğan özellikle PKK’ya destek veren ABD’ye yüklendi. Erdoğan, Türkiye’nin Münbiç’ten başlayarak Irak sınırına kadar Suriye topraklarını teröristlerden temizleyeceğine vurgu yaparken, “Taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR, binlerce kargo uçağı silahla donatanlar gelecekte bunun acısını mutlaka çekecekler” dedi.” (26.09.2018)

““Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda dünya liderlerine Aylan bebek ve milyonlarca mülteciyi, İsrail’in doymak bilmeyen işgalini, Keşmir, Afganistan, Myanmar’ın dramını ve Batı’da yükselen İslam düşmanlığını hatırlattı. Erdoğan büyük alkış alan tarihi konuşmasında “Herkes için özgürlük, herkes için barış, herkes için adalet” dedi” (25.09.2019)

““Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM Genel Kurulu’nda “herkes için barış ve adalet” diyerek tüm mazlumları güçlü şekilde dünya gündemine getirmesi ve duyarlılık çağrısı büyük yankı uyandırdı. “Our Voice Erdoğan (Bizim sesimiz Erdoğan)” başlığı sosyal medyada birinci sıraya yerleşirken, binlerce kişi “Mağdur Müslümanlar adına konuştunuz” yazdı” (26.09.2019)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yunanistan ve Fransa’nın Doğu Akdeniz’deki saldırgan politikasını BM Genel Kurulu’na taşıdı. Video konferansla dünyaya seslenen Erdoğan, çözümünden yana olduklarını ama hiçbir dayatmaya, tacize, saldırıya asla müsamaha göstermeyeceklerini söyledi.” (23.09.2020).

Yeni Şafak Gazetesi’nin kullandığı spotların tamamı doğrudandır. Yani yukarıda verilen spotlardan hiçbiri, herhangi bir paragraf cümlesi değildir. Yeni Şafak Gazetesi’nin tez kapsamında analiz edilen diğer gazetelere göre haber metni daha çoktur ve Erdoğan’ın konuşmaları hakkında daha detaylı bilgiler sunmaktadır. Sunmuş olduğu bilgilerin çokluğunu yukarıda verilen spotlarda da görmekteyiz. Bu anlamda spotların tamamının haberi özetleyen ve haber aktörleri hakkında bilgiler sunan bir yapıda olduğu saptanmıştır.

Haberin spotu, ana olayın sunulduğu ve okuyucunun haberin bütününe dair en net bilgilere sahip olabileceği kısımdır. Bu çerçevede tez kapsamında yukarıda incelenen 5

gazetenin haberlerindeki spotların, birkaç istisnai haber dışında haberin bütününe yönelik bilgiler ortaya koyduğu görülmüştür. Diğer yandan spotlarda, Erdoğan'ın konuşmalarından doğrudan alıntılar yapıldığı ve haberlerin sıklıkla Erdoğan üzerinden kurgulandığı görülmüştür.

3.2.2.2.1.1.3. Fotoğraflar

Haberde yer alan her bir fotoğraf/fotoğraflar öncelikle foto muhabiri tarafından belirli bir amaç doğrultusunda çekilir. Daha sonra editör tarafından, çekilen bu fotoğraflar arasında farklı bakış açılarını yansıtacak fotoğraf ya da fotoğrafların kullanılmasına karar verilir. Yani haberde yer alan fotoğraf hem muhabirin hem de editörün bilinçli bir seçimi olmasından dolayı bağlı bulunulan gazetenin ideolojisi çerçevesinde kurgulanmış olarak karşımıza çıkar (Umunç, 2015: 230).

Haber metninde yer verilen fotoğraf, haberin temasını kuran ve aynı zamanda destekleyen bir yapıya sahiptir (Güneş, 2018: 29). Haberin okuyucudaki etkisine de önemli katkısı bulunur. Bu minvalde haberde yer alan fotoğrafların seçiminde ideoloji belirleyici olmaktadır. Bu anlamda haber metninde yer alan tek kare fotoğraf, bazen haberi açıklama noktasında eksik kalmış olsa da bazen de tüm haberin kendisinden daha çok etkiye neden olmaktadır (Tosun, 2020: 5122)

Tez kapsamında seçilen 5 adet gazetenin, Erdoğan'ın BM'de yapmış olduğu 10 adet konuşmaya yönelik ortaya koydukları haberlerde yer alan fotoğrafların, haber bütünü ile olan bağlamları şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından yalnızca 7 adet konuşmaya yer vermiştir. Yer verdiği 7 konuşmanın her birine yönelik birer adet haber ortaya koymuştur. Haberlerde yer alan fotoğraflara yönelik elde edilen bulgular şöyledir: İncelenen haberlerin 4 tanesinde (25.09.2014, 03.02.2016, 20.09.2017, 26.09.2018) yer alan fotoğraf/fotoğrafların haber metni ile bir ilişkisi saptanamamıştır. Öte yandan diğer 3 adet (23.09.2011, 25.09.2019, 23.09.2020) haberde yer alan fotoğraf/fotoğrafların haber metnini tamamlayan ve haberin konusunu yansıtan fotoğraflar olduğu görülmüştür. Bu çerçevede haberlerde yer alan fotoğraflarla ilgili olarak bir adet “haberi yansıtan” ve bir adet de “haberi yansıtmayan” haber örnekleri seçilerek aşağıda sunulmuştur.

Görsel 3.1 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.1’de yer alan 20.09.2017 tarihli haberin konusu, Erdoğan’ın BM’de yaptığı konuşmada verdiği 5 adet mesajdan oluşmaktadır. Bu mesajlar: Suriye krizi, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’nin yapmak istediği seçim, sığınmacılar konusunda yapılmayan yardımlar, Arakan’da Müslümanlara yönelik etnik temizlik ve BMGK’nin değişmesi gerektiğidir.

Haber metni ile fotoğraf arasındaki ilişki, birbirini tamamlayan ve haberi anlamsal olarak destekleyen bir fotoğrafın olması yönündedir. Bu çerçevede haberde yer alan fotoğrafı incelersek: Fotoğrafta Erdoğan’ın iki eli de kendi göğüs hizasında işaret parmağı kendisini işaret eder bir biçimde yer almak üzere kendisini işaret etmektedir. Haberin verdiği mesajlar çerçevesinde haberde yer verilen fotoğrafın haberle herhangi bir anlamsal bütünlüğünün olmadığını görmekteyiz. Bu anlamda haber ile fotoğraf birbirini tamamlayan bir özelliğe sahip değildir.

Görsel 3.2 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.veryansintv.com/gazeteler-bugun-hangi-mansetlerle-cikti-25-eylul-2019carsamba>

Görsel 3.2’de yer alan Akşam Gazetesi’nin 25.09.2019 tarihli haberinin ana olayı, Erdoğan’ın Aylan bebek örneğinden yola çıkarak Suriye’den Türkiye’ye yaşanan göç ve güvenli bölge üzerine ortaya koyduğu mesajlardan oluşmaktadır. Diğer taraftan haberde ara başlığa yer verilerek, Erdoğan’ın Filistin konusundaki konuşmasının bir kesitine yer verilmiş ve farklı bir konuya dikkat çekilmiştir. Bu anlamda ara başlığın konusunu ise İsrail-Filistin arasındaki gerilim ve İsrail’in zaman içerisinde değişen sınırları oluşturmaktadır.

Haberde iki adet fotoğraf yer almaktadır. İlk fotoğrafta Erdoğan’ın BM kürsüsünde ve elinde Suriyeli Aylan bebeğin bir sahil kenarında yatan cansız bedeninin bulunduğu bir fotoğraf yer almaktadır. Haber metni incelendiğinde ilk fotoğrafın, bir adet alt başlık ile alt başlığın altında yer verilen konu ve ara başlık dışında yer alan metni destekleyen bir yapıda olduğunu görmekteyiz. Fotoğraf, haberin konusunu yansıtan ve okuyucuyu haberi okumaya yönlendiren bir yapıdadır. Bu minvalde haber metninin genelini yansıtan, destekleyen ve haberin kurgusunda önemli bir yere sahip olan bir fotoğrafa yer verilmiştir.

Haberde yer alan ikinci fotoğraf, ara başlığın hemen yanında yer almaktadır. Fotoğraf incelendiğinde; Erdoğan’ın BM kürsüsünde ve elinde İsrail devletinin kuruluşundan günümüze kadar olan haritasının bulunduğu bir resme ver verdiği görülmektedir. Bu anlamda fotoğrafın

ara başlık ve altında yer alan metni anlamsal olarak destekleyen ve hatta metni açıklayan bir kurguda olduğunu görmekteyiz. Bu çerçevede haberde yer alan her iki fotoğrafın da metni yansıtan ve destekleyen bir yapıda olduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece 3 adet konuşmasına yönelik haberlere yer vermiştir. Haberler incelendiğinde sadece 23.09.2011 tarihli haberde fotoğraf bulunduğunu ve bu fotoğrafın da haberi yansıtan bir yanının bulunmadığı saptanmıştır.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından yalnızca 6 tanesine yönelik habere yer vermiştir. Yer verilen 6 adet konuşmaya yönelik ise toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Haberler arasında 23.09.2011 ve 26.09.2018 tarihindeki haberlerde fotoğrafın bulunmadığı saptanmıştır. Geri kalan 7 adet haberde yer alan fotoğrafın, haberin ana konusu ile bir bütünlük içerisinde olduğu ve haberi tamamlayan bir yanının bulunduğu saptanmıştır. Bu anlamda haberlerin fotoğrafla olan uyumuna ilişkin aşağıdaki örnek haberi vermemiz mümkündür.

Görsel 3.3 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.3'te yer alan 21.09.2016 tarihli haberin ana olayı Erdoğan'ın BM Genel Kurulu kürsüsünde "Dünya 5'ten Büyüktür" demesi ve BM'nin işlevsizliği konusunda ortaya koyduğu tespitlerden oluşmaktadır. Haberde yer alan fotoğraf tek kareden oluşmaktadır. Fotoğrafta Erdoğan'ın sağ elini omuz hizasında kaldırdığı ve parmakları açık ve avuç içi Genel Kurul'a dönük bir şekilde durduğunu görmekteyiz. Fotoğrafın gerek haberin konusunu yansıtmaması ve

desteklemesi gerekse de okuyucuyu haberin detaylarını okumaya teşvik etmesi bakımından haber bütünü ile bir uyum içerisinde olduğu görülmektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi, tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşması içerisinde yalnızca 3 tane konuşmaya yer vermiştir. Yer verdiği 3 konuşmaya dair toplamda 3 tane habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer alan fotoğraflarla ilgili elde edilen bulgular şu şekildedir: 23.09.2020 tarihli haberde fotoğrafa yer verilmemektedir. 21.09.2017 tarihli haberde ise yer alan fotoğrafın haber ile bir bütünlük içerisinde olmadığı görülmüştür. Bu anlamda fotoğraftan elde edilen bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.4 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-21/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.4'te yer alan 21.09.2017 tarihli haberde Erdoğan'ın tek kare bir fotoğrafına yer verilmiştir. Fotoğraf ebatları çok küçük olduğu için fotoğrafın nerede ve ne şekilde çekilmiş olduğu belli değildir. Ayrıca Erdoğan'ın jest ve mimikleri de tam olarak görünmediği için haberi kuran veya haberi destekleyen bir fotoğraf olmadığı görülmektedir. Haberin konusunu, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin gerçekleştirmek istediği bağımsızlık referandumuna yönelik Erdoğan'ın BM kürsüsünden yaptığı uyarı oluşturmaktadır. Bu anlamda fotoğrafın haber ile herhangi bir anlamsal bütünlük ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir.

Görsel 3.5 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yeni-mesaj-gazetesi/2019-eylul-26/>

Görsel 3.5'te yer alan 26.09.2019 tarihli haberin konusu Erdoğan'ın BM'de yaptığı, Suriye'nin kuzeyinde kurulması planlanan güvenli bölge teklifidir. Haberde Erdoğan'ın BM kürsüsünde konuşma yaptığı sırada çekilmiş çok küçük ebatlarda bir fotoğrafına yer verilmiştir. Fotoğrafta, Erdoğan'ın sol eli kürsü masasını tutarken sağ elinin avuç içi kürsünün üstünde aşağıya dönük ve işaret parmağı ile baş parmağının birleşik durumda olan bir fotoğraf görmekteyiz. Erdoğan'ın güvenli bölge konusundaki kararlı tavırları göz önüne alındığında, konuşma sırasında verilen fotoğrafın da kararlı bir ifadeyi yansıtmış olması bakımından haber metni ile bir uyum içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda haberde yer alan fotoğrafın haberi kuran ve konusunu da destekleyen bir yapı içerisinde olduğunu görmekteyiz.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın tez konusu kapsamında incelenen 10 adet BM konuşması içerisinde sadece 7 tanesine yönelik haber ortaya koymuştur. Bu 7 adet konuşma ile ilgili toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği haberlerdeki fotoğrafların haberler ile olan uyumu/uyumsuzluğu konusunda elde edilen bulgular şu şekildedir: Haberlerde yer alan fotoğraflar incelendiğinde 03.02.2016 tarihli haberde fotoğrafın bulunmadığı, 3 adet fotoğrafın (23.09.2011, 26.09.2018, 23.09.2020) haber ile uyumsuz olduğu ve 5 adet haberde yer alan fotoğraf/fotoğrafların (21.09.2016, 20.09.2017, 25.09.2019, 26.09.2019, 27.09.2019) ise haber ile uyumlu olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede hem uyumlu hem de uyumsuz bir haber-fotoğraf örneği aşağıda sunulmuştur.

Görsel 3.6 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.6’da yer alan 23.09.2020 tarihli haberin konusunu, Erdoğan’ın Doğu Akdeniz konusunda BM’de verdiği mesajlar ve BMGK yapısına yönelik eleştirileri oluşturmaktadır. Haberde yer alan fotoğraf tek kareden oluşmaktadır. Fotoğrafta sadece Erdoğan’ın portresinin yer aldığı görülmektedir. Fotoğrafla gerek haberin konusu gerekse de haberin kurgulanması noktasında herhangi bir anlamsal bütünlük sağlanamadığını görmekteyiz. Bu minvalde haber ve fotoğraf arasında bir bütünlük bulunmamaktadır.

Görsel 3.7 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.7’de yer alan 20.09.2017 tarihli haberin konusu, Barzani’yi gerçekleştirmeyi planladığı referandum konusunda Erdoğan’ın sert bir dille uyarmasıdır. Barzani’nin yaptırıma uğrayabileceği vurgulanmıştır. Haberde Erdoğan’ın BMGK kürsüsündeki tek bir kareden oluşan fotoğrafına ve Barzani’nin portre şeklinde bir fotoğrafına yer verilmiştir. Fotoğrafta, Erdoğan’ın sağ elinin kürsünün üstünde aşağıya doğru baktığı görülmektedir. Öte yandan yüz ifadesinde de kararlı bir duruş görülmektedir. Bu anlamda haber içeriği ve fotoğraf arasında Erdoğan’ın sert uyarılarını yansıtmaları ve Barzani’nin fotoğrafına yer verilmesi bakımından bir uyum olduğunu söylemek mümkündür.

Haberlerde genellikle Erdoğan’ın BM kürsüsünde konuşma yaptığı sıradaki fotoğrafına yer verildiği görülmüştür. Bu minvalde haberlerin Erdoğan üzerinden kurgulandığı saptanmıştır. Ancak haberde yer alan konular özelinde diğer kişi veya fotoğraflara da yer verildiği saptanmıştır.

3.2.2.2.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz

Gazete haber metinlerinin şematik yapısı çözümlenirken “durum” ve “yorum” alt başlıkları altında iki bölüm şeklinde incelenir (Bilişli, 2016: 97; Feyzioğlu, 2012: 65). Bu anlamda “durum” başlığı altında; haber metninde yer alan ana olayın sunuluş biçimi, ortaya çıkan sonuçları, bağlam ve ardaan ilişkileri incelenmektedir (Dural, 2019: 254; Doruk, 2013: 120). Yorum başlığı altında ise “haber kaynağı/kaynakları” ile birlikte haberde yer alan olaya “taraf olan kimselerin açıklamaları” incelenir (Güneş, 2018: 32).

3.2.2.2.1.2.1. Durum

Durum başlığı altında haberdeki ana olay, sonuçlar, ardaan bilgisi ve son olarak da bağlam bilgisi başlıkları çerçevesinde haber metni incelenir. Haber metnindeki bilginin eksikliği, ana olayın sunuluş biçimi ve sonuçlar ortaya konulur. Bu analizler çerçevesinde olayın politik ve sosyal boyutlarına yani arka plan bilgisine odaklanılır (Güneş, 2018: 30; Bayraktar, 2017: 26). Diğer yandan durum bölümünde söylem; ele alınan alt başlıklar dışında, yerel ve evrensel tutarlılık ekseninde de ele alınır. Bu anlamda söylemi oluşturan yerel ve genel bölümler; söylemin meydana geldiği yer ve zaman, söylemin tarafları ve tarafların birbirleri ile olan iletişimleri yanında yüklendiği sosyal roller, olayla ilgili olan sosyal bilgiler, var olan normlar ve değerler yanında son olarak kurumsal ve örgütsel oluşumlar şeklinde sıralanabilir (Feyzioğlu, 2012: 71).

3.2.2.2.1.2.1.1 Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Tematik analiz yapısına benzer şekilde, şematik analiz yapısında da haber girişleri, haberdeki ana olaya ilişkin en nitelikli bilgiyi ilk elden sunan bölümdür. Bu yüzden ana olay haber metninde giriş ve sonuç kısımlarında yer almaktadır (Umunç, 2015: 231). Bu anlamda haber metninde başlık ve giriş bölümü, haberin ana olayını okuyucuya sunan ilk bölümdür. Okuyucuyla ilk buluşulan bu iki kısım, bir yandan “ideolojik yaklaşımlar” ortaya koyarken bir yandan da haberde ulaşılması düşünülen nihai sonuçları işaret eder (Öztunç, 2021: 239). Diğer yandan haber metninin son kısmında genellikle özetleyen bir yoruma yer verilir. Bu toparlayıcı bölüm, metni meydana getiren ideolojinin/gücün kendi söyleminin ortaya çıktığı yerdir (Feyzioğlu, 2012: 69).

Haberlerde ana olayın sunumu hem haberin anlaşılması hem de okuyucunun ideolojik olarak yönlendirilebilmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu anlamda Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik seçilen 5 adet gazetede yer alan

haberlerde yer alan ana olay ve bu ana olayın sunuluş biçimi konusunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece 7 konuşmasına yönelik haberlere yer vermiştir. Konuşmalarla ilgili yer verdiği 7 adet haberde yer alan haberlerin ana olayı şunlardan oluşmaktadır:

Görsel 3.8 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/aksam-gazetesi/2011-eylul-23/>

Görsel 3.8’de yer alan 23.09.2011 tarihli haberdeki ana olay; Erdoğan’ın, BM’nin dünyada meydana gelen birçok sorun hakkında etkin bir yaptırım ortaya koyamaması durumuna getirdiği eleştirilerden oluşmaktadır. Haberin sunuluşunda BM’nin işlevsizliğine odaklanılmıştır. Haberde ana olayın üst başlık, ana başlık ve spot başlıkla net bir şekilde ortaya konulduğu saptanmıştır. Diğer yandan ana olayın sunumunun Erdoğan’ın konuşmasındaki başlıklar ve sözleri üzerinden aktarıldığı da görülmektedir. Bu anlamda haberin, Erdoğan’ın BM’nin işlevsizliği üzerine getirdiği eleştirileri destekler bir görüşte olduğu görülmektedir.

Görsel 3.9 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/gazete-mansetleri-25-eylul-2014?page=9>

Görsel 3.9'da yer alan 25.09.2014 tarihli haberin ana olayını, BM'nin ülkelere karşı farklı tutumlarından kaynaklanan "çifte standart" oluşturmaktadır. BM'nin yaşanan olaylar karşısında ülkelere göre hareket ettiği vurgulanmıştır. Haberde açık bir şekilde çifte standart uygulayan ülkeler belirtilmemiş olsa da haberde yer alan Filistin ve Irak meseleleri ile BM Güvenlik Konseyi bölümleri dikkate alındığında; kastedilen ülkelerin BM'nin 5 daimî üyesi ile birlikte İsrail devleti olduğunu anlamak güç değildir. Öte yandan haberdeki ana olay olan BM'nin çifte standardı, başlıklar halinde sıralanarak aktarılmıştır. Haberde yer verilen ana olayın ne ana başlıkta ne de haber girişinde net bir şekilde ortaya konulmadığı görülmüştür. Bu anlamda ana olayın sunuluşu noktasında yetersiz bir haber olduğu görülmektedir.

Görsel 3.10 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-02-03/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.10'da yer alan 03.02.2016 tarihli haberin ana olayını, Suriye'de yaşanan savaş oluşturmaktadır. Haberde Erdoğan'ın konuşmasından hareketle sayısal bilgilere yer verilerek ana olay sunulmuştur. Diğer yandan haberin spotunda Suriye'de yaşanan savaş "katliam tablosu" olarak nitelendirilmiştir. Erdoğan'ın konuşmasında "katliam tablosu" gibi bir ifade bulunmasa da gazete bu kelimeler ile ana olayı aktarmıştır. Bu anlamda ana olayı sunuş biçimi ile Erdoğan'ın söylemini hem desteklemiş hem de okuyucunun dikkatini haberin devamına odaklamıştır.

Görsel 3.11 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.11'de yer alan 20.09.2017 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın BM'de birden fazla konuda söylediği ifadelerden oluşmaktadır. Haberin girişinde konuların neler olduğundan bahsederek ana olay sunulmuştur. Haberin devamında ise konu başlıklarına daha da detaylı yer verilmiştir. Bu minvalde ana olay haberin girişinde sunulmuş olsa da okuyucuyu haberin devamına çeken bir dille yazıldığı görülmektedir.

Görsel 3.12 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.12’de yer alan 26.09.2018 tarihli haberin ana olayı, FETÖ’nün ABD’den dünyaya terör ihraç etmesi konusunda Erdoğan’ın BMGK’yi uyarmasıdır. Diğer yandan haberde yer alan alt başlıklarda Erdoğan’ın Filistin ve terör örgütleri gibi farklı konulara yönelik, ülkelerin aldığı tutumları eleştirmesine de yer verilmiştir. Haberin girişi ile ana başlık arasında bir uyum olması bakımından ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberde yer alan üst başlıkta yer verilen “Trump’ın Yüzüne Vurdu” ifadesi ise okuyucuyu hem haberin detaylarını okumaya yönlendirmiş hem de ABD’ye yönelik suçlayıcı bir tavır takınmıştır. Çünkü okuyucu haberde yer alan üst ve ana başlığı ilk okuduğu zaman ABD’nin terör ihraç ettiği yönünde bir izlenime kapılmaktadır. Ancak haberde yer alan spot irdelendiğinde başlıklarda kastedilenin FETÖ olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 3.13 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.veryansintv.com/gazeteler-bugun-hangi-mansetlerle-cikti-25-eylul-2019carsamba>

Görsel 3.13'te yer alan 25.09.2019 tarihli haberde ana olay, Suriye'de yaşanan iç savaş ve sonucunda Türkiye'ye olan göç ile Türkiye'nin sunduğu "güvenli bölge" önerisinden oluşmaktadır. Haberin spotunda ana olayın sunumu net bir biçimde yapılmıştır. Haberin ana olayı hakkında okuyucuya net bilgiler aktarılmıştır. Diğer yandan ana başlık ile okuyucuyu haberin devamını okumaya yönlendirdiği görülmektedir.

Görsel 3.14 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.14'te yer alan 23.09.2020 tarihli haberin ana olayı, Erdoğan'ın kendi ifadeleri ile ortaya koyduğu "Dünya Beşten Büyüktür" tezinde haklı olduğudur. Erdoğan bu tezine

dayanak olarak Covid-19'dan dolayı BM'nin, ülkeleri kendi kaderlerine terk etmesini göstermiştir. Ancak haberde yer alan spotun, Erdoğan'ın sadece BM'de konuştuğunu belirtmesi bakımından ana olayı sunmadığı görülmektedir. Diğer yandan Erdoğan'ın BM konuşmasından sadece "Dünya 5'ten Büyüktür" ile ilgili bölüme yer verilmesi ise Erdoğan'ın bu tezinin desteklendiğini açık bir şekilde göstermektedir.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından yalnızca 3 tanesine yönelik haberlere yer vermiştir. Bu konuşmalara yönelik yer verdiği 3 adet haberdeki ana olaylar şu şekilde ortaya koyulmuştur:

Görsel 3.15 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/2011/09/23/basinda.bugun.23.09.2011/12390/index.html?page=5>

Görsel 3.15'te yer alan 23.09.2011 tarihli haberde ana olay; Erdoğan'ın, BM'nin Filistin ve İsrail arasındaki yaşanan olaylardaki tutumunu eleştirmesinden oluşmaktadır. Haberin tek cümle şeklinde ve herhangi bir yoruma yer verilmeden ortaya konulduğu görülmektedir. Bu anlamda haberin girişi bulunmaması bakımından haber bir bütün olarak yorumlanmıştır. Haberin ana başlığı ile haber metni arasında bir bütünlük olduğu ve ana başlığın okuyucuyu haberin devamını okumaya yönettiği görülmektedir.

Görsel 3.16 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.16’da yer alan 21.09.2016 tarihli haberin tek bir paragraftan oluştuğunu görmekteyiz. Bu minvalde paragrafın ilk cümlesini haberin girişi/spotu kabul ettiğimizde, spotun haberi yansıtmadığını görmekteyiz. Bu çerçevede haberdeki ana olayın Erdoğan’ın 15 Temmuz’da yaşananların dünyaya anlatılması olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan haberin devamında Suriye krizi ve BM Güvenlik Konseyi’nin yapısına yönelik eleştirileri ortaya konulmuştur.

Haberde Erdoğan'ın “*Karşınızda duruyorsam demokrasiyi koruyan milletim sayesinde*” alıntısına yer verilerek, okuyucuya yönelik bir mesaj içerdiği görülmektedir. Bu anlamda haberin arka planında Türkiye halkının darbe engelleme başarısına bir atfın olduğu görülmektedir.

Görsel 3.17 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.17'de yer alan 26.09.2018 tarihli haber sadece Erdoğan'ın BM konuşmasına yönelik değildir. Özellikle Trump ile Erdoğan arasında yaşanan iletişime vurgu bulunmaktadır. Bu çerçevede haberi bir bütün olarak incelediğimizde hem Erdoğan'ın hem de Trump'ın konuşmalarına yer verildiği görülmektedir. Haberde Erdoğan'ın AB ve BM'yi eleştirisinin yanında FETÖ'ye yönelik ülkeleri uyarmasına yer vermiştir.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından yalnızca 6 tanesine yönelik haberlere yer vermiştir. Bu konuşmalarla ilgili toplamda 9 adet habere yer verilmiştir. Bu haberlerde yer alan ana olaylar ise şu şekilde sunulmuştur:

Görsel 3.18 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://mail.google.com/mail/u/0/#search/latif.ozturk%40takvim.com.tr?projector=1> (Takvim gazetesi arşivinden e-mail aracılığıyla alınmıştır)

Görsel 3.18'de yer alan 23.09.2011 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşmada birden çok konuda vermiş olduğu mesajlardan oluşmaktadır. Doğu Akdeniz ve İsrail konularından spotta belirtmiş olsa da haberin detaylarında açıklanan diğer konular hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Bu bakımından ana olay sunumunun eksik olduğunu görmekteyiz.

Görsel 3.19 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/gazete-mansetleri-25-eylul-2014?page=16>

Görsel 3.21 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.21’de yer alan 21.09.2016 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın BM kürsüsünden BMGK’nin 5 daimî üyesine yönelik “Dünya 5’ten Büyüktür” sözünü söylemesi ve BM’nin işlevsizliği üzerine getirdiği eleştirilerden oluşmaktadır. Bu çerçevede haberin giriş kısmında ana olayın net bir şekilde ortaya konulmuş olduğu görülmektedir. Ayrıca haberin devamında ana olayı açıklayan bilgilere verildiği görülmektedir. Haberin ana başlığında “Dünya 5’ten Büyüktür” diyerek okuyucuyu haberin detaylarına yönlendiren bir sunumun olduğunu görmekteyiz. Özellikle spot kısmında “gözlerinin içine baka baka” ifadesine yer vererek, okuyucuyu ana olayın detaylarını okumak için haber metninin bütününe yönlendiren bir kurgusu olduğu görülmektedir.

olduğu görülmektedir. Diğer yandan ana olay ana başlıkta da ortaya konulmuştur. Ana olayın sunumunda herhangi bir ideolojik görüş sunulmamış olsa da metin içerisinde “tarihi mesajlar” gibi ifadelerle yer verilerek, Erdoğan’ın Irak’ta yapılması planlanan referanduma yönelik sözlerini destekleyen bir haber kurgusu oluşturulmuştur.

Görsel 3.24 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.24’te yer alan 26.09.2018 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın BM konuşmasında yaptığı adalet çağrısıdır. Haberin giriş kısmında Erdoğan’ın “Yeni Bir Küresel Sistem, Barış ve Adalet” üzerine bir davette bulunduğu belirtilmiştir. Bu anlamda ana olay, haberin girişinde net bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca metinde yer alan paragrafların ilk kelimelerini büyük ve renkli harflerle başlatarak okuyucuyu haberin tamamını okumaya yönlendirmiş olduğunu görmekteyiz.

Görsel 3.25 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-25/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.25'te yer alan 25.09.2019 tarihli haberde ana olay, BM'nin adaletsiz yapısı ve insanlar arasında yaşanan lüks ve açlığın yarattığı adaletsizliktir. Haberin temel konusunun “adalet” olmasından dolayı, haberin giriş kısmında Erdoğan'ın “adalet çağrısı” yaptığı vurgulanarak ana olayın sunumu gerçekleştirilmiştir. Haberde yer alan giriş ve başlığın haberin ana olayını net bir şekilde ortaya koyduğunu görmekteyiz.

Görsel 3.26 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-26/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.26'da yer alan 26.09.2019 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın BM konuşmasını Twitter'da yüz binlerce kişinin #SESİMİZ ERDOĞAN hashtagi ile gündeme getirmesidir. Bu anlamda haberin girişi ve ana başlıkta bu ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından yalnızca 3 konuşmaya yönelik haber ortaya koymuştur. Konuşmalara yönelik ortaya koyduğu toplamda 3 adet haberde yer alan ana olay ve sunumu şu şekildedir:

Görsel 3.27 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-21/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.27’de yer alan 21.09.2017 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın Barzani’yi yapacağı referandum konusunda sert bir dille uyarmasıdır. Haberin gerek başlığı gerekse de spotu haberin ana olayını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Haberin, ana olayı Erdoğan’ın konuşmasından doğrudan alıntı yaparak sunulduğu görülmektedir. Haberin detayında ise Erdoğan’ın konuşmasından hareketle ana olay, detaylı bir biçimde ortaya konulmuştur.

Görsel 3.28 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yeni-mesaj-gazetesi/2019-eylul-26/>

Görsel 3.28’de yer alan 26.09.2019 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın Suriye’nin kuzeyi için önermiş olduğu güvenli bölge önerisinden oluşmaktadır. Haberin girişinde ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberin devamında Erdoğan’ın konuşmasından doğrudan alıntı yapılarak ana olayın sunumu gerçekleştirilmiştir.

Görsel 3.29 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.29'da yer alan 23.09.2020 tarihli haberdeki ana olay, tüm ülkelere etki eden Covid-19'un BM'de gündem maddesi olmasıdır. Haberin tek bir paragraftan oluşması bakımından ilk cümlesi spot olarak kabul edilmiştir. Haberin ilk cümlesi incelendiğinde liderlerin konuşmaları önceden kaydedilmiş şekilde genel kurulun gerçekleştirileceği bilgisi vardır. Bu çerçevede haber girişinin haberin ana olayını yansıttığını söylemek mümkün değildir.

Yeni Şafak Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen toplamda 10 adet BM konuşmasında yalnızca 7 konuşmaya yönelik toplamda 9 adet haber ortaya koymuştur. Haberde yer alan ana olaylar ve sunumları şu şekildedir:

Görsel 3.30 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2011-eylul-23/>

Görsel 3.30'da yer alan 23.09.2011 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın dünyanın farklı yerlerinde yaşanan birden farklı olay hakkında ortaya koyduğu eleştirilerden oluşmaktadır. Bu bağlamda Erdoğan; Somali, Gazze, Keşmir, Karabağ ve BM'nin işlevsiz yapısı gibi konular üzerinde durmuştur. Haberin devamında Somali'de yaşanan insani kriz ve İsrail-Filistin arasında yaşana mücadele üzerine eleştirilerine genişçe yer verilmiştir. Diğer kalan konulara ise daha az yer verilmiştir. Bu anlamda haberde, İsrail ve Filistin arasında yaşanan mücadele ve insani bir krizin yaşandığı Somali konuları üzerinde daha çok yoğunlaşıldığı ve ön plana

çıkarıldığı görülmektedir. Bu anlamda ana olaylardan sadece belli başlı konulara odaklanması bakımından, haberde yer alan ana olayın sunumunun tam olarak gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

Görsel 3.31 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-02-03/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.31’de yer alan 03.02.2016 tarihli haberin ana olayı, Erdoğan’ın Avrupa’ya yönelik mülteci eleştirisinden oluşmaktadır. Ancak haber metninde Esad’ın Suriye’deki tutumları üzerinde durulmuştur. Bu anlamda spotla metin arasında bir konu farklılığının bulunması bakımından metinde yer alan ana olayın haberi özetleyen bir nitelikte olduğunu söylemek mümkün değildir.

Görsel 3.32 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.32’de yer alan 21.09.2016 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın 170 ülkede olan FETÖ tehlikesini ortaya koymasıdır. Haberin spotunda ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberde ana olay, alt başlıklarda detaylandırılarak açıklanmıştır. Bu anlamda haberdeki ana olayın sunumu ve başlık ile ana olayın uyumu, okuyucuyu haberin detaylarını da okumaya yöneltmiştir.

Görsel 3.33 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.33'te yer alan 20.09.2017 tarihli haberde ana olay, Barzani'nin yapmak istediği referandum sonrasında ortaya çıkabilecek olası sonuçları üzerine Erdoğan'ın yaptığı uyarılardan oluşmaktadır. Haberdeki ana olay, haberin girişinde ve özellikle "Elindekini de kaybedersin" ara başlığı ile net bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Ana olayın sunumu gerek Barzani'nin fotoğrafı gerekse de Erdoğan'ın BM kürsüsünde kararlı bir şekilde durduğu fotoğraf ile okuyucuya daha net bir şekilde sunulmuştur.

Yeni Şafak
26 EYLÜL 2018 CARSAMBA 1 TL (KKT: 2 TL) www.yenisafak.com Türkiye'nin Birikimi

ABD BUNUN ACISINI ÇEKECEK

ERDOĞAN BM GENEL KURULU'NDA MESAJ VERDİ

Ayaküstü sohbet

BÜTÜN DÜNYAYI tehdit etti

BM Genel Kurulu'nda dünyaya hitap eden Cumhurbaşkanı Erdoğan özellikle PKK'ya destek veren ABD'ye yüklendi. Erdoğan, Türkiye'nin Münbiç'ten başlayarak Irak sınırına kadar Suriye topraklarını teröristlerden temizleyeceğine vurgu yaparken, "Taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR, binlerce kargo uçağı silahla donatanlar gelecekte bunun acısını mutlaka çekecek" dedi.

ABD'de YEP'i anlattı

BORÇLANMA SIKINTIMIZ YOK

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, New York'ta ABD'nin önde gelen şirketlerinin temsilcilerine Yeni Ekonomi Programı'nı (YEP) anlattı. Türk hükümeti daha

TÜRKİYE-AB 'RESETLİYOR'

Avrupa, 2. Dünya Savaşı'nın ardından ABD'yle kurduğu ittifak çatırdayınca yeni yol haritası çizmeye başladı. AB ülkeleri bu çerçevede birkaç yıldır yaşanan gerilimi geride bırakıp Türkiye'ye de sıcak mesajlar veriyor.

YENİDEN CANLANACAK

New York'ta Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşen Belçika Başbakanı Charles Michel'in "Türkiye ile nispeten yavaşlamış olan ilişkilerimizi yeniden canlandırmaya karar verdik" sözleri dikkat çekti. Türkiye ve Hollanda diplomatik ilişkileri yeniden tesis etti.

STRATEJİK İLİŞKİ KURALIM

Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Türkiye ve Rusya ile stratejik ilişki kurulması gerektiğini savunuyor. ABD'den Almanya'ya geçecek olan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Merkel ile yapacağı "ucu açık görüşmeden" tarihi kararlar çıkması bekleniyor. 10

EKONOMİK TERÖRE KARSİ ÇIKALIM

Erdoğan, Trump yönetiminin dünyada estirdiği ekonomik terörü de eleştirirken dünyaya su çağırısı yaptı. Ticari anlaşmaların keyfi şekilde iptal edilmesi, ekonomik yaptırımların silah gibi kullanılması karşısında sesiz kalamayız. Dünya ticaret düzeninin tek tarafı kararlarla bozulmasına engel olmak için hep birlikte çalışmalıyız.

FİLİSTİN'İ SAVUNMAYA DEVAM EDECEĞİZ

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Birleşmiş Milletler'de dünyadaki zulme seyr-i cı kaldığını vurguladı ve bir reformun şart olduğunu söyledi. Kudüs'teki lo-rall saldırganlığına dikkat çeken Erdoğan, "Tüm dünya arkasını dönse bile Türkiye olarak biz mazlum Filistinlilerin yanında yer almaya devam edeceğiz" diye konuştu. 11

ABD'nin yeni savaş konsepti

Hedef ulus devletler

CIA Başkanı Gina Haspel, hedeflerinin artık 'ulus devletler' olduğunu ilan etti. Haspel, 11 Eylül öncesindeki gibi ABD'ye meydan okuyan devletlere karşı casusluk ve örtülü faaliyete odaklanacaklarını söyledi.

TÜRKÇE BİLEN AJANLAR

Haspel Arapça, Çince, Farsça ve Türkçe ko-

Görsel 3.34 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.34'te yer alan 26.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın teröristlere destek verenlerin bir gün bunun acısını çekeceği yönündeki uyarısıdır. Haber incelendiğinde Erdoğan, BM'de yaptığı konuşmada doğrudan doğruya teröristlere destek veren ülkenin ABD olduğu ifade etmemiştir. Ancak gazete haberde bu ülkenin ABD olduğunu ve ABD'nin teröristlere destek verdiğini vurgulamıştır. Bu anlamda Yeni Şafak Gazetesi ortaya koyduğu iddiayı, Erdoğan'ın konuşmasında geçen "Taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR, binlerce kargo uçağı silahla donatanlar gelecekte bunun acısını mutlaka çekecekler" şeklindeki cümlesini dayanak göstermektedir. Bu anlamda ana olay Erdoğan'ın sözünden hareketle sunulmuştur.

Görsel 3.35 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.veryansintv.com/gazeteler-bugun-hangi-mansetlerle-cikti-25-eylul-2019carsamba>

Görsel 3.35'te yer alan 25.09.2019 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın yaptığı konuşmada herkes için adalet istemiş olmasıdır. Ayrıca haberin spotunda Aylan bebek, mülteciler, İsrail, Afganistan, Myanmar'da yaşanan sıkıntılara yer vererek "adalet istemini" vurgulamıştır. Bu anlamda haberin ana olayı spotta net bir şekilde ortaya konulmuştur. Ana olayın sunumu fotoğraflarla özellikle desteklenmiştir.

Görsel 3.36 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2019-eylul-26/>

Görsel 3.36'da yer alan 26.09.2019 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın BM'de yapmış olduğu konuşmanın sosyal medyadan büyük destek görmesidir. Özellikle spotta "Mağdur Müslümanlar adına konuştunuz" şeklinde yorumların gelmiş olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda haberde Erdoğan'ın özellikle Müslümanların sesi olduğuna dair bir vurgu bulunmaktadır. Bu anlamda ana olay sunulurken hem Erdoğan'ın konuşması desteklenmiş hem de ana olayda Müslümanlara özgü bir vurguya yer verilmiştir.

Görsel 3.37 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-27/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.37'de yer alan 27.09.2019 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın BM'de yaptığı konuşmada "İsrail'in sınırları neresi?" sorusuna gelen tepkilerden oluşmaktadır. Haberin spotunda Erdoğan'ın daha önceki konuşmasında "İsrail'in sınırı neresi?" sorusunu sorduğu vurgulanmıştır. Ancak gelen tepkiler konusunda bir bilgi sunulmamıştır. Bu anlamda haberin

girişinde ana olayın net bir şekilde sunulmadığını görmekteyiz. Ancak diğer taraftan Erdoğan'ın BM kürsüsünde elinde İsrail devletinin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçteki toprak genişlemesini gösteren harita bulundurması bakımından ana olayın sunumunu destekler bir yapı içerisinde olduğunu görmekteyiz.

Görsel 3.38 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.38'de yer alan 23.09.2020 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın Doğu Akdeniz konusunda ortaya koyduğu kararlı tavırdan oluşmaktadır. Haber girişinde ana olay okuyucuya net bir biçimde sunulmuştur. Ayrıca Yunanistan ve Fransa'nın Doğu Akdeniz üzerindeki tutumlarının "saldırgan bir politika" olarak nitelendirildiğini ve Yunanistan ve Fransa devletlerini ötekileştiren bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz.

3.2.2.2.1.2.1.2. Arda lan ve Bağ lam Bilgisi

Gazete haberlerinde ortaya çıkarılan metinler, içerisinde yer alan kelime ve cümlelerin ötesinde birçok tarihî, sosyal ve politik iletiler barındırmaktadır. Haber metinlerinde saklanmış olan bu iletilerin veya ideolojik söylemlerin gün yüzüne çıkarılması, anlamlandırılması ve sebep sonuç ilişkisinin çözümlemesinde arda lan bilgisi ve bağ lam bilgisinin analizi

gerekmektedir (Öztunç, 2021: 239). Bu minvalde ardaan ve bağlam bilgisi, gazete haberinde ele alınan konunun hem sosyal hem de politik yönünün ortaya çıkarılıp çıkarılmadığını analiz eder (Öztunç, 2021: 245). Diğer yandan bağlam bilgisi ele alınan ana konuya yönelik eksik enformasyonun olup olmadığını ortaya koyar (Kavoğlu, 2016: 241).

Eleştirel söylem çözümlemesinde ele alınan gazete haberlerinde arka plan bilgisi denilerek ortaya koyulmak istenen; ele alınan problem veya olayın geçmişi, ne şekilde meydana geldiği ve son olarak da nasıl bir gelişme seyrettiğini incelemektir (Bayram, 2016: 1426).

Tez konusu kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik birbirinden farklı ideolojilere sahip 5 gazetede, konuşmalara yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan ardaan ve bağlam bilgilerine dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen toplamda 10 adet BM konuşması içerisinde sadece 7 tane konuşmaya yer vermiştir. Bu konuşmalara yönelik 7 adet haber ortaya koyan Akşam Gazetesi haberlerinde yer alan ardaan ve bağlam bulgularına yönelik analiz şu şekildedir:

Akşam Gazetesi'nin 2011 yılı haberinde yer alan "Rum tarafının uzlaşmaz tutumu sürdüğü takdirde Kıbrıs Türk halkının geleceğinin ilanihaye sürüncemede bırakılmasına garantör ülke olarak artık izin vermeyiz. Rum yönetimine engel olun yoksa gereğini yaparız." denilmiş ancak uzlaşılmaayan konunun ne olduğu ve ne zamandan beri devam ettiğii konusunda bilgi verilmemiştir. "Artık izin vermeyiz" ibaresi daha önce aynı durumun gerçekleştiğii anlamı yaratsa da ardaan ve bağlam bilgisi eksiktir.

Başka bir paragrafta "Fosfor bombası kullanan, atom bombası bulunduran İsrail. Ama ona karşı bir yaptırım yok. BM, Filistin halkının yaşadığı insanlık dramının sona ermesini sağlayacak hiçbir adım atamayacak kadar aciz kalmaktadır." ifadesi yer almış ancak yine olayın gelişimi ve şu anki durumu hakkında bilgi vermek yerine sadece acımasızlık yönü vurgulanmıştır.

Bir diğer paragrafta yer alan "BM belli ülkelerin çıkarları ve vesayeti istikametinde değil, bütün insanlığın hukukunu korumayı esas alarak yeniden yapılanmak ve vizyonunu yenilemek zorundadır. BM'nin aczini Somali'de de gördüm." ifadesinde ise BM'nin acz içinde değerlendirilmesinin daha önce de gerçekleştiğii, Somali meselesinde de aynı durumun yaşandığı dile getirilmiştir. Ancak konunun ne olduğu konusunda açık bir bilgi verilmemiştir. Ardaan ve bağlam bilgisi eksiktir.

Akşam Gazetesi 2014 yılı haberine baktığımızda “Erdoğan, dünyaya seslendi: Çifte standart güvensizlik oluşturuyor. Küresel vicdanı yaralıyor. İsrail’in yanında bağımsız bir Filistin Devleti kurulmalıdır. Filistin’deki katliama dünyanın dikkatini çekmeye çalışanları susturmak için birtakım yaftaların kullanıldığını ibretle izliyoruz.” ifadesinin ve Mısır başlığı altında: *“Halkoyuyla seçilen cumhurbaşkanı darbeyle indirilirken demokratik ülkeler sadece seyrediyor. Darbeyi yapanlar meşrulaştırılıyor. Demokrasi diyorsak sandığa sahip çıkmalıyız. Birleşmiş Milletler orunlara ağırlığını koymalı. Güvenlik Konseyi’nde alınan kararlar bir ülkenin iki dudağının arasında. Sergilenen çifte standart, uluslararası alanda güvensizlik oluşturuyor.”* ifadelerinin yer aldığını görüyoruz. Metnin başında söz edilen çifte standardın açıklaması metnin devamında verilmiştir. İsrail-Filistin, darbe-demokrasi gibi kavramlarla, BM’nin çifte standart uyguladığı söylenmiştir. Bağlam bilgisi açısından bir eksiklik yokken, ardalın bilgisinin olmadığı görmekteyiz.

Akşam Gazetesi 2016 yılı haberinde ise “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Şili’de Suriye’deki katliam tablosuna sessiz kalan dünyaya tepki gösterdi. “Suriye’de ölen insanların sayısı ne kadar? 400 bin. Bunların tamamı konvansiyonel silahlarla... Dünya kimyasal silahları dikkate alıyor, bunları almıyor. Sonucu ölümse hangi silahla işlenirse işlensin bu insanlık suçudur.”” İfadeleri yer almaktadır. Konvansiyonel silahların nerede kullanıldığı bilgisi verilirken, dünyanın dikkate almadığı kimyasal silahların kullanımına dair herhangi bir örnek verilmemiştir. Sadece bir iddia ortaya atılmıştır. Dolayısıyla bağlam bilgisi eksiktir.

Akşam Gazetesi 2017 haberinde yer alan “Bağımsızlık talepleri gibi bölgede çatışmalar ortaya çıkarabilecek adımlardan uzak durulması gerekiyor. Irak Bölgesel Kürt Yönetimi girişimden vazgeçmelidir.”, “Sığınmacı konusunda AB söz verdiği yardımın sadece 820 milyon avrosunu göndermiştir. Ülkeleri ve uluslararası kuruluşları, sözlerini tutmaya davet ediyorum.”, Arakan’da Müslümanlara karşı etnik temizlik yapılmaktadır. Bu trajedinin önüne geçilmezse, insanlık yeni bir kara lekenin utancıyla baş başa kalacaktır.” Ve “Suriye ve Irak’ta DEAŞ ile yapılan mücadele meşru bir zeminde yürütülmediği takdirde, dünyanın yeni DEAŞ’ların tehdidi altına girmesi kaçınılmazdır.” ifadelerinde neden-sonuç ilişkisi olduğundan dolayı bağlam bilgisi vardır. Ancak Irak Bölgesel Kürt Yönetimi hangi girişimden vazgeçmelidir? Uluslararası kuruluşlar hangi sözleri vermiştir? Arakan’da Müslümanlara karşı yapıldığı söylenen etnik temizlik kim tarafından gerçekleştirilmektedir? Gibi soruların yanıtı olmadığı için ise bağlam bilgisinin eksik olduğunu söyleyebiliriz. Verilen yargıların geçmişi veya geleceği ile ilgili net bir bilgi aktarımı sağlamadığından dolayı ardalın bilgisinin olmadığını kabul etmekteyiz.

Akşam Gazetesi 2018 yılı haberine baktığımızda “Başkan Erdoğan, BM kürsüsünden dünyaya FETÖ uyarısında bulundu. Erdoğan FETÖ elebaşının Pensilvanya’daki rakam ile 400 dönümlük arazisinden 160 ülkeye terör ihraç ettiğini belirtti.” İfadesinde FETÖ elebaşının adı verilmediğinden ve yer alan 160 ülkenin bilgisi yer almadığından bağlam bilgisi eksiktir.

Bir diğer haber metninde yer alan “Dost bildiğimiz ülkeler, FETÖ’cülerini vermemekte direniyor.” İfadesinde “Dost bildiğimiz ülkeler”den kastın ne olduğu anlatılmadığı için bağlam bilgisi eksiktir. “Myanmar’da, Filistin’de katliamlar BMGK’nın gözü önünde gerçekleşmiştir.” İfadesinde ise katliamın kimler tarafından gerçekleştirildiği yazmamakla birlikte Filistin’de savaşılan silahlı muhalif güçler yokmuş algısı oluşturulmak istenmiş ve bağlam bilgisi eksik bırakılmıştır.

Akşam Gazetesi 2019 yılı haberinde yer alan “Aylan bebeği dünya çabuk unuttu. Artık Suriye krizini sona erdirmeye zamanı gelmiştir. Türkiye’nin yeni bir göç dalgasını daha karşılamaya ne tahammülü ne de imkanı var. Bu konuda herkesi, Türkiye’nin çabalarına destek vermeye çağırıyorum. Bu hususta Fırat’ın doğusundaki PKK/YPG yapılandırması ortadan kaldırılmalıdır. Niyetimiz barış koridoru tesis ederek burada 2 milyon Suriyelinin iskanını sağlamaktır. 30 km’lik derinliği Rakka’ya kadar indirirsek bu sayı 3 milyona çıkar.” İfadesinde Aylan bebeğin Suriye meselesi ile ilgili olduğu aktarılmış, krizi sona erdirmenin yolunun Fırat’ın doğusundaki PKK/YPG yapılandırmasını ortadan kaldırmakla gerçekleşeceği vurgulanmıştır. Yani neden sonuç ilişkisine yer verilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi vardır. Ancak ardalın bilgisi yer almamaktadır.

Akşam Gazetesi’nin 2020 yılı haberinde “Salgının başında, ülkelerin kendi hallerine terk edildiği bir manzara ortaya çıktı. ‘Dünya Beşten Büyüktür’ tezinin haklılığını gördük” ifadesi yer almıştır. İfadede yer alan “Beş” sayısının neyi ifade ettiği aktarılmamış dolayısıyla bağlam bilgisi eksik bırakılmıştır. Eskiden sunulan bir tezin haklılığının salgında ortaya çıkması ise ardalın bilgisinin varlığını göstermektedir.

Cumhuriyet Gazetesi 2016 yılı haberine baktığımızda “BM Genel Kurulu’nda 15 Temmuz’da yaşananlara işaret eden Erdoğan, “Karşınızda duruyorsam demokrasiyi koruyan milletim sayesinde” dedi.” İfadesini görmekteyiz. İfadede yer alan “15 Temmuz’da yaşananlara işaret eden” ve “demokrasiyi koruyan milletim sayesinde” ifadeleri yaşanan darbe girişimine karşı çıkan halkı ifade etmesi açısından bağlantılıdır. Ancak sadece tarih vererek konunun içeriğinin anlaşılması istenmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi eksiktir.

Cumhuriyet Gazetesi 2018 haberinde yer alan “Ticaret savaşlarının her dönemde insanlığa zarar verdiğini ifade eden Erdoğan’da BM ve AB’yi eleştirdi. Dünyanın FETÖ tehlikesinin farkında olmadığını belirten Erdoğan, “FETÖ 160 ülkeye terör ihraç etmektedir” diye konuştu.” İfadesinde hiçbir ardalın ve bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Takvim Gazetesi 2011 yılı haberinde Kıbrıs başlığı altında “Tek taraflı olarak doğalgaz arayan Rumların durdurulması için çaba gösterin, aksi takdirde biz gereğini yapacağız.” İfadesine yer verilmiş ancak “gereğini yaparız” derken neyin kastedildiği söylenmemiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi yoktur. İsrail başlığı altında yer alan “Türkiye’ye yanlış yaptılar. Bizden özür dilenmesi, tazminat ödenmesi ve Gazze ablukasının kaldırılması gerekiyor.” İfadesinde tazminatın ne için ödenmesi gerektiği, yapılan yanlışın ne olduğu konusunda bilgi verilmemiştir. Bu nedenle bağlam bilgisi yoktur. Somali başlığı altında yer alan “On binlerce çocuğun ölmesi uluslararası bir yüz karasıdır.” İfadesinde de ne ardalın ne de bağlam bilgisi yer almamaktadır.

Takvim Gazetesi 25.09.2014 tarihli haberine gelindiğinde “Sahilde, parklarda oynayan çocuklar acımasızca yok edildi. Buna sessiz kalanlar, insanlık suçuna ortaktır.” Ve “Dünyanın gözü önünde sahilde, parklarda oynayan, camilere sığınan çocuklar acımasızca yok edildi. Buna sessiz kalanlar insanlık suçuna ortaktır” diyen Erdoğan, “Bu katillerin karşısında dimdik duracağız” dedi.” İfadelerini görmekteyiz. İki ifadede de aynı konudan söz edilmesine karşın çocukların kim tarafından öldürüldüğü, katil addedilen kişilerin kimler olduğundan söz edilmemiştir. Sadece olayın acımasızlığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla ardalın ve bağlam bilgisi yoktur.

Bir başka paragrafta yer alan “Filistin’deki iki devletli çözüm için “Artık söz değil icraat zamanı” ifadesinde iki devletli çözümün ikinci tarafı belirtilmemiş dolayısıyla bağlam bilgisi eksik bırakılmıştır.

Bir diğer bölümde bulunan “BM’yi de sorgulayan Cumhurbaşkanı, alınan kararların Güvenlik Konseyi’ndeki 5 ülkenin inisiyatifinde olmasına tepki gösterdi. Erdoğan, “Altını çizerek söylemek isterim ki, dünya beşten büyüktür” sözleriyle eleştirdi.” İfadesinde söz edilen beş ülkenin hangileri olduğu söylenmemiş ve bağlam bilgisi eksik bırakılmıştır.

Takvim Gazetesi’nin 26.09.2014 tarihinde verdiği haberde “BM Genel Sekreteri, liderlere özel yemek verdi.” İfadesi yer almış ancak genel sekreterin kim olduğu bilgisi verilmemiştir. Ancak daha sonraki cümlelerde “Erdoğan, Genel Sekreter Ban ki-moon’un daveti üzerine BM binasına gitti.” İfadesiyle eksik olan bağlam bilgisi tamamlanmıştır.

Takvim Gazetesi 21.09.2016 tarihli haberinde yer alan “Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda sert çıktı. Daimi 5 üye ülke liderlerinin gözlerinin içine baka baka dünyanın 5’ten büyük olduğunu anlattı.” İfadesinde yine 5 ülkenin hangileri olduğu söylenmemiştir. Haberin devamının da bu beş ülke üzerinden ilerlediğini ancak sadece bir tanesinin isminin verildiğini görmekteyiz: “Dünyayı, bu 5 ülkenin ağzına mahkum edemezsiniz. 3 ülke Avrupa’dan, bir ülke Asya’dan ve bir de ABD... Diğerleri ne olacak? Böyle bir BM, adaleti tesis edemez.” Dolayısıyla haber bağlam bilgisi bakımından eksiktir.

Takvim Gazetesi’nin 22.09.2016 tarihli haberine baktığımızda “Teröristbaşı Gülen’i iade edin”, “Mültecilerin külfetini paylaşın” gibi ifadeler yer almış ancak kimlere seslenildiği açıklanmamıştır. BM zirvesi olması sebebiyle BM ülkelerine seslenildiği düşünülebilir ancak bu sadece ikinci ifade için geçerlidir. Dolayısıyla bağlam bilgisi yoktur.

Bir diğer metinde “Cumhurbaşkanı, BM Mülteci Zirvesi’nde de Suriyeli Aylan ve Ümrân bebeklerin dramını anlattı. Batı’nın sınırlara ördüğü duvarları hatırlattı.” İfadesi geçmektedir. Ancak burada “Batı”dan kastın hangi ülkeler olduğu belli değildir. Bu bakımdan bağlam bilgisi eksiktir.

Takvim Gazetesi’nin 2018 yılında yer verdiği habere baktığımızda “Menbiç’ten Irak sınırına kadar Suriye topraklarının tamamını terörden temizleyeceğiz. Çıkarları uğruna teröristleri silahla donatanlar, bunun acısını mutlaka çekeceklerdir.” İfadesini görmekteyiz. Ancak bu ifadede teröristleri silahlar donatanların kimler olduğu belirtilmemiş ve çıkarlarının ne olduğu açıklanmamıştır. Aynı eksiklik “Ekonomik yaptırımların silah gibi kullanılması karşısında hiçbirimiz sessiz kalamayız.” İfadesinde de vardır. Yaptırımları silah gibi kullananın kim olduğu bilgisi verilmemiştir. Dolayısıyla haber bağlam bilgisi bakımından eksiktir.

Takvim Gazetesi’nin 25.09.2019 tarihli haberine baktığımızda “Dünyanın bir tarafı lüks içinde hayatını sürdürürken, diğer tarafta açlığın kol gezmesi kabul edilemez. Şanslı azınlık robotları tartışırken, 1 milyarı aşkın bir insanın açlık sınırının altında yaşaması çok acıdır.” Gibi ifadeler yer verildiğini görmekteyiz. Lüks içinde ve açlık sınırının altında yaşayanların kim olduğu bilgisi verilmemiştir. Sadece durumun üzücü yönü aktarılmıştır. Herhangi bir çözüm sunulmamıştır. “Dünya 5’ten büyüktür. Zihniyetimizi de kurallarımızı da değiştirme zamanı çoktan gelmiştir.” ifadesinde yer alan “5”in kimler olduğu söylenmemiştir. Haber bağlam bilgisi açısından eksiktir.

Takvim Gazetesi’nin 26.09.2019 tarihli haberinde yer alan “Erdoğan, BM’de konuştu. Batı’nın adaletsizliğini yüzüne vurdu. Dünya çapında milyonlarca kişi övgüde bulundu”

ifadeleri “Başkan Erdoğan, BM’de liderlere seslendi. “Dünya 5’ten büyüktür. Bir tarafta lüks bir tarafta açlık olmaz” dedi.” ve Twitter’da” #OurVoiceErdoğan başlıklı paylaşımların sayısı yüzbinleri geçti. Milyonlar Erdoğan’ın İsrail işgalini gösteren karelerini paylaşp övgüler dizdi.” ifadeleriyle devam etmiştir. Tamamen duygusal bir coşkunluk içinde yazılan haberde konuyla ilgili gerekli bilgilere yer verilmemiştir. Haber bağlam bilgisi bakımından eksiktir.

Yeni Mesaj Gazetesi’nin 2017 yılında verdiği haber metninde “Peşmerge’nin Irak’ın kuzeyinde yapacağı bağımsızlık referandumuna 4 gün kaldı. Evet, mitinglerini sürdüren bölgesel yönetim lideri Mesud Barzani erteleme taleplerine “Şartlarımız var” karşılığını veriyor. Barzani’nin referandum ısrarı BM toplantıları için ABD’de bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da en önemli gündem maddeleri arasında. BM Genel Kurulu’nda konuşan Erdoğan, “Buradan, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’ni bu doğrultuda başlayacağı girişimden vazgeçmeye davet ediyoruz. Türkiye’nin bu konudaki çok açık ve kararlı tavrını görmezden gelmek, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’ni elindeki imkanlardan da edecek bir sürecin önünü açabilir.” Dedii” ifadelerini görmekteyiz. Haberde ayrıntılı olarak referandumu kimin yapacağı, referandumun ne zaman yapılacağı bilgileri yer almıştır. Haberde bağlam bilgisi vardır.

Yeni Mesaj Gazetesi’nin 2019 yılı haberine baktığımızda “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM’de önerdiği Suriye’nin kuzeyindeki güvenli bölge teklifi hayata geçerse ilk etapta 1 milyon Suriyeli sığınmacı buraya yerleşebilecek. Güvenli bölgede derinlik Rakka-Deyrizor hattına kadar indirildiği takdirde 3 milyon Suriyeliyi barındırabilecek genişliğe ulaşacak. Erdoğan’ın teklif ettiği bölgenin 3 milyon Suriyeliyi barındırabilecek genişliğe ulaşması durumunda Fırat’ın doğusunun tamamı güvenli bölge haline gelmiş olacak ve terör örgütü PKK bağlantılı grupların bölgede yaşam alanı kalmayacak.” ifadesinin yer aldığını görmekteyiz. BM’de önerilen teklifin hayata geçmesiyle ilerde gerçekleşecek olan durumun verilmiş olması ardalan bilgisinin varlığı göstermektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi’nin 2020 yılında verdiği haber metninde geçen “Birleşmiş Milletler (BM) 75. Genel Kurulu dünya liderlerinin önceden kaydedilmiş konuşmalarıyla dün başladı. Toplantı koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle bu yıl ilk kez sanal ortamda video konferans yöntemiyle gerçekleşiyor. Liderlerin öncelikli gündeminde tüm dünyaya aylardır kabus yaşatan koronavirüs salgını bulunuyor. Dün Türkiye saatiyle saat 16.00’da BM 75. Genel Kurul Başkanı Volkan Bozkır tarafından açılışı yapılan toplantıda, ilk konuşmayı ev sahibi ülke adına ABD Başkanı Trump yaptı. Toplantıya video mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Erdoğan, konuşmasında sık sık dile getirdiği ‘Dünya 5’ten büyüktür’ ifadesiyle BM sisteminin reforma ihtiyacı olduğuna dikkat çekti.” İfadelerinde yer alan toplantının koronavirüs (Covid-19) salgını

sebebiyle sanal ortamda gerçekleşmesi bir neden sonuç ilişkisi barındırdığından bağlam bilgisi var olarak kabul edilmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin 2011 yılındaki haber metninde “Başbakan Erdoğan, manifesto gibi konuşmasına Somali'deki dramı hatırlatarak başladı. On binlerce çocuğun öldüğü ‘Somali faciasının’ insanlığın yüz karası olduğunu belirten Erdoğan, BM'nin acz içinde olduğunu söyledi ve ekledi: Somali'nin feryadını duymayan dünyada kimse adaletten, medeniyetten söz edemez.” İfadesinde söz edilen facianın sorumlusunun kim olduğu, ne zaman gerçekleştiği ve nedeni gibi bilgilere yer verilmemiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi eksiktir.

“Filistin'in kanla sulanmasına seyirci kalınmasını eleştiren Erdoğan, şöyle devam etti: “Gazze'de gayri hukuki abluka uygulanıyor. BM kararını hiçe sayan İsrail, işgali sürdürüyor. Ancak İsrail'e hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır.”” İfadesinde nerenin işgal edildiği, işgali kimin gerçekleştirdiği, kimin engelleyemediği gibi bilgiler yer alırken, geçmişi ve geleceği hakkında bir bilgi verilmemiştir. Bağlam bilgisi varken ardalan bilgisi bulunmamaktadır.

“Azerbaycan toprağı olan Yukarı Karabağ'daki Ermeni işgalinin bir an önce sonlandırılmasını, Keşmir'de kangrene dönüşe ihtilafa çözüm bulunmasını isteyen başbakan, az gelişmiş ülkelere yardım çağrısı yaptı. Erdoğan Akdeniz'i geren Rumlar'ı da uyardı: BM bu sorumsuzluğa ‘dur’ demeli. Aksi takdirde gereğini yaparız.” Bu ifadede Keşmir sorununun kimler arasında olduğu, geçmişi veya geleceği, Rumlar'ın hangi konuda uyarıldığı, bu konunun geçmişi ya da geleceği gibi konular yer almadığından bağlam ve ardalan bilgisi bulunmamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin 03.02.2016 tarihli haberinde “Şili'de BM, Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu'ndaki konferansta konuşan Erdoğan, Suriye'deki katliamdan dolayı İran ve Rusya'yı da sert sözlerle eleştirdi. Erdoğan, “Esad rejimi uyarıları dinlemedi, sivil halka karşı başlattığı savaşın şiddetini arttırdı. Şimdi yanında bir de Rusya ve İran var. Bu insanları birlikte öldürüyorlar” diye konuştu.” İfadesinde yer alan “şiddeti arttırdı” ibaresi geçmiş ve gelecek algısını içinde barındırdığından dolayı ardalan bilgisi vardır. Katliamdan kaynaklı eleştiri yapılması da bağlam bilgisi olduğunu göstermektedir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin 21.09.2016 tarihli haberinde yer alan “Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu'nda dünyaya 15 Temmuz'da kanlı darbe girişimde bulunan FETÖ'yu anlattı.” ve “Erdoğan tüm ülkeleri FETÖ'yle mücadele için uyarırken şu mesajları verdi: Bu kürsüden tüm dostlarımıza kendi güvenlikleri için ülkelerinin geleceği için FETÖ'ye karşı gerekli önlemleri süratle almaları çağrısında bulunuyorum. Yaşadığımız tecrübeyle

sabittir ki FETÖ ile bu aşamada mücadele etmezseniz yarın çok geç olabilir.” İfadeleri geçmişten edinilen tecrübelerle bugün uyarıda bulunulduğunu göstermesi açısından ardalan bilgisine sahiptirler.

“Milletimle iftihar ediyorum, demokrasisine sahip çıktığı için, 29 gün, gece sabahlara kadar demokrasi nöbetleri tuttukları için... hain darbe teşebbüsünü canını hiçe sayarak bedenini tankların önüne siper ederek engelleyen milletimle iftihar ediyorum. Şayet bugün karşınızda bulunuyorsam milletimizin işte bu cesur ve asil duruşu sayesinde.” İfadesinde ise neden sonuç ilişkisi yer aldığı için bağlam bilgisi vardır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 2017 yılındaki haberinde “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Irak’ı parçalayacak bağımsızlık referandumunda ısrar eden Barzani’yi sert biçimde uyardı.” ifadesinde, Irak’ın kendi içinde yapacağı bağımsızlık referandumu ülkeyi parçalamak olarak gösterilmiş ve yanlış davranılmıştır. Bu bakımdan bağlam bilgisi yoktur.

“Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı harcamaların rakam ile 30 milyar doları bulduğuna dikkat çeken Erdoğan şöyle konuştu: Buradan tüm dünyanın huzurunda 3.2 milyon sığınmacının tüm yükünü Türkiye’nin omuzlarına bırakan ülkeleri ve uluslararası kuruluşları verdikleri sözleri tutmaya davet ediyorum.” İfadesinde geçmişten beri Türkiye’nin yaptığı harcamalar aktarılmış ve eskiden verilmiş olan sözlerin tutulmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla ardalan bilgisi vardır. Ancak yapılan harcamaların hangi yıldan veri yapıldığı, sözlerini tutmayan ülkelerin ve uluslararası kuruluşların kimler olduğu bilgisi olmadığından bağlam bilgisi eksiktir.

Yeni Şafak Gazetesi 2018 yılı haberinde “BM Genel Kurulu’nda dünyaya hitap eden Cumhurbaşkanı Erdoğan özellikle PKK’ya destek veren ABD’ye yüklendi. Erdoğan, Türkiye’nin Münbiç’ten başlayarak Irak sınırına kadar Suriye topraklarını teröristlerden temizleyeceğine vurgu yaparken, “Taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR, binlerce kargo uçağı silahla donatanlar gelecekte bunun acısını mutlaka çekecekler” dedi.” İfadesindeki bilgiler kesinlik taşımadığı için ardalan ve bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi 25.09.2019 tarihli haberinden yer alan “Türkiye’nin yeni göç dalgasını karşılamaya imkanı yoktur. Fırat’ın doğusundaki terör yapılanması ortadan kaldırılmalıdır. Oraya güvenli bölge inşa edebiliriz.” İfadesinde söz edilen terör yapılanmasının adı verilmemiştir. “BM’nin Güvenlik Konseyi’nin İsrail’e ilişkin kararları uygulamaya geçmiyor. O zaman BM ne işe yarıyor?” ifadesinde ise söz edilen kararların neler olduğu belirtilmemiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi yoktur.

“İsrail toprakları durmadan büyüyor ama doymuyor.” İfadesinde ardaan bilgisi bulunmakla birlikte eksiktir.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 26.09.2016 tarihli haber metninde “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM Genel Kurulu’nda “herkes için barış ve adalet” diyerek tüm mazlumları güçlü şekilde dünya gündemine getirmesi ve duyarlılık çağrısı büyük yankı uyandırdı.” İfadesi neden sonuç ilişkisi barındırdığından bağlam bilgisi vardır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 27.09.2019 tarihli haberinde “Erdoğan’dan önemli bir çıkış geldi: Değerlendirmemizi yapacağız ve planlarımızı uygulamaya koyacağız. Çünkü Türkiye oyalanacak bir ülke değildir” ifadesinden geleceğe dair bir ardaan bilgisi mevcuttur.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 2020 yılındaki haberinde yer alan “BM’nin salgın konusunda yetersiz kaldığına da dikkat çeken Erdoğan, daha önceki reform çağrısını yineledi: ‘Dünya Beşten Büyüktür’ tezinin haklılığını bir kez daha görmüş olduk. Uluslararası örgütlerdeki itibar kaybının önüne geçmek için öncelikle zihniyetimizi kurumlarımızı ve kurumlarımızı gözden geçirmeliyiz.” İfadelerinde geçmişe yönelik ardaan bilgisi yer almaktadır.

3.2.2.2.1.2.1.3. Sonuçlar

Sonuçlar başlığı altında, haber metninde yer alan ana olayın ortaya çıkardığı sonuçlar haber yapılma değeri açısından bir değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır (Ertan Keskin, 2004: 392). Bu değerlendirmenin odak noktası, haber konusu olayın ortaya çıkardığı sonuçların önemini değinerek haber yapılma gerekçesine açıklık getirmektir. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen gazete haberlerinde yer alan ana olaylar ekseninde haber yapılma değerleri ortaya konulacaktır.

Akşam Gazetesi tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasından yalnızca 7 konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Bu konuşmalara yönelik yer verdiği toplamda 7 adet haberde genellikle Erdoğan’ın konuşmasında yer alan kelime veya cümleler kullanılarak şu üç başlık üzerinde durulmuştur: BM’nin işlevsizliği, BM’nin bazı ülkelere yönelik ortaya koyduğu tutarsız tavırlar ve dünya genelinde yaşanan birçok sorun (Suriye, Filistin, Myanmar, Libya, terör ve terör örgütleri). Erdoğan’ın yapmış olduğu konuşmalarda değindiği konular, gerek tüm dünyayı gerekse de Türkiye’yi ilgilendiren konular olması bakımından haber yapılmaya değerdir. Özellikle Suriye, Irak ve Filistin gibi konuların Türkiye’yi yakından ilgilendirmesi bakımından bu konuların haberleştirilmesi önemlidir.

Cumhuriyet Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasından sadece 3 konuşmasına yönelik habere yer vermiştir. Yer verilen haberlerde

genellikle Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntılara yer vererek şu konu başlıklarına değinmiştir: BMGK'nin adaletsiz yapısı, Suriye krizi, 15 Temmuz, terör ve FETÖ tehlikesi. Erdoğan'ın konuşmasında yer alan konu başlıkları içerisinde BMGK yapısına yönelik eleştiriler dışındaki konular Türkiye'yi doğrudan etkilemektedir. Bu anlamda haberin Türkiye iç politikası ile olan bağlamı açısından haberleştirilmesi önemlidir.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet BM konuşmasından 6 tane konuşmaya yönelik toplamda 9 adet haber ortaya koymuştur. Bu haberlerde yer alan konu başlıkları; BMGK'nin işlevsizliği, gelir farkından dolayı dünyada yaşanan eşitsizlikler, Suriye, Filistin, İsrail-Mavi Marmara, terör örgütleri ve FETÖ'nün zararları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konu başlıkları içerisinde başta Mavi Marmara olayı ve terör örgütleri olmak üzere birçoğu doğrudan Türkiye iç politikasını etkilemesi bakımından haber yapmaya değerdir. Özellikle bu olayların Türkiye'ye olan ve olması muhtemel etkileri açısından haber yapılması son derece önemlidir.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında çözümlenen 10 adet BM konuşmasına yönelik, toplamda 3 adet konuşmasına haberlerde yer vermiştir. Haberlerde yer alan konu başlıkları genel olarak BMGK yapısı, Suriye'nin kuzeyinde güvenli bölge oluşturulması, Barzani'ye referandum uyarısı ve Covid-19'dur. Haberlerde yer alan bu konu başlıkları içerisinde özellikle Suriye'nin kuzeyinde oluşturulması planlanan güvenli bölge, Türkiye'de yaşanan "Suriyeli mülteci krizi"ne yönelik önemli bir gelişme olması bakımından önemlidir. Diğer yandan yine BMGK yapısı ve Barzani'nin referandum çalışması hem Orta Doğu'daki huzurun sağlanması hem de Türkiye'nin bu durumlardan olumsuz etkilenmesi bakımından son derece önemlidir.

Yeni Şafak Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından 7 konuşmaya yönelik haberlere yer vermiştir. Bu 7 adet konuşma ile ilgili 9 adet haber yer almakta ve bu haberlerdeki konu başlıkları genel olarak şunlardan oluşmaktadır: Doğu Akdeniz, Suriye, Filistin, İsrail, Barzani'nin referandum girişimi, BMGK'nin adaletsiz yapısı, mülteci krizi ve terör örgütleridir (FETÖ, DAESH...).

Haberlerdeki konu başlıklarının birçoğu, Türkiye'nin hem iç hem de dış politikasını doğrudan etkilemesi bakımından haber değeri taşımaktadır. Bu anlamda gazetede ki haberlerin çok detaylı bir şekilde sunulduğunu ve özellikle ara başlıklara yer vererek okuyucuya birden farklı konularda bilgiler sunulduğunu görmekteyiz.

Tez kapsamında birbirinden farklı ideolojilere sahip gazetelerin ortaya koyduğu, Erdoğan'ın BM konuşmalarına yönelik haberlerin, değinmiş oldukları konular bakımından haber yapılmaya değer olduğu saptanmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında yer alan konu başlıklarından özellikle Suriye, terör örgütleri ve Kuzey Irak'ta yapılması planlanan referandum gibi konular, doğrudan Türkiye iç politikasını ilgilendirmesi bakımından haber değerleri bulunan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak gazetelerde yer alan konuların, gazetelerin ideolojilerinin penceresinden ortaya konulduğu saptanmıştır.

3.2.2.2.1.2.2. Yorum

Kültür ve toplumu oluşturan söylem, aynı zamanda sosyal sorunları da kapsar. Bu minvalde söylem, toplumun metin ile olan ilişkisinde bir köprü görevi görür ve bu işlevi yerine getirebilmesi için de söylemin, açıklanması ve yorumlanması gerekir (Somuncu, 2020: 29). Söylem analizi, söylemi meydana getiren gücün/ideolojinin niyetini anlamak için, metni semantik ve sözdizimsel analizlerin ötesine taşıyarak bir yapı sökümü uğratmaktadır (Solak, 2011: 3; Feyzioğlu, 2012: 64). Bu çözümleme ile metni yaratan hakim ideolojinin/gücün, metin içerisinde tarafların ifadelerine aynı oranda yer verip vermediği ve okurun bir sonuca ulaşmasına müsaade edip etmediği ortaya çıkarılır. Ayrıca metin yazarının, kendi söylemlerini destekler ifadelerle daha çok yer verip vermediğini ve karşıt görüşlerin yer aldığı diğer söylemleri nasıl ötekileştirmiş olduğunu ortaya koymaktadır. (Feyzioğlu, 2012: 71).

Özet olarak yorum, metnin konusuna taraf olan kimselerin tepkilerini ve metin konusunun gerçek kaynaklarını irdeler (Feyzioğlu, 2012: 65; Umunç, 2015: 233; Ertan Keskin, 2004: 392).

3.2.2.2.1.2.2.1. Haber Kaynakları

Haberler metnin yaratılmasında temel aktör gazeteci veya muhabirdir. Bu iki kaynak dışına haber ajansları, iktidar sözcüleri, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, siyasi kimliğe sahip olan kişiler, parti sözcüleri ve haberin görgü tanıkları bulunmaktadır (Öztunç, 2021: 239). Bu çerçevede bir gazeteci, haber metnini oluştururken belirli bir kurumun, kuruluşun veya kişilerin söylemlerine yer vererek, haberin inandırıcılığını yükseltmek ister (Bulut ve Yaylagül, 2004: 136).

Haberler yer alan olayı ilk elden gözlemleyen ve haber metninin ilk halini oluşturan muhabir, haberin kaynakları arasında birinci eş kaynak olarak değerlendirilmektedir. Muhabir veya gazeteciler dışında olay tarafları veya tanıkları da birinci el kaynak olarak ele alınmaktadır. Diğer yandan haber olayına dair bilgi, belge veya diğer dokümanlar ise ikinci el kaynak olarak

değerlendirilmektedir. Bu minvalde Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik haber koyan ve tez kapsamında analizi gerçekleştirilen 5 adet gazetede yer alan haberin kaynakları şu şekildedir:

Recep Tayyip Erdoğan

Gazete Muhabiri

Gazete Temsilcisi

Gazete Haber Yazarı

Sosyal Medya

Gazetelerin genellikle birinci el kaynaklara yer verdiği saptanmıştır. Diğer yandan tez kapsamında incelenen tüm gazetelerde temel kaynak Erdoğan'ın konuşmaları olmuştur.

3.2.3.2.1.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları

Tez kapsamında farklı ideolojik görüşlere sahip 5 gazetenin, Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde herhangi bir “taraf” yorumuna yer verilmediği saptanmıştır. Haberlerin genelinde hem Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntılar yapılmış hem de gazete editörü, muhabiri veya temsilcisi tarafından yapılan yorumlara yer verilmiştir.

3.2.2.2.2. Mikro Yapı

Haber metinlerine yönelik bir diğer analiz de mikro yapıya yönelik çözümlemedir. Mikro yapı analizinde sentaktik (sözdizimsel) analiz, kelime seçimleri, bölgesel uyum ve haber retoriğinin analizi gerçekleştirilir (Güneş, 2018: 32; Kavoğlu, 2016: 292; Bilişli, 2016: 93; Ertan Keskin, 2004: 392). Mikro yapı analizinde Van Dijk, haber metninde yer alan kelimeler, cümleler ve cümleler arası anlamsal bağlantıların, “söylem biçimini” irdeleyerek nasıl meydana geldiğini ortaya koymaya çalışır (Karataş, 2017: 178).

Haberin mikro yapısına yönelik en temel analiz, cümlelerin yapısı ve cümlelerin kendi aralarında olan ilişkisi üzerine olan analizdir. Bu anlamda tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan cümleler, kelimeler ve ortaya koyduğu anlamlar birden farklı başlık altında detaylı olarak incelenmiştir.

3.2.2.2.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz

Sentaktik analizde, haberde yer alan cümlelerin yapısı uzunluk-kısalık, etken-edilgen ve basit-karmaşık olma durumuna göre analiz edilir (Dural, 2019: 219; Bilişli, 2016: 100). Yapılan

bu analizde cümle yapılarının, sözün maksat ve sosyal bağlamıyla bağı ortaya konulmuş olur (Solak, 2011: 8). Bu analiz aynı zamanda haberin aktarılmasında herhangi bir ideolojik yanlılığın bulunup bulunmadığı konusunda ipucu vermektedir (Zararsız ve Seyhan, 2021: 294). Diğer yandan sentaktik analizde, cümlelerde üsluplar da incelenmektedir. Ana olayın çok farklı sözcüklerle bir metin haline dönüştürülmesi olan üslup kavramı, okuyucuya haberin ideolojik ve sosyal yönü hakkında bilgi sunmaktadır (Sözen, 2017: 122). Bu anlamda cümlelerde yer alan üslubun incelenmesi, gazetelerin haberi ortaya koyuş şeklinin anlaşılması bakımından son derece önemlidir.

Sentaktik analiz başlığı altında, cümlelerin kuruluş biçimleri ve öznenin konumlanması incelenmektedir (Doruk, 2013: 123; Koca, 2019: 155). Bu noktada medya kuruluşları, olay öznesine yer vermemek için etken yapıyla bir cümleden ziyade edilgen yapıyla bir cümle tercih ederek, haberin var olan “netliğini” ve “özgünlüğünü” önemli oranda zayıflatmaktadır (Dalkıran ve Demir, 2020: 100). Sentaktik analiz ile cümlelerin yapı analizi yanında, cümlelerin kesinlik ve belirsizlik (muğlaklık) belirten ifadeleri de çözümlenir (Dağtaş ve Dağtaş, 2007: 91).

Tez kapsamında incelenen 5 adet gazetede yer alan, Erdoğan’ın BM konuşmalarına dair var olan haberlerin cümle yapılarına yönelik çözümleme sonucu ortaya çıkan bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi’nin Erdoğan’ın BM konuşmalarına yer verdiği haberlerin cümle yapıları analiz edildiğinde karşımıza birden çok veri çıkmaktadır. Bu verilerden birincisi çeşitli cümle türlerinin bulunmasıdır. Bu çerçevede öncelikle burada, cümlelerde tercih edilen türler içerisinde en çok kullanılan cümle türlerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. Bu minvalde haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarının daha çok kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” yapısının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Özellikle Erdoğan’ın sözlerinin doğrudan alıntı yapılmasında veya konuşmasında yer verilen mesajların yorumlanarak aktarılmasında bu cümle yapısı sıklıkla kullanılmıştır. Bu cümle yapısına 25.09.2019 tarihli haberin spot kısmı örnek verilebilir: *“Başkan Erdoğan, güvenli bölge için dünyadan destek istedi ve Aylan bebeğin fotoğrafını 193 ülke liderine göstererek “Ne çabuk unuttunuz” diye seslendi.”* 03.03.2016 tarihli haberde ise eksilteli cümle örneğini görmekteyiz: *“Suriye’de ölen insanların sayısı ne kadar? 400 bin. Bunların tamamı konvansiyonel silahlarla...”*

Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan ikinci veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin genellikle etken yapıda olmasıdır. Etken yapıyla cümleler kullanılarak, Erdoğan’ın

yaptığı konuşma içerisinden belirli konular okuyucuya sunulmuştur. Bu anlamda gazete okuyucunun bilgilerini, belirli konular sunarak sınırlandırmaktadır.

Analiz sonucu saptanan üçüncü veri ise haberde yer alan cümlelerin uzun veya kısa yapıları olma durumudur. Haberlerde yer alan cümlelerin genellikle uzun yapıları olduğu saptanmıştır. Dördüncü veri ise cümlelerde öznenin konumlanmasıdır. İncelenen cümlelerde genellikle öznelerin net olduğu görülmektedir. Kurulan cümle yapılarının çoğunluğu, Erdoğan'ın sözlerinin uyarlaması şeklindedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberlerin cümle yapıları incelendiğinde kurallı ve olumlu cümlelerin yer aldığını görmekteyiz. Gazete de yer alan "... *Güvenlik Konseyi önerdi.*" şeklinde ve benzeri diğer cümlelerde de olduğu gibi eylemin gerçekleşmiş olması bakımından haberdeki cümleler "olumlu" yapıya sahiptir.

Cümleler analiz edilince ortaya çıkan bir diğer sonuç ise cümlelerin uzun olması ve öznenin net bir şekilde ortaya konulmasıdır. Yer alan haber metinlerinde öznenin Erdoğan olduğu göze çarpmaktadır. Diğer yandan haberlerde yer alan cümlelerin birleşik cümle yapısının bir alt türü olan iç içe birleşik ve girişik birleşik cümle yapısında verildiği görülmektedir. İç içe birleşik cümle yapısı 21.09.2016 tarihli haberde yer alan spotta karşımıza şu şekilde çıkmaktadır: "*BM Genel Kurulu'nda 15 Temmuz'da yaşananlara işaret eden Erdoğan, "Karşınızda duruyorsam demokrasiyi koruyan milletim sayesinde" dedi.*" (21.09.2016)"

Takvim Gazetesi'nin yer verdiği Erdoğan'ın BM konuşmalarına yönelik haberlerindeki cümle yapıları incelendiği zaman çeşitli cümle türleri ve durumlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan cümle analizi sonucu kurallı ve olumlu cümlelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Cümlelerin tamamında özne net olarak ortaya konulmuştur. Bu anlamda cümlelerin etken yapıda olduğu görülmüştür. Cümlelerin genellikle kısa yapıda olduğu görülmüştür. 26.09.2019 tarihli haberden kısa yapıları cümlelere şunları örnek verebiliriz: "*Erdoğan BM'de konuştu.*", "*Batı'nın adaletsizliğini yüzüne vurdu.*", "*Dünya çapında milyonlarca kişi övgüde bulundu.*" Öte yandan sıklıkla kullanılan cümle türü de birleşik yapıları cümle türlerinden olan iç içe birleşik ve girişik birleşik cümleler olmuştur. Genellikle Erdoğan'ın konuşması içerisinden, okuyucuya verilmek istenen mesajlar çerçevesinde kısımlar seçilerek sunulmuştur. İç içe birleşik cümlelere örnek olarak 26.09.2019 tarihli haberde yer alan "*Dünya 5'ten büyüktür. Bir tarafta lüks bir tarafta açlık olmaz*" dedi." ifadelerini verebiliriz. Örneğin bu cümlede BM'nin yanlı olması ve işlevsizliği ortaya konulmuştur.

Haberlerde yüklem yerine göre eksiltili, cümlelerin anlamına göreyse soru ve ünlem cümlelerine de yer verildiği görülmüştür. Eksiltili cümleye örnek olarak 21.09.2016 tarihli haberde yer alan “3 ülke Avrupa’dan, bir ülke Asya’dan ve bir de ABD...” cümlesini, soru cümlesine örnek olarak 25.09.2014 tarihli haberde yer alan “Birleşmiş Milletler niye var?” cümlesini, ünlem cümlesine örnek olarak ise 26.09.2014 tarihli haberde yer alan “Demokrasi yerine darbecileri savunacaksak bu BM niye var!” cümlesini gösterebiliriz.

Yeni Mesaj Gazetesi’nde Erdoğan’ın BM’de yaptığı konuşmalara yönelik 5 gazetede yer alan haberler irdelendiğinde şu bulgular ortaya çıkmıştır: Öncelikle kurallı ve olumlu cümlelerin fazla olduğu görülmüştür. Cümle içerisinde öznenin konumlanışını ele aldığımız zaman ise cümle öznelerinin net bir şekilde belirtildiğini görmekteyiz. Bu çerçevede cümlelerin genellikle etken bir yapıda olduğunu görmekteyiz. Diğer yandan cümlelerin yapı itibari ile de uzun olduğu görülmüştür. Bu anlamda 26.09.2019 tarihli haber örnek verilebilir: “Erdoğan’ın teklif ettiği bölgenin 3 milyon Suriyeliyi barındırabilecek genişliğe ulaşması durumunda Fırat’ın doğusunun tamamı güvenli bölge haline gelmiş olacak ve terör örgütü PKK bağlantılı grupların bölgede yaşam alanı kalmayacak.”

Haberlerin tamamında girişik birleşik cümle yapısının yer aldığı görülürken, 26.09.2019 tarihli haberde aynı zamanda şartlı birleşik cümle yapısı da yer almıştır: “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM’de önerdiği Suriye’nin kuzeyindeki güvenli bölge teklifi hayata geçerse ilk etapta 1 milyon Suriyeli sığınmacı buraya yerleşebilecek.” Diğer yandan Erdoğan’ın verdiği mesajları genellikle doğrudan alıntı yapmak yerine, gazetenin kendi cümleleri ile yeniden oluşturduğunu görmekteyiz.

Yeni Şafak Gazetesi’nin yer verdiği Erdoğan’ın BM konuşma haberlerindeki cümle yapıları incelendiği zaman çeşitli cümle türleri ve durumlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan cümle analizi sonucu kurallı ve olumlu cümlelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Cümlelerin tamamında özne net olarak ortaya konulmuştur. Bu anlamda cümlelerin etken yapıda olduğu görülmüştür. Cümlelerin genellikle uzun yapıda kurulduğu görülmüştür. Öte yandan sıklıkla kullanılan cümle türü de birleşik yapı cümle türlerinden olan iç içe birleşik ve girişik birleşik cümleler olmuştur. İç içe birleşik cümlelere örnek olarak 23.09.2011 tarihli haberde yer alan “Esad’a da seslenen Başbakan, “Kendi halkına silah doğrultanların dönemi kapanmıştır” dedi” ifadelerini verebiliriz.

Haberlerde cümlelerin anlamına göre soru cümlelerine de yer verildiği görülmüştür. Soru cümlelerine örnek olarak 03.02.2016 tarihli haberde yer alan “Şimdi bağırıma başladılar, ‘bize gelmesin’ diyorlar. Peki 2,5 milyon insanın ülkesine sığındığı Türkiye ne yapsın?” cümlesini

ve 25.09.2019 tarihli haberde yer alan “BM’nin Güvenlik Konseyi’nin İsrail’e ilişkin kararları uygulamaya geçmiyor. O zaman BM ne işe yarıyor?” cümlesini gösterebiliriz.

3.2.2.2.2. Sözcük Seçimleri

Medyanın var olan gerçeği aktarırken, nasıl bir konumlandırma yaptığını anlamak için söylem çözümleme yöntemi ayrı bir yer tutmaktadır. Çünkü medya, dili kullanarak sınıflandırmalar yapmaktadır. Bu anlamda dil olgusunun tarafsız olması mümkün değildir. Bu bakımdan da söylemlerde tercih edilen kelimelerin anlamları büyük önem taşımaktadır (Vatandaş, 2021: 410).

Haber metni oluşturulurken kullanılan kelimeler, aynı zamanda haberin ideolojik yapısını ortaya çıkarmaktadır (Umunç, 2015: 268). Çünkü haber yazarının (gazeteci, muhabir, editör...) ortaya koyduğu haber metninde olayla ilgili kendi görüşü ya da bağlı bulunduğu gazetenin ideolojik bakışı etkili olmaktadır (Güneş, 2018: 35; Mısırlı ve Erdoğan, 2021: 352; Avcı ve Güdekli, 2018: 489). Bu anlamda haber yazarının ideolojik görüşünü, cümle yapılarına ek olarak, sözcüklerin uygun bir şekilde dizimi ile de ortaya koyabilmesi mümkündür (Özdemir ve Atabek, 2020: 10). Bu minvalde bir metinde kullanılan kelimelerin eş anlamları (anlamdaş) ve yakın olan anlamları içerisinde özellikle tercih edilen sözcükler saptanır ve o kelimelerin seçilme sebebi çözümlenmeye çalışılır. Çünkü kelimeler, metni oluşturanın bilinçli bir seçimi olarak, yazarın bir olay hakkındaki olumlu veya olumsuz tavrını ortaya koymaktadır (Solak, 2011: 9).

Kullanılan her kelime, onu meydana getiren kişi veya kuruluşların ideolojik bir yansımasıdır. Bu minvalde kelimelerin analizi; haber metinlerinde yer alan olay veya olgulara, haber yapmaya hâkim ideoloji tarafından, insanları kendi ideolojisine ikna etmek için neler yaptığını ve nasıl kelimelerle oynadığını ortaya koyması bakımından önemlidir (Bulut ve Yaylagül, 2004: 137-138). Özellikle kalıp yargılar (stereotipler) ve tekrarlamalara yer vermesi okurun yönlendirilmesi bakımından önemlidir (Dalkıran ve Demir, 2020: 100).

Kelime seçimleri başlığında, haber metni içerisinde neden belli kelime veya kelimelerin kullanıldığı anlaşılmaya çalışılmaktadır (Somuncu, 2020: 32). Bu anlamda haberde yer alan her sözcüğün, araştırmacı tarafından yalnızca sözlüklerde var olan anlamları dışında; kullanıldığı yerin bağlamı içinde ortaya çıkardığı çağrışımsal anlamlarına da odaklanılması gerekmektedir (Feyzioğlu, 2012: 74; Solak, 2011: 9). Diğer yandan haberde kullanılan kelimeler, ideoloji ve tutumları ortaya koymakla birlikte, kelimelerin yer aldığı cümle yapılarında, haberin retoriğinde ve bağlamda da önemli bir paya sahiptir (Tosun, 2020: 5123).

Tez kapsamında Erdoğan'ın BM'de yapmış olduğu 10 adet konuşmaya yönelik, farklı yayın anlayışlarına sahip olarak seçilen 5 gazetede yer alan haberlerde kullanılan sözcüklerin analizleri şu şekildedir:

Akşam Gazetesi tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın BM'de yaptığı 10 adet konuşmaya yönelik toplamda 7 adet habere yer vermiştir. Akşam Gazetesi'nin yer verdiği haberlerde okuyucuyu yönlendirmek ve kendi ideolojisini aktarmak için kullandığı kelime ve kelimelere yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

23.09.2011 tarihli haber de yer alan “BM’Yİ KENDİ EVİNDE VURDU” şeklindeki üst başlık “ACZ İÇİNDESİNİZ” şeklindeki ana başlığı destekler nitelikte kurulmuştur. Haberin “Kendi evinde vurdu” şeklinde verilerek Erdoğan'ın BM işlevsizliği üzerine yaptığı eleştirileri desteklediği görülmüştür.

23.09.2011 tarihli haberin spotu şu şekildedir: *“Başbakan’dan BM Genel Kurulu’nda rest... Erdoğan Kıbrıs’tan İsrail’e, Somali’den Filistin’e kritik konularda çok sert mesajlar verdi. BM’yi suçladı. İnsanlığın geleceğini tehdit eden korkulara galip gelecek liderlik sergileyemiyorsunuz, acz içindesiniz.”* Spotta yer alan *“Başbakan’dan BM Genel Kurulu’nda rest...”* cümlesi içerisinde Erdoğan'ın BM’ye yönelik yaptığı eleştirileri bir “rest” olarak nitelendirilmiştir. Spotta yer alan ikinci cümlede “çok sert mesajlar” diyerek Erdoğan'ın farklı konularda belirttiği görüşlerini hem desteklemiş hem de kuvvetlendirmiştir. Üçüncü cümlede “suçladı” yüklemi ile Erdoğan'ın BM'nin işlevsizliği konusunda dile getirdiklerini bir suçlama olarak addetmiştir. Bu anlamda Erdoğan'ın söylemini destekler bir cümleye yer vermiştir.

03.02.2016 tarihli haberin ana başlığı “SURIYE’DE BİRLİK’TE ÜLDÜRÜYORLAR” şeklindedir. Başlıkta “birlikte öldürüyorlar” denilmiş, Erdoğan'ın konuşmasında bahsettiği ve haber içerisinde verilen Esad'ın yanında Rusya ve İran olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan aynı haberinde yer alan spot *“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Şili’de Suriye’deki katliam tablosuna sessiz kalan dünyaya tepki gösterdi”* şeklindedir. Erdoğan'ın konuşması incelendiğinde herhangi bir katliam tablosu ifadesine yer verilmediği görülmüştür. Haberde Suriye’de yaşananları katliam tablosu olarak nitelendiren gazete, Erdoğan'ın söylemini destekler nitelikte davranmıştır.

20.09.2017 tarihli haberin spotu *“Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda dünya liderlerine seslendi. Terörden K. Irak referandumuna, Arakan’dan Ortadoğu barışına kadar hemen her konuda net mesajlar verdi.”* şeklindedir. “Net mesajlar verdi.” ifadesi ile Erdoğan'ın bahsi geçen konular konusunda ne kadar kararlı olduğunu vurgulamıştır.

26.09.2018 tarihli haberde yer alan üst başlık şu şekildedir: “NEW YORK’TA TRUMP’IN YÜZÜNE VURDU”. Ana başlık ise “ABD’DEN DÜNYAYA TERÖR İHRAÇ EDİLİYOR” şeklindedir. Haberde üst başlık kendi tanımına uygun olarak ana başlığı destekler bir nitelikte kurmuştur. Öte yandan “yüzüne vurdu” ifadesinde ise gazete kendi yorumunu ortaya koymuş ve Erdoğan’ın terör üzerine yaptığı açıklamalar bu üst başlık ile desteklenmiştir. Öte yandan aynı tarihli haberde “*Trump konuşurken salondan ayrıldı*” şeklindeki ara başlık ve bu ara başlığın altında yer alan “*Trump kürsüdeyken salondan ayrılan Başkan Erdoğan, ardından Genel Kurul’da tarihi bir konuşma yaptı.*” ifadesi görülmektedir. Burada Erdoğan’ın yaptığı konuşmaya “tarihi” olma özelliği yüklenerek konuşmasının önemine dikkat çekilmiştir. Gazete haberde “tarihi” kelimesini kullanarak Erdoğan konuşmasını daha da önemli hale getirmiştir. Ayrıca başlıkta “*salondan ayrıldı*” denilerek Erdoğan’ın bir tepki ortaya koyduğu yansıtılmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece 3 konuşmaya yönelik haberlere yer vermiştir. Haberler genellikle Erdoğan’ın konuşmasından doğrudan alıntılar yapılarak verilmiş ve haberlerde yoruma sık yer verilmemiştir. Bu minvalde 21.09.2016 tarihli haberde “işaret eden ve işaret ederek” kelimelerini kullanarak Erdoğan’ın BM konuşmalarından kesitleri doğrudan alıntı ile sunmuştur. Bu anlamda kelimelerin doğrudan anlamları yanında çağrıştırdıklarına da bakarsak, bu örnekte söylenenlerin daha çok Erdoğan tarafından gerçekleştirildiği anlamı ortaya çıkar. Yani ne taraflı ne de tarafsız denebilecek nitelikte daha sadece bir anlatım vardır.

Takvim Gazetesi Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasının içerisinde sadece 6 adet konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Konuşmalarla ilgili toplamda 9 adet haber ortaya konulmuştur. Bu haberlerde yer alan kelime ve kelimelerin ortaya koyduğu anlamlar şu şekildedir:

23.09.2011 tarihli haberin ana başlığı “Rumlar’a da ONE MINUTE” şeklindedir. Başlıkta yer alan “one minute” kalıbı günümüzde Erdoğan ile bütünleşmiştir. Haber içerisinde de açıklandığı şekli ile Kıbrıs’ta yaşanan Rum ve Türk tarafları arasındaki anlaşmazlıklar noktasında Erdoğan’ın konuşmasında “gereğini yaparız” ifadelerini, başlıkta yer alan “one minute” ile anlamlandırmıştır. Çünkü Erdoğan Davos Zirvesi’nde de böyle bir çıkış yapmıştır.

23.09.2011 tarihli haberin spotu şu şekildedir: “*Başbakan Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda başta Doğu Akdeniz’de sondaj ve İsrail olmak üzere birçok konuda sert mesajlar verdi.*” spotta yer alan “sert mesajlar” kelime kalıbı ile Erdoğan’ın değindiği konuların önemine vurgu yapılmıştır.

25.09.2014 tarihli haberde yer alan ana başlık şudur: “Çocuk katilleri karşısında DİK DURACAĞIZ”. Erdoğan’ın konuşması incelendiğinde farklı savaşlarda öldürülen çocuk sayılarına yer verdiği görülmektedir. Haber bu bilgilerden hareket ile “çocuk katilleri” ibaresine yer vermiştir. Ancak burada çocuk katilleri denilerek kimlerin kastedildiği haber içerisinde söylenmemiştir. Bu çerçevede üstü kapalı bir veya birkaç ülke kastedilmektedir. Diğer yandan “dik duracağız” denilerek de kim veya kimlerin dik durduğu yine açıklanmamaktadır. Burada dik duracak kişi olarak gazetenin kendisi, Erdoğan veya Türkiye kastedilmiş olabilir.

25.09.2014 tarihli haberde yer verilen “*Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın çarpıcı açıklamaları, büyük alkış aldı.*” cümlesinde yer alan “çarpıcı açıklamalar” ifadesi ile Erdoğan’ın konuşmasında yer verdiği açıklamaların önemine dikkat çekilmiştir. Diğer yandan “çarpıcı” kelimesi ile konuların önemine de vurgu bulunmaktadır.

21.09.2016 tarihli haberde yer alan spotlar şu şekildedir: “*Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM Genel Kurulu’nda sert çıktı. Daimi 5 üye ülke liderlerinin gözlerinin içine baka baka dünyanın 5’ten büyük olduğunu anlattı.*” spotta yer alan “sert çıktı” ve “gözlerinin içine baka baka” ifadelerinde, Erdoğan’ın konuşmasında sergilediği tavır üzerine bir vurgu vardır. Aynı zamanda Erdoğan’ın söylemini destekler bir nitelikte ve konuşmasında “korkusuz” olduğu veya kafa tutan bir nitelikte olduğu vurgulanmak istenmiştir. Diğer yandan haberde yer alan “Dünya 5’ten büyük” ibaresi ile de Erdoğan’ın söylemi desteklenmiştir.

Yine 21.09.2016 tarihli haberde spotun devamı niteliğindeki “*Erdoğan’ın BM Güvenlik Konseyi ile ilgili yaptığı sert çıkış, salondaki onlarca üye devlet lideri tarafından ayakta alkışlandı.*” cümlesi analiz edildiğinde, cümlede yer alan “sert çıkış” ifadesi ile Erdoğan’ın kararlılığına bir vurgu yapılmıştır. Diğer yandan “onlarca” ifadesi ile salonda ayakta alkışlayan temsilciler hakkında net bir sayı belirtilmemiş olsa da en azından çokluğuna bir vurgu yapılmıştır.

22.09.2016 tarihli haberde yer alan “ERDOĞAN’IN “Dünya 5’ten büyüktür” sözü sosyal medyayı salladı. “Ezilenlerin sesi Erdoğan” hashtag’ine her dilden destek mesajı yağdı.” metni incelendiğinde Erdoğan’ın yaptığı konuşmaya sosyal medya üzerinden gelen desteğin “sosyal medyayı salladı” ifadeleri ile sunulduğunu görmekteyiz. Öte yandan desteğin her dilden olduğunu vurgulanarak da Erdoğan’ın konuşmasının uluslararası etkisine dikkat çekilmiştir.

20.09.2017 tarihli haberin ana başlığı “BARZANİ’YE SON UYARI” şeklindedir. Haber içerisinde, Erdoğan’ın konuşmasında yer verdiği Barzani’nin Kuzey Irak’ta yapılması

planlanan referanduma tepkisini, “son uyarı” olarak nitelendirmiştir. Bu çerçevede Erdoğan’ın söylemini destekler niteliktedir.

26.09.2018 tarihli haberde yer alan ana başlık şudur: “ADALET UYARISI”. Erdoğan’ın konuşmasında yapmış olduğu adalet çağrısını “adalet uyarısı” diyerek bir tekliften çok uyarıya dönüştürmüştür. Burada kelimeyi çağrışımsal olarak ele aldığımızda bir anlamda tehdit olduğunu bile söylemek mümkündür.

26.09.2019 tarihli haberin spotu “Erdoğan, BM’de konuştu. Batı’nın adaletsizliğini yüzüne vurdu. Dünya çapında milyonlarca kişi övgüde bulundu” şeklindedir. Burada ikinci cümle irdelendiğinde “Batı’nın adaletsizliği” ve “yüzüne vurdu” ifadeleri ile Erdoğan’ın yaptığı konuşma yorumlanmıştır. Erdoğan’ın konuşmasını bir yüze vurma olarak değerlendirmiştir.

Yeni Mesaj Gazetesi Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşması içerisinden yalnızca 3 konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan kelime veya kelimeler ile ilgili bulgular şu şekildedir:

21.09.2017 tarihli haberin spotu: *“Bağımsızlık referandumunu iptal edilmesini istediği Barzani’ye New York’tan sert mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Referandum konusunda ısrar, Barzani yönetimini elindeki imkanlardan da edebilir.” dedi.”* Spotta yer alan “sert mesaj” ile Erdoğan’ın referandum konusundaki kararına vurgu ve aynı zamanda destekler bir anlatım bulunmaktadır.

26.09.2019 tarihli haberin spotu: *“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM’de önerdiği Suriye’nin kuzeyindeki güvenli bölge teklifi hayata geçerse ilk etapta 1 milyon Suriyeli sığınmacı buraya yerleşebilecek”* şeklindedir. Spotun tamamında ve özellikle “gerçekleşirse” ifadesi ile geleceğe dönük bir beklenti dile getirilmiştir.

23.09.2020 tarihli haberin son cümlesi şu şekildedir: *“Toplantıya video mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Erdoğan, konuşmasında sık sık dile getirdiği ‘Dünya 5’ten büyüktür’ ifadesiyle BM sisteminin reforma ihtiyacı olduğuna dikkat çekti.”* Burada “dikkat çekti” ifadesi Erdoğan’ın söylemini destekler niteliktedir. Erdoğan, BMGK’nin işlevsizliği yönüne dikkat çekerek reforme edilmesini istemektedir. Gazete de bu ibare ile bunun önemini ortaya koymuştur.

Yeni Şafak Gazetesi’nde Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece 7 tanesine yönelik haber ortaya konulmuştur. Haberlerde yer alan kelime ve kelimelerle ilgili bulgular şu şekildedir:

23.09.2011 tarihli gazete haberinin ana başlığı şu şekildedir: “MAZLUMUN SESİ HİÇ BU KADAR YÜKSELMEDİ”. Başlık, Erdoğan’ın ve konuşmasının mazlumların sesi olduğunu düşündürmektedir. Yine aynı haberin spotu şu şekildedir: *“Başbakan Erdoğan, BM’de yaptığı tarihi konuşmada mazlum halkların sesi oldu. Somali’den Gazze’ye, Keşmir’den Karabağ’a kadar gözyaşının dinmediği coğrafyalara dikkat çeken Erdoğan acz içindeki BM’yi yeniden yapılanmaya davet etti”*. Erdoğan, birçok farklı halkın sorununu BM konuşmasında dile getirmesi bakımından “mazlum halkların sesi” olarak nitelendirilmiştir. Spotta “acz içindeki BM” diyerek Erdoğan’ın söylemine destek vardır.

23.09.2011 tarihli haberde yer alan *“Somali insanlığın yüz karası”* şeklindeki alt başlığın altında yer alan metin şu şekildedir: *“Başbakan Erdoğan, manifesto gibi konuşmasına Somali’deki dramı hatırlatarak başladı. On binlerce çocuğun öldüğü ‘Somali faciasının’ insanlığın yüz karası olduğunu belirten Erdoğan, BM’nin acz içinde olduğunu söyledi ve ekledi: Somali’nin feryadını duymayan dünyada kimse adaletten, medeniyetten söz edemez.”* Burada “manifesto gibi konuşma” ve “Somali faciası” gibi ibarelerle okuyucunun ilgisi metne odaklanmış ve okuyucunun gözünde konuşmanın önemini artırılmaya çalışıldığı saptanmıştır.

Aynı tarihli haberde yer alan *“İsrail’e kimse ‘Dur’ demiyor”* başlıklı alt başlığın altında yer alan metin şu şekildedir: *“Filistin’in kanla sulanmasına seyirci kalınmasını eleştiren Erdoğan, şöyle devam etti. ‘Gazze’de gayri hukuki abluka uygulanıyor. BM kararını hiçe sayan İsrail, işgali sürdürüyor. Ancak İsrail’e hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır. Esad’a da seslenen başbakan, ‘Kendi halkına silah doğrultanların dönemi kapanmıştır.’ dedi.”* Burada “kanla sulanması” ibaresine yer vererek Erdoğan’ın BM’nin Filistin konusundaki işlevsizlik eleştirisinin desteklendiği görülmektedir.

20.09.2017 tarihli haberdeki spot: *“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Irak’ı parçalayacak bağımsızlık referandumunda ısrar eden Barzani’yi sert biçimde uyardı: Türkiye’nin kararlı tavrını görmezden gelmek, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’ni elindeki imkanlardan da edecek bir sürecin önünü açabilir...”* şeklindedir. Burada “sert biçimde” diyerek Erdoğan’ın söylemi ve kararlı tavrı vurgulanmıştır.

25.09.2019 tarihli haberde yer alan üst başlık şu şekildedir: *“Erdoğan BM’de dünyanın vicdanına seslendi”*. Burada “dünyanın vicdanı” denilerek Erdoğan’ın konuşmayı kime yönelik yapmış olduğunu vurgulamıştır.

26.09.2019 tarihli haberde yer alan spot şöyledir: *“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın BM Genel Kurulu’nda ‘herkes için barış ve adalet’ diyerek tüm mazlumları güçlü şekilde dünya*

gündemine getirmesi ve duyarlılık çağrısı büyük yankı uyandırdı. “Our Voice Erdoğan (Bizim sesimiz Erdoğan)” başlığı sosyal medyada birinci sıraya yerleşirken, binlerce kişi “Mağdur Müslümanlar adına konuştunuz” yazdı”. Bu çerçevede haberin Erdoğan’ın “mazlumların sesi” olduğunu kanıtlayan bir yapıda olduğu görülmektedir.

Mikro analiz yapısı içerisinde, sözcük seçimi, haber söyleminin anlamı ile doğrudan ilişkilidir (Işık ve Özer, 2000: 76). Gazetelerde yer alan haberlerin genellikle kendi ideolojilerini yansıtan kelimelere yer verdiği görülmüştür.

3.2.2.2.3. Haberlerin Retoriği:

Erdoğan’ın BM’de yapmış olduğu 10 adet BM konuşmasına yönelik birbirinden ayrı görüşlere ve yayın anlayışlarına sahip olan gazetelerin çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Bu minvalde haber retoriği içerisinde değerlendirilen “istatistiki bilgiler”e dair kapsamlı bir uygulaması ve analizi tezin içerik analizi kısmında sunulmuştur. Haber retoriğinde ortaya konulan kanıtlayıcı bilgilerden istatistiki bilgilere “içerik analizi” bölümünde sunulmuştur. Diğer yandan kelime ve cümle yapılarına yönelik analizler de bu bölümde incelenmiştir. Bu bilgiler çerçevesinde “haber retoriği” başlığı altında haberde yer alan inandırıcı bilgiler üzerine genel bir değerlendirme sunulacaktır. Ayrıca retorik ile bir bütünlük gösteren ikna stratejisi üzerine de alt türleri üzerinde bir değerlendirme sunulacaktır.

Van Dijk’in ortaya koyduğu yönteminde mikro yapıya yönelik çözümlemenin önemli unsurlarından olan retorik kavramının, haberin inandırıcılığını artırmada “ikna stratejileri” ile birlikte önemli bir yeri bulunmaktadır (Solak, 2011: 9). Haberin retorik çözümlemesi, bazı alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu başlıklar şunlardır: alıntılar, tercih edilen sözcükler, sayılar ve istatistikler veriler, haberde yer verilen kıyaslama ve metaforlar (Zhapparaliev, 2017: 96). Haber metinlerinde tırnak içerisinde sözlere yer veren muhabir, bu yolla habere kendi yorumunu katmadan haberi yorumlamış olur (Özer ve Dağtaş, 2003: 298).

3.2.2.2.3.1. İnandırıcı Bilgiler

Haberde yer verilen fotoğraflar, sayısal bilgiler ve görgü tanıklarının ifadeleri haberin hem inandırıcılığını hem de ikna yönünü artırmaktadır (Dural, 2019: 230; Doruk, 2013: 126; Koca, 2019: 156). Tez kapsamında farklı yayın ve ideolojik bakış açılarına sahip olan 5 adet gazetenin haberlerinde Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına yönelik vermiş oldukları haberler incelenmiştir. Haberlerde inandırıcı bilgi olarak fotoğraflar ve sayısal bilgiler yanında Erdoğan’ın sözlerine de sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Bütün haberlerde bilgilerin inandırıcılığı Erdoğan’ın sözleri üzerinden kurgulanmıştır.

Haber metninde yer alan olay ile alakalı taraf ve tanıkların ifadelerinden alıntılar yapılarak temelde iki şey gerçekleştirilmiş olur: Birincisi, haberin güvenilirliği artırılmış; ikincisi, alıntılar ideolojileri doğrultusunda yapılarak olay yeniden yorumlanmış ve kendi söylemi ortaya çıkarılmış olur (Çakmak, 2017: 153). Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik toplamda 5 adet gazetede yer alan hiçbir haberde “doğrudan” bir görgü tanığının ifadesine yer verilmemiştir. Ancak gazetelerin temsilcileri veya muhabirlerinin kelime dağarcığı sonucunda ortaya çıkan metinlerin gazete editörlerinin düzenlemesi ile ortaya çıkan bir yorumu bulunmaktadır.

3.2.2.2.3.2. Haberde İkna Stratejisi

İkna stratejileri, kapalı bir yapıda bulunan amaçları gerçekleştirmek için bilinçli bir şekilde veya bilinçsiz bir şekilde uygulanan süreçleri anlatmaktadır. Bu minvalde Van Dijk, birbirinden farklı üç adet önemli ikna stratejisinin bulunduğunu söyler. Bu stratejilerden ilki “olayın açıkça tanımlanması”dır. Bu başlık altında yer verilen zaman ve mekân hakkında net bilgiler, kullanılan kanıtlar yanında rakamlar ve istatistiki bilgilerin hepsi inandırıcılığı sağlamaya yönelik bir çabaya hizmet etmektedir. İkincisi ise “metin içerisinde yer alan olaylarda güçlü bir neden-sonuç ilişkisi kurma”dır. Bu başlık altında, anlatılan konunun güçlü bir biçimde kurgulanması ve örnek olayların yetkin bir şekilde kullanılması, metindeki argümanı kuvvetlendirmek için veya metnin daha iyi anlaşılması için tercih edilen bir stratejidir. Ele alınan konu, başka konular ile neden-sonuç ilişkisi içerisinde ele alınmaktadır. Üçüncü ve son strateji ise “metnin duygusal yönden ifade açıklaması”dır. Bu başlıkta metindeki olayın santimental (duygulu, içli, hassas), destansı ve coşkun duygularla ortaya konulması ele alınmaktadır (Solak, 2011: 11-12).

Bu başlık altında tez kapsamında incelenen haberler, Van Dijk'in ortaya koyduğu ikna stratejileri çerçevesinde okurun hangi konularda nasıl ikna edilmeye çalışıldığı, incelenen 5 gazeteden birer haber örneği ile incelenecektir.

Görsel 3.39 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/aksam-gazetesi/2011-eylul-23/>

Görsel 3.39’da yer alan Akşam Gazetesi’nin yukarıda verilen 23.09.2011 tarihli haberinde ana olay, Erdoğan’ın dünyanın farklı coğrafyalarında yaşanan birçok olay konusunda BM’nin işlevsizliğini eleştirmesidir. Haber Van Dijk’in ortaya koymuş olduğu üç ikna stratejisi bağlamında ele alındığında şu bulgular elde edilmiştir: İlk ikna stratejisi haberdeki olayın açık bir biçimde tanımlanmasıdır. Haber incelendiğinde Erdoğan’ın konuşması hakkında yer ve konuşma başlıkları verilmiştir. Ancak konuşmanın zamanına dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu noktada okuyucu konuşmanın zamanı konusunda bir bilgiye sahip olamamaktadır.

Haberde incelenecek ikinci ikna stratejisi ise haberde yer alan bir konunun başka herhangi bir konu ile arasında olan neden sonuç bağlantısının aranmasıdır. Bu çerçevede haber incelendiğinde Erdoğan’ın konuşmasından hareket ile BM’nin işlevsizliğinin gerek Somali’de gerekse de diğer coğrafyalarda görüldüğü vurgulanmıştır. Haberde bu coğrafyalarda yaşanan olumsuz gelişmeler, BM’nin belli ülkelerin güdümünde olmasına bağlanarak bir neden sonuç ilişkisi ortaya konulmuştur.

Haberde incelenen son ikna stratejisi ise metinde yer alan duygusal yönlerin analiz edilmesidir. Haber incelendiğinde üst başlıkta yer alan “Kendi evinde vurdu” ifadesi ile Erdoğan’ın konuşmasını coşkulu bir şekilde aktarmıştır. Öte yandan ana başlıkta yer alan “acz

içindesiniz” ifadesi ile de Erdoğan’ın sözünden BM’ye yönelik sert dilde söylediği bir ifadeye yer verilmiştir. Haberin spotunda yer alan “rest”, “sert mesajlar” gibi ifadelerle de haberin aktarımında Erdoğan’ın konuşmasını niteleyen ve konuşmasındaki konu başlıklarına dikkat çeken bir anlatıma yer verilmiştir.

Tez kapsamında Akşam Gazetesi’nin Erdoğan’ın BM konuşmalarına yönelik ortaya koyduğu tüm haberler özellikle başlıklar, Erdoğan’ın sözünden hareketle oluşturulmuş ve okuyucunun haberi okuması için coşkulu bir anlatıma yer vermiştir.

Görsel 3.40 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Cumhuriyet Gazetesi’nde tez kapsamında yer alan Erdoğan’ın BM konuşmalarına yönelik haberlerde yer alan ikna stratejilerine dair bulgular şu şekildedir: Görsel 3.40’ta yer alan 21.09.2016 tarihli haberde, konunun net bir şekilde açıklanması bakımından ilk strateji net bir şekilde tamamlanmış gibi görünse de olayın zamanı hakkında bir bilgi sunulmaması bakımından eksik bir strateji olarak kalmaktadır. İkinci ikna stratejisi bazında, haberde Erdoğan’ın “*Karşınızda duruyorsam milletim sayesinde*” sözüne yer vererek 15 Temmuz ile bir neden sonuç ilişkisinin kurulduğunu görmekteyiz. Son strateji olan metnin duygusal yönü ele alındığında, herhangi bir duygusal anlatıma yer verilmediği görülmüştür. Ancak Erdoğan’ın verilen sözünden Türk milletine bir övgü olduğunu söylemek mümkün. Bu anlamda haberde imalı da olsa destansı bir anlatıma vurgu bulunmaktadır.

Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasından sadece üçüne yönelik habere yer veren Cumhuriyet Gazetesi’ndeki haberler ikna stratejileri bağlamında incelendiğinde, genel olarak duygusal yönden zayıf, haber konusunun açıklanması ve haberde

yer alan olaylarla haber dışındaki olaylar arasında kurulan bağlantının güçlü olduğu görülmektedir.

Görsel 3.41 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-26/takvim-gazetesi-manseti>

Takvim Gazetesi'nde Görsel 3.41'de yer alan 26.09.2019 tarihli haber incelendiğinde haber konusunun açıklanmış olduğunu görmekteyiz. Ancak haberde haber konusu ile ilgili net bir zaman dilimi ortaya konulmamıştır. Bu bakımından ilk ikna stratejisinin bu haberde eksiltili bir şekilde yer aldığını görmekteyiz.

Haberde Erdoğan'ın BM'de yaptığı 24.09.2019 tarihli konuşmasının etkisinden bahsedilmektedir. Haberde Erdoğan'ın konuşmasının etkili olması bakımından sosyal medyada gündem olduğu belirtilerek net bir biçimde neden sonuç ilişkisi ortaya konulmuştur.

Haberde “#SESİMİZ ERDOĞAN” hashtagine büyük puntolarla ver verilerek okuyucuda Erdoğan üzerinden bir coşku yaratılmak istenmiştir. Aynı zamanda spotta yer alan “yüzüne vurdu” gibi ifadelerle okuyucuda Erdoğan'ın konuşmasını destekleyen bir duygu durumu yaratılmak istenmiştir.

Görsel 3.42 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-26/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi'nin Görsel 3.42'de yer alan 26.09.2019 tarihli haberinde, haberin konusu net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberde yer alan konuşmanın yeri ve zamanı konusunda bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu anlamda ikna stratejilerinde ilk adım olan “olayın açıklanması” eksik bırakılmıştır.

Haber incelendiğinde bir sebep sonuç bağlantısından çok varsayıma yer verildiği görülmektedir. Bu anlamda ikinci ikna stratejisinin haberde yer almadığını görmekteyiz. Haberin herhangi bir duygusal yönünün bulunmaması bakımından ikna stratejisinin son başlığının da tamamlanamadığını görmekteyiz.

Yeni Mesaj Gazetesi'nde yer alan Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik haberlerin genellikle duygusal yönden ve neden sonuç ilişkisi bağlamında eksik olduğunu görmekteyiz. Öte yandan haberin konusunun ise net bir şekilde ortaya konulduğunu görmekteyiz.

MAZLUMUN SESİ HİÇ BU KADAR YÜKSELMEDİ

ABBAS'A YAKIN MARKAJ
■ ABD Başkanı Obama, bugün Filistin Devleti olarak BM'ye tam üyelik başvurusunda bulunacak Müslüman Abbas'a yakın markaj oldu. Yerli kurtarıcı Obama, Abbas'a "yaşayın" mesajı verdi. Akdeniz karantena dövizimcekerleri bildirilen Abbas her gün aynı abrodur. • 17/9

PEREZ ÖZÜR DİLESE OLUR MU

İsrail'in Şimon Perez'inden Türkiye'den özür dileme formülü önerdiği ortaya çıktı. Türkiye'nin Netanyahu'dan garanti alınması halinde teklifi sıcak bakabileceği öğrenildi

SOMALİ İNSANLIĞIN YÜZ KARASI
Başbakan Erdoğan, manifesto gibi konuşmasına Somali'deki dramı hatırlatmak başladı. On binlerce göçmen olduğu Somali faciasının insanlığın yüz karası olduğunu belirten Erdoğan, BM'nin acı içinde olduğunu söyledi ve ekledi: Somali'nin feryadını duyurmayan dünyanın kimse adanet, medeniyetten söz edemez.

İSRAİL'E KİMSE 'DUR' DEMİYOR
Filistin'in karla sulanmasına seyirci kalmamayı isteyen Erdoğan, şöyle devam etti: "Gazze'de gayri hukuki abluka uygulanıyor. BM kararlarını hiçe sayan İsrail, işgali sürdürüyor. Ancak İsrail'e hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır." Erdoğan da seslenen Başbakan, "Kemal halkına silah dağıtılanların diyeti kapanmıştır" dedi.

AKDENİZ'DE GEREĞİNİ YAPARIZ
Azertopyan toprakları olan Yukarı Karabağ'daki Ermeni işgalinin bir an önce sonlandırılması, Keşmir'de kangrene dönüşen ittifakı çözümlenmesi isteyen Başbakan, az gelişmiş ülkelere yardım çağrısı yaptı. Erdoğan, Akdeniz'i geçen Rumlar'a da uyarı: BM bu sorunuza 'dur' demeli. Aksi takdirde gereğini yaparız. • 17/9

SIFIR NOKTASINA CAMİ
■ ABD'de 11 Eylül saldırılarında yitken Dünya Ticaret Merkezi'nin yakınında inşa edilen İslam Kültür Merkezi sadece bir kiremit açıldı. Tüm enjine girişi ve projesiyle ilgili rapire tamamlanması merkezde mescid, okuma odası, havyar ve konferans salonu da bulunuyor. • 17/9

Görsel 3.43 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2011-eylul-23/>

Yeni Şafak Gazetesi'nin Görsel 3.43'te yer alan 23.09.2011 haberinde haber konusu net bir şekilde açıklanmış ancak konuşmanın zamanı konusunda ortaya net bir bilgi konulmadığı görülmüştür. Haberde konular ile haber dışındaki konular arasında bir neden sonuç ilişkisi saptanmamıştır. Öte yandan haberde kullanılan dil bakımından Erdoğan'ın konuşmasını destekleyen ve oldukça coşkulu bir dil kullanıldığı görülmüştür. Bu minvalde habere yönelik birinci ve ikinci ikna stratejilerinde eksik olduğu görülse de üçüncü strateji olan haberin duygusal yönünün çok net ifadelerle ortaya konulduğu görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi'nde Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberleri genel olarak ikna stratejileri bağlamında ele aldığımız zaman, haberlerin duygusal yönden oldukça coşkulu ve destekler bir yapıda kurulduğunu görmekteyiz. Öte yandan haberin açıklanması ve haberde yer alan konuların başka konular ile arasında neden sonuç bağı kurulması noktasında belirli bir eksikliği bulunduğu görülmüştür.

3.2.2.2.4. Kanıtsallık figürleri

Van Dijk'e göre metni oluşturan sözcükler, tümceler (cümleler) ile birlikte öteki metinsel açıklamaların tamamı, bilginin haber içerisindeki temellerini ortaya koyan terimleri veya argümanları ima etmektedir (Bayram, 2016: 1422). Varsayım ve ima, metin içerisindeki ideolojik söylemlerin çözümlenmesi sırasında, yazılı metindeki satırlardan çok satır aralarındaki anlamları ortaya çıkarması bakımından sıkça başvurulanan figürlerdir (Umunç, 2014: 507).

Metnin anlamı içerisinde incelenmesi gereken asıl noktalardan biri imalardır. Bu çerçevede en net ima manipülasyon yoluyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle ideolojik yollu imalar genellikle konuyla alakalı ve alakasız bilgiler aktararak gerçekleştirilmektedir (Pakkan, 2020: 171). İmanın gereklilik ve varsayım türlerinin yanında, daha zayıf biçimli türlerinden olan çağrışımlar ve iddialar bulunur (Umunç, 2014: 508).

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik haberler, seçilen 5 adet gazete üzerinden incelenmiştir. Bu çerçevede haberlerde sunulan varsayımlar ve imalara yönelik bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.44 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-26/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi'nin Görsel 3.44'te yer alan 26.09.2019 tarihli haberi incelendiğinde Suriye'nin kuzeyinde kurulması planlanan "güvenli bölge teklifi hayata geçirilirse" daha çok insanın yerleşebileceği anlamı vardır.

Görsel 3.45 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://mail.google.com/mail/u/0/#search/latif.ozturk%40takvim.com.tr?projector=1> (Takvim gazetesi arşivinden e-mail aracılığıyla alınmıştır)

Takvim Gazetesi'nin Görsel 3.45'te yer alan 23.09.2011 tarihli haberindeki ana başlığa "Rumlar'a da ONE MINUTE" ibaresi konularak Erdoğan'ın Davos Zirvesi'nde yaptığı çıkışa bir imada bulunulmaktadır. Haberde Doğu Akdeniz ve birçok konudan bahsedilmiştir.

Görsel 3.46 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2011-eylul-23/>

Yeni Şafak Gazetesi'nin Görsel 3.46'da yer alan 23.09.2011 tarihli haberinde yer alan ana başlık yukarıda verilmiştir. Ana başlıkta yer alan "hiç bu kadar" ibaresi ile bir varsayımda bulunulmaktadır. Buradaki varsayımın daha çok tüm haksızlığa uğrayan insanların haklarını Erdoğan'ın savunduğu yönündedir.

Görsel 3.47 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/gazete-mansetleri-25-eylul-2014?page=16>

Görsel 3.47’de Takvim Gazetesi’nde yer alan 25.09.2014 tarihli haberde, yukarıda verilen ana ve spot başlıkta ima yollu bir anlatım bulunmaktadır. Haberde çocukları yok edenlere ve bu duruma sessiz kalanlara karşı dik durulacağı belirtilmiştir. Ancak haberin devamı incelendiğinde bu suçu işleyenlerin kim olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Burada ima yolu ile okuyucuya suçu işleyenler anlatılmak istenmiştir.

Görsel 3.48 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/guncel/26-eylul-gazete-mansetleri?page=16>

Görsel 3.48’de yer alan Takvim Gazetesi’nin 26.09.2014 tarihli haberinde, ana başlıkta Erdoğan’ın Mısır lideri Sisi ile aynı masaya oturmayarak tepki göstermesine yer verilmiştir. Ana başlıkta “darbecilerle” diyerek Mısır lideri Sisi ima yolu ile anlatılmıştır.

Tez çalışmasının bu başlığı altında, Erdoğan'ın BM platformunda gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede yer alan haberler Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Örneklem olarak seçilen Akşam (7), Cumhuriyet (3), Takvim (9), Yeni Mesaj (3) ve Yeni Şafak (9) gazetelerinde, Erdoğan'ın seçilen 10 BM konuşmasına yönelik toplam 31 adet gazete haberi çözümlenmiştir. Bu çözümlemeden çeşitli veriler elde edilmiştir. Bu veriler şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik toplamda 7 adet habere yer vermiştir. Akşam Gazetesi ideolojik olarak merkez sağda yer alan bir gazetedir. Akşam Gazetesi'nin Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberler Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemiyle çözümlendiğinde şu veriler elde edilmiştir: Akşam Gazetesi'nin haberlerinde yer alan başlıkların genellikle çok kısa olduğu görülmüştür. Başlıkların kısa olması, haberin az sayıda kelime ile okuyucuyu kendine çekebilmesi demektir. Bu bakımdan Akşam Gazetesi, okuyucuyu kendine çekebilmek için genellikle Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelimeleri ya doğrudan alıntı yaparak kullanmış ya da küçük değişikliklerle yorumlayarak başlıklarda yer vermiştir. Bu bağlamda Akşam Gazetesi'nin Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik verdiği 7 adet haberin tamamında Erdoğan'ın konuşmalarını destekleyen bir dil kullandığı görülmüştür.

Akşam Gazetesi; Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasında sıklıkla üstünde durduğu terör, terör örgütleri (PKK, FETÖ, DEAŞ vb.), Filistin-İsrail savaşı, Suriye krizi, Irak'ta yaşanan gelişmeler, BM'nin bazı ülkelere ayrımcılık yapması ve bazı olaylar karşısında yanlı davranması, BMGK'nin 5 üyeye bağlı yapısının adaletsizliği, Mısır'da yaşanan olaylar, Arakan'da yaşanan insani kriz karşısında BM'nin davranışları ve Kıbrıs meselesi konularına haberlerinde yer vermiştir. Yer verdiği bu konu başlıkları içerisinde Suriye krizi, terör, terör örgütleri, Filistin-İsrail savaşı, Irak'ta yaşanan gelişmeler ve BMGK'nin yapısı konularına haber içeriği olarak daha geniş yer verdiği görülmüştür. Bu konular içerisinde Suriye krizi, terör, terör örgütleri ve Irak'ta yaşanan gelişmeler doğrudan Türkiye iç politikası ile ilgili olan konulardır. Akşam Gazetesi, üzerinde durduğu bu konuları Türkiye iç politikasının meseleleri arasında almış ve Erdoğan'ın konuşmalarından faydalananak haberleştirmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi, tez kapsamında ele alınan Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak toplam 3 adet habere yer vermiştir. Cumhuriyet Gazetesi, merkez solda yer alan ve sosyal demokrasi anlayışını savunan bir gazetedir. Cumhuriyet Gazetesi'nin Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu 3 adet haber, Van Dijk'in haber söylem analizi

yöntemiyle çözümlendiğinde şu veriler elde edilmiştir: Gazetede yer alan haberlerin hem sayısal hem de içerik genişliği bakımından oldukça kısa olduğu görülmüştür. Haberlerde yer alan konu başlıklarının Suriye krizi bağlamında “güvenli bölge”, 15 Temmuz bağlamında FETÖ ve BMGK yapısına yönelik eleştiri olduğu görülmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi’nin, Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde genellikle yoruma yer vermediği görülmüştür. Daha çok Erdoğan’ın söylediklerini birkaç cümle ile aktaran haberler ortaya koyduğu görülmüştür. Ancak haberlerde yer verdiği konular ve bu konuları aktarırken Erdoğan’ın konuşmasından yer verdiği kesitler ile okuyucusuna yönelik bir hamle içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyet Gazetesi’nin 21.09.2016 tarihli haberde yer verdiği Erdoğan’ın “Karşınızda duruyorsam demokrasiyi koruyan milletim sayesinde” ifadesi bu duruma en güzel örnektir.

Takvim Gazetesi, Erdoğan’ın tez konusu kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik toplam 9 adet habere yer vermiştir. Takvim Gazetesi, popülist ve sağ görüşlü olarak ele alınmaktadır. Takvim Gazetesi’nin Erdoğan’ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu toplam 9 haber Van Dijk’in haber söylem analizi yöntemiyle analiz edildiğinde şu veriler elde edilmiştir: Takvim Gazetesi’nde yer alan başlıkların genellikle kısa ve okuyucuda belli duyguları ortaya çıkarmaya yönelik olduğu görülmüştür. Diğer yandan diğer gazetelere oranla daha fazla sayıda konuya değindiği saptanmıştır. Küresel adalet, BMGK’nin yapısı, Suriye krizi bağlamında Türkiye’nin sınır güvenliği tehlikesi ve mülteci sorunu, 15 Temmuz ve FETÖ elebaşının iade istemi, terör örgütleri, Doğu Akdeniz’de yaşanan sıkıntılar, Kıbrıs sorunu, Libya, Somali, Arakan ve diğer coğrafyalarda yaşanan insani kriz gibi çeşitli konulara yer vermiştir. Bu bakımdan da Takvim Gazetesi’nin ön plana çıkardığı konuları saptamak zordur. Ancak bu konular arasında Suriye krizi, mülteci sorunu, terör ve terör örgütleri konularına geniş yer verdiği görülmüştür.

Takvim Gazetesi, geniş yer verdiği konularda kullandığı duygu yüklü kelimeler ile Erdoğan’ın konuşmalarını destekler bir tavır takınmıştır. Özellikle “Dünya 5’ten Büyüktür” gibi Erdoğan ile özdeşleşmiş söylemlere başlıkta yer vererek haber dilini kuvvetlendirmiştir. Öte yandan haberlerde yer verdiği Erdoğan’ın konuşma kesitleri üzerine yaptığı destekleyici yorumlar, okuyucuyu belli konularda ikna etmeye yöneliktir.

Yeni Mesaj Gazetesi, muhafazakâr bir gazete olarak ele alınsa da diğer muhafazakâr gazetelerden “mezhepsel” bir anlayışı benimsemesi bakımından ayrılmaktadır. Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında ele alınan 10 adet BM konuşmasına yönelik toplam 3 adet haber ortaya koymuştur. Bu haberlere uygulanan Van Dijk’in haber söylem analizi yöntemi ile şu veriler elde edilmiştir: Yeni Mesaj Gazetesi’nin haberlerini genellikle bir veya iki cümleden oluşturduğu görülmüştür. Haberlerde Erdoğan’ın konuşmalarından alıntılara daha az yer vermiş ve Erdoğan’ın konuşmasında bahsettiği konuları yorumlayarak aktarmıştır. Haberlerde Suriye krizi, Türkiye’nin güvenli bölge istemi, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’nin yapmayı planladığı referandum çalışmalarına Erdoğan’ın tepkisi, BMGK yapısı ve Erdoğan’ın “Dünya 5’ten Büyüktür” söylemine yer vermiştir. Yeni Mesaj Gazetesi’nin gündeme taşıdığı konuların geneli Türkiye’nin iç politikasına yöneliktir.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak toplam 9 adet haber ortaya koymuştur. Bu haberlere uygulanan Van Dijk’in haber söylem çözümleme yöntemi ile şu veriler elde edilmiştir: Yeni Şafak Gazetesi’nin örneklem olarak incelenen diğer gazetelere göre Erdoğan’ın konuşmalarına içerik bakımından daha geniş yer verdiği görülmüştür. Haberlerin Erdoğan’ın konuşmasından doğrudan alıntılara sıklıkla yer verdiği görülmüştür. Diğer yandan yoruma da sıklıkla yer veren Yeni Şafak Gazetesi’nin, haberlerde yer alan başlık ve cümlelerinin de oldukça uzun olduğu görülmüştür.

Liberal Muhafazakâr bir çizgide ve İslamcılık anlayışı benimsemiş olan Yeni Şafak Gazetesi, ortaya koyduğu haberler ve söylemler ile Erdoğan’ın konuşmalarına diğer gazetelere oranla daha fazla destek vermektedir. BMGK yapısı, Suriye krizi, güvenli bölge istemi, Filistin-İsrail savaşı, Somali ve Myanmar’da yaşanan insani kriz, mülteci krizi, terör, terör örgütleri (FETÖ, PKK vb.), terör örgütlerine destek veren ülkeler, Keşmir meselesi, Doğu Akdeniz sorunu, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi’nin yapmayı planladığı referandum çalışmasına Erdoğan’ın tepkisi gibi meseleleri konu almıştır. Konular incelendiğinde, Yeni Şafak Gazetesi’nin Erdoğan’ın konuşmalarında yer alan konuların genelini haber konusu yaptığı görülmektedir. Bu geniş konu kapsamı içerisinde ise en çok üzerinde durduğu konuların, doğrudan Türkiye iç politikası ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu bakımdan da Yeni Şafak Gazetesi’nin, Erdoğan’ın konuşmalarından kesitlerle oluşturduğu haberler ile yer verdiği konuları Türkiye iç politikası ile bağdaştırarak aktardığı görülmüştür. Özellikle konulara getirdiği yorumlar, Erdoğan’ın konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olmasında belirleyici olmuştur.

3.2.2.3. İİT Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması

3.2.2.3.1. Makro Yapı

Makro yapı, haberin analizini hem kolaylaştırmak hem de haberde gömülü olan anlamların genel temalarını ortaya çıkarabilmek amacıyla kendi içerisinde tematik analiz ve şematik analiz olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

3.2.2.3.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz

Tematik analiz başlığı altında haberde var olan başlıklar ve fotoğrafların analizi gerçekleştirilmektedir. Ayrıca habere yönelik genel bir tema analizinin gerçekleştirilmiş olması bakımından bu başlık altında haberde önemsenen konu ve bilgilerin ön plana çıkarılışı çözümlenmiş olmaktadır.

3.2.2.3.1.1.1. Başlıklar

Haber metinlerinde var olan başlıklar, gerek haberin ideolojik söylemini ortaya koyması gerekse de okuyucuya haberi özet bir biçimde sunması ile haberin okunmasında önemli bir yere sahiptir.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik, birbirinden farklı yayın anlayışlarına sahip olan 5 gazetede yer almış haberlerdeki başlıklar incelenmiştir. Haberlerde yer alan başlık türlerinden spot başlık, çalışmanın bir sonraki başlığında ayrı bir başlık olarak incelenmiştir. Başlıklar bölümü altında spot dışındaki diğer 4 adet başlık türü olan üst, ana, alt ve ara başlıklar tezin konusunu kapsamında haberlere olan etkisi ve bağlamı çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir. Bu anlamda bu 4 başlık türüne ait elde edilen bulgular şu şekildedir:

Tez kapsamında incelenecek olan ilk başlık türü gerek haber içerisindeki anlam akışı gerekse de haber şemasında üstte bulunması bakımından “üst başlık”tır.

Üst başlığın, yer aldığı haberin ana başlığını destekleyen bir yapıda olması gerekmektedir. Bu anlamda 5 gazetede yer alan üst başlıklar ve elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasından sadece 8 adet konuşmaya yönelik habere yer vermiştir. Bu konuşmalara yönelik ise 9 adet haber ortaya koymuştur. Haberlerde yer alan üst başlıklar şu şekildedir:

“Erdoğan İİT'den Mesaj Verdi” (11.09.2017)

“48 Ülkeden Tarihi Duruş: İşgal Altındaki Kudüs Filistin'in Başkenti” (14.12.2017)

“İslam Ülkelerine Çağrı” (09.12.2019)

Gazete haberlerinde yer alan üst başlıklar incelendiğinde tüm üst başlıkların ana başlığı anlamsal olarak tamamlayan ve destekleyen bir yapıda olduğu görülmüştür. Diğer yandan yer verdiği “tarihi duruş”, “mesaj verdi” ve “çağrı” gibi kavramlar, okuyucuyu hem ana başlığı okumaya hem de haberin detaylarını okumaya yönlendirir bir yapı içerisindedir.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet İİT konuşması içerisinden sadece 2 adet konuşmaya yönelik haber ortaya koymuştur. Bu iki adet konuşmaya yönelik ise toplamda iki gazete haberine yer veren Cumhuriyet Gazetesi’nin, ortaya koyduğu haberlerde yer alan üst başlıklar şu şekildedir:

“İslam Zirvesi’nde Skandal Kapanış” (16.04.2016)

“Erdoğan, Fırat’ın Doğusundaki Operasyonların Süreceğini Söyledi” (15.12.2018)

Gazetede yer alan her iki üst başlığın da ana başlığı destekler ve açıklar bir yapı içerisinde olduğu görülmüştür. Özellikle 16.04.2016 tarihli haberde yer alan “skandal kapanış” şeklindeki merak uyandıran üst başlık, okuyucuda haberin detaylarını okumaya yönelik bir teşvik oluşturmaktadır.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşması içerisinden yalnızca 3 adet konuşmaya yönelik haber ortaya koymuştur. Bu konuşmalara yönelik ortaya konulan 4 adet haberden sadece 14.12.2017 tarihli haberde “İslam İşbirliği Teşkilatı’ndan Tarihi Karar: Filistin’in Başkenti Kudüs’tür.” şeklinde bir üst başlığa yer verilmiştir. Üst başlığın ana başlığı açıklar bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür. Diğer yandan Yeni Mesaj Gazetesi’nde yer alan haberlerde üst başlık kullanılmadığı saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet İİT konuşmasından 8 tanesine yönelik haber ortaya koymuştur. Bu konuşmalara yönelik ortaya koyulan toplamda 9 adet haberde yer alan üst başlıklar şu şekildedir:

“İslam Zirvesi Başkanı Erdoğan’dan Tarihi Mesajlar” (15.04.2016)

“ABD’nin “Kudüs İsrail’in Başkentidir” Açıklamasına Misilleme” (14.12.2017)

“Trump Golan’la Yeni Kriz İstiyor.” (23.03.2019)

“İslam Dünyasına Özeleştirici Çağrısı” (09.12.2019)

“Müslüman Katlediliyor, Camilere Saldırıyorlar” (10.12.2019)

Haberlerde yer alan üst başlıklar incelendiğinde 15.04.2016 tarihli haber hariç haberlerde yer alan üst başlıkların ana başlık ile tam bir bütünlük içerisinde olduğu görülmektedir. 15.04.2015 tarihli haberde yer alan “İslam Zirvesi Başkanı Erdoğan’dan tarihi mesajlar” şeklindeki üst başlığın “ittifak çağrısı” şeklinde ortaya konulan ana başlık ile herhangi bir uyum içerisinde olmadığı görülmektedir. Üst başlığın ana başlığı desteklemekten çok alt başlık olarak yer aşan metin hakkında bilgi sunduğu saptanmıştır.

Haberde ana başlık, gerek haberin tümüne dair birkaç kelime ile bir özet ortaya koyması gerekse de okuyucu ile haber arasında bağ kurması bakımından önemli bir başlık türüdür. Bu anlamda ana başlık haberde olması tek zorunlu başlık türüdür. Tez konusu kapsamında incelenen haberlerde yer alan ana başlıklar, bu bölümde derinlemesine bir analiz ile ortaya konulacaktır. Bu çerçevede haberlerde yer alan ana başlıklara yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan’ın İİT’de yaptığı 10 adet konuşması ile alakalı olarak toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer verdiği ana başlıklar ise şu şekildedir:

- “Ümmet 5’ten Büyük” (15.04.2016)
- “Bu Ne Menem İştir” (16.04.2016)
- “Özgürlük Asla Hukuksuzluk Değil” (11.09.2017)
- “Dünya ABD’den Büyüktür” (14.12.2017)
- “ABD’ye 2 Mesaj” (15.12.2018)
- “Gelin Güçlerimizi Birleştirelim” (09.12.2019)
- “İslam Dünyasına Emperyalizm Uyarısı” (21.10.2020)

Haberlerde yer alan ana başlıklar incelendiğinde, haberde yer verilen ana olay ile uyumlu olduğu görülmüştür. Başlıkların genellikle 2-4 arasında kelimedenden oluştuğu görülmektedir. Ana başlığın haberin özeti niteliğine sahip olması özelliği incelendiğinde ise bütün ana başlıkların haberin genelini yansıttığı görülmüştür. Bu minvalde Akşam Gazetesi’ndeki yer alan ana başlıkların, bulunduğu haberde okuyucuyu haberin devamını okumaya yönlendiren bir işleve sahip olduğu görülmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi’nin, Erdoğan’ın tez konusu kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik yer verdiği iki adet haberde ortaya koyduğu ana başlıklar şu şekildedir:

- “Erdoğan Aidat Toplayamadı” (16.04.2016)

“Münbiç’e de Gireriz” (15.12.2018)

Haberlerde yer alan ana başlıklar incelendiğinde haberin ana olayı ile uyumlu olduğu görülmüştür. Başlıkların 2- 3 kelimedenden oluştuğu ve haber bütününe yansıtması bakımından bir bütünlük arz ettiğini görmektedir. Diğer yandan ana başlıkların eleştirel bir dille yazıldığı ve bu bakımdan okuyucu habere çeken bir biçimde kurgulandığı görülmektedir.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 4 adet habere yer verilmiştir. 15.12.2018 tarihli haberde, başka konuyla ilgili bir haber içerisinde tek cümle olarak yer verilmesi bakımından herhangi bir ana başlık değerlendirilmesi yapılamamaktadır. Diğer kalan 3 adet haber incelendiğinde ortaya çıkan ana başlıklar şu şekildedir:

“Diriliş Çağrısı” (15.04.2016)

“Rusya Terörü Destekliyor” (16.04.2016)

“Kudüs İttifakı” (14.12.2017)

Haber başlıkları incelendiğinde 15.04.2016 tarihli haberde yer alan ana başlığın haber konusu ile uyum içerisinde olmadığı görülmüştür. Çünkü haber incelendiğinde, haberin odak noktası İİT’nin İstanbul’da gerçekleşen toplantısının Batı tarafından kısıkanılması ve Batı’ya karşı birlik olunması gerektiğidir. Bu anlamda başlıkta “Diriliş Çağrısı” diyerek daha çok bir uyanış veya yeniden doğuş üzerine odaklanılmıştır. Bu çerçevede haber ile uyumlu ve haberi yansıtan bir ana başlık olmadığı görülmektedir.

16.04.2016 tarihli haberde yer alan ana başlığın haberin tamamını değil bir kısmını yansıttığı görülmüştür. Çünkü haberde Erdoğan’ın mezhep çatışmasına çektiği dikkat ve Rusya’nın teröre desteğinden bahsedilmiştir. Bu anlamda haber metnini bir bütün olarak yansıtan bir ana başlık olduğunu söylemek mümkün değildir.

14.12.2017 tarihli haberde yer alan “Kudüs İttifakı” ana başlıklı haberin, başlık ile uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Çünkü haberin bütününe, Kudüs konusunda İİT ve liderlerin tepkileri ve ortak harekât mesajları vurgulanmıştır.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan’ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet İİT konuşmasından 5 tanesine yönelik habere yer vermiştir. Yer verdiği toplam 5 adet gazete haberinde yer alan ana başlıklar şu şekildedir:

“İslam Dünyasına Farklı, Batı’ya Farklı” (22.01.2015)

“Bu Karar Hükümsüz” (14.12.2017)

“Fırat’ın Doğusu ve Münbiç Mesajı” (15.12.2018)

“350 Milyon Müslüman Aşırı Yoksul” (09.12.2019)

“Erdoğan Yine Macron’a Yüklendi” (21.10.2020)

Gazetede yer alan ana başlıklar incelendiğinde tamamının haberin konusunu ve bütünü yansıttığı saptanmıştır. Başlıkların öz ve haber içeriğinin bütünü yansıttığı görülmüştür. Başlıklar 3-5 kelimeden oluşmuştur. Ana başlıkların genellikle Erdoğan’ın konuşmasından esinlenerek oluşturulduğunu görmekteyiz.

Yeni Şafak Gazetesi incelendiğinde Erdoğan’ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına dair toplamda 9 adet habere yer verdiği saptanmıştır. Bu çerçevede haberler incelendiğinde ortaya çıkan ana başlıklar şu şekildedir:

“İttifak Çağrısı” (15.04.2016)

“İran’a Uyarı” (16.04.2016)

“Zulme Karşı Birlik Şart” (11.09.2017)

“Kudüs Filistin’in Başkenti” (14.12.2017)

“Bir Gün Bile Bekleyemeyiz” (15.12.2018)

“İzin Vermeyiz” (23.03.2019)

“Zenginle Fakir Arasındaki Fark 200 Kat.” (09.12.2019)

“Daha Ne Kadar Sessiz Kalacağız” (10.12.2019)

“Macron’un Derdi İslam ile Hesaplaşmak” (21.10.2020)

Gazetede yer alan ana başlıklar, haberlerin konusu ve bütünü bağlamında değerlendirildiğinde birbirinden farklı üç durum ortaya çıkmaktadır. Birincisi, ana başlıklar ile sadece spotların uyumlu olduğu (16.04.2016, 11.09.2017) haberlerdir. Bu haberlerde ana başlık ve spot dışında başka konulara da değinilmiştir. İkincisi, ana başlığın haberde yer alan konulardan sadece bir kısmını yansıtmış olduğu haberlerdir (15.04.2016, 15.12.2018, 23.03.2019, 09.12.2019, 10.12.2019). Üçüncü olarak da ana başlığın haberin tamamını yansıttığı haberler (14.12.2017, 21.10.2020) olduğu görülmektedir. Bu anlamda haberlerin genelini haber ile uyumlu veya haberin bütünü yansıtan ana başlıklar olduğunu söylemek

mümkün değildir. Ana başlıkların 2-6 kelime arasında olduğu saptanmıştır. Diğer yandan ana başlıkların genellikle Erdoğan'ın konuşmasından uyarlanarak oluşturulduğu saptanmıştır.

Haber metninde yer alması zorunlu olmayan başlıklardan olan alt başlıkların, haberin detaylı olarak sunulması ve diğer başlıklar ile uyum içerisinde olması beklenmektedir. Bu çerçevede incelenen gazetelerde yer alan alt başlıklar ve haber ile olan uyumu şu şekildedir:

Akşam Gazetesi'nin, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde yer alan alt başlıklar şu şekildedir:

“Tüm Dünyaya Davet” (14.12.2017)

“Artık Sorumlu ABD” (14.12.2017)

“Tek Bir Gün Bekleyemeyiz” (15.12.2018)

“Kesmesini İyi Bilirim’ Diyor” (15.12.2018)

Akşam Gazetesi iki adet konuşmada ikişer tane olmak üzere toplamda 4 adet alt başlık kullanmıştır. Haberde yer alan bu alt başlıkların haber ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca haberlerdeki ana olayın detaylandırılarak sunulmasında katkısı olduğu saptanmıştır.

Cumhuriyet, Takvim ve Yeni Mesaj gazetelerinde herhangi bir alt başlık kullanılmadığı görülmüştür. Bu üç gazete, daha çok paragraf şeklinde metinlerle haberleri aktarmayı tercih etmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasından sadece 8 tanesine yönelik toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği haberlerde var olan alt başlıklar şu şekildedir:

“Türkiye Dönem Başkanı” (15.04.2016)

“Dinim Sünnilik ve Şiiilik Değil” (15.04.2016)

“Dolmabahçe ya da Yıldız” (15.04.2016)

“İslam Ordusuna Destek Veriyoruz” (15.04.2016)

“Ermenistan Kınandı” (16.04.2016)

“Üç Büyük Tehlike” (16.04.2016)

“Arakan İçin Mutabakat” (11.09.2017)

“Bütün Devletler Tanınmalı” (14.12.2017)

“ABD Sorumlu Olacak” (14.12.2017)

“Dünyaya Kudüs Çağrısı” (14.12.2017)

“İşgal BM’ye Taşınacak” (14.12.2017)

“Filistin’e Maddi Destek” (14.12.2017)

“Ümmetin İzzetini Koruyoruz” (15.12.2018)

“Buz Dağının Görünen Yüzü” (23.03.2019)

“Artık Güvenlik Tehdidi” (23.03.2019)

“Daha Çok Dayak Yeriz” (09.12.2019)

“Macron Karşımda Susuyor” (09.12.2019)

“Fransız İslam’ı Son Örnek” (21.10.2020)

“Pısrık Müslüman İsteniyor” (21.10.2020)

Yeni Şafak Gazetesi diğer gazetelere oranla daha fazla sayıda alt başlığa yer vermiştir. Bu anlamda Yeni Şafak Gazetesi’nde yer alan haberlerin, genelde çok fazla sayıda konuya değinen ve aynı zamanda geniş metin hacmine sahip olduğu görülmektedir. Diğer yandan haberlerde yer alan alt başlıkların genellikle haberin diğer başlıkları ile uyumlu olmadığını, hepsinin farklı bir konu başlığını ele aldığını görmekteyiz.

Ara başlık, haberin akışını hem yönlendiren hem de haberde okuyucunun gözünden kaçmasının istenmediği konuları öne çıkaran bir başlık türüdür. Diğer yandan haberde yer alan diğer 4 adet başlık türü ile herhangi bir bütünlük sağlaması beklenmeyen ara başlık, özellikle geniş hacimli metinlerde sıkça kullanılan bir başlık türüdür. Bu çerçevede ara başlıkla ilgili, tez kapsamında incelenen gazetelerin yer verme sıklığı ve yer verdiği konular üzerine yapılan değerlendirme sonucu ortaya çıkan bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasından 8 adet konuşmaya yönelik 9 adet haber ortaya koymuştur. Bu haberlerde yer alan ara başlıklar şu şekildedir:

“Acil Hayata Geçirelim” (15.04.2016)

“Daha Ne Anlatalım Trump” (14.12.2017)

“Küreciler Gelmedi” (14.12.2017)

“Maduro Katıldı” (14.12.2017)

Haberlerde yer alan ara başlıklar incelendiğinde, genellikle ana başlığı ve haberin ana olayını destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Diğer yandan ara başlıkların Erdoğan’ın konuşmasından esinlenilerek oluşturulduğu ve genellikle haberde yer alan ana olaya atıfta bulunduğu görülmüştür.

Tez kapsamında incelenen Cumhuriyet, Takvim ve Yeni Mesaj gazetelerinde herhangi bir ara başlığa yer verilmediği görülmüştür. Bu üç gazetede yer alan haberlerin haber hacimlerinin büyük olmaması ve diğer iki gazeteye göre daha az konu başlığına değinilmesi bakımından ara başlığa yer vermediği saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 9 adet habere yer verilmiştir. Haberlerde yer alan ara başlıklar şu şekildedir:

“4 Yeni Proje” (15.04.2016)

“İİT’ye Özel Polis Teşkilatı” (15.04.2016)

“Alternatif Tahkim Kuralım” (15.04.2016)

“Ortak Kızılay” (15.04.2016)

“Kadınlar İçin Konferans” (15.04.2016)

“Filistin’in Yanındayız” (16.04.2016)

“Kızılay Hazır” (16.04.2016)

“İslam Dünyasına G20 Modeli (11.09.2017)

“Birlikten Kopmuş Olursunuz” (14.12.2017)

“Sahipsiz Olmadığını Gösterdik” (14.12.2017)

“Dünya Zirveyi İzledi” (14.12.2017)

“Erdoğan Yine Liderliği Gösterdi” (23.03.2019)

“İslamofobiye Karşı 15 Mart” (23.03.2019)

“Arnavutluk’a 500 Konut” (09.12.2019)

“İslam’ın Yükselişi Rahatsız Ediyor” (21.10.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nin, haber hacmi bakımından diğer gazetelere nazaran daha geniş haberlere yer verildiği saptanmıştır. Haberlerin geniş olması bakımından da birçok farklı konu okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Bu anlamda konuların dikkatten kaçmaması ve farklı konular ile okuyucunun yönlendirilebilmesi için ara başlığa sıklıkla yer verilmiştir. Ayrıca ara başlıkların daha çok haberde yer alan ana olayın detaylarını sunar bir şekilde ortaya konulduğu saptanmıştır.

3.2.2.3.1.1.2. Haber Girişleri/Spotlar

Haber metninde spotun en temel görevi, haberin bütününe dair bir özet ortaya koymaktır. Spotun, haberin özeti şeklinde ortaya koyması ve okuyucuyu haberin detaylarını okumaya yönelten bir işleve sahip olması gerekmektedir. Haber metninde yer alan spotun diğer başlıklarla ve özellikle ana başlık ile bir uyum içerisinde olması beklenmektedir. Bu çerçevede Erdoğan'ın İİT'de yaptığı 10 adet konuşmaya yönelik haberlerde yer alan spot başlıklar ile ilgili elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına dair toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği bu haberlerde ortaya koyduğu spotlar/haber girişleri şu şekildedir:

“Erdoğan, Charlie Hebdo saldırısı sonrası fitili ateşlenen İslamofobi'yi de eleştirdi” (22.01.2015)

“İslam İşbirliği Teşkilatı, Türkiye'nin de çağrısıyla uluslararası konjonktürde daha etkili bir aktör olmak için devrim niteliğinde adımlar atma iradesini ortaya koydu.” (15.04.2016)

“İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi'nde konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Mezhepçilikte ölen de tekbir getiriyor öldüren de... Bu ne menem iştir.”” (16.04.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, yeni iletişim araçları ve internet konusunda uyarılarda bulundu: Özgürlük asla sorumsuzluk ve hukuksuzluk demek değil. Bu ilke daima gözetilmeli.” (11.09.2017)

“Kudüs konusunda AB'den istediğini alamayan İsrail ve destekçisi ABD'ye bir tokat da, Türkiye'nin çağrısıyla İstanbul'da toplanan İİT'den geldi: Doğu Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanıyoruz.” (14.12.2017)

“Münbiç'i kendimiz temizleyeceğiz” (15.12.2018)

“Başkan Erdoğan, İslam İşbirliği Yatırım Konferansı’da konuştu: “İmkanlarımızı sizinle paylaşmaya hazırız.”” (09.12.2019)

“Başkan Erdoğan İslam dünyasına seslendi, emperyalizmin Müslümanları bölmeye izin verilmemesi gerektiğini söyledi.” (21.10.2020)

Akşam Gazetesinde yer alan spotlar incelendiğinde, 22.01.2015 ve 16.04.2016 tarihli haberlerde herhangi bir spota rastlanmamıştır. Bu anlamda haber metinlerinin ilk cümlesi spot olarak ele alınmıştır. Haberlerde yer alan spotların, yer aldığı haberlerin genelini özetleyen ve okuyucuyu haberin detaylarını okumaya teşvik eden bir yapıda olduğu görülmüştür. Bu anlamda özellikle 14.12.2017 tarihli spotta yer alan “bir tokat da” gibi ifadelerle haber okuyucusunda merak uyandırılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasından sadece ikisine yönelik haberlere yer vermiştir. Bu iki haberde yer alan spotlar ise şöyledir:

“Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Zirvesi’nin kapanışı olaylı oldu.” (16.04.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Sincar ve Karacak’ın vurulmasıyla ilgili “İrak’ta operasyonları yaptık, gerisi gelecek” dedi.” (15.12.2018)

Cumhuriyet Gazetesi’nde yer alan spotların, haberin bütünü hakkında bir özet sunması bakımından yeterli olmadığı saptanmıştır. Spotlarda yer alan bilgilerin muğlak ve haberin detayları hakkında bilgi sunmayan bir yapıda olduğu görülmüştür.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda dört adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan spotlar şu şekildedir:

“10 trilyon dolara hükmeden 57 İslam Ülkesinin liderleri İstanbul’da toplandı. Batı, kıskançlıktan çatladı.” (15.04.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, İstanbul’daki 13. İslam Zirvesi’nin kapanışında liderlere seslendi” (16.04.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı’nı (İİT) topladı. Herkesi, “Kudüs’ü Filistin’in Başkenti” olarak tanımaya çağırdı.” (14.12.2017)

“Başkan Erdoğan, ABD’nin Münbiç’te Türkiye’yi oyaladığını belirtti.” (15.12.2018)

Takvim Gazetesi’nde yer alan spotlar incelendiğinde, haberin bütünü yansıtan bir yapıda olmadığı görülmektedir. Spotların haberi özetleyen cümlelerden ziyade daha genel bir

ifade tarzı olduğu saptanmıştır. Bir okuyucunun sadece spotu okuyarak, haber geneline dair bir anlam ortaya koymasının çok zor olduğu görülmüştür.

Yeni Mesaj Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 5 adet haber ortaya koymuştur. Haberlerde yer alan spotlar şu şekildedir:

“Daha önce ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesi’nde eşbaşkanlık görevini yürüttüğünü bizzat kameralar önünde dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın İslam ve Batı dünyası temsilcilerine hitap ederken farklı ifadeler kullanması dikkat çekiyor” (22.01.2015)

“İstanbul’da düzenlenen Birinci yargı Konferansı’nda konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Irak’ta atılan adımlara karşı operasyonlarımızı yaptık. Fırat’ın doğusunu huzura kavuşturmakta kararlıyız” açıklamasında bulundu.” (15.12.2018)

Yeni Mesaj Gazetesi’nde 3 adet haber (14.12.2017, 9.12.2019 ve 21.10.2020), tek bir cümleden oluştuğu için herhangi bir spot değerlendirilmesine tabi tutulamamıştır. Diğer yandan yukarıda yer alan iki spot örneği ise haber metinlerinin giriş cümlelerinden oluşmaktadır. Bu iki adet haber giriş cümlesinin, haberlerin devamı ile ilgili özet bilgi sunduğu görülmüştür. Öte yandan Yeni Mesaj Gazetesi genellikle metin hacmi bakımından az yoğunluktadır. Bu anlamda haberler genellikle 1-2 cümleden oluşmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 9 adet haber ortaya koymuştur. Haberlerde yer alan spotlar şu şekildedir:

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, İstanbul’da bir araya gelen Müslüman liderlere barış ve ittifak çağrısı yaptı: İhtilafları değil ittifakları, husumeti değil muhabbeti güçlendirmeliyiz. Çünkü yaşanan çatışmalardan, düşmanlıklardan zarar gören sadece Müslümanlar.” (15.04.2016)

“İİT Zirvesi sonrası iki yüz maddelik İstanbul Deklarasyonu yayımlandı. Suriye’den Karabağ’a ve mültecilere kadar birçok konuya değinilen bildirgede, İran’la ilgili çarpıcı maddelere yer verildi. Tahran, ülkelerin içişlerine karışma ve teröre destek verme konusunda uyarıldı.” (16.04.2016)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Astana’daki İslam İşbirliği Zirvesi’nde İslam coğrafyasında yaşanan dramlara karşı herkesi birlik olmaya davet etti. Erdoğan, “İslam ülkelerinin şu dönemde çatışmaya ve gerilime değil vahdete, birlik ve beraberliğe ihtiyacı bulunuyor” dedi.” (11.09.2017)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın çağrısıyla İstanbul’da toplanan Müslüman ülke liderleri tarihi bir karar aldı. 57 ülkeyi temsil eden İslam İşbirliği Teşkilatı, Doğu Kudüs’ü Filistin devletinin başkenti ilan etti. Sonuç bildirisinde Kudüs’ü tek taraflı olarak “İsrail’in başkenti” ilan eden ABD kınandı; kararın iptali için BM Güvenlik Konseyi’ne gidilecek.” (14.12.2017)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Fırat’ın doğusunu huzur ve güvene kavuşturmakta kararlı olduklarını söyledi.” (15.12.2018)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, İstanbul’daki İslam İşbirliği Teşkilatı toplantısında 71 ülke temsilcisine Golan mesajı verdi. Trump’ın, İsrail’in Golan’daki işgaline destek vererek bölgeyi yeni krize sürüklediğini söyleyen Erdoğan, “Türkiye ve İİT’nin emrivakiye boyun eğmesi düşünülemez. Golan’ın işgalinin meşrulaştırılmasına asla izin vermeyiz, veremeyiz” dedi.” (23.03.2019)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan en zengin İslam ülkesi ile en yoksul arasındaki farkın 200 katı aştığına dikkat çekti.” (09.12.2019)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi’nde Filistin, Keşmir, Arakan ve Türkistan’daki zulümlere dikkat çekip Müslümanlardan seslerini yükseltmelerini istedi.” (10.12.2019)

“İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Diyanet İşleri Başkanları ve Baş Müftüleri İstişare Toplantısı’na video mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam’ın yükselişinden rahatsız olanların dinimize saldırdığını vurgulayıp Macron’u işaret etti.” (21.10.2020)

Yeni Şafak Gazetesi’nde yer alan spotların, yer aldığı haberleri özetler nitelikte olduğu saptanmıştır. Spotların oldukça uzun ve haberlerin bütünü hakkında bilgiler ortaya koyduğu görülmüştür. Bu anlamda spotların haberlerde yer alan diğer başlıklar ile uyum içerisinde olduğu görülmektedir.

3.2.2.3.1.1.3. Fotoğraflar

Haberde yer alan fotoğraf veya fotoğraflar haberin sunumu ve anlaşılması noktasında tamamlayıcı bir rol oynar. Bu çerçevede haberde fotoğraf hem haberin önemine dikkat çeker hem de haberin konusuna ilişkin mesajlar taşır (Umunç, 2015: 277). Bu anlamda fotoğraflar haberle ilgili anlamsal bir bütünlük içerisindedir. Bu anlamsal bütünlüğün ortaya konulması ile birlikte fotoğraf ve diğer görsel öğeler, okuyucu üzerinde bir algı oluşmasına neden olur (Güneş, 2018: 37).

Tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik 5 adet gazetede yer alan fotoğrafların, haber yapısı ve haber konusu ile olan anlamsal bağı incelenmiştir. Bu çerçevede elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın İİT konuşmalarına toplam 9 adet haberde yer vermiştir. Haberler içerisinde, 09.12.2019 tarihli haberde fotoğrafa yer verilmediği saptanmıştır. Diğer yandan 6 adet haberde (22.01.2015, 16.04.2016, 11.09.2017, 15.12.2018, 23.03.2019, 21.10.2020) yer alan fotoğrafların ise haber ile uyumlu olmadığı gözlenmiştir. Kalan iki adet haberde (15.04.2016, 14.12.2017) yer alan fotoğrafın ise haber ile uyumlu olduğu görülmüştür. Bu anlamda haberler içerisinde haberi yansıtan ve yansıtmayan birer adet haber örneği aşağıda sunulmuştur.

Görsel 3.49 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.49'da yer alan 15.04.2016 tarihli "Ümmet 5'ten Büyük" başlıklı haberde iki adet fotoğraf yer almaktadır. Birinci fotoğrafta sadece Erdoğan bulunmakta ve Erdoğan'ın ellerini karnının hizasında birbirine kenetlemiştir. Diğer fotoğrafta ise İİT üye ülkelerinin temsilcilerinin yer aldığı bir aile fotoğrafı yer almaktadır. Haber konusunda yer alan ortak polis teşkilatı vb. şekilde hayata geçirilmesi planlanan hedeflerin olması, başlıkta yer alan ülkelere karşı bir birlik vurgulamasını yansıtmaması bakımından da fotoğrafların haber uyum içerisinde olduğunu görmekteyiz. Öte yandan ideolojik bakımdan da Erdoğan ve haber söyleminin desteklendiğini görmekteyiz.

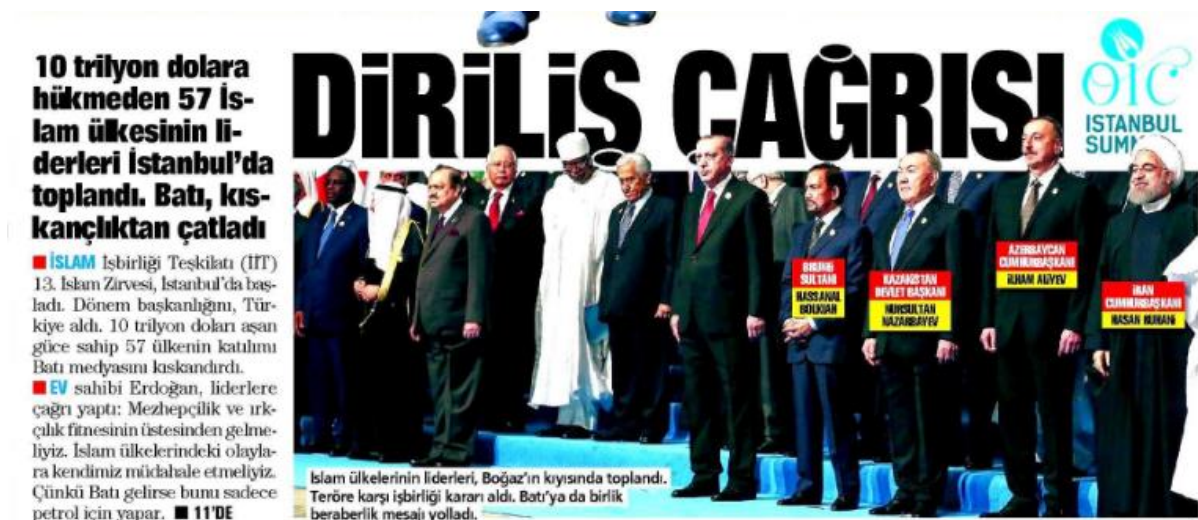
Görsel 3.50 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-03-23/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.50’de yer alan 23.03.2019 tarihli haberde, Erdoğan’ın kürsüde sağ eli omuz hizasında işaret parmağı yukarı gösterir şekilde ve sol elinin ise kürsüye yaslanmış bir vaziyette olduğu ancak haber ile herhangi bir bağlantısının bulunmadığı görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi Erdoğan'ın İİT konuşmalarına 2 adet haberde (16.04.2016, 15.12.2018) yer vermiştir. Haberler incelendiğinde fotoğraf bulunmadığını görmekteyiz.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın İİT konuşmalarında toplam 4 adet habere yer vermiştir. Bu haberlerden iki tanesinde (15.04.2016, 16.04.2016) yer alan fotoğraf haberi yansıtmazken iki tanesinde (14.12.2017, 15.12.2018) yer alan fotoğrafın haberi yansıttığı görülmüştür. Bu anlamda örnekleri şu şekildedir:

Görsel 3.51 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.51’de yer alan 15.04.2016 tarihli haberin konusunu, Batı medyasının İstanbul’da gerçekleşen İİT toplantısını kıskanması ve Erdoğan’ın İslam ülkelerine yaptığı

birlik çağrısı oluşturmaktadır. Haberde tek kare ve çok az sayıda liderin bulunduğu bir fotoğrafın verilmesi bakımından tam manası ile haberi tamamlayan bir fotoğraf olduğu söylenemez.

Görsel 3.52 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.52’de yer alan 14.12.2017 tarihli haberde bir adet Mescid-i Aksa’nın fotoğrafı ve İİT üye ülke temsilcilerinin yer aldığı aile fotoğrafı bulunmaktadır. Haberin konusunu ise ABD’nin Kudüs kentini İsrail devletinin başkenti olarak tanımasına karşı ortaya konulan tepkiler oluşturmaktadır. Bu minvalde haberde yer alan fotoğrafla ile haberin bütünü arasında net bir uyum olduğu görülmektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi Erdoğan’ın İİT konuşmalarına toplam 5 adet haberde yer vermiştir. Haberlerde yer alan fotoğrafların incelendiğinde fotoğrafların haber ile uyuşmadığı görülmüştür. Bu çerçevede 5 adet haber içerisinden birisi örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

Görsel 3.53 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.53'te yer alan 15.12.2018 tarihli haberin ana olayı, Fırat'ın doğusu ve Münbiç konusunda Erdoğan'ın ortaya koyduğu kararlı tavidir. Haberde yer alan fotoğraf tek kareden oluşmaktadır. Fotoğrafta Erdoğan sol eli, işaret ve baş parmağı bitişik ve göğüs hizasında kendisini gösterir bir vaziyette; sağ eli ise kürsüye yaslanmış vaziyettedir. Erdoğan'ın yer aldığı fotoğrafın gerek haberin kurulması gerekse de haberin anlamsal yönü ile doğrudan bir bağı yoktur. Ancak haber metninde yer alan ve birincil çoğul şahıs içeren Erdoğan'ın cümleleri ile fotoğrafta kendisini işaret etmesi arasında bir bağlantı kurulabilir.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın İİT konuşmaları ile ilgili olarak toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Haberlerden 4 tanesinin (15.04.2016, 11.09.2017, 14.12.2017, 23.03.2019) haber konusu ile uyumlu olduğu, haberlerde yer alan toplamda 5 haber fotoğrafın (16.04.2016, 15.12.2018, 09.12.2019, 10.12.2019, 21.10.2020) ise uyumlu olmadığı görülmüştür.

Görsel 3.54 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.54'te yer alan 09.12.2019 tarihli haberin ana olayını, Erdoğan'ın İslam ülkelerine yönelik zekat eleştirisi oluşturmaktadır. Haberde yer alan fotoğraf incelendiğinde Erdoğan'ın portre boyutlarında bir fotoğrafa yer verildiği görülmektedir. Bu anlamda haberi yansıtan bir fotoğraf olmadığı görülmektedir.

Görsel 3.55 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.55'te yer alan 14.12.2017 tarihli haberde, İİT üyelerinin yer aldığı bir aile fotoğrafı ile Erdoğan'ın tek başına, sağ elini yumruk şeklinde sıktağı bir fotoğrafı yer almaktadır. Fotoğrafların birlik vurgusu ve dik duruşu temsil ettiği düşünülürse, haber ile bir uyum içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.2.3.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz

Van Dijk'in ortaya koymuş olduğu haber analiz yönteminde yer alan iki ana başlıktan birisi makro analizdir. Makro analiz de kendi içerisinde haberin "tematik" ve "şematik" yapısına yönelik analiz birimleri olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Şematik analiz daha çok haberde yer alan olayların sunuluşu ve olayların sosyal yönüne dair analizler sunan, ardalın ve bağlam bilgisi gibi başlıklar üzerine analizler ortaya koyan bir analiz türüdür.

3.2.2.3.1.2.1. Durum

3.2.2.3.1.2.1.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Haberin ana olayı, genellikle haberin girişi yani spotunda ortaya konulmaktadır. Bununla birlikte haberin sonunda, haberi özetleyici bir anlayışla ortaya konulan toparlama kısmında da ana olayın sunulduğu kabul edilmektedir. Bu anlamda ana olayın sunumu aynı zamanda haberde yer alan ideolojik görüşün de ortaya konulan kısmını oluşturmaktadır.

Akşam Gazetesi Erdoğan'ın İİT'de yaptığı 10 adet konuşması ile alakalı olarak toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Konuşmalarla ilgili yer verdiği haberlerde yer alan haberlerin ana olayı şunlardan oluşmaktadır:

Görsel 3.56 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/gazete-mansetleri,d-TnzmQhEE-viEsGbmewVA/uQrLbxWhvUWJoJiY1tpAFA>

Görsel 3.56'da yer alan 22.01.2015 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın İslamofobi'ye getirdiği eleştirilerden oluşmaktadır. Haberin sunuluşunda insanların kutsalları konusuna odaklanılmıştır. Haberde ana olayın üst başlık veya ana başlıkla ortaya konulmadığı saptanmıştır. Başlık, ana olaydan tamamen bağımsızdır. Diğer yandan ana olayın sunumunun Erdoğan'ın konuşmasındaki sözleri üzerinden aktarıldığı da görülmektedir.

Görsel 3.57 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.57’de yer alan 15.04.2016 tarihli haberdeki ana olayı, İİT’nin uluslararası arenada daha etkili bir aktör olması gerektiği konusu oluşturmaktadır. İİT’nin ümmetin sorumluluğunu üstlenmesi gerektiği ve bu amaca yönelik adımlar atması gerektiği işlenmiştir. Ana başlık ana olaya destek çıkar niteliktedir. Erdoğan’ın konuşmasında “Ümmet 5’ten büyük” gibi bir ifade bulunmasa da gazete bu kelimeler ile ana olayı aktarmıştır. Bu anlamda ana olayı sunuş biçimi ile Erdoğan’ın söylemini hem desteklemiş hem de okuyucunun dikkatini haberin devamına odaklamıştır.

Görsel 3.58 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.58’de yer alan 16.04.2016 tarihli haberin ana olayını Erdoğan’ın mezhepçiliği eleştirmesi oluşturmuştur. İran’ın da mezhepçi tutum sergilemesi eleştirilmiştir. Haber iki cümle şeklinde ve herhangi bir yoruma yer verilmeden yazılmıştır. Haberin ana başlığı ile haber metni arasında bir bütünlük olduğu ve ana başlığın okuyucuyu haberin devamını okumaya yönelttiği görülmektedir.

Görsel 3.59 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-11/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.59’da yer alan 11.09.2017 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın iletişim araçları hakkında dikkatli olunması gerektiği konusunda vermiş olduğu mesajlardan oluşmaktadır. Ana olayın sunumunda verilen bilgiler haber metninde yer almamıştır. İletişim araçları konusundan bahsettiğini spotta belirtmiş olsa da haberin detaylarında açıklanan diğer konuların neler olduğu hakkında net bir bilgi ortaya koymaması bakımından ana olay sunumunun eksik olduğu görülmüştür.

AKSAM 48 ÜLKEDEN TARİHİ DURUŞ: TÜRKİYE'NİN GAZETESİ 14 ARALIK 2017 PERŞEMBE 75 KURUŞ www.aksam.com.tr

İŞGAL ALTINDAKİ KUDÜS FİLİSTİN'İN BAŞKENTİ

DÜNYA ABD'DEN BÜYÜKTÜR!

Kudüs konusunda AB'den istediğini alamayan İsrail ve destekçisi ABD'ye bir tokat da, Türkiye'nin çağrısıyla İstanbul'da toplanan İİT'den geldi: Doğu Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanıyoruz.

Kudüs konusunda AB'den istediğini alamayan İsrail ve destekçisi ABD'ye bir tokat da, Türkiye'nin çağrısıyla İstanbul'da toplanan İİT'den geldi: Doğu Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanıyoruz.

TÜM DÜNYAYA DAVET
İstanbul'da yapılan İslam İşbirliği Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi'nden tarihi bir karar çıktı. İİT'nin sonuç bildirgesinde "Bütün devletleri Filistin Devleti'ni ve Doğu Kudüs'ün onun işgal altındaki başkenti olduğunu tanımayla davet ediyoruz" denildi.

ARTIK SORUMLU ABD
ABD'nin kararını geri çekmesi halinde tüm sonuçlardan sorumlu olacağı vurgulanan bildirgede BM'ye uyarı da yer aldı: BMGK'nın harekete geçmemesi halinde, bu ağır ihlali Genel Kurul'a götürmeye hazır olduğumuzu teyit ediyoruz.

HARİTALARLA ADIM ADIM İŞGAL
HABERİ SAYFA 12'DE

RUHANI'DEN ÖN ŞARTSİZ DESTEK
HABERİ SAYFA 12'DE

Daha ne anlatalım Trump
Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail'in Filistinlilere zulmünü örneklerle tek tek anlattı, ABD Başkanı'na seslendi: Sana daha ne anlatalım Trump?
■ Kudüs'te birkaç dakika dolaşan herkes oranın işgal altında olduğunu anlayacaktır. İşgal altında olan şehirle ilgili böyle bir kararın hükmü olamaz. İsrail yaptığı terör eylemleri için adeta ödüllendirilmiştir.
■ ABD'nin kararını hukuku çiğnemenin yanında medeniyetimize indirilmiş darbeye. Kudüs'ün sınırsız olmadığını göstermiş olduk. ABD makamlarının yanlış kararından bir an önce dönmelerini bekliyoruz.

ABD'Yİ ARABULUCU KABUL ETMİYORUZ
Fikstir lideri Mahmud Abbas da Trump'ın Kudüs'ü İsrail'e tahsis ettiğini belirtti: Ama bu kez ABD ile birlikte hareket ederlerse daha iyi olur. Biz buna karşılık, bir anda yüzükün tokadını vuruyoruz. Çünkü ABD'nin arabulucu olmasını asla istemiyoruz.

KÜRECİLER GELMEDİ
İstanbul'daki tarihi zirveye 48 ülke katıldı. 60'a lider düzeyinde temsil edildi. S. Arabistan, Mısır ve BAE liderleri ise İstanbul'a gelmedi.

MADURO KATILDI
İslam İşbirliği Teşkilatına Venezüella Devlet Başkanı Maduro da katıldı ve bir konuşma yaptı. Rusya da zirveye bir gözlemci gönderdi.

Görsel 3.60 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.60'da yer alan 14.12.2017 tarihli haberdeki ana olay, ABD'nin hamlesine karşı İİT'nin verdiği tepkiyi içermektedir. Haberin girişinde İİT'nin aldığı karar verilerek ana olay sunulmuştur. Haberin girişi ile ana başlık arasında bir uyum olması bakımından ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberin devamında ise konu başlıklarına daha da detaylı yer verilmiştir. Bu minvalde ana olayın haberin girişinde sunulduğu ve okuyucuyu haberin devamına çeken bir dille yazıldığı görülmektedir.

Görsel 3.61 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.61'de yer alan 15.12.2018 tarihli haber sadece Erdoğan'ın İİT konuşmasına yönelik değildir. İİT konuşmasına sadece ilk paragrafta yer verilmiştir. Ana olay, Erdoğan'ın ABD'yi Münbiç konusunda uyarmasıdır. Diğer yandan ana başlıkta yer alan 'ABD'ye 2 mesaj' ifadesi Erdoğan'ın konuşmalarının açık bir şekilde desteklendiği göstermektedir.

Görsel 3.62 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-03-23/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.62'de yer alan 23.03.2019 tarihli haberde işlenen olay, Erdoğan'ın Neonazi örgütlerinin de terör örgütü olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemesidir. Haberde ana başlık ve doğrudan spot yoktur. Haber metni tek cümleden oluştuğu için dolaylı spot da bulunmamaktadır. Ana olayın değerlendirilmesi için gereken faktörler eksiktir.

Görsel 3.63 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.63'te yer alan 09.12.2019 tarihli haberdeki ana olay Erdoğan'ın İslam ülkelerine güç birliği çağrısı yapmasıdır. Arnavutluk'ta yaşanan depremin etkilerinin de bu güç birliği ile kısa zamanda ortadan kaldırılacağı söylenmiştir. Haberin gerek başlığı gerekse de spotu haberin ana olayını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Haberde ana olayın, Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntı yapılarak sunulduğu görülmektedir.

Görsel 3.64 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.64'te yer alan 21.10.2020 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın İslam ülkelerini emperyalizm konusunda uyarmasını içermektedir. Haberin girişinde ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberin devamında Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntı yapılarak ana olayın sunumu gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi tez kapsamında ele alınan Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasıyla ilgili sadece 2 adet habere yer vermiştir. Yer verdiği konuşmalara yönelik haberlerde ana olaylar şu şekilde ortaya konulmuştur:

Görsel 3.65 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.65'te yer alan 16.04.2016 tarihli haberde ana olay, İİT Zirvesi'nde yaşanan gerilimdir. Erdoğan'ın zirvede yaptığı açıklama sonrası çıkan anlaşmazlıklar sunulmuştur. Haberin üst başlığında yer alan "İslam Zirvesi'nde skandal kapanış" ve ana başlıkta yer alan "Erdoğan aidat toplayamadı" gibi olumsuz ifadelerle birlikte haber metninin bir üstünde yer alan karikatür, gazetenin Erdoğan'ın ideolojisini desteklemediğini ve ona karşı cephe aldığını göstermektedir. Haberin spotunda ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberdeki ana olayın sunumu ve başlık ile ana olayın uyumu, okuyucuyu haberin detaylarını da okumaya yöneltmiştir.

Görsel 3.66 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.66'da yer alan 15.12.2018 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan'ın Suriye konusunda ABD'ye gösterdiği tepkiyi içermektedir. Haberin girişinde ana olay net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberin devamında ise ana başlık ve spotla bağlantısız bir olay Erdoğan'ın konuşmasından doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir.

Takvim Gazetesi Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşması ile ilgili 4 adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan ana olaylar ise şu şekilde sunulmuştur:

Görsel 3.67 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.67'de yer alan 15.04.2016 tarihli haberdeki ana olay, İİT'nin toplanışının ve ekonomik gücünün Batı dünyasını kışkandırdığına yöneliktir. Haberin devamında Erdoğan'ın

zirvedeki açıklaması doğrudan alıntı şeklinde sunulmuştur. Kışkırtma konusu spotta belirtilmiş olsa da haberin detaylarında açıklanan diğer konuların neler olduğu hakkında net bir bilgi ortaya koymaması bakımından ana olay sunumunun eksik olduğunu görmekteyiz. “Batı kıskançlıktan çatladı” şeklindeki yorumsal ifadelerin haberin aktörünü destekler nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

Görsel 3.68 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.68’de yer alan 16.04.2016 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın mezhepçilik ve terör konusundaki eleştirilerinden oluşmaktadır. Ancak haberde yer alan spot Erdoğan’ın sadece İİT’de konuştuğunu belirttiği için spotta ana olay sunulamamıştır. Haberin devamında Erdoğan’ın konuşmaları doğrudan değil dolaylı yoldan aktarılmıştır.

Görsel 3.69 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.69'da yer alan 14.12.2017 tarihli haberde ana olay, ABD'ye karşı tepki olarak toplanan İİT'nin Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanınmasıdır. Haber içerisinde öne çıkarılan bu ana olay özellikle ana başlıkta yer alan "İslam İşbirliği Teşkilatı'ndan Tarihi Karar" gibi cümleler ile desteklenmiştir. Okuyucunun haberin bütününden çok bu konuya odaklanmasının istendiği görülmektedir.

Görsel 3.70 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.70’de yer alan 15.12.2018 tarihli haberde ana olay Erdoğan’ın ABD’ye verdiği Münbiç tepkisidir. Haberde spot başlık olmadığı için metnin ilk cümlesi spot olarak değerlendirilmiş ve devamında Erdoğan’ın konuyla ilgili doğrudan açıklamaları verilmiştir. Metnin ana başlığının olmaması ana olayın sunumunu eksik bırakmıştır. Cumhurbaşkanı yerine “Başkan Erdoğan” söyleminin kullanılması ise gazetenin aktörü desteklediğini göstermektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi’nin, Erdoğan’ın İİT konuşmalarına yer verdiği toplam 5 adet gazete haberi bulunmaktadır. Haberlerde yer alan ana olayların sunumu ise şu şekildedir:

Görsel 3.71 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteler.org/yeni-mesaj-gazetesi/2015-ocak-22/>

Görsel 3.71’de yer alan 22.01.2015 tarihli haberde yer alan ana olay, gazetenin Erdoğan’ın tutumunu eleştirmesi üzerine kurulmuştur. Haberde spot başlık olmadığı için metnin ilk cümlesi spot olarak değerlendirilmiş ve devamında Erdoğan’ın konuyla ilgili doğrudan açıklaması verilmiş ve bu açıklama “ilginç” olarak değerlendirilmiştir. Gazetenin olumsuz eleştiriye dayalı tutumundan Erdoğan ile ideolojik açıdan uyumlu olmadığı saptanmıştır.

Görsel 3.72 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.72’de yer alan 14.12.2017 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın ABD’nin kararının hükümsüz olduğunu söylemesi üzerine kuruludur. Haber metni tek cümleden oluştuğu için doğrudan veya dolaylı spot bulunmamaktadır. Ancak ana başlıkta yer alan ifade ana olayı tam olarak açıklamaktadır. Haberde Erdoğan’ın konuşmaları doğrudan aktarıldığı ve yorum yapılmadığı için gazetenin ideolojik görüşü hakkında bir yorum yapılamamaktadır.

Görsel 3.73 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.73’te yer alan 15.12.2018 tarihli haberde ana olay, Suriye meselesi ile ilgilidir. Haberde doğrudan spot bulunmadığı için metnin ilk cümlesi spot olarak alınmıştır. Spotta yer

alan açıklama ana başlıkla uyumludur ancak haberin tamamı hakkında özet bilgi içermemektedir. Ana başlıkta yer alan ifadelerde de haberin tamamı hakkında bilgi olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla ana olay sunumu eksik kalmıştır.

Görsel 3.74 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.74'te yer alan 09.12.2019 tarihli haberde ana olay, Müslümanların yoksulluğudur. Haberde spot başlık bulunmamaktadır ve haber tek cümleden oluştuğu için doğrudan spot da saptanamamıştır. Ancak ana başlıkta yer alan ifadenin metnin içeriğiyle uyumlu olduğu saptanmıştır.

Görsel 3.75 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.75'te yer alan 21.10.2020 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın Fransa Cumhurbaşkanı Macron'a yönelttiği eleştirilerden oluşmaktadır. Haberde doğrudan spot olmamasının yanında tek cümleden oluştuğu için dolaylı spot da yer almamaktadır. Ancak ana başlığın metin ile uyumlu olduğu görülmüştür. Erdoğan'ın Macron'a yüklendiği belirtilmiş ancak sebebi açıklanmayarak okuyucu haberin devamına yönlendirilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi incelendiğinde Erdoğan'ın İİT konuşmaları ile ilgili toplamda 9 adet habere yer verdiği görülmüştür. Haberde yer alan ana olaylar ve sunumları şu şekildedir:

Görsel 3.76 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.76’da yer alan 15.04.2016 tarihli haberdeki ana olay, Erdoğan’ın Müslüman liderlere yönelik birlik ve barış çağrısında bulunmasıdır. Haberde yer verilen alt başlıklarda yer alan, Erdoğan tarafından teklif edilen İİT bünyesinde kurulması teklif edilen ortak Kızılay, düzenli kadın konferansı, alternatif tahkim sistemi ve polis teşkilatı ile ana olayın sunumu hem detaylandırılarak açıklanmış hem de okuyucu “ittifak” konusunda bilgilendirilmiştir. Diğer yandan ana olay olan Erdoğan’ın yaptığı barış ve birlik çağrısına yönelik, “Dinim Sünnilik ve Şiiilik Değil” alt başlığı ile ana olayın sunumu güçlendirilmiştir. Bu bağlamda haberde yer alan ana olayın, başlıklarda yer verilen kelime ve cümlelerle sunumu kuvvetlendirilmiştir.

Görsel 3.77 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.77'de yer alan 16.04.2016 tarihli haberde ana olay, İİT tarafından İran'a verilen uyarı ve diğer birçok konudur. Spotta yer alan Suriye, Karabağ ve Irak meselelerinden ana başlıkta sadece Irak'a yer verilmiştir. Haberin detaylarında ise ana olayla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Görsel 3.78 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.78’de yer alan 14.12.2017 tarihli haberde ana olay, İİT Sonuç Bildirgesi’nde ABD’nin tutumunun kınanması ve Kudüs’ün Filistin’in başkenti ilan edilmesidir. Haberde yer verilen alt başlıklarda yer alan “Bütün Devletler Tanınmalı, ABD Sorumlu Olacak, Dünyaya Kudüs Çağrısı, İşgal BM’ye Taşınacak ve Filistin’e Mali Destek” ifadeleri ile ana olayın sunumu hem detaylandırılarak açıklanmış hem de okuyucu “bildirge” konusunda bilgilendirilmiştir.

Görsel 3.79 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.79’da yer alan 15.12.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın Fırat’ın doğusu hakkında yaptığı açıklamalardır. Haberde yer verilen alt başlıktaki “Ümmetin İzzetini Koruyoruz” ifadesi ile ana olayın sunumu güçlendirilmiştir.

Görsel 3.80 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-03-23/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.80’de yer alan 23.03.2019 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın Golan’ın işgaline izin verilmeyeceğine dair açıklamasına dayanmaktadır. Haberin detaylarında ise ana olayla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu anlamda ana olayın sunumu gerçekleşmemiştir.

Görsel 3.81 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.81’de yer alan 09.12.2019 tarihli haberde ana olay, İslam dünyasındaki gelir farkının Erdoğan tarafından eleştirilmesidir. Alt başlıkta yer alan “Arnavutluk’a 500 Konut” ifadesi de İslam ülkelerinin birbirini desteklemesi gerektiği görüşünü içeren, ana olayla uyumlu bir içeriktir.

Görsel 3.82 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-10/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.82’de yer alan 10.12.2019 tarihli haberde ana olay, İslam ülkelerinde gerçekleştirilen zulüm ve İslam dünyasının bu zulümler karşısında sessiz kalmasıdır. Alt başlıklarda yer alan “Daha Çok Dayak Yeriz” ifadesiyle ana olay desteklenmiş ve sessiz kalındığı sürece zulümlerin durmayacağı belirtilmiştir. İslam dünyasında yaşanan olayların “zulüm” olarak değerlendirilmesi gazetenin haber aktörü ile paralel bir görüşte olduğunu göstermektedir.

Görsel 3.83 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Şekil 3.83’te yer alan 21.10.2020 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın Macron’un İslam karşısındaki tutumunu eleştirmesidir. “Fransız İslam’ı Son Örnek” ve “Pısrık Müslüman İsteniyor” alt başlıklarıyla da ana olay desteklenmiştir.

Tez kapsamında incelenen haberlerde yer alan ana olaylara, genellikle gazetelerin kendi ideolojileri doğrultusunda yer verdiğini görmekteyiz. Haberlerde yer alan ana olayların sunumu genellikle Erdoğan’ın konuşmasında yer alan doğrudan alıntılarla gerçekleşmiştir. Bu anlamda fotoğraflarda Erdoğan’a yer verilerek ana olayın sunumunun güçlendirildiği görülmüştür.

3.2.2.3.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Tez kapsamında yer alan 10 adet İİT konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan ardalan ve bağlam bilgileri şu şekildedir:

Akşam Gazetesi’nin 2015 yılı haber metninde yer alan “Erdoğan, Charlie Hebdo saldırısı sonrası fitili ateşlenen İslamofobi’yi de eleştirdi” ifadesi öncelik sonralık ilişkisi barındırdığından geçmişe yönelik ardalan bilgisi içermektedir.

Akşam Gazetesi’nin 15.04.2016 tarihli haberinde “34 İslam ülkesinin oluşturduğu ve 3 milyonluk bir askeri potansiyele sahip İslam Ordusu süratle güçlendirilecek.” ifadesi daha önce var olan bir topluluğun zamanla güçlendirileceği anlamını taşıdığı için geleceğe yönelik ardalan bilgisi içermektedir.

Akşam Gazetesi’nin 16.04.2016 tarihli haber metninde “İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi’nde konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Mezhepçilikte ölen de tekbir getiriyor öldüren de... Bu ne menem iştir. Biz bu fitnelerin içine giremeyiz” dedi.” ifadesinde neden sonuç ve öncelik sonralık ilişkisi bulunmadığı için ardalan ve bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Akşam Gazetesi’nin 11.09.2017 tarihli haber metnine baktığımızda “İİT 1. Bilim ve Teknoloji Zirvesi’nde konuşan Cumhurbaşkanı, İslam dünyasının enformasyon ve bilgi teknolojileri konusunda tüketen konumda olduğunu belirtti: Bu durum başta milli güvenliğimiz olmak üzere birçok açıdan bizi kırılgan yapıyor.” ifadesinde neden sonuç ilişkisinin bulunduğunu görmekteyiz. Milli güvenlik açısından kırılgan olmamızın sebebi bilgi teknolojileri konusunda tüketen konumda olmamızdır. Dolayısıyla bağlam bilgisi vardır.

Akşam Gazetesi’nin 14.12.2017 tarihli haber metninde ise “ABD’nin kararını geri çekmemesi halinde tüm sonuçlardan sorumlu olacağı vurgulanan bildirgede BM’ye uyarı da yer aldı: BMGK’nın harekete geçememesi halinde, bu ağır ihlali Genel Kurul’a götürmeye

hazır olduğumuzu teyit ediyoruz.” ifadesi yer almıştır. Bu ifadede geleceğe yönelik ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Akşam Gazetesi’nin 2018 yılı haber metnini incelediğimizde “‘Diyoruz ki ‘Çıkardınız çıkardınız. Çıkarmadığınız takdirde Münbiç’e de gireceğiz.’” ifadesinde geleceğe yönelik ardalın bilgisi olduğunu görmekteyiz.

Akşam Gazetesi’nin 09.12.2019 tarihli haberinde “‘‘Kardeş Arnavutluk’ta deprem oldu, 500 konut yapmak için talimat verdim. Şu anda 50 İİT üyesi ülke el ele verirse tekrar ayağa kaldırırız. İslam ülkeleri zekatını verse, yoksul Müslüman kalmaz.’” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadede geçmişte yaşanmış bir depremle ilgili bugün atılan ve gelecekte atılması gereken adımlardan söz edildiğini görmekteyiz. Dolayısıyla ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Akşam Gazetesi’nin 2020 yılı haber metninde “‘‘İrkçılık, kavmiyetçilik, mezhepçilik ve terör fitnesi, İslam alemini içeriden çökerten sorunlar oldu.’” İfadesinde neden sonuç ilişkisi olduğundan bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’nin 2016 tarihli haberine baktığımızda “‘Erdoğan, Türkiye’nin teşkilata 2 milyon dolar bağışlayacağını belirterek diğer ülkeleri de yapacakları bağışı açıklamaya çağırdı. Suudi Arabistan, Endonezya ve Kuveyt bu öneriye karşı çıkınca ortam gerildi.’” ve “‘Erdoğan, bağış konusunda destek alamayınca örgüte aidat veren ve vermeyen ülkelerin isimleri tek tek saydı. Erdoğan’ın bu tavrının ardından salonda buz gibi bir hava esti ve katılımcılar salondan buruk ayrıldı.’” ifadelerinde neden sonuç ilişkisi olduğu için bağlam bilgisi vardır. Suudi Arabistan gibi ülkelerin öneriye karşı çıkması ‘nedeni’ ile ortam gerildi. Erdoğan destek alamaması ‘nedeni’ ile ülkelerin isimlerini saydı. Erdoğan’ın tavrı ‘nedeni’ ile salonda buz gibi bir hava esti ve katılımcılar buruk ayrıldı.

Cumhuriyet Gazetesi’nin 2018 tarihli haberinde yer alan “‘Cumhurbaşkanı Erdoğan, Sincar ve Karacak’ın vurulmasıyla ilgili ‘İrak’ta operasyonları yaptık, gerisi gelecek’ dedi.’” ifadesi geçmiş ve geleceğe yönelik ardalın bilgisi içermektedir.

Takvim Gazetesi’nin 15.04.2016 tarihli haberinde “‘10 trilyon dolara hükmeden 57 İslam Ülkesinin liderleri İstanbul’da toplandı. Batı, kıskançlıktan çatladı.’” ifadesi neden sonuç ilişkisi içerdiğinden bağlam bilgisi vardır. Ancak öznel bir neden sonuç ilişkisi içermektedir. Genel geçer bir yargı değildir.

Takvim Gazetesi’nin 16.04.2016 tarihli haber metninde “‘Rusya açık bir şekilde terör örgütü YPG’ye destek veriyor. DAESH ve Boko Haram geliyor.’” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadede ardalın bilgisi bulunmamaktadır.

Takvim Gazetesi'nin 2017 yılı haber metninde yer alan "ABD, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını bildirdi. Karşısına ilk önce Türkiye dikildi! Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı'nı olağanüstü toplantıya davet etti! 16'sı lider düzeyinde, toplan 48 ülke temsilcisi, İstanbul'da bir araya geldi." ifadesinde olayların gelişim süreci sırasıyla verildiği için ardaan bilgisi bulunmaktadır.

Takvim Gazetesi'nin 2018 yılı haberinde yer alan "Başkan Erdoğan, ABD'nin Münbiç'te Türkiye'yi oyaladığını belirtti. "Bu terör örgütlerini ya yok edecekler ya da biz yok edeceğiz" dedi." İfadesinde ardaan veya bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 2015 yılı haberinde yer alan "Daha önce ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi'nde eşbaşkanlık görevini yürüttüğünü bizzat kameralar önünde dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İslam ve Batı dünyası temsilcilerine hitap ederken farklı ifadeler kullanması dikkat çekiyor. İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkeleri Parlamento Birliği 10. Konferansı'nda ilginç açıklamalarda bulunan Erdoğan, "İslam dünyasının üzerinde ciddi operasyonlar yapılmaktadır" dedi." ifadesinde herhangi bir ardaan veya bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 2017 yılına ait haberinde "İslam İşbirliği Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi'ndeki konuşmasında "ABD'yi attığı bu hukuk dışı adımdan geri dönmeye davet ediyoruz" diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, Trump'ın Kudüs kararına ilişkin, "Zaten işgal altında olan bu şehirle ilgili böyle bir kararın açıklanmasının hiçbir hükmü olamaz" dedi." ifadesi yer almaktadır. Bu ifadede herhangi bir ardaan veya bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi 2018 yılı haberinde verilen "Erdoğan, "Teröristler çıkarılmadığı takdirde Münbiç'e de gireceğiz" dedi." ifadesinde bağlam bilgisi ve geleceğe yönelik ardaan bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 2019 yılı haberinde yer alan "...İslam İşbirliği Teşkilatı nüfusunun yüzde 21'inin yani 350 milyon kardeşimizin aşırı yoksulluk şartlarında hayata tutunmaya çalıştığını dile getirerek, "En zengin İslam ülkesi ile en yoksulu arasındaki gelir farkı 200 katı aşıyor. Demek ki Müslümanlar kendi aralarında zekat müessesesini de çalıştırmıyor. Sadece Müslümanlar kendi aralarında zekatı verecek olsa, İslam ülkelerinde fakir kalmaz" dedi." İfadesi yer almaktadır. Müslümanların aşırı yoksul olmasının nedeni olarak zekat müessesesinin çalışmaması gösterilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi vardır.

Yeni Mesaj Gazetesi 2020 yılı haber metninde bulunan "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Diyanet İşleri Başkanlığınca düzenlenen toplantıya gönderdiği video mesajda, "İslam'ın

yükselişinden rahatsız olanlar, bizzat kendilerinin sebep olduğu krizleri öne sürerek, dinimize saldırmaktadır. Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un başını çektiği bu tür girişimlerin esas gayesi, İslam'la ve Müslümanlarla hesaplaşmaktır" diye konuştu." ifadesinde dine saldırılmasının sebebi olarak İslam'ın yükselişinden rahatsız olunması gösterilmiştir. Dolayısıyla neden sonuç ilişkisi ve bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi 15.04.2016 tarihli haberde yer alan "... İhtilafları değil ittifakları, husumeti değil muhabbeti güçlendirmeliyiz. Çünkü yaşanan çatışmalardan, düşmanlıklardan zarar gören sadece Müslümanlar." İfadesinde muhabbetin güçlendirilmek istenmesinin nedeni olarak, düşmanlıklardan en çok zarar görenin Müslümanlar olduğu dile getirilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi bulunmaktadır. "Türkiye'nin 2 yıllık dönem başkanlığında Dolmabahçe veya Yıldız Sarayı'nda bir bölümün İİT için merkez olarak kullanılacağı belirtiliyor." ifadesinde ise geleceğe yönelik ardaan bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi 16.04.2016 tarihli haberde yer alan "Suriye'den Karabağ'a ve mültecilere kadar birçok konuya değinilen bildirgede, İran'la ilgili çarpıcı maddelere yer verildi. Tahran, ülkelerin içişlerine karışma ve teröre destek verme konusunda uyarıldı." ifadesinde söz edilen konular hakkında ne olduklarına veya ne zaman sorun olmaya başladıklarına dair hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Dolayısıyla ardaan bilgisi bulunmamaktadır. Aynı haberde yer alan "...Filistin halkının 1967'den bu yana işgal altında bulunan topraklarında kendi geleceğini belirleme ve başkenti Kudüs olan bağımsız Filistin devletini kurma hakkını destekleme" ilkesi teyit edildi." ifadesinde ise geçmişe yönelik ardaan bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin 11.09.2017 tarihli haberinde bulunan "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Astana'daki İslam İşbirliği Zirvesi'nde İslam coğrafyasında yaşanan dramlara karşı herkesi birlik olmaya davet etti." ifadesinde birlik olmaya davet edilmesinin sebebi olarak İslam coğrafyasında yaşanan dramlar gösterilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin 14.12.2017 tarihli haberine baktığımızda ise "Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağrısıyla İstanbul'da toplanan Müslüman ülke liderleri tarihi bir karar aldı. 57 ülkeyi temsil eden İslam İşbirliği Teşkilatı, Doğu Kudüs'ü Filistin devletinin başkenti ilan etti. Sonuç bildirisinde Kudüs'ü tek taraflı olarak "İsrail'in başkenti" ilan eden ABD kınandı; kararın iptali için BM Güvenlik Konseyi'ne gidilecek." ifadesinde ABD'nin tutumu karşısında alınan tavır ve ilerde atılacak adımlardan söz edildiğini görmekteyiz. Dolayısıyla geçmiş ve geleceğe yönelik ardaan bilgisi bulunmaktadır. Aynı haberde yer alan "İstanbul'daki zirveye 16'sı lider düzeyinde 48 ülkeden temsilci katıldı. Katılımcılar salona geçtikten sonra Kuran'ı

Kerim okundu. Dünyanın dikkatlerinin çevrildiği zirveyi 37 ülkeden 650 gazeteci izledi.” ifadesinde ardalın bilgisi yer alırken aynı ifadenin devamında yer alan “Zirve sebebiyle İstanbul Kongre Merkezi’ne çıkan bütün yollar güvenlik nedeniyle araç ve yaya trafiğine kapatıldı.” ifadesinde ise neden sonuç ilişkisi bulunduğundan bağlam bilgisi vardır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 2018 yılı haber metninde yer alan “... Erdoğan, Sincar ve Karacak’taki operasyonların süreceğini açıklarken, ABD’yi Münbiç için uyardı: Çıkardınız çıkardınız, çıkarmadığınız takdirde Münbiç’e de gireceğiz.” ifadesinde geleceğe yönelik ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 23.03.2019 tarihli haberinde bulunan “...Trump’ın, İsrail’in Golan’daki işgaline destek vererek bölgeyi yeni krize sürüklediğini söyleyen Erdoğan...” ifadesinde yeni krize sürüklenmenin sebebi olarak Trump’ın İsrail’e verdiği destek gösterilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi bulunmaktadır. “Yeni Zelanda’daki Müslüman katliamından sonra yol haritası belirlemek için toplanan İİT, İslamofobiye de masaya yatırdı.” Ve “İnsanlık, Holokost sonrasında nasıl antisemitizmle mücadele etmişse İslam düşmanlığıyla da aynı kararlılıkla mücadele etmelidir.” ifadelerinde ise geçmişe yönelik ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 09.12.2019 tarihli haberinde yer alan “...Erdoğan, İİT üyesi 50 ülkenin el ele vererek 26 Kasım’da deprem felaketi yaşayan Arnavutluk’u ayağa kaldıracağını söyledi. Erdoğan, Türkiye’nin de Arnavutluk’a 500 konut yapacağını açıkladı.” ifadesinde geçmişe ve geleceğe yönelik ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi’nin 10.12.2019 tarihli haberinde “Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi’nde Filistin, Keşmir, Arakan ve Türkistan’daki zulümlere dikkat çekip Müslümanlardan seslerini yükseltmelerini istedi.” ifadesi kullanılmış ancak zulmün kimler tarafından yapıldığı, ne zaman başladığı ve nedenleri gibi olgulara yer verilmemiştir. Dolayısıyla bağlam ve ardalın bilgisi yoktur. Aynı haberde geçen “NATO Zirvesi’nde Fransa’nın Başkanı İslami terörden bahsediyor. Kendisine kaç kere söyledim: Kelime anlamı ‘barış’ olan İslam’ı terörle nasıl bir araya getiriyorsunuz? Karşımızda susuyor, sonra aynı ifadeleri kullanıyor. Ne oldu şimdi? Paris’te sarı yelekliler çıktı. Hadi çöz bakalım. Niye onları barış havzası içinde yola koyamıyorsun?” ifadesinde ise geçmişe yönelik ardalın bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi 2020 yılı haberinde bulunan “Erdoğan şöyle konuştu: ‘Fransız İslam’ı, Avrupa İslam’ı gibi kavramlar, bunun son örnekleri. Macron’un başını çektiği bu tür

girişimlerin esas gayesi, İslam ve Müslümanlarla hesaplaşmak.” ve “‘Aşırılıkla mücadele’ kisvesi altında terörle mücadeleden ziyade zulme tepki vermeyen, zalime ses çıkarmayan, pasif, pısrık, korkak, iddiasız bir Müslüman vatandaş profili hedefleniyor.” ifadelerinde ardaan veya bağlam bilgisi bulunmamaktadır.

3.2.2.3.1.2.1.3. Sonuçlar

İİT’nin 10 adet konuşmasına yönelik 5 gazetede yer alan haberler incelendiğinde, başta Kudüs meselesi olmak üzere İslam dünyasını ilgilendiren birçok konuda adımlar atıldığını görmekteyiz. İncelenen gazetelerde yer alan haberlerde Kudüs meselesi, İsrail’in Filistin’e yönelik tutumu gibi temel konulara yer verilmiştir. Bu minvalde gerek Filistin gerekse de Kudüs’e yönelik ortaya konulan eylemler, Türkiye’yi doğrudan ilgilendiren meseleler değildir. Bu anlamda ortaya konulan haberlerin yapılma gerekçesi, daha çok gazetelerin ideolojik görüşleri çerçevesinde İİT’nin kararlarını yansıtmalarıdır.

3.2.2.3.1.2.2. Yorum

Yorum başlığı altında, haber konusuna taraf olan bir kimsenin ortaya koymuş olduğu tepki ve haberin dayandırılan kaynakları incelenmektedir.

3.2.2.3.1.2.2.1. Haber Kaynakları

Haberin üretimi aşamasında muhabir ve gazete editörü yer almaktadır. Haberın konusunu gören ve aktaran kişi muhabirdir. Bu anlamda bir haberin birincil kaynağı olarak muhabir, olay tanıkları ve olay tarafları karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan her türlü dokümanlar ve kişiler ise ikinci el kaynak olarak ele alınmaktadır.

Tez kapsamında Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik seçilen 5 adet gazetede ki haberler incelenmiştir. Ortaya konulan haberlerde kaynak Recep Tayyip Erdoğan, gazete muhabirleri ve gazete yazarlarıdır. Diğer yandan, gazetelerin haberleri oluşturma aşamasında Erdoğan’ın konuşmalarına sıklıkla yer verdiği görülmüştür.

3.2.2.3.1.2.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları

Tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik 5 adet gazetede ortaya konulan haberlerde herhangi bir tarafın yorumuna yer verilmediği görülmüştür.

3.2.2.3.2. Mikro Yapı

Van Dijk'in haber çözümleme yönteminde önemli bir ikinci ana başlık olan mikro yapı analizinde, haberlerde yer alan kelimeler, cümleler ve bu bileşenlerin ortaya koyduğu anlamlar irdelenmektedir. Haberlerde yer verilen her harf, kelime veya cümle kurgulanışı gazetenin ideolojisini ortaya koyma potansiyeline sahiptir.

Haberin mikro yapısına yönelik en temel analiz, cümlelerin yapısı ve cümlelerin kendi aralarında olan ilişkisinin incelendiği sözdizimsel analizdir.

3.2.2.3.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz

Sentaktik analizde temel amaç, haber metni içerisinde yer almış bütün cümlelerin yapısını incelemektir. Bu inceleme farklı kriterlere göre yapılmaktadır. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen haberlerde yer alan, cümlelerin yapısına yönelik gerçekleştirilen analizden elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesinin Erdoğan'ın İİT konuşmalarına yer verdiği haberlerin cümle yapıları analiz edildiğinde karşımıza birden çok veri ortaya çıkmaktadır. Bu verilerden birisi çeşitli cümle türlerinin bulunmasıdır. Bu çerçevede öncelikle burada, cümlelerde tercih edilen türler içerisinde en çok kullanılan cümle türlerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. Bu minvalde haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarının daha çok kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan "iç içe birleşik cümle" ve "girişik birleşik cümle" yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Özellikle Erdoğan'ın sözlerinin doğrudan alıntı yapılmasında veya konuşmasında yer verilen mesajların yorumlanarak aktarılmasında iç içe birleşik cümle yapısı sıklıkla kullanılmıştır. Bu cümle yapısına 09.12.2019 tarihli haberin *"Başkan Erdoğan, İslam İşbirliği Yatırım Konferansı'nda konuştu: "İmkanlarımızı sizinle paylaşmaya hazırız.""* cümlesini örnek gösterebiliriz. Birleşik yapı cümlelerin yanı sıra sıralı cümlelerin de haber metinlerinde kullanıldığını görmekteyiz. 21.10.2020 tarihli haberde yer alan *"Başkan Erdoğan İslam dünyasına seslendi, emperyalizmin Müslümanları bölmeye izin verilmemesi gerektiğini söyledi."* cümlesi bağımlı sıralı cümle yapısına örnek oluştururken, 14.12.2017 tarihli haberde yer alan *"Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail'in Filistinlilere zulmünü tek tek anlattı, ABD Başkanı'na seslendi: Sana daha ne anlatayım Trump?"* cümlesi ise hem bağımlı sıralı cümle yapısına hem de soru cümlesine örnek oluşturmaktadır.

Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin genellikle etken yapıda olmasıdır. Sadece 14.12.2017 tarihli haberde edilgen cümle yapısı görülmektedir: *"İİT'nin sonuç bildirgesinde "Bütün devletleri Filistin Devleti'ni ve Doğu Kudüs'ün onun işgal altındaki başkenti olduğunu tanımaya davet ediyoruz" denildi."*

Analiz sonucu saptanan bir diğer veri de haberde yer alan cümlelerin hem uzun hem kısa yapıda olmasıdır. Diğer bir veri ise cümlelerde öznenin konumlanmasıdır. İncelenen cümlelerde genellikle öznelerin net olduğu görülmektedir. Kurulan cümle yapılarının çoğunluğu, Erdoğan'ın sözlerinin uyarlaması şeklindedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin yer verdiği haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarının daha çok kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan "iç içe birleşik cümle" ve "girişik birleşik cümle" yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Birleşik yapı cümlelerin yanı sıra 16.04.2016 tarihli haberde bağlı cümleye de yer verilmiştir: "Erdoğan'ın bu tavrının ardından salonda buz gibi bir hava esti ve katılımcılar salondan buruk ayrıldı."

Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin etken yapıda olmasıdır. Haberde yer alan cümlelerin uzun olduğu da saptanan veriler arasındadır. Kurulan cümlelerin çoğunluğu, Erdoğan'ın veya başkalarının sözlerinin doğrudan aktarılması şeklindedir.

Takvim Gazetesi'nin yer verdiği Erdoğan'ın İİT konuşmalarını içeren haberlerdeki cümle yapılarını incelendiği zaman çeşitli cümle türleri ve durumlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan cümle analizi sonucu kurallı ve olumlu cümlelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Cümlelerin tamamında özne net olarak ortaya konulmuştur. Bu anlamda cümlelerin etken yapıda olduğu görülmüştür.

Cümlelerin genellikle kısa yapıda kurulduğu görülmüştür. Öte yandan sıklıkla kullanılan cümle türü, birleşik yapı cümle türlerinden olan iç içe birleşik ve girişik birleşik cümleler olmuştur.

Haberlerde cümlenin anlamına göre ünlem cümlelerine de yer verildiği görülmüştür. Ünlem cümlelerine örnek olarak 14.12.2017 tarihli haberde yer alan "ABD, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını bildirdi. Karşısına ilk önce Türkiye dikildi! Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı'nı olağanüstü toplantıya davet etti!" cümlesi gösterilebilir. Ancak ilk ünlem cümlesi 'ünlem cümlesi' tanımına uyarken, ikinci ünlem cümlesinin bu tanıma uymadığını görmekteyiz. Coşku, kaygı, üzüntü, sevinç, haykırış ifadelerinin hiçbirinin altına girmediği için ikinci cümledeki ünlem yerinde kullanılmamıştır. 16.04.2016 tarihli haberde bulunan "Mezhep yüzünden ölen de öldüren de Müslüman..." ifadesi de eksilteli cümleye örnektir.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin yer verdiği haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarının kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” ve “girişik birleşik cümle” yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Özellikle Erdoğan'ın sözlerini doğrudan alıntı yapılmasında veya konuşmasında yer verilen mesajların yorumlanarak aktarılmasında iç içe birleşik cümle yapısı sıklıkla kullanılmıştır.

Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin etken yapıda olmasıdır. Analiz sonucu saptanan bir diğer veri de haberde yer alan cümlelerin hem uzun hem kısa yapıda olmasıdır. Diğer bir veri ise cümlelerde öznenin konumlanmasıdır. İncelenen cümlelerde genellikle öznelerin net olduğu görülmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin haberlerinde kurallı ve olumlu cümle yapılarının daha çok kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” ve “girişik birleşik cümle” yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Birleşik yapı cümlelerin yanı sıra sıralı, eksiltili ve soru cümlelerinin de haber metinlerinde kullanıldığını görmekteyiz. 23.03.2019 tarihli haberde yer alan ““Golan'ın işgalinin meşrulaştırılmasına asla izin vermeyiz, veremeyiz” dedi.” cümlesi bağımlı sıralı cümleye örnekken, 15.04.2016 tarihli haberde yer alan “Çünkü yaşanan çatışmalardan zarar gören sadece Müslümanlar.” cümlesi ek fiili eksik isim cümlesi olduğundan dolayı eksiltili cümleye örnektir. Soru cümlesinin örneği ise 10.12.2019 tarihli haberde yer alan “Camilerimize saldırıyorlar mı? Saldırıyorlar. Müslümanlar görüldüğü yerde öldürülüyor mu? Öldürülüyor. Biz bunlara nereye kadar sessiz kalacağız?” cümlesidir. Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerde, genellikle etken ve edilgen yapıların bir arada görülmesidir. 14.12.2017 tarihli haberde görülen edilgen cümle yapısı şu şekildedir: “Sonuç bildirisinde Kudüs'ü tek taraflı olarak “İsrail'in başkenti” ilan eden ABD kınandı; kararın iptali için BM Güvenlik Konseyi'ne gidilecek.” Bu cümle aynı zamanda sıralı cümleye de örnektir. Analiz sonucu saptanan bir diğer veri de haberde yer alan cümlelerin hem uzun hem kısa yapıda olmasıdır.

3.2.2.3.2.2. Sözcük Seçimleri

Haberlerde yer alan kelimeler, gerek haberde okuyucuyu habere odaklaması gerekse de gazetenin ideolojik görüşünü yansıtmaları bakımından son derece önemlidir. Bu anlamda kelime analizinde, hem var olan reel anlamlara hem de çağrışımsal anlamlarına bakmak gerekmektedir. Bu anlamda tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik haberlerde ortaya konulan kelimeler ve bu kelimelerin habere olan anlamsal katkısına yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Bu minvalde haberlerde yer alan kelimelere yönelik gerçekleştirilen çözümlemede elde edilen bulgular şu şekildedir:

15.04.2016 tarihli haberin spotu şu şekildedir: “İslam İşbirliği Teşkilatı, Türkiye'nin de çağrısıyla uluslararası konjonktürde daha etkili bir aktör olmak için devrim niteliğinde adımlar atma iradesini ortaya koydu.”. Burada İİT'nin aldığı kararların önemine vurgu yapmak için “devrim” kelimesine yer verilmiştir. Devrim kelimesi köklü bir değişikliği ifade etmek için kullanılan bir kelimedir. Alınan kararları da adım olarak nitelendirilmiştir.

15.04.2016 tarihli haberin ana başlığı şu şekildedir: “Ümmet 5'ten Büyük”. Ana başlık incelendiğinde “ümme” kelimesi gibi İslami bir kavrama yer verildiği görülmüştür. Bu kavram ile bütün Müslümanların 5'ten büyük olduğu dile getirilmiş ve BMGK'nin 5 daimi üyesi kastedilmiştir.

14.12.2017 tarihli haberde yer alan spot şu şekildedir: “Kudüs konusunda AB'den istediğini alamayan İsrail ve destekçisi ABD'ye bir tokat da, Türkiye'nin çağrısıyla İstanbul'da toplanan İİT'den geldi: Doğu Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanıyoruz.” Bu spotta “bir tokat da” diyerek İİT'nin ABD'ye karşı ortaya koyduğu tepki dile getirilmiştir. Tepki “tokat” olarak nitelendirilerek İİT kararlarının sertliğine bir vurgu yapılmıştır.

14.12.2017 tarihli haberde “Tüm Dünyaya Davet” alt başlığının altında yer alan metin şöyledir: “İstanbul'da yapılan İslam İşbirliği Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi'nden tarihi bir karar çıktı. İİT'nin sonuç bildirgesinde “Bütün devletleri Filistin Devleti'ni ve Doğu Kudüs'ün onun işgal altındaki başkenti olduğunu tanımaya davet ediyoruz” denildi.” Bildirgede yer alan bu karar “tarihi” olarak nitelendirilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 16.04.2016 tarihli haberinde yer alan ana başlık “Erdoğan aıdat toplayamadı” şeklindedir. Haberin içerisinde Erdoğan'ın aıdat ve bağış konusundaki tavırlarının olumsuz sonuçlandığı vurgulanmıştır. Bu kapsamda haberde Erdoğan'ın söylemini olumsuzluk olarak sunan bir durum ortaya çıkmaktadır.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 4 adet habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer alan kelimelere yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Takvim Gazetesi'nin 15.04.2016 tarihli spotu şu şekildedir: “10 trilyon dolara hükmeden 57 İslam Ülkesinin liderleri İstanbul'da toplandı. Batı, kıskançlıktan çatladı.” Haberde yer alan spot incelendiğinde Batı'nın İİT toplantısı karşısında çatladığı vurgulanmıştır.

İkinci cümlede yer alan “kıskançlıktan çatladı” ifadesiyle bu ortaya konulmuştur. Aynı haberde ana başlık “Diriliş Çağrısı” şeklindedir. Ana başlıkta yer verilen “diriliş” kelimesi ile İslam ülkelerinin tekrar kuvvetlenmesi anlamı ortaya çıkarken, bir yandan da Osmanlı Devleti’ne bir atıf olduğunu söylemek mümkündür.

14.12.2017 tarihli haberde yer alan üst başlık “İslam İşbirliği Teşkilatı’ndan Tarihi Karar: Filistin’in Başkenti Kudüs’tür” şeklindedir. Üst başlıkta İİT’nin almış olduğu kararın önemine “tarihi karar” diyerek dikkat çekilmiş ve okuyucu odaklanmaya çalışılmıştır. Aynı haberde yer alan ana başlık “Kudüs İİTtifakı” şeklindedir. Ana başlık irdelendiğinde “İİT” ve “İttifak” kelimeleri birleştirilerek İİT’nin ittifak yaptığına bir vurgu yapılmıştır. Yine bu haberde yer alan “Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı’nı (İİT) topladı. Herkesi, “Kudüs’ü Filistin’in Başkenti” olarak tanımaya çağırdı.” şeklindeki ifadeleri göz önüne aldığımız zaman başlangıçta İİT’nin doğrudan Erdoğan’ın emri ile toplandığı gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Ancak haberin devamında Erdoğan’ın daveti ile toplantının gerçekleştiğini açıklanmıştır. Haberde “Ve tarihi İİTtifaktan karar çıktı: Başkenti Doğu Kudüs olan Filistin Devleti’ni tanıdığımızı ilan ediyoruz...” şeklinde ifadelere yer verilerek alınan kararı “tarihî ittifakın” gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Haberin ana metni ise şu şekildedir: “ABD, Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıdığını bildirdi. Karşısına ilk önce Türkiye dikildi! Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam İşbirliği Teşkilatı’nı olağanüstü toplantıya davet etti! 16’sı lider düzeyinde, toplan 48 ülke temsilcisi, İstanbul’da bir araya geldi.” Metinde Erdoğan’ın tavrına ve yönlendirici bir konumda olduğuna dikkat çekilmiştir.

Yeni Mesaj Gazetesi tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik 5 adet haber ortaya koymuştur. Haberlerde yer alan kelimelere yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

22.01.2015 tarihli haberde yer alan ana başlık şu şekildedir: “İslam Dünyasına Farklı, Batı’ya farklı!” şeklindedir. Başlıkta “farklı” kelimeleri ile bir zıtlık vurgulanmıştır. Haberin spotu şu şekildedir: “Daha önce ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesi’nde eşbaşkanlık görevini yürüttüğünü bizzat kameralar önünde dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın İslam ve Batı dünyası temsilcilerine hitap ederken farklı ifadeler kullanması dikkat çekiyor.” Bu anlamda spotta yer verilen “bizzat” kelimesi ile Erdoğan’ın bir itirafına vurgu yapılmak istenmiştir. Özellikle kendi söylemi olduğu belirtilerek de haberin konusu olan “Batı’ya Farklı, İslam Dünyasına Farklı” konuştuğuna yönelik ifade kuvvetlendirilmek istenmiştir.

21.10.2020 tarihli haberin ana başlığı şu şekildedir: “Erdoğan yine Macron’a yüklendi” Başlıkta kullanılan “yine” kelimesi ile Erdoğan’ın daha önce de Macron’a yönelik eleştiriler yaptığına vurgu bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi, tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplamda 9 adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan kelimelere yönelik gerçekleştirilen analizden elde edilen bulgular şu şekildedir:

15.04.2016 tarihli haberde yer alan üst başlık “İslam Zirvesi Başkanı Erdoğan’dan tarihi mesajlar” şeklindedir. Üst başlıkta İİT yerine “İslam Zirvesi” kelimeleri tercih edilerek toplantının kapsamlı olmasına bir vurgu bulunmaktadır. Diğer yandan Erdoğan’ı da başkan göstererek verdiği mesajların tarihi olduğunu vurgulamıştır. Ancak İİT’yi ülkeler belirli sıralarla yönetmektedir.

11.09.2017 tarihli haberde yer alan üst başlık “Zulme Karşı Birlik Şart” şeklindedir. Üst başlıkta “zulme karşı” denilerek genel bir ifadeye yer verilmiştir. Bu ifade sadece Müslüman ülkelerde yaşanan zulmü de başka ülkelerde yaşanan zulmü de kastediyor olabilir.

14.12.2017 tarihli haberde yer alan üst başlık ise “İstanbul’da tarihe kayıt düşüldü” şeklindedir. Üst başlıkta tarihe bir kayıt olarak geçtiği vurgulanmıştır. Bu hem insanlık tarihine hem de ülkelere yöneliktir. Aynı haberde yer alan bir diğer üst başlık ise şu şekildedir: “ABD’nin “Kudüs İsrail’in Başkentidir” Açıklamasına Misilleme” Üst başlıkta yer verilen “misilleme” kelimesi ise İİT’nin bir tepki ortaya koyduğu vurgulanmıştır.

21.10.2020 tarihli haberde yer alan ana başlık “Macron’un derdi İslam ile Hesaplaşmak” şeklindedir. Bu başlıkta “hesaplaşmak” kelimesine yer verilerek Macron’un İslam karşıtı düşünceleri ve açıklamalarına vurgu bulunmaktadır.

3.2.2.3.2.3. Haberlerin Retoriği

Tez kapsamında Erdoğan’ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Tez kapsamında seçilen 5 adet gazete üzerinden, bu konuşmalara yönelik ortaya konulan haberler incelenmiştir. Haberin retoriği başlığı altında, öncelikle haberin inandırıcılığını artıran gerek sayısal verilere gerekse diğer dokümanlara yönelik genel bir değerlendirme ortaya konulacaktır. Daha sonra ikna stratejileri başlığı altında Van Dijk’in öne sürdüğü üç adet ikna stratejisi başlığı altında haberlere yönelik bir analiz gerçekleştirilecektir.

3.2.2.3.2.3.1. İnandırıcı bilgiler

İnandırıcı bilgiler haber içerisinde yer verilen fotoğraflar, sayısal veriler ve olaya şahit olan kimsenin ifadelerinden oluşmaktadır. Tez kapsamında inandırıcı bir bilgi olarak fotoğraflar yoğunlukta kullanılmıştır. Genellikle Erdoğan ve İİT aile fotoğrafına yer verilmiştir. Bu anlamda fotoğraflarla hem haberin inandırıcılığı hem de haberin anlamsal bütünlükleri artırılmıştır. Diğer yandan Erdoğan'ın konuşmalarında geçen sayısal nitelikli bilgilerden başka herhangi bir veri ortaya konulmamıştır. Diğer yandan haberde herhangi bir görgü tanığının ifadelerine de yer verilmediği görülmüştür.

3.2.2.3.2.3.2. Haberde İkna Stratejileri

Her gazete kendi ideolojisini okura benimsetmek için farklı ikna stratejisi uygulamaktadır. Bu anlamda Van Dijk'in ikna stratejisi olayların açıklanması, haberde yer alan konuların diğer konularla arasında net bir neden sonuç ilişkisi ortaya koyması ve haber metninde yer alan duygu durumları (coşkulu, destansı, vb.) olmak üzere üç başlığa ayrılmaktadır. Bu çerçevede bu başlık altında tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik ortaya konulan haberler, Van Dijk'in ortaya koyduğu ikna stratejileri çerçevesinde analiz edilecektir. Bu çerçevede gazetelerin, okurunu hangi konularda ve nasıl ikna etmeye çalıştığı çözümlenecektir. Bu minvalde elde edilen bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.84 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/aksam-gazetesi-manseti>

Akşam Gazetesi'nin Görsel 3.84'te verilen 16.04.2016 tarihli haberinde ana olay, Erdoğan'ın mezhepçilik tutumunu eleştirmesidir. Haber, Van Dijk'in ortaya koymuş olduğu üç ikna stratejisi bağlamında ele alındığında şu bulgular elde edilmiştir: İlk ikna stratejisi, haberdeki olayın açık bir biçimde tanımlanmasıdır. Haber incelendiğinde Erdoğan'ın konuşması hakkında yer ve zaman bilgisi verilmemiş ancak kullanılan görselde 14-15 Nisan 2016 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirildiğini anlamamızı sağlayacak bilgiler yer almıştır. Ancak konuşma 14 Nisan'da mı 15 Nisan'da mı yapılmış bu konuda bir ayrım yoktur. Konuşmasında değindiği konular ve sonuç bildirgesi hakkında bilgiye yer verilmiştir.

Haberde incelenecek ikinci ikna stratejisi ise haberde yer alan bir konunun, başka herhangi bir konu ile arasında olan neden sonuç bağlantısının aranmasıdır. Bu çerçevede haber incelendiğinde Erdoğan'ın konuşmasından hareket ile mezhepçilik yüzünden Müslümanların birbirini öldürdüğü vurgulanmış ve bu tutumla hareket eden İran kınanmıştır. Haberde bu ölümlerin sebebinin mezhepçilik olduğu vurgulanmış, bir neden sonuç ilişkisi ortaya konulmuştur.

Son strateji olan metnin duygusal yönü ele alındığında, herhangi bir duygusal anlatıma yer verilmediği görülmüştür. Ancak Erdoğan'ın verilen sözünden bir sitem ve şikayet olduğunu söylemek mümkündür.

Görsel 3.85 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Cumhuriyet Gazetesi'nin Görsel 3.85'te yer alan 16.04.2016 tarihli haberi, konunun net bir şekilde açıklanması bakımından ilk stratejiye uygundur. Ancak olayın zamanı hakkında net bir bilgi sunulmadığı için eksik bir strateji olarak kalmaktadır. Olayın Türkiye'de geçtiği bilinse de bu çok geniş anlamda bir mekan tanımıdır. Türkiye'nin hangi şehrinde geçtiğine dair bir bilgi verilmemiştir. Strateji bu bakımdan da eksik kalmaktadır. İkinci ikna stratejisi çerçevesinde haberde Erdoğan'ın, diğer ülkeleri yapacakları bağışı açıklamaya davet etmesi üzerine ortamın gerildiği belirtilerek bir neden sonuç ilişkisinin kurulduğunu görmekteyiz. Son strateji olan metnin duygusal yönü ele alındığında, bir Arap diplomatın "Bir mezatta pazarlık yapar gibi bağış toplanmaz" şeklindeki tepkisi kızgınlığı; "Salonda buz gibi bir hava esti" ifadesi ise gerilim duygusunu aktarmıştır. Bu bakımdan haberin son stratejiye uyduğu görülmektedir.

10 trilyon dolara hükmeden 57 İslam ülkesinin liderleri İstanbul'da toplandı. Batı, kıskançlıktan çatladı

■ **İSLAM** İşbirliği Teşkilatı (İTT) 13. İslam Zirvesi, İstanbul'da başladı. Dönem başkanlığını, Türkiye aldı. 10 trilyon doları aşan güce sahip 57 ülkenin katılımı Batı medyasını kışkırttı.

■ **EV** sahibi Erdoğan, liderlere çağrı yaptı: Mezhepçilik ve ırkçılık fitnesinin üstesinden gelmeliyiz. İslam ülkelerindeki olaylara kendimiz müdahale etmeliyiz. Çünkü Batı gelirse bunu sadece petrol için yapar. ■ 11'DE

Görsel 3.86 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/takvim-gazetesi-manseti>

Takvim Gazetesi'nde Görsel 3.86'da yer alan 15.04.2016 tarihli haber incelendiğinde İslam ülkelerinin sayısına, ekonomik gücüne, zirvenin İstanbul'da toplandığı bilgisine ulaşılmaktadır. Ancak zaman bilgisi yer almadığı için ilk ikna stratejisinin bu haberde eksik bir şekilde yer aldığını görmekteyiz. Haber ikinci ikna stratejisi bağlamında incelendiğinde bir sebep sonuç bağlantısından çok varsayıma yer verildiği görülmektedir. Bu anlamda ikinci ikna stratejisinin haberde yer almadığını görmekteyiz. Haberin yarısında haber konusundan ziyade gazetenin övme duygusuyla yaptığı yorumu görmekteyiz. Bu sebeple duygusal yönün bulunduğunu ve ikna stratejisinin son başlığının var olduğunu görmekteyiz.

Görsel 3.87 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi'nin Görsel 3.87'de yer alan 09.12.2019 tarihli haberinde haberin konusu net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberde yer alan konuşmanın yeri konusunda bir bilgi sunulsa da konuşmanın zamanı konusunda bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu anlamda ikna

stratejilerinde ilk adım olan “olayın açıklanması” eksik bir yapıda kalmıştır. Haber incelendiğinde Müslümanların zekat müessesesini çalıştırmıyor olmasının sonucu olarak gelir farkının 200 katı aştığına değinilmiş yani bir neden sonuç ilişkisi kurulmuştur. Bu sebeple ikinci ikna stratejisinin yer aldığı görülmektedir. Haberde herhangi bir duygusal yönü bulunmaması bakımından ikna stratejisinin son başlığının da tamamlanamadığını görmekteyiz.

Yeni Şafak
15 ARALIK 2018 CUMARTESİ • 1 TL (KKTC: 2 TL) • www.yenisafak.com Türkiye'nin Birikimi

İKİNCİ 100 GÜNLÜK PLAN iş dünyasından TAM DESTEK
İş dünyası, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı İkinci 100 Günlük Eylem Planı'na tam destek verdi. Reel sektörün beklentilerinin karşılandığı eylem planı devletin işleyişine de hız katacak. İstanbul Ticaret Odası Başkanı Şekib Avidaglı, "2019, üreticinin kazanç hanesine yazılacak" dedi. Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir ise dijital uygulamaların verimliliği arttıracığını söyledi. 4

219 ASKER İÇİN GÖZALTI KARARI Kripto FETÖ'cüler KAÇAMADI
FETÖ'nün sivil imamları ile ankesörlü telefonlar üzerinden toplantı planı için görüşen 219 muvazzaf asker, yüzlerce kayıt incelenerek tespit edildi. Kripto askerlerin ByLock kullanmadığı, FETÖ'ye ait okullarda eğitim almadığı ve Bank Asya'da hesap açmadıkları belirtiliyor. 219 şüpheli arasında 4 albay, 5 yarbay, 10 binbaşı, 14 yüzbaşı, 51 üsteğmen, 1 teğmen, 115 astsubay, 19 uzman çavuş bulunuyor. HAMİD KOCOĞLU 14

Erdoğan, Kaşıkçı kayıtlarını açıkladı Kesmesini iyi bilirim diyor
Kaşıkçı cinayetinde failin belli olduğunu ifade eden Erdoğan, cinayet esnasındaki korkunç sözleri de ilk kez açıkladı: Cemal Kaşıkçı, başkonsoloslukta ne yazık ki alçakça bir operasyonla şehit edildi. Adam (Adli Tıp Başkanı Salah Muhammed Al Tubaigy) açık açık 'ben kesmesini iyi bilirim' diyor. Neye? Çünkü bir morg mensubu. Bu adam asker, üst düzey. Bunların hepsi kavgılarda var.

Trump'la operasyonu görüşti
Cumhurbaşkanı Erdoğan, Fırat'ın doğusunu huzur ve güvene kavuşturmakta kararlı olduklarını söyledi. Erdoğan, "Türkiye, Fırat'ın doğusundaki terör baskınlığına müdahale konusunda yeteri kadar zaman kaybetmiştir. Bundan sonrası için tek bir günlük gecikmeye dahi tahammülümüz yoktur" dedi.

ÜMMETİN İZZETİNİ KORUYORUZ
İslam İşbirliği Teşkilatı yargı konferansında konuşan Erdoğan, Sincar ve Karacak takti operasyonlarının süreceğini açıklarken, ABD'yi Mülbiç için uyardı: Cıkardınız cıkardınız, cıkarmadığınız takdirde Mülbiç'e de gireceğiz. Su gerçeğin de bilinmesini istiyorum, Suriye'de attığımız adımlarla ümmetin ve tüm insanlığın izzetini de koruyoruz. 13

Fırat'ın Doğusuna

TELSİZLER

Görsel 3.88 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

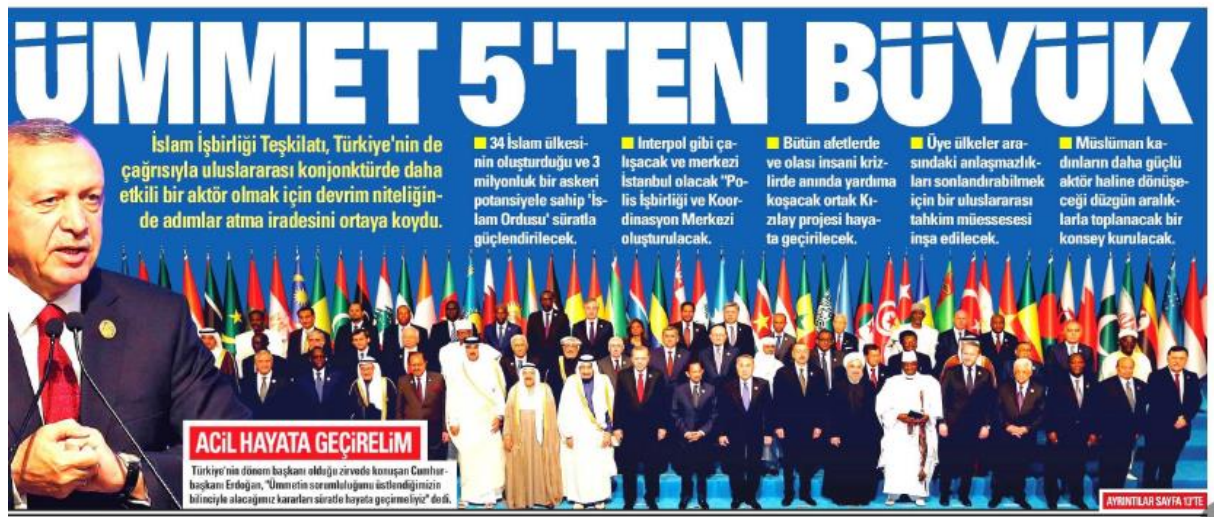
Yeni Şafak Gazetesi'nin Görsel 3.88'de yer alan 15.12.2018 haberinde, haber konusu net bir şekilde açıklanmış ancak konuşmanın zamanı ve mekânı konusunda bir bilginin olmadığı görülmüştür. Haberde konular arasında herhangi bir neden sonuç ilişkisi saptanmamıştır. Öte yandan haberde kullanılan dil bakımından Erdoğan'ın konuşmasını destekleyen bir dil kullanıldığı görülmüştür. Erdoğan'ın sözlerine yer verilen kısımlarda da öfke ve kararlılık duyguları gözlemlenmiştir. Bu minvalde habere yönelik birinci ve ikinci ikna

stratejilerinde eksiklik olduğu görülse de üçüncü strateji olan haberin duygusal yönünün tam olduğu görülmüştür.

3.2.2.3.2.4. Kanıtsallık Figürleri

Van Dijk, söylemin ideolojik çözümlemesi gerçekleştirilirken, metin içerisinde yer alan cümlelerde veya metnin herhangi bir kısmında yer alan imaları anlamlandırmanın eleştirel çözümleme yönteminde güçlü bir teknik olduğunu belirtmektedir (Van Dijk, 2020: 56). Bu anlamda imanın analizi, haberlerde neyin söylenmiş olduğunu ortaya çıkarması bakımından önemlidir (Sözen, 2017: 122).

Gazeteler kendi ideolojik görüşlerini kimi zaman satır aralarına saklayarak, okuyucunun zihninde anlaması ve anlamlandırmasını ister. Bu anlamda haberde sıkça varsayım ve imalarda bulunmaktadır. Bu anlamda tez kapsamında incelenen haberlerde yer alan ima ve varsayımlara yönelik kanıtsal figürler şu şekildedir:

Görsel 3.89 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/aksam-gazetesi-manseti>

Akşam Gazetesi'nin Görsel 3.89'da yer alan 15.04.2016 tarihli haberinde ana başlıkta bulunan "Ümmet 5'ten Büyük" ifadesinde BM'nin 5 daimî üyesi olan Fransa, İngiltere, Rusya, Çin ve ABD ima edilmiştir. Başlıkta yer alan "Ümmet" ifadesiyle ise İİT üyesi ülkeler kastedilmiştir.

Görsel 3.90 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Cumhuriyet Gazetesi'nin Görsel 3.90'da yer alan 16.04.2016 tarihli haberinde "İslam Zirvesi'nde Skandal Kapanış" üst başlığı ve "Erdoğan Aidat Toplayamadı" ana başlığı ile Erdoğan'ın başarısız olduğu iması verilmek istenmiştir. "Erdoğan'ın tavrının ardından katılımcılar salondan buruk ayrıldı" cümlesi ile de Erdoğan üstü kapalı bir şekilde suçlanmıştır.

Görsel 3.91 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/takvim-gazetesi-manseti>

Takvim Gazetesi'nin Görsel 3.91'de yer alan 14.12.2017 tarihli haberinde ana başlıkta bulunan "Kudüs İttifakı" ifadesinde 'ittifak' kelimesi 'İTTifak' olarak kullanılmış ve bahsedilen ittifakın İT üyelerinden oluştuğu ima edilmiştir. Haberin spotunda da

“Cumhurbaşkanı Erdoğan İslam İşbirliği Teşkilatı’nı (İİT) topladı.” diyerek bu imanın açılımı yapılmıştır.

Görsel 3.92 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi’nin Görsel 3.92’de yer alan 09.12.2019 tarihli haberinde bulunan “350 milyon Müslüman aşırı yoksul” başlığı ve “Sadece Müslümanlar kendi aralarında zekatı verecek olsa, İslam ülkelerinde fakir kalmaz” cümlesiyle Müslümanların İslam’ın şartlarını yerine getirmedikleri ima edilmiştir.

Görsel 3.93 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi'nin Görsel 3.93'te yer alan 15.04.2016 tarihli haberinde bulunan "Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 13. İslam Zirvesi Başkanı olarak konuk liderleri ve hükümet başkanlarını "Es-selamu aleyküm ve rahmetullahi ve berakatühü" diyerek selamladı." ifadesiyle Erdoğan'ın İslamcı tavrı vurgulanmak istenmiştir ve bu konuda imada bulunulmuştur.

Tez çalışmasının bu başlığı altında, tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın İİT platformunda gerçekleştirdiği 10 adet konuşmaya yönelik örneklem olarak seçilen 5 adet gazete de yer alan haberler Van Dijk'in haber söylem analizi ile çözümlenmiştir. Bu çözümlemelerde örneklem olarak seçilen Akşam (9), Cumhuriyet (2), Takvim (4), Yeni Mesaj (5) ve Yeni Şafak (9) gazetelerinde Erdoğan'ın İİT platformundaki konuşmalarını konu edinen toplam 29 adet haber çözümlenmiştir. Bu çözümlemelerden elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, tez kapsamında çözümlenen Erdoğan'ın 10 adet İİT platformundaki konuşmalarına yönelik toplam 9 adet haber ortaya koymuştur. Merkez sağda yer alan Akşam Gazetesi'nin ortaya koyduğu haberler incelendiğinde şu veriler elde edilmiştir: Akşam Gazetesi'nin, haberlerinin hepsinde Erdoğan'ın konuşmalarını destekleyen bir dil kullandığı görülmüştür. Haber metninin genelinde ve özellikle başlıklarda Erdoğan'ın konuşmasında yer alan kelime veya cümlelere sıklıkla yer verdiği görülmüştür. Özellikle Erdoğan'ın konuşmasından yer verdiği kesitler üzerinden okuyucuyu yönlendirmeye çalışan Akşam Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşması üzerinden ele aldığı konuları Türkiye iç politikası bağlamında değerlendirdiğini görmekteyiz.

Akşam Gazetesi'nin yer verdiği 9 adet haberde Kudüs konusunda yaşanan gelişmeler (özellikle İsrail ve ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınması), Filistin- İsrail arasında yaşanan diğer krizler (özellikle Mescid-i Aksa saldırıları), İslamofobi, Myanmar'da yaşanan olaylar, terör örgütleri, Suriye krizi bağlamında düzenlenen askeri hareket konularına değinilmiştir. Bu konulardan Suriye krizi ve terör örgütleri Türkiye iç politikası ile doğrudan bağlantılı olan konulardır. Ancak sayısal veriler incelendiğinde ve Türkiye'deki çoğunluğun Müslüman olduğu göz önüne alındığında, Müslüman coğrafyalarda yaşanan gelişmeler de Türkiye'deki seçmen kitlesinin algısının yönlendirilmesi noktasında son derece önemlidir.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın 10 adet İİT platformundaki konuşmasına yönelik olarak toplamda 2 adet habere yer vermiştir. Cumhuriyet Gazetesi, merkez solda yer alan bir gazetedir. İktidarın muhafazakâr ve sağ görüşlü olması bakımından, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberlerde eleştirel bir dil bulunmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nin tez kapsamında yer verdiği Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik iki haberde de eleştirel bir dil kullandığı görülmüştür. Haberlerde yer verdiği söylemlerin daha çok Erdoğan'ın konuşmasında yer alan sözleri yorumlamak şeklinde olduğunu görmekteyiz. Cumhuriyet Gazetesi ortaya koyduğu iki haberden birisinde, İİT üyelerinin aidatlarını düzenli olarak vermemesini ele almış ve bu durumu Erdoğan'ın başarısızlığı olarak sunmuştur. Diğer haberinde ise Türkiye'nin düzenlediği operasyonların devamının geleceği ve Erdoğan'ın "Münbiç'e de gireceğiz" ifadelerine yer vermiştir. Terör ve terör örgütlerinin faaliyetleri Türkiye'nin her zaman bir iç politika meselesi olmuştur. Bu bakımdan Cumhuriyet Gazetesi ele aldığı konuların Türkiye iç politikası ile bağı olmasına özen göstermiştir.

Takvim Gazetesi, tez kapsamında analiz edilen Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik toplam 4 adet haber ortaya koymuştur. Sağ görüşlü ve popülist bir görüşe sahip olan

Takvim Gazetesi'nin, genellikle Erdoğan'ın konuşmalarına ve konuşmalarındaki konuları destekler ifadelerle yer verdiği saptanmıştır. Takvim Gazetesi, haberlerinde Kudüs meselesi, terör örgütleri, Erdoğan'ın mezhepçilik konusundaki çıkışı ve İİT'de İslam dünyasına yapılan birlik çağrısına yer vermiştir. Bu konulardan sadece terör örgütleri konusunun doğrudan Türkiye iç politikasına yönelik olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Takvim Gazetesi'nin, Türkiye iç politikasından çok Erdoğan'ın konuşmasındaki satır başlarını aktaran haberlere yer verdiği görülmüştür.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasına yönelik olarak toplam 5 adet habere yer vermiştir. Yeni Mesaj Gazetesi, her ne kadar muhafazakâr görüşlü bir gazete olsa da “mezhepsel” görüşleri olması bakımından genellikle iktidarı eleştiren haberlere yer vermiştir. Yeni mesaj Gazetesi yer verdiği 5 adet haberde Türkiye'nin düzenlediği askeri harekatlara ve bu bağlamda Erdoğan'ın Münbiç mesajına yer vermiştir. Yeni Mesaj Gazetesi'nin ortaya koyduğu haberler incelendiğinde, Erdoğan'ın konuşmasındaki konuları tarafsız bir yorumlamayla aktardığı görülmüştür. Ancak bir haberde Erdoğan'a karşı “*İslam dünyasına farklı, Batı'ya farklı!*” şeklinde eleştirel bir tavır takındığı görülmüştür. Bu minvalde Yeni Mesaj Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşmalarından çok konuşma biçimine odaklandığı görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet İİT konuşmasını kapsayan toplam 9 adet habere yer vermiştir. Liberal muhafazakâr bir çizgide ve İslamcılık anlayışını benimsemiş olan Yeni Şafak Gazetesi'nin, haberlerinde iktidarı destekleyen bir dil kullandığı açıkça görülmektedir. Bu durum, ortaya koyduğu haberlerde Erdoğan'ın konuşmalarını ön plana çıkarması ve konulara yaptığı yorumlarla Erdoğan'ı desteklemesiyle de ortaya çıkmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi ortaya koyduğu haberlerde; Filistin-İsrail arasında yaşanan çatışmalar ve Kudüs'ün başkent olması konusundaki restleşmelere, Golan tepeleri konusunda yaşanan sıkıntılara, Arakan ve Türkistan'da yaşanan zulümlere, Fırat'ın doğusu için yapılan askeri harekâtlara, öne sürülen “Fransız tipi islam” tartışmalarına, İİT'nin yapısı ve İİT bünyesinde kurulması planlanan askeri, hukuki vb. bazı düzenlemelere yer vermiştir. Bu konular ele alındığında düzenlenen askeri harekâtlar dışındaki konuların doğrudan Türkiye iç politikası ile alakalı olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda Yeni Şafak Gazetesi'nin genellikle Erdoğan'ın konuşmalarına yer verdiği ve yer verdiği konularda ise Erdoğan'ın söylemlerini destekler bir tavır içerisinde olduğu görülmüştür.

3.2.2.4. Türk Konseyi Konuşmaları Gazete Yöntem Uygulaması

Van Dijk, ele almış olduğu bir haberin, iki ana başlık ve bu ana başlıkların altında birden çok alt başlığa yer vererek çözümlemesini gerçekleştirmektedir. Bu iki ana başlık, bütünden parçaya giden bir anlayışla önce haberin makro yapısına daha sonra ise haberin mikro yapısına yönelik bir çözümleme olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda öncelikle makro yapıya yönelik daha sonra ise mikro yapıya yönelik analiz gerçekleştirilmesi, haberin anlaşılması için önemlidir.

3.2.2.4.1. Makro Yapı

Makro yapı, haberin görünürde var olan yapısına yönelik bir analizdir. Bu anlamda makro yapıda, haberin bütün başlıkları, temaları, fotoğrafları gibi kısımları analiz edilir. Bu analizde temel amaç, gazetelerin kendi ideolojilerini ortaya çıkarabilmek için başlık, fotoğraf, tema gibi argümanları nasıl kullandığını saptamaktır. Makro yapı da haberin analizini kolaylaştırabilmek ve haberin anlamlandırılmasını daha rahat yapabilmek için kendi içinde tematik yapı analizi ve şematik yapı analizi şeklinde iki alt başlığa ayrılmaktadır.

3.2.2.4.1.1. Makro Yapıya Yönelik Tematik Analiz

Tematik analiz, araştırmacının veya okuyucunun habere ilk bakışında görebileceği, başlıklar ve fotoğraflar gibi kısımların analiz edildiği ve bu kısımlarda yer alan temaların ortaya çıkarıldığı bir yöntemdir. Haberin tematik analizi ile haberde yer alan bilgilerden hangilerinin daha çok ön plana çıkarıldığı veya gizlendiği ortaya çıkarılmış olur.

3.2.2.4.1.1.1. Başlıklar

Haberde yer alan başlıklar okuyucunun gözüne ilk çarpan kısımlardır. Bu anlamda bir gazete, okuyucunun ilgisini çekmeyi başlıklar sayesinde başarabilmektedir. Haberde yer alan başlıkların analizini ortaya koymak, hem gazetenin haber başlıklarına yansıyan ideolojik görüşlerini hem de ideolojik görüşün haber başlıklarında nasıl kurgulandığını anlamamıza imkân vermektedir.

Literatürde yer alan haber başlık türleri incelendiğinde 5 adet başlık türü bulunduğu görülmektedir. Başlık türleri arasında yer alan “spot başlık” ayrı olarak tezin devamında incelenecektir. Diğer 4 başlık türü, Erdoğan’ın TK’de yaptığı toplamda 3 adet konuşmaya yönelik seçili 5 adet gazetede ortaya konulan haberlerde incelenmiştir. İncelemeler sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

Haberlerde yer alan ilk başlık türü üst başlıktır. Üst başlıkların, haberde yer alan ana başlığı destekler bir şekilde kurgulanması ve anlamsal yönden bağlantılı olması

beklenmektedir. Bu anlamda tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik haberlerde yer alan üst başlık ve elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmasına yer verdiği 2 haberin birinde üst başlık varken diğerinde üst başlık bulunmamaktadır. 11.04.2020 tarihli haberde yer alan "Türk Dünyasına Seslendi" şeklindeki üst başlığın yer aldığı haberdeki ana başlığı destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gazeteleri Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına dair haberlere yer vermiştir ancak bu haberlerde üst başlık kullanılmamıştır. Bu anlamda herhangi bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Takvim Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmasına yer verdiği 2 haberin birinde üst başlık varken diğerinde üst başlık bulunmamaktadır. Bu anlamda 04.09.2018 tarihli haberde "Tarihi Teklif" şeklinde verilen üst başlığın, haberde yer alan ana başlığı destekler bir nitelikte olduğu görülmüştür. Diğer yandan Erdoğan tarafından ortaya koyulan teklifi "tarihî" olarak nitelendirerek önemine dikkat çektiği de saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmasına yer verdiği 3 haberin ikisinde üst başlık bulunmaktadır. Üst başlığa yer veren haberlerde yer alan üst başlıkları şu şekildedir:

"Türk Dünyasına Çağrı" (04.09.2018)

"Erdoğan: Bu Savaşı Kazanacağız" (11.04.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nde kullanılan üst başlıkların, ana başlığı destekler bir biçimde verildiği görülmektedir. Diğer yandan anlamsal yönden haberin ana olayına yönelik bir giriş olduğu da görülmektedir. Bu anlamda okuyucuyu haberin devamını okumasına teşvik eden bir dil kullanıldığı saptanmıştır.

Haberde yer alan başlık türleri arasında en önemlisi ana başlıklardır. Ana başlığın temelde iki önemli özelliği bulunmaktadır: Birincisi, ana başlık bir haberde mutlaka bulunması gereken tek başlık türüdür. İkincisi, haberin bütününe dair bir anlam ortaya koyması ve haberde yer alan ideolojik bakışı yansıtmış olması bakımından son derece önemlidir. Bu çerçevede Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik gazetelerde verilen haberlerde var olan ana başlıklar ve elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı 3 adet konuşmaya dair 2 adet habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberlerdeki "ana başlıklar" şu şekildedir:

“Takiye, Yalan, Gizlilik” (04.09.2018)

“Salgın Sonrasına Hazırlanalım” (11.04.2020)

Akşam Gazetesi’nde yer alan haberlerin ana başlıklarının genel olarak haberin içeriğini özetleyen bir niteliğe sahip olduğu saptanmıştır. Ancak 04.09.2018 tarihli haberin ana başlığının muğlak ifadelere yer verdiği görülmüştür. Bu bakımından, okuyucunun ilk etapta sadece ana başlık üzerinden haberi tam manası ile anlamlandırması mümkün olmamaktadır. Diğer yandan Akşam Gazetesi’nin yer verdiği iki haberden sadece 04.09.2018 tarihli haberde alt başlığa yer verildiği saptanmıştır. Bu haberde yer alan ana başlığın alt başlıklar ile uyumlu oldukları görülmüştür. Ana başlığa yer verilen her iki haberde de Erdoğan’ın sözüne yer verilmiştir. Diğer yandan ana başlıkların 3 kelimeden oluştuğu ve metni özetlediği gözlemlenmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi Erdoğan’ın Türk Konseyi’nde yaptığı konuşmalara dair sadece 04.09.2018 tarihli olmak üzere bir habere yer vermiştir. Haberde “Oğul Devlet Masasında” şeklinde yer alan ana başlığın haberin ana olayını yansıtan bir biçimde yazıldığı saptanmıştır. Ana başlığın 3 kelimeden oluştuğu ve haberin bütününe yönelik kelimeler kullanıldığı görülmüştür. Aynı zamanda “oğul” kelimesine yer vererek, okuyucuya verilmek istenen “babadan oğula” devlet yönetimi anlayışına atıfta bulunulmuştur. Nitekim haberin detaylarında da Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan’ın, hiçbir resmi sıfatı bulunmadığı halde masada yer alması eleştirilmiştir. Bu anlamda ana başlık ile okuyucuya haberin tamamına dair bir bilgi sunulduğu saptanmıştır. Diğer yandan haberde alt başlığa yer verilmediği için ana başlıkla uyumu konusunda yorum yapılamamıştır.

Takvim Gazetesi, Erdoğan’ın Türk Konseyi’nde yaptığı konuşmalara dair 2 adet habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer verdiği “ana başlıklar” şu şekildedir:

“Yerel Paralarla Ticaret Yapalım” (04.09.2018)

“Görünmez Düşmanla Savaşıyoruz” (11.04.2020)

Takvim Gazetesi’nde yer alan haberlerin ana başlıklarının, haberin içeriğini özetleyen bir niteliğe sahip olduğu saptanmıştır. İki haberde de alt başlığa yer verilmediği için ana başlıkla uyumu konusunda yorum yapılamamıştır. Ana başlığın bulunduğu haberlerin ikisinde de Erdoğan’ın sözüne yer verilmiştir. Ana başlıkların 3-4 kelimeden oluştuğu ve metni özetlediği saptanmıştır.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı konuşmalara dair 2 habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer verdiği “ana başlıklar” şu şekildedir:

“Türk Dünyasına ‘Milli Para’ Teklifi” (04.09.2018)

“Bin Kilometrekarelik Alan Tertemiz” (16.10.2019)

Yeni Mesaj Gazetesi'nde yer alan haberlerin ana başlıklarının, haberin içeriğini özetleyen bir niteliğe sahip olduğu saptanmıştır. İki haberde de alt başlığa yer verilmediği için ana başlıkla uyumu konusunda yorum yapılamamıştır. 2018 yılına ait haberin ana başlığında Erdoğan'ın sözüne yer verilmezken, 2019 yılına ait ana başlıkta Erdoğan'ın sözüne yer verilmiştir. Ana başlıkların 4-5 kelimededen oluştuğu gözlemlenmiştir. 2018 yılına ait haberin ana başlığı haber metnini tam olarak yansıtırken, 2019 yılına ait haberin ana başlığının haber metnini tam olarak yansıtmadığı saptanmıştır. Öte yandan 2018 yılına ait haberde yer alan ana başlıkta “milli para” ibaresi tek tırnak içerisinde alınarak vurgulanmıştır. Bu anlamda Erdoğan'ın milli para teklifine dikkat çekildiği görülmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı konuşmalara dair 3 adet habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberlerdeki “ana başlıklar” şu şekildedir:

“Ticaret Yerli Parayla Olsun” (04.09.2018)

“Münbiç'ten Irak'a Kadar” (16.10.2019)

“Yeni Bir Dünya Kurulacak” (11.04.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan haberlerin ana başlıklarının, haberin içeriğini özetleyen bir niteliğe sahip olduğu saptanmıştır. 2019 yılı hariç diğer yıllarda alt başlığa yer verilmiştir ve alt başlıkların ana başlıkla uyumlu olduğu gözlenmiştir. Ana başlığa yer verilen haberlerin tamamında Erdoğan'ın sözüne ya da uyarlamasına yer verilmiştir. Ana başlıkların 3-4 kelimededen oluştuğu ve metni özetlediği gözlemlenmiştir.

Haberlerde kullanılan bir diğer başlık türü ise alt başlıklardır. Alt başlıklar haberin ana olayının detaylandırılarak sunulduğu ve okuyucunun ilgili konular hakkında daha çok bilgilendirildiği kısımlardır. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik, haberlerde yer alan alt başlıklar ve alt başlıklara dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına dair 2 adet habere yer vermiştir. Bu haberler arasında sadece 04.09.2018 tarihli haberde iki adet alt başlığa verildiği saptanmıştır. Bu alt başlıklar şu şekildedir:

“Farklı Örgütler Var” (04.09.2018)

“Geç Kalınmamalı” (04.09.2018)

Akşam Gazetesi'nde yer verilen alt başlıkların, altındaki metinle uyumlu oldukları görülmüştür. Özellikle haberin ana olayına dair daha detaylı bilgilerin yer aldığı saptanmıştır. Diğer yandan haberin ana başlığı ile de uyumlu olduğu saptanmıştır.

Cumhuriyet, Takvim ve Yeni Mesaj gazeteleri Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına dair haberlere yer vermiştir. Ancak bu haberlerde herhangi bir alt başlık kullanmayı tercih etmemişlerdir. Bu minvalde bu gazetelerde yer alan haberlerin Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına dair detaylı bilgiler ortaya koymadığı ve genellikle bir veya iki konu üzerinden haberleri oluşturdukları görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına dair 3 adet habere yer vermiştir. Bu 3 haberden 2 tanesinde alt başlık bulunmaktadır. Bu alt başlıklar şu şekildedir:

“Türk Dünyası Tek Ses Olsun” (04.09.2018)

“Koronavirüse Karşı Dayanışma” (11.04.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nde yer verilen alt başlıkların, altındaki metinle uyumlu oldukları görülmüştür. Diğer yandan haberin ana olayına dair de açıklayıcı bilgiler sunduğu saptanmıştır. Alt başlıkların haberin ana başlığı açıklayan ve aynı zamanda da detaylandıran bir yapıda olduğu görülmüştür. Bu bakımından alt başlıklar ile okuyucunun haberdeki ana olayı derinlemesine anlamasının sağlandığı saptanmıştır.

Haberlerde yer alan başlık türleri içerisinde ana başlık dışında yer alan başlıkların bulunması zorunlu değildir. Zorunlu olmayan başlık türleri arasında yer alan ara başlık, haber içerisinde okuyucuya ana olay ve diğer farklı konuları sunmak için yer alır. Haberlerde okuyucuyu yönlendirmek ve haberin ana olayına ek konulara dair bilgiler ortaya koyabilmek amacındadır.

Tez kapsamında incelenen gazetelerdeki haberlerde sadece Yeni Şafak Gazetesi'nde ara başlık kullanıldığı saptanmıştır. Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yer vermiş olduğu 3 haberden 16.10.2019 tarihli haberde “Türkiye'ye Tam Destek” şeklinde

bir ara başlığa yer verilmiştir. Haberin ana olayı; Türkiye'nin, Suriye'nin kuzeyine yönelik düzenlediği Barış Pınarı Harekatı'na TK'nin vermiş olduğu destektir. Ara başlığın da haberin ana olayını açıklar nitelikte olduğu saptanmıştır.

Tez konusunun kapsamında ele alınan Erdoğan'ın TK'de yaptığı 3 konuşmaya yönelik haberlerde yer alan üst, ana, alt ve ara başlıklar incelenmiştir. İncelenen başlıkların her birinin genel olarak kendi tanım ve işlevine uygun olduğu saptanmıştır. İncelenen her bir haberde, gazeteler 4 tür haber başlığı ile okuyucuya olayları kendi bakış açılarından sunmuşlardır. Özellikle, başlık türleri arasında haberde var olması zorunlu olan “ana başlık”lar ile okuyucuyu haberin detaylarını okumaya teşvik edici bir dil kullanıldığı görülmüştür.

3.2.2.4.1.1.2. Haber Girişleri/Spotlar

Haber metinlerinde yer alan spotun, haberin okuyucu tarafından anlaşılabilirdiği bir bölüm olabilmesi için haberi özetler nitelikte olması gerekmektedir. Haberin okuyucusu, haberin gerek aktörü gerekse de haberde ele alınan konular hakkında nitelikli bilgileri spottan öğrenmektedir.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan spotlar ve bu spotlara dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yer verdiği 2 haber içerisinde yer alan spotlar şu şekildedir:

“Başkan Erdoğan, Türk Konseyi üyesi devlet başkanlarına FETÖ'yü anlattı, uyarılarda bulundu: Takiye, yalan ve gizlilik bunların en önemli özelliğidir.” (04.09.2018)

“Başkan Erdoğan, Türk Konseyi'nin Kovid-19 salgınıyla ilgili olağanüstü video konferansında konuştu.” (11.04.2020)

Akşam Gazetesi'nin 2018 yılına ait haber metninde yer alan spotun, haberin genelini özetleyen bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Özellikle haber metninin tamamında yer alan konular hakkında okuyucuyu bilgilendirdiği görülmüştür. Diğer yandan haberin aktörü hakkında da net bilgiler verdiği saptanmıştır. 2020 yılına ait haber metni incelendiğinde ise doğrudan doğruya herhangi bir spota yer verilmediği görülmektedir. Bu çerçevede spotun tanımına uygun olarak metnin ilk cümlesi spot olarak değerlendirilmiştir. Spotun hem haber aktörünü ortaya koyması bakımından hem de ikinci cümle ile konu bazında bağlantılı olması bakımından spot işlevini tam olarak yerine getirdiği saptanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın TK konuşmalarına sadece 04.09.2018 tarihli haberinde yer vermiştir. Bu haberde spotun yer almadığı görülmüştür. Bu nedenle de haberin ilk cümlesi spot kabul edilerek değerlendirilmiştir. Haberin “Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın dün Kırgızistan Meclis Başkanı Cumabekov ile görüşmesinde hiçbir resmi sıfatı olmayan oğlu Bilal Erdoğan'ın da yer alması tepki çekti.” şeklindeki giriş cümlesi incelendiğinde, haber aktörünü ortaya koyması bakımından spot işlevini yerine getirdiği ancak ikinci cümle ile konu bazında bağlantılı olmamasından dolayı eksik kaldığı görülmüştür.

Takvim Gazetesi'nin, Erdoğan'ın TK konuşmalarına yer verdiği 2 haberin spot başlıkları şu şekildedir:

“Başkan Erdoğan, Türk dünyası liderlerine böyle seslendi” (04.09.2018)

“Başkan Erdoğan, salgın sonrası yeni bir dünya gerçeğiyle karşılaşılacağını söyledi.” (11.04.2020)

Takvim Gazetesi'nin yer verdiği spotların, haberin bütününe yansıtan bir niteliğe sahip olmadığı görülmektedir. Takvim Gazetesi'nin 04.09.2018 tarihli haberinde yer alan spotun, haberde sunulan ana olay veya metin içerisinde yer alan konularla bir bağlantısının olmadığı saptanmıştır. Ancak spotta haber öznesinin net bir biçimde ortaya konulduğu görülmüştür. Takvim Gazetesi'nin 11.04.2020 tarihli haberinde yer alan spotun, ana olayı ve haberde bahsedilen diğer konuları sunmada eksik kaldığı görülmüştür. Öte yandan aynı spotun haber aktörünü açık bir biçimde ortaya koyduğu görülmüştür.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yer verdiği 2 haber içerisinde 04.09.2018 tarihli haber tek bir paragraftan oluşmaktadır. Bu durumda spot kavramının tanımına uygun olarak metnin ilk cümlesi spot olarak değerlendirilmek istenmiş ancak metin zaten tek cümleden oluştuğu için spot başlık yok olarak alınmıştır. Diğer yandan 16.10.2019 tarihli haberde yer alan spot “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bakü'deki Türk Konseyi 7. Zirvesi'nde yaptığı konuşmada (aynen bu şekilde yazmıştır), Salı sabahı itibarıyla yaklaşık bin kilometrekarelik alanın bölücü terör örgütünün işgalinden temizlendiğine işaret etti.” şeklindedir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, 04.09.2018 tarihli haber metni incelendiğinde doğrudan doğruya herhangi bir spota yer verilmediği görülmektedir. 16.10.2019 tarihli haber metninde doğrudan spot olmadığı için ilk paragrafın ilk cümlesi spot başlık olarak değerlendirilmiştir. Spot, haber aktörünü ortaya koyması bakımından görevini yerine getirmiş ancak ikinci cümle ile konu bazında bağlantılı olmadığı için eksik kalmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yer verdiği 3 haberin tamamında spot başlık vardır. Başlıklar şu şekildedir:

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi'nde de yerli parayla ticaret çağrısı yaptı. Uluslararası ticaretin dolara olan bağımlılığı, karşımıza engel olarak çıkmaya başladı. Dolara bağımlılıktan kurtulmak için kendi para birimlerimizle ticaret yapılması seçeneği üzerinde yoğunlaşmayı öneriyoruz.” (04.09.2018)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriye'nin kuzeyindeki terör yapılanmasını yok edene kadar mücadelenin süreceğini belirterek, Barış Pınarı Harekatı'nın çerçevesini çizdi: İnşallah kısa zamanda Münbiç'ten Irak sınırımıza kadar olan bölgeyi güvenli hale getirip, ilk etapta 1 milyon, daha sonra 2 milyon Suriyeli sığınmacının evlerine kendi tercihleriyle dönmelerini temin edeceğiz.” (16.10.2019)

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Allah'ın izniyle koronavirüsle savaşı elbette kazanacağız. Ardından da yeni bir dünya gerçeğiyle karşı karşıya kalacağız. Bu nedenler mücadelemizi sürdürürken diğer taraftan da salgın sonrası dönem için hazırlık yapmalıyız” dedi.” (11.04.2020)

Yeni Şafak Gazetesi'nin haberlerinde yer alan tüm spotlar doğrudan spotlardır. Tüm spotlar haber metnini özetler niteliktedir. Diğer yandan haberin ana olayına dair daha detaylı bilgiler ortaya koyduğu görülmektedir.

3.2.2.4.1.1.3. Fotoğraflar

Haber metinlerinde kullanılan fotoğraf, bir yandan haberin inandırıcılığını desteklerken bir yandan da ideolojinin aktarılmasına sağlar (Dural, 2019: 203). Bu anlamda haberin sunulmasında, kullanılan fotoğrafların ayrı bir yeri vardır.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan fotoğraflara yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın TK ile ilgili konuşmalarına dair 2 adet haberde yer vermiştir. Haberlerde yer alan fotoğrafların haber ile olan bağlamlarına yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.94 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.94'te yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın TK temsilcilerini FETÖ tehlikesine karşı uyarmasıdır. Haberde yer alan fotoğrafın, haber ile anlamsal bir bağı bulunmasa da Erdoğan'ın liderlere hitap ettiği anda çekilmiş olması haberin kurulmasına yardımcı bir pozisyonda olmasını sağlamıştır.

Görsel 3.95 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.95'te yer alan 11.04.2020 tarihli haberde ana olay, salgın sonrası dünyaya hazırlanmaktır. Haberde yer alan fotoğraf incelendiğinde Erdoğan ve kurmaylarının video

konferans yaptığı ana yer verilmiştir. Haberin ana olayı çerçevesinde fotoğrafı incelediğimiz zaman ne anlamsal ne de kurgusal yönden bir yansıma olduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi ile ilgili konuşmalarına bir adet haberde yer vermiştir. 04.09.2018 tarihli haberin fotoğraf analizi aşağıda sunulmuştur:

Görsel 3.96 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.96'da yer alan 04.09.2018 tarihli haberin konusunu ikiye ayırmak gerekmektedir. Haberde hem Erdoğan'ın Kırgızistan Meclis Başkanı Cumabekov ile görüşmesi sırasında oğlu Bilal Erdoğan'ın da görüşmeye katılması konusuna yer verilmiş hem de Erdoğan'ın uluslararası ticaretin dolar üzerinden yapılmaması konusundaki isteğine değinilmiştir. Fotoğraf, ilk konuya uygun bir fotoğraf olsa da Erdoğan'ın konuşması ile herhangi bir bağlantısı olmaması bakımından haber konusu ile uyumlu değildir.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına iki adet haberde yer vermiştir. Haberler (04.09.2018 ve 11.04.2020) incelendiğinde fotoğrafların haber konusu ile ne anlamsal ne de haber kurgusu yönünden bir bağlantı bulunmuştur. Bu anlamda şu şekilde bir örnek sunulmuştur:

Görsel 3.97 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.97’de yer alan 11.04.2020 tarihli haberin konusu, Erdoğan’ın Covid-19 üzerine temennilerinden oluşmaktadır. Haberde yer alan fotoğraf incelendiğinde, tek karede sadece Erdoğan’ın büyük boyutlarda bir portresine yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede haber ile Erdoğan’ın fotoğrafı arasında anlamsal olarak bir bütünlük bulunmamaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan’ın TK konuşmaları ile ilgili toplamda iki adet habere (04.09.2018 ve 16.10.2019) yer vermiştir. Haberler incelendiğinde haberler ile fotoğraflar arasında herhangi bir anlamsal veya kurgusal bağın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu anlamda şu haber örnek olarak verilmiştir:

Görsel 3.98 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.98’de yer alan 16.10.2019 tarihli haberin ana olayı, Suriye’de başlatılan hareketin detaylarıdır. Haberde yer alan fotoğrafta, Erdoğan’ın kürsüdeki bir konuşmasına yer verilmiştir. Haberin konusu bağlamında fotoğraf ele alındığında anlamsal olarak herhangi bir bağ bulunmamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan’ın TK konuşmalarına toplamda 3 adet haberde yer vermiştir. Haberlerde yer alan fotoğrafların kısmi olarak uyumlu olduğu görülmüştür.

Görsel 3.99 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.99’da yer alan 04.09.2018 tarihli haberin konusunu, yerli para ile ticaret ve Türk dünyasının birlik mesajları oluşturmaktadır. Fotoğrafta, liderlerin bir arada samimi bir sohbet ve yürüyüş yaptığı bir ana yer verilmiştir. Bu anlamda haberde yer alan birlik konusunu destekler nitelikte bir fotoğraf olduğunu söylemek mümkündür.

Görsel 3.100 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.100'de yer alan 11.04.2020 tarihli haberde iki fotoğraf yer almaktadır. Liderlerin aynı ekranda yer aldığı fotoğrafın "dayanışma" haberi ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ancak diğer fotoğraf uyumlu değildir.

3.2.2.4.1.2. Makro Yapıya Yönelik Şematik Analiz

Şematik analiz, haberde yer alan söylemin nasıl aktarıldığına odaklanmaktadır. Bu anlamda durum ve yorum olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır.

3.2.2.4.1.2.1. Durum

Durum bölümünde daha çok haberin ana olayının nasıl sunulduğu ve haberde yer alan olayların ardalan ve bağlamlarına yönelik analizler ortaya konulmaktadır.

3.2.2.4.1.2.1.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Bu başlık altında haberlerde yer alan ana olayların, gazeteler tarafından nasıl sunulduğu anlaşılmalı çalışılmaktadır. Ana olay aynı zamanda gazetelerin ideolojisini de yansıtmaları bakımından, haber analizi için önemlidir.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik seçilen gazetelerde yer alan ana olaylar ve bu ana olayların sunumu şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı konuşmalara dair 2 adet habere yer vermiştir. Haberlerde yer alan ana olaylar şu şekildedir:

Görsel 3.101 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.101’de yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın Türk Konseyi üyelerini FETÖ konusunda uyarmasıdır. “Farklı örgütler var” ve “Geç kalınmamalı” alt başlıklarıyla ana olay desteklenmiştir.

Görsel 3.102 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/aksam-gazetesi-manseti>

Görsel 3.102’de yer alan 11.04.2020 tarihli haberde ana olay, Erdoğan’ın koronavirüs ile ilgili yaptığı açıklamalardır. Spot olarak değerlendirilen ilk cümlede, sadece Erdoğan’ın konuşma yaptığı söylenmiş ama içeriğe değinilmemiştir. Ancak ana başlık içerik ile uyumludur.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan’ın Türk Konseyi’nde yaptığı konuşmalara dair sadece bir habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberdeki “ana olay” şu şekildedir:

Görsel 3.103 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Görsel 3.103'te yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın oğlunun devlet masasında yer almasının eleştirilmesidir. Spota yer verilmeyen haberde, ilk cümle spot olarak alınmış ve ana olayın tam olarak sunulduğu tespit edilmiştir. Haberde zirvenin içeriğinden çok haber aktörünün eleştirisine yer verilmesi gazetenin ideolojik yönden aktörle karşıt görüşte olduğu izlenimini kuvvetlendirmektedir.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı konuşmalara dair 2 adet habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberlerdeki “ana olaylar” şunlardır:

Görsel 3.104 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.104'te yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın Türk dünyasına yaptığı yerel paralarla ticaret çağrısıdır. Spotta Erdoğan'ın sadece Türk Konseyi'nde konuştuğu belirtildiği için ana olay sunulamamıştır. Ancak ana başlık, ana olay ile uyum içindedir. Üst başlıkta yer alan "Tarihi Teklif" ibaresi ise gazetenin aktörü desteklediği izlenimini uyandırmaktadır.

Görsel 3.105 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.105'te yer alan 11.04.2020 tarihli gazete haberinde ana olay, Erdoğan'ın koronavirüs ile ilgili açıklamalarıdır. Haber metninde yer alan açıklamalar koronavirüs ile ilgili olsa da ana olayda anlatılan ifadelerle bağlantısı yoktur. Gazetenin spotta, Erdoğan'ın söylediği "Allah'ın izni ile kazanacağız" ifadesine tek başına yer vermesi ideolojisi hakkında bilgi vermektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın Türk Konseyi'nde yaptığı konuşmalara dair 2 adet habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberlerdeki "ana olaylar" şunlardır:

Görsel 3.106 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.106'da yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Erdoğan'ın Türk dünyasına yaptığı yerel paralarla ticaret teklifidir. Spota yer verilmeyen haber, tek cümleden oluşmuştur. Dolayısıyla herhangi bir kısım spot olarak alınamamıştır. Ana olayın metnin içeriği ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Görsel 3.107 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Görsel 3.107’de yer alan 16.10.2019 tarihli haberde ana olay, terör örgütünden temizlenen alanla ilgilidir. Spota yer verilmeyen haberde, ilk cümle spot olarak alınmıştır. Metnin devamında yer verilen bilgilerin ise ana olayla hiçbir ilgisinin olmadığı saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan’ın Türk Konseyi’nde yaptığı konuşmalara dair 3 adet habere yer vermiştir. Bu anlamda yer verdiği haberlerdeki “ana olaylar” şunlardır:

Görsel 3.108 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.108’de yer alan 04.09.2018 tarihli haberde ana olay, Türk dünyası arasında ticaretin yerel paralarla yapılmasıdır. Spot ve ana başlık incelendiğinde metnin devamının da ana olayla bağlantılı olduğu görülmüştür. “Türk dünyası tek ses olsun” alt başlığı ile ana olay desteklenmiştir.

Görsel 3.109 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.109'da yer alan 16.10.2019 tarihli haberde ana olay, Suriye'de gerçekleştirilen Barış Pınarı Harekati'nin çerçevesidir. Spot ve ana başlık ana olayı sunması yönünden uyumludur. Haber metninin kalanı da ana olayı destekler niteliktedir.

Görsel 3.110 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Görsel 3.110’da yer alan 11.04.2020 tarihli haberde ana olay; Erdoğan’ın belirttiği, Koronavirüs sonrasında yeni bir dünya düzeninin kurulacağı görüşüdür. Haber metninin devamında da ana olayla uyumlu bilgiler verilmiştir. Spot başlıkta yer verilen ve Erdoğan’a ait olan “Allah’ın izniyle koronavirüsle savaşı elbet kazanacağız.” ifadesi gazetenin ideolojisi hakkında belli bir izlenim uyandırmaktadır.

3.2.2.4.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan ve bağlam bilgisi ile araştırmacı haberde yer alan konuların geçmişini ve geçmişte yaşanan olaylarla olan bağlamını inceler. Bu anlamda olayların sosyal ve politik yönüne odaklanılmaktadır. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen, Erdoğan’ın 3 adet TK konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan ardalan bilgisi ve bağlam bilgisine yönelik elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, tez kapsamında incelenen Erdoğan’ın 3 adet TK konuşmasına yönelik toplamda iki adet habere yer vermiştir. Bu haberlerde yer alan ardalan ve bağlam bilgisine yönelik bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi’nin 2018 yılı haber metninde yer alan “Türkiye’nin FETÖ, DEAŞ ve PKK gibi terör örgütleriyle yoğun mücadele ettiğine dikkati çeken Erdoğan şunları söyledi: Özellikle 15 Temmuz hain darbe girişiminin faili ve 251 vatandaşımızın katili FETÖ’nün tasfiyesine büyük önem veriyoruz.” ve “Son 5 yıldır yaşadıklarımız, dostlarımıza da FETÖ ile mücadelede geç kalınmaması gerektiğini çok açık ve net şekilde göstermiştir.” ifadeleri geçmişe yönelik ardalan bilgisi içermektedir.

Akşam Gazetesi’nin 2020 yılı haberinde bulunan ““Koronavirüsle savaşı elbette kazanacağız” diyen Erdoğan şöyle devam etti: “Ardından yeni bir dünya gerçeğiyle karşı karşıya kalacağız. Bu nedenle mücadelemizi sürdürürken diğer taraftan da salgın sonrası dönem için hazırlık yapmalıyız.”” ifadesinde neden sonuç ilişkisi olduğu için bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’nin 2018 yılı haber metninde yer alan “Erdoğan’ın dün Kırgızistan Meclis Başkanı Cumabekov ile görüşmesinde hiçbir resmi sıfatı olmayan oğlu Bilal Erdoğan’ın da yer alması tepki çekti. Erdoğan, Türk Konseyi Zirvesi’nde yaptığı konuşmada uluslararası ticaretin dolarla yapılmamasını önerdi.” ifadesinde herhangi ardalan bilgisi bulunmamaktadır. Olayın tepki çekmesinin nedeni olarak Bilal Erdoğan’ın hiçbir resmi sıfatının olmaması gösterilmiştir. Dolayısıyla bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Takvim Gazetesi'nin 2018 yılı haberinde yer alan "Uluslararası ticaretin dolara olan bağımlılığı, karşımıza bir engel olarak çıkmaya başladı. Biz, kendi para birimlerimizle ticaret yapılmasını öneriyoruz." ifadesinde yerel paralarla ticaret yapılmasını önermenin sebebi olarak dolara bağımlılığın ticarete engel olarak karşımıza çıkması gösterilmiştir. Neden sonuç ilişkisi varlığından dolayı bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Takvim Gazetesi'nin 2020 yılı haber metninde bulunan "Türkiye olarak gerekli tedbirleri süratle hayata geçirdik. Sağlık malzemelerinin tedariki konusunda sıkıntı yaşamadık. Bu dönemler de inşallah kısa sürede bitecek. Çok daha aydınlık ve huzurlu dolu günler bizleri kucaklayacaktır." ifadesinde arılan bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 2019 yılı haberinde bulunan "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bakü'deki Türk Konseyi 7. Zirvesi'nde yaptığı konuşmada (aynen böyle yazmış), Salı sabahı itibarıyla yaklaşık bin kilometrekarelik alanın bölücü terör örgütünün işgalinden temizlendiğine işaret etti." ifadesinde geçmişten söz edilmesine rağmen sonrasında geçmişle bağlantılı bir ifadeye yer verilmediği için arılan bilgisi bulunmamaktadır. "Uluslararası ticaretin dolara endeksli belirsizlik ortamında riskleri de beraberinde getirdiğini vurgulayan Erdoğan, "Bunun için ekonomilerimiz üzerindeki döviz baskısını azaltacak mekanizmaları devreye almalıyız. Yerel paralarla ticarete verdiğimiz önemin altını tekrar çizmek istiyorum" dedi." ifadesinde neden sonuç ilişkisi olduğundan bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 3 adet TK konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde yer alan arılan ve bağlam bilgisi şu şekildedir:

Yeni Mesaj Gazetesi'nin, 2018 yılı haber metninde yer alan "Kırgızistan'da gerçekleşen Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi'ndeki konuşmasında Türk dünyasının sahip olduğu coğrafi ve demografik ağırlığa dikkatleri çeken Cumhurbaşkanı Erdoğan, 'Uluslararası ticaretin dolara olan bağımlılığı artık karşımıza bir engel olarak çıkmaya başladı. Kendi para birimlerimizle ticaret yapılması seçeneği üzerinde yoğunlaşmayı öneriyoruz' ifadelerini kullandı." ifadesinde neden sonuç ilişkisi olduğundan bağlam bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, 2018 yılı haberinde bulunan "Uluslararası ticaretin dolara olan bağımlılığı, karşımıza engel olarak çıkmaya başladı. Dolara bağımlılıktan kurtulmak için kendi para birimlerimizle ticaret yapılması seçeneği üzerinde yoğunlaşmayı öneriyoruz." ifadesinde amaç sonuç ilişkisi bulunduğu için bağlam bilgisi yoktur.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, 2019 yılı haber metninde yer alan "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriye'nin kuzeyindeki terör yapılanmasını yok edene kadar mücadelenin süreceğini belirterek,

Barış Pınarı Harekatı'nın çerçevesini çizdi: İnşallah kısa zamanda Münbiç'ten Irak sınırımıza kadar olan bölgeyi güvenli hale getirip, ilk etapta 1 milyon, daha sonra 2 milyon Suriyeli sığınmacının evlerine kendi tercihleriyle dönmelerini temin edeceğiz.” ifadesinde geleceğe yönelik ardaan bilgisi bulunmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, 2020 yılı haber metninde bulunan “Türk Konseyi'nin ‘Covid-19 Salgınıyla Mücadelede İş birliği ve Dayanışma’ konulu video konferans zirvesine katılan Erdoğan, “Tüm insanlık olarak şu an görünmez düşmana karşı zor bir savaş veriyoruz. Salgının etkisiyle aynı zamanda küresel çapta sosyo-ekonomik krizle de karşı karşıyayız” diye konuştu.” ifadesinde neden sonuç ilişkisi olduğundan bağlam bilgisi bulunmaktadır.

3.2.2.4.1.2.1.3. Sonuçlar

Sonuçlar kısmında, haberde yer alan konuların sonuçları bir analize tabi tutulur ve haberin yapıma değeri ortaya konulur. Çünkü okuyucuya sunulan haberin değeri aynı zamanda gazetenin de haberi sunuş amacını ortaya koymaktadır. Bu anlamda tez kapsamında Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik ortaya konulan haberlerde yer alan konular, Türkiye'yi doğrudan ilgilendiriyor olması bakımından incelenmeye değerdir. Özellikle Türkiye'nin düzenlediği Barış Pınarı Harekatı'na yönelik TK'nin destek verdiği haberler, haber değerleri açısından son derece önemlidir.

3.2.2.4.1.2.2. Yorum

Yorum başlığı altında, haberde yer alan olaya taraf olan kişilerin sözleri ve haberin var olan temel kaynaklarının neler olduğu üzerinde durulmaktadır. Yorum, söylemin kültürel ve sosyal yönüne değinmesi bakımından haber analizinde önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.2.4.1.2.2.1. Haber Kaynakları

Haberin hem birincil hem de ikincil olmak üzere iki adet temel kaynağı bulunmaktadır. Haberde birincil kaynaklar muhabir ve olay taraflarından oluşmaktadır. İkincil kaynak olarak da her türlü doküman kullanılmaktadır.

3.2.2.4.1.2.2.2. Olaya Getirilen Taraf Yorumları

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik haberlerde kullanılan kaynakların Recep Tayyip Erdoğan ve gazete muhabirleri olduğu görülmüştür. Diğer yandan tez kapsamında incelenen haberlerde herhangi bir taraf yorumuna yer verilmediği saptanmıştır.

3.2.2.4.2. Mikro Yapı

Habere yönelik mikro yapı analizinde kelime ve cümlelerin görünen ve görünmeyen anlamları ortaya çıkarılmaya çalışılır. Haber metinleri anlamsal yönden derinlemesine bir analize tabi tutulur.

Mikro yapı analizinde öncelikle cümlelerin yapıları derinlemesine analiz edilir. Daha sonra ise kelimelerin anlamları üzerinden gazetelerin ideolojik bakış açıları ve okuyucuyu nasıl yönlendirmiş oldukları çözümlenmeye çalışılır.

3.2.2.4.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Analiz

Sözdizimsel analiz, cümlelerin dilbilgisel yapılarına odaklanmaktadır. Cümlelerin haber içerisindeki yerleri ve anlamları analiz edilmektedir. Bu çerçevede tez kapsamında Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik haberlerin cümle yapılarına dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Akşam Gazetesi'nde, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşmalarına yer verdiği haberlerin cümle yapıları analiz edildiğinde kurallı ve olumlu cümle yapılarının kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” ve “girişik birleşik cümle” yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Birleşik yapı cümlelerin yanı sıra sıralı cümlelerin de haber metinlerinde kullanıldığını görmekteyiz. 04.09.2018 tarihli haberdeki “Başkan Erdoğan Türk Konseyi üyesi devlet başkanlarına FETÖ'yü anlattı, uyarılarda bulundu.” cümlesi bağımlı sıralı cümle yapısına örnektir. Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin etken yapıda olmasıdır. Analiz sonucu saptanan bir diğer veri de haberde yer alan cümlelerin hem uzun hem kısa yapıda olmasıdır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin yer verdiği haberde kurallı ve olumlu cümle yapılarının kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan ve “girişik birleşik cümle” yapısının da ulaşıldığı saptanmıştır. Birleşik yapı cümlelerin yanı sıra 04.09.2018 tarihli haberde ünlem cümlesine yer verilmiştir: “Oğul devlet masasında!”

Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin etken yapıda olmasıdır. Haberde yer alan cümlelerin uzun olduğu da saptanan veriler arasındadır.

Takvim Gazetesi'nin yer verdiği, Erdoğan'ın Türk Konseyi konuşması haberlerindeki cümle yapıları incelendiği zaman çeşitli cümle türleri ve durumlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan cümle analizi sonucu cümlelerin kurallı ve olumlu görülmüştür. Cümlelerin tamamında özne net olarak ortaya konulmuştur. Bu anlamda cümlelerin etken yapıda olduğu saptanmıştır. Cümlelerin genellikle kısa yapıda kurulduğu görülmüştür. Öte yandan sıklıkla kullanılan cümle türü de birleşik yapıli cümle türlerinden olan iç içe birleşik ve girişik birleşik cümleler olmuştur.

04.09.2018 tarihli haberde bulunan “Son dönemde uluslararası teamül, prensip ve kuralların hoyratça ihlal edildiği dönemden geçtiğimizi üzüntüyle belirtmek isterim...” ifadesinde eksiltili cümlelerin sonuna konması gereken üç nokta kullanılmıştır. Ancak ifadeye baktığımızda yüklemi olan tam bir cümle görmekteyiz. Yani cümle eksiltili olmamasına rağmen eksiltiliymiş gibi kullanılan noktalama işareti bir hata olduğunu göstermektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin yer verdiği haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarının kullanıldığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” ve “girişik birleşik cümle” yapılarının da kullanıldığı saptanmıştır. Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerin etken yapıda olmasıdır. Analiz sonucunda haberde yer alan cümlelerin uzun yapıda olduğu saptanmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi'nin haberlerde kurallı ve olumlu cümle yapılarını daha çok kullandığını görmekteyiz. Diğer yandan birleşik cümle türünün bir alt türü olan “iç içe birleşik cümle” ve “girişik birleşik cümle” yapılarının da sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Cümle yapıları analiz edildiğinde ortaya çıkan bir diğer veri ise, ele alınan haberlerdeki cümlelerde genellikle etken ve edilgen yapıların bir arada görülmesidir. 16.10.2019 tarihli haberde görülen edilgen cümle yapısı şu şekildedir: “Liderlerin imzasını taşıyan bildirmede, “Türk Konseyi, hareketin Suriyelilerin teröristlerin zulmünden kurtarılmasına ve Suriyelilerin ana vatanlarına güvenli ve gönüllü geri dönüşleri için şartların oluşturulmasına katkıda bulunacağına inanıyoruz” denildi.” Bu cümle aynı zamanda bağlı cümleye de örnektir. Analiz sonucu saptanan bir diğer veri de haberde yer alan cümlelerin uzun yapıda olmasıdır.

3.2.2.4.2.2. Sözcük Seçimleri

Kelimeler haberi meydana getiren önemli unsurlardır. Bu anlamda gazetede kullanılan her kelime, habere dair gazetenin ideolojik görüşünü ortaya çıkarma potansiyeli bulunan bir unsurdur. Bu çerçevede tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına dair haberlerde yer alan kelimelere dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Takvim Gazetesi'nin 04.09.2018 tarihli haberinde yer alan üst başlık şu şekildedir: "Tarihi Teklif:" Bu başlıkta teklifin daha önce yapılmadığına ve önemine "tarihi" kelimesi kullanılarak dikkat çekilmiştir. Erdoğan'ın yerel paralarla ticaret yapma önerisine bu şekilde önem atfedilmiştir.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 16.10.2019 tarihli haberinde yer alan ana başlık "Bin kilometrekarelik ana tertemiz" şeklindedir. Başlıkta yer verilen "tertemiz" ifadesiyle anlam güçlendirilmiştir. Özellikle haberin konusunu destekler bir yapıda olduğu görülmektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin 16.09.2018 tarihli haberinde yer alan alt başlık "Türk Dünyası Tek Ses Olsun" şeklindedir. Burada TK üyelerinin tek ses olarak hareket etmesi ve örnek olması istenmektedir. Ayrıca tek ses kavramı kullanılarak bir birlik çağrısında bulunulduğunu görülmektedir.

3.2.2.4.2.3. Haberlerin Retoriği

Haberin retoriği, öz olarak haberi meydana getiren kaynakları ve meydana gelirken nasıl inandırıcı bilgilerden faydalandığını ortaya koymaktır.

3.2.2.4.2.3.1. İnandırıcı Bilgiler

Haber sunulurken metinde yer verilen her türlü sayısal ve görsel ifadeler, haberin inandırıcılığı artırmaktadır. Bu anlamda tez kapsamında incelenen gazetelerde yer alan haberlerde sıklıkla haberi destekleyen fotoğrafların kullanıldığı görülmüştür. Diğer yandan sayısal verilere daha az yer verdiği görülmüştür.

3.2.2.4.2.3.2. Haberde İkna Stratejisi

Gazeteler okuyucuyu kendi ideolojik görüşü çerçevesinde ikna etmek için birbirinden farklı inandırıcı bilgiler kullanmaktadır. Sayısal ve görsel verilerin yanında belli başlı ikna stratejileri de izlemektedir. Bu anlamda Van Dijk, 3 adet ikna stratejisi ortaya koymaktadır. Van Dijk'e göre haberde geçen olayların açıkça tanımlanması, haberde yer alan olayların haber dışındaki başka olaylarla neden sonuç bağının ortaya konulması ve son olarak da metnin

duygusal (heyecan, coşku, destansı vb.) yönü ele alınarak, haberde okuyucunun nasıl ikna edildiği üzerine bir çözümleme gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tez kapsamında incelenen haberlerde yer alan ikna stratejileri ve bu stratejilere dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.111 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/aksam-gazetesi-manseti>

Akşam Gazetesi'nin Görsel 3.111'de verilen 04.09.2018 tarihli haberinde ana olay, Erdoğan'ın Türk dünyasını FETÖ konusunda uyarmasıdır. Haber, Van Dijk'in ortaya koymuş olduğu üç ikna stratejisi bağlamında ele alındığında şu bulgular elde edilmiştir: İlk ikna stratejisi haberdeki olayın açık bir biçimde tanımlanmasıdır. Haber incelendiğinde Erdoğan'ın konuşması hakkında yer ve konuşma başlıkları verilmiştir. Zirvenin Kırgızistan'da gerçekleştirildiği bilgisi yer alsa da konuşmanın zamanına dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu noktada okuyucu konuşmanın zamanı konusunda bir bilgiye sahip olamamaktadır. Haberde incelenen ikinci ikna stratejisi ise haberde yer alan bir konunun başka herhangi bir konu ile arasında olan neden sonuç bağlantısının aranmasıdır. Haberdeki konular arasında herhangi bir neden sonuç ilişkisi saptanmamıştır. Haberde incelenen son ikna stratejisi ise metinde yer alan duygusal yönlerin analiz edilmesidir. Haber metninde yer alan "hain darbe girişiminin faili ve 251 vatandaşımızın katili" ifadesi ile Erdoğan'ın öfkesi aktarılmıştır.

Görsel 3.112 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Cumhuriyet Gazetesi'nin Görsel 3.112'de yer verilen 04.09.2018 tarihli haberinde olayın yeri ve zamanı aktarılmamıştır. Bunun yanında zirve konuşmasına dair pek bilgi yoktur. Asıl amaç Erdoğan'ın oğlunun devlet masasında yer almasının eleştirilmesidir. Bu incelemeler sonucunda ilk strateji eksik kalmaktadır. İkinci ikna stratejisi açısından bakıldığında haberdeki konular arasında herhangi bir neden sonuç ilişkisi olmadığını görmekteyiz. Son strateji olan metnin duygusal yönü ele alındığında, herhangi bir duygusal anlatıma yer verilmediği görülmüştür.

Görsel 3.113 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/takvim-gazetesi-manseti>

Görsel 3.113'te yer alan Takvim Gazetesi'nin 04.09.2018 tarihli haberi incelendiğinde haber konusunun açıklanmış olduğunu görmekteyiz. Ancak haberde haber konusu ile ilgili net bir zaman ve mekân bilgisi verilmemiştir. Bu bakımdan ilk ikna stratejisinin bu haberde eksik bir şekilde yer aldığını görmekteyiz. Haberde uluslararası ticaretin dolara bağımlılığı yüzünden engellerle karşılaştığımızdan söz edilmektedir. Bu sebeple neden sonuç ilişkisi var olarak alınmıştır. Haberde geçen "Başkan Erdoğan" ve "Tarihi teklif" ifadeleri üçüncü strateji açısından incelendiğinde, övgü içerdiği görülmektedir.

Görsel 3.114 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi'nin Şekil 3.114'te yer alan 04.09.2018 tarihli haberinde, haberin konusu net bir şekilde ortaya konulmuştur. Haberde yer alan konuşmanın yeri konusunda bir bilgi sunulsa da konuşmanın zamanı konusunda bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu anlamda ikna stratejilerinde ilk adım olan "olayın açıklanması" eksik bir yapıda kalmıştır. Haberde uluslararası ticaretin dolara bağımlılığı yüzünden engellerle karşılaştığımızdan söz edilmektedir. Bu sebeple neden sonuç ilişkisi var olarak alınmıştır. Haberde herhangi bir duygusal yönü bulunmaması bakımından ikna stratejisinin son başlığının da tamamlanamadığını görmekteyiz.

Görsel 3.115 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi'nin Görsel 3.115'te yer alan 11.04.2020 tarihli haberinde, haber konusu net bir şekilde açıklanmış ancak konuşmanın zamanı konusunda bir bilginin verilmediği görülmüştür. Koronavirüs salgınının ardından yeni bir düzenin ortaya çıkacağını bu sebeple salgın sonrası için hazırlık yapılması gerektiği ifadesiyle neden sonuç ilişkisine yer verilmiştir. Öte yandan haberde kullanılan dil bakımından Erdoğan'ın konuşmalarının oldukça coşkulu bir

dille aktarıldığı gözlemlenmiştir. Bu minvalde habere yönelik birinci ikna stratejisinde eksiklik olduğu görülse de ikinci ve üçüncü ikna stratejilerinin tam olduğu görülmüştür.

3.2.2.4.2.4. Kanıtsallık Figürleri

Haberde yer alan metinlerin görünen anlamları dışında bir de görünmeyen anlamları bulunmaktadır. Bu anlamda kelime ve cümlelerin anlamsal yapılarından ziyade, ortaya koydukları imalar ve varsayımların, haberin anlamsal bütünlüğünü ve okuyucudaki etkisini ortaya çıkarmak için eleştirel bir gözle çözümleme yapmak gerekmektedir. Bu anlamda tez kapsamında incelenen haberlerde yer alan imalar ve varsayımlar üzerine elde edilen bulgular şu şekildedir:

Görsel 3.116 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/aksam-gazetesi-manseti>

Akşam Gazetesi'nin Görsel 3.116'da yer alan 11.04.2020 tarihli haberinde, "Salgın sonrasına hazırlanalım" başlığıyla salgın bittiğinde yeni bir düzenin ortaya çıkacağı ima edilmiştir. Haberin devamında yer alan Erdoğan'ın "Yeni bir dünya gerçeğiyle karşı karşıya kalacağız" sözüyle de bu ima desteklenmiştir.

Görsel 3.117 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/cumhuriyet-gazetesi-manseti>

Cumhuriyet Gazetesi'nin Görsel 3.117'de yer alan 04.09.2018 tarihli haberinde, "Oğul devlet masasında" başlığı ile saltanat düzeninin varlığı ima edilmiştir. Haberin devamında yer alan "...Hiçbir resmi sıfatı olmayan oğlu Bilal Erdoğan'ın da yer alması tepki çekti" cümlesiyle bu ima desteklenmiştir.

Görsel 3.118 İlgili Haberin Ekran Görüntüsü

Kaynak: <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-mesaj-gazetesi-manseti>

Yeni Mesaj Gazetesi'nin Görsel 3.118'de yer alan 16.10.2019 tarihli haberinde, "Bin kilometrelik alan tertemiz" başlığı ve "...Yaklaşık bin kilometrelik alanın bölücü terör örgütünün işgalinden temizlendiğine işaret etti" cümlesiyle Suriye'de gerçekleştirilen Barış Pınarı Harekâtı ima edilmiştir.

Bu başlık altında tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik olarak örneklem olarak seçilen gazetelerde ortaya konulan toplam 10 adet haber Van Dijk'in haber söylem analizi ile çözümlenmiştir. Bu çözümlemenden elde edilen veriler şu şekildedir:

Akşam Gazetesi, Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik toplam 2 adet habere yer vermiştir. Merkez sağda yer alan Akşam Gazetesi'nin, ortaya koyduğu haberlerde tarafsız bir dil kullanmaya çalıştığı ve sadece Erdoğan'ın konuşmasından yer verdiği doğrudan alıntılarla haberleri kurguladığı görülmüştür. Haberlerde Covid-19 salgını ve sonrasındaki dünya düzenine hazırlık yapılması gerektiği, Erdoğan'ın "dolar yerine yerli paralarla ticaret" önerisi, terör örgütleri ve özellikle Erdoğan'ın FETÖ konusundaki uyarılarını haberleştirdiğini görmekteyiz. Bu bağlamda, Akşam Gazetesi'nin oldukça küçük hacimli yer verdiği haberlerde işlediği konuların Türkiye iç politikası ile alakalı olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi, Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik sadece 1 adet habere yer vermiştir. Merkez solda yer alan Cumhuriyet Gazetesi'nin, ortaya koyduğu haberde Erdoğan'ın yerli paralarla ticaret önerisini yorumsuz olarak aktardığı görülmektedir. Ele aldığı konu doğrudan Türkiye iç politikası ile alakalıdır.

Takvim Gazetesi, Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 3 adet TK konuşmasına yönelik toplam 2 adet habere yer vermiştir. Popülist ve sağ görüşlü bir gazete olarak kabul edilen Takvim'in, ortaya koyduğu haberlerde Erdoğan'ın konuşmalarını destekler bir dil kullandığı görülmüştür. Yerel parayla ticaret, Erdoğan'ın Türkiye'nin Covid-19 ile mücadelesine ve salgın sonrası dünyanın yeni düzenine ilişkin çıkarımlarına yer vermiştir. Bu bağlamda, Takvim Gazetesi'nin yer verdiği konuların Türkiye'nin iç politikası ile bağlantılı olduğu görülmüştür.

Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik olarak toplam 2 adet habere yer vermiştir. Muhafazakâr bir gazete olarak ele alınan Yeni Mesaj Gazetesi'nin belli bir "mezhepsel" görüşü benimsemiş olması bakımından genellikle iktidarı eleştiren bir gazete olduğunu söylemek mümkündür. Ortaya konulan haberlerde Erdoğan'ın ticaretin yerli para ile yapılması teklifi ve Türkiye'nin düzenlediği askeri harekâtı konu edinmiştir. Bu bağlamda, haberlerde yer alan konuların Türkiye'nin iç politikası ile alakalı olduğu görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi, Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik olarak toplamda 3 adet haber ortaya koymuştur. Yeni Şafak Gazetesi, sağ görüşlü ve liberal muhafazakâr bir çizgide yer alan bir gazetedir. Ancak İslami yönü de oldukça ağır basan bir gazete olduğunu söylemek mümkündür. Haberler incelendiğinde, Erdoğan'ın yerli parayla ticaret teklifi, TK üyelerinin ABD ve diğer baskıcı ülkelere karşı dayanışma içerisinde olması gerektiği, Barış Pınarı Harekâtı ve güvenli bölge için Türkiye'nin adımları, Covid-19 ile mücadele ve sonrasındaki dünya düzenine hazırlık konularına değindiği görülmektedir. Bu konuların hepsi Türkiye iç politikası ile bağlantılı olan konulardır.

Tez çalışmasının söylem analizi başlığı altında; Erdoğan'ın BM, İİT ve TK konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını saptayabilmek için örneklem olarak seçilen 5 adet gazetede, ilgili konuşmalara yönelik haberler Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Van Dijk'in haber söylem analizi ile örneklem olarak seçilen 5 gazetenin haberleri nasıl kurguladıkları, kelimelere ve cümlelere sakladıkları anlamları, haberlerde ele aldıkları konuları Türkiye'nin iç politikası haline dönüşüp dönüştürmedikleri analiz edilmiştir.

İncelenen haberlerden şu bulgular elde edilmiştir: Tüm gazetelerin kendi görüşleri ve çıkarları doğrultusunda haberler ortaya koyduğu görülmüştür. Gazetelerin haber dillerinin kendi ideolojik görüşlerini yansıtır şekilde olduğu görülmüştür. Akşam Gazetesi'nin, ortaya koyduğu haberlerde genellikle Erdoğan'ın konuşmalarını destekler ifadelerle yer verdiği görülmüştür. Öte yandan haberlerde yer verdiği konulara baktığımızda da genellikle

Türkiye'nin iç politikasına yönelik konulara yer verdiğini ve bu konularla ilgili gelişmeleri aktardığını görmekteyiz.

Cumhuriyet Gazetesi, ortaya koyduğu haberlerde genellikle iktidarı ve Erdoğan'ın konuşmalarını eleştirel bir dil ile aktarmıştır. Diğer yandan haberlerde yer verdiği konuların genelini Türkiye iç politikasına yönelik olduğu görülmüştür. Ayrıca haberlerde yer verdiği Erdoğan'ın cümlelerinin içeriği incelendiğinde, daha çok Türk halkına sesleniş yönünde olduğu görülmüştür. Bu bakımdan da haberlerde Erdoğan'ın söylemlerinden ziyade Türk halkına ve tüketicisine yönelik bilinçli kurgulamalar ortaya koymuştur. Cumhuriyet Gazetesi'nin Erdoğan'ın konuşmalarında yer alan konuları, Erdoğan'ı olumsuz eleştiren bir tavırla iç politika malzemesi haline dönüştürdüğü görülmüştür.

Takvim Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşmalarından seçip okuyucusuna sunduğu konuları, genellikle duygu yüklü kelimelerle aktardığı görülmüştür. Bu bakımdan da Erdoğan'ın gerçekleştirdiği konuşmaları destekler bir pozisyonda yer almıştır. Diğer yandan Erdoğan'ın konuşmasında yer alan konulardan genellikle Türkiye iç politikasına yönelik olanlara yer verdiği görülmüştür. Yer verdiği konuları Erdoğan'ın konuşmasından alıntılarla kuvvetlendirmiş ve okuyucuda bir bilinç yaratmaya çalıştığı görülmüştür. Bu bilinci de özellikle kullandığı duygu yüklü kelimelerle gerçekleştirmiştir.

Yeni Mesaj Gazetesi'nin, il bakışta muhafazakâr bir gazete olmasından dolayı Erdoğan'ın konuşmalarını destekleyeceği ya da daha geniş yer vereceği düşünülmektedir. Ancak “mezhepsel” bir yönü de olan Yeni Mesaj Gazetesi, Erdoğan'ın konuşmalarını genellikle olumsuz eleştiren ve kimi zaman da konuşmasını yorumsuz bir biçimde aktaran bir gazete olmuştur. Diğer yandan oldukça küçük hacimli haberlere yer veren Yeni Mesaj Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşmaları içerisinden okuyucusuna sunduğu haberlerin çoğunun Türkiye iç politikasının konusu olduğu görülmüştür. Ele aldığı konular üzerine yaptığı yorumlar ile de bu konuların Türkiye iç politikasındaki önemine dikkat çekmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin, Erdoğan'ın konuşmalarına en fazla sayıda ve haber içeriği bakımından en geniş yer veren gazete olduğu saptanmıştır. Haberlerde kullandığı olumlu dil ile açık bir biçimde Erdoğan'ın konuşmalarına destek veren Yeni Şafak Gazetesi'nin, bir haber içerisinde çok fazla sayıda konuya yer verdiği görülmüştür. Haberlerde yer alan konuların genelini Türkiye iç politikası ile alakalı olduğu görülmüştür. Ancak haberlerde yer verdiği konular arasında dini yönü ağır basanlar üzerinde üzerinde durduğu görülmüştür. Bu bakımdan da özellikle din olgusu üzerinden geliştirdiği söylemlerle, konuların Türkiye iç politikasına olma yönüne vurgu yaptığı görülmüştür.

SONUÇ

Siyasal iletişim aktörleri arasında en çok ön plana çıkan aktör, siyasi kişiliklerdir. Bu siyasi kişiler arasında en önemlisi ise devlet başkanlarıdır. Devlet başkanlarının, ülkelerin rejimine göre birbirinden farklı görevleri bulunmaktadır. Ancak tüm rejimlerde devlet başkanlarının ortak görevi, ülkesini temsil etmektir. Devlet başkanları bu anlamda özellikle uluslararası platformlarda zaman zaman konuşmalar yaparak dünyaya çeşitli mesajlar vermektedir. Bu konuşmaların kapsamı; konuşmanın gerçekleştiği ortama göre değil, içeriğinde değinilen konulara göre şekillenmektedir. Bu bakımdan bir devlet başkanının ülke içinde veya uluslararası platformda yaptığı konuşmanın kapsamı, ele aldığı konular ve bu konuları dile getiriş şekli bakımından değişiklik göstermektedir.

Siyasi bir kişilik olan devlet başkanlarının ortaya koyduğu söylemin kapsamını, dünyada yaşanan bazı gelişmeler şekillendirmektedir. Çağımızda yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşme olgusunun getirdiği “kaçınılmaz etkileşim” olgusu sayesinde toplumlar, tarihlerinde hiç olmadıkları kadar birbirlerinden etkilenir hale gelmiştir. Bu yüzden de hızlı bir gelişim ve toplumsal alana yayılım sağlayan kitle iletişim araçları, insanların dünya üzerinde meydana gelen olaylar ve ortaya konulan söylemlerden etkilenmesine yol açmıştır. İnsanların birbirleri ile olan etkileşiminin kuvvetlenmesi, dünyanın herhangi bir noktasında meydana gelen bir ülkenin iç politika konusunun çok hızlı bir şekilde başka bir ülkenin iç politika konusu haline dönüşebilmesini sağlamıştır. Bu durum, ülkelerin birbirleri ile olan bağlarının artması, kaçınılmaz olarak ortak iç politika konularının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan ortak iç politika konuları, siyasi liderlerin söylemleriyle toplumsal alana yansımıştır. Bu yüzden de siyasi liderlerin söylemlerinin incelenmesi, herhangi bir ülkenin iç politika konusunun nasıl başka ülkelerin iç politika konusu haline dönüştüğünü tespit edebilmek için önemli hale gelmiştir.

Tez kapsamında konuşmaları irdelenen Erdoğan da siyasi bir liderdir. Bu bakımdan siyasi liderlerin söylemleri, toplumların bugünü ve geleceğini etkileme gücü bulunması bakımından incelemeye değerdir. Günümüzde siyasi liderin konuşmaları, siyasal iletişimin evrimleştiği olanaklardan da faydalanarak; üretildiği ortamın sınırlarını aşmaktadır. Bu bakımdan da özellikle küreselleşmenin getirdiği “kaçınılmaz bağımlılık” fikrinden dolayı, birçok siyasi lider, ortaya koyduğu konuşmasında küresel bir yön bulundurmaya çalışmaktadır. Ancak siyasi liderler, söylemlerinde her ne kadar küresel bir yön bulundurmaya çalışsalar da odak noktaları hep ülkesi ve doğal olarak seçmeni olmuştur. Bu tez çalışmasında da Erdoğan’ın

uluslararası platformlardaki konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tezin esas amacı, Erdoğan'ın uluslararası kuruluşlarda gerçekleştirmiş olduğu konuşmaların Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığını analiz etmektir. Bu yansımayı ölçebilmek için, farklı kuruluş amaçları ve görevleri olan BM, İİT ve TK platformlarında Erdoğan'ın gerçekleştirdiği 23 adet konuşma ele alınmıştır. Bu konuşmalara yönelik Türkiye'de ulusal basın yapan ve konuşma tarihlerinin hepsini kapsayacak şekilde belirlenen 18 adet gazeteye içerik analizi yöntemi, 18 adet gazete içerisinden farklı ideolojik bakış açılarına sahip olan 5 adet gazeteye ise Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemi uygulanmıştır.

Tez çalışması kapsamında, Erdoğan'ın BM (111), İİT (103) ve TK (28) platformundaki 23 adet konuşmasına yönelik toplam 242 adet habere içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu gazeteler içerisinden daha çok merkez sağ olarak değerlendirilen Akşam, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazetelerinin diğer gazetelere göre sayıca daha fazla habere yer verdiği görülmüştür. Diğer yandan bu gazetelerin ortaya koyduğu haberlerde yorumlara, destekler ifadeler ve olumlu eleştirilere sıklıkla yer verdiği görülmüştür. Bu bakımdan Erdoğan'ın BM, İİT ve TK platformundaki konuşmalarına yönelik içerik analizi ile elde edilen bulgular muhalif gazetelerin az; genellikle muhafazakâr bir çizgide ve merkez solda yer alan gazetelerin ise daha çok habere yer verdiğini göstermiştir. Öte yandan Erdoğan'ın uluslararası üç platformda yaptığı konuşmaların Türkiye basınında oldukça geniş yer tuttuğu da görülmüştür. Bu bakımdan Erdoğan, bilinçli bir şekilde Türkiye iç politikasına yönelik konuşmalar ortaya koymamış olsa da Türkiye basınında yayım yapan 18 adet gazetenin özellikle iç politikayı ilgilendiren konuşmalarına geniş yer verdiğini söylememiz mümkündür. Çünkü incelenen 18 gazetede yer alan haberlerde işlenen konular incelendiğinde sadece Türkiye iç politikası ile alakalı konular olmasa da oransal olarak en çok Türkiye iç politikası ile doğrudan bağlantılı olan konular olduğunu görmekteyiz.

Tez çalışması kapsamında Erdoğan'ın BM (10), İİT (10) ve TK (3) platformlarındaki toplam 23 adet konuşmasının Türkiye iç politikasına yönelik olup olmadığı, içerik analizi yöntemi uygulanan 18 adet gazete içerisinden seçilen 5 gazeteye Van Dijk'in haber söylem analizi uygulanarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik, örneklem olarak seçilen 5 gazetede ki haberler çözümlendiğinde çeşitli veriler elde edilmiştir. Akşam Gazetesi'nin Erdoğan'ın 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde BM ve BMGK'nin yapısı, BM'nin İsrail devletinin davranışları

karşısındaki tutumu, Suriye krizi ve Türkiye'ye olan etkileri, Filistin-İsrail savaşı, terör, terör örgütleri (FETÖ, DEAŞ, PKK, YPG), 15 Temmuz, Kıbrıs, Arakan'da yaşanan etnik temizlik, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin referandum çalışmaları ve Irak'ta yaşanan diğer olaylara yer verdiği görülmüştür. Haberler incelendiğinde Suriye krizi, terör, terör örgütleri, 15 Temmuz, Kıbrıs, Irak'ta yaşanan olaylar ve referandum sürecinin Türkiye'nin iç politikasıyla doğrudan alakalı konular olduğu görülmektedir. Akşam Gazetesi üzerinde durduğu bu konuları, Erdoğan'ın konuşmasından alıntılarla destekleyerek sunmuştur. Alıntılardan önce ve spotlarda kullandığı kelimelerle konuların önemine dikkat çektiği görülmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik ortaya koyduğu haberlerde 15 Temmuz, FETÖ, ticaret savaşları ve BMGK yapısı konularına yer vermiştir. Bu konulardan 15 Temmuz ve FETÖ doğrudan Türkiye iç politikası ile ilgili olan konulardır. Cumhuriyet Gazetesi Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik oldukça az sayıda habere yer vermiş ve haber içeriği bakımından küçük haberler olarak sunmuştur. Bu bakımdan genellikle Erdoğan'ın konuşmalarını olumsuz eleştirilerle ele alan Cumhuriyet Gazetesi'nin, konuların Türkiye ile olan bağlamına vurgu yaptığı görülmüştür.

Takvim Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak ortaya koyduğu haberlerde BM'nin işlevsizliği ve İsrail devletinin davranışları hakkındaki tutumu, BMGK yapısı, Suriye Krizi ve Türkiye'ye olan etkileri, Türkiye'nin güneydoğu sınırında oluşturmak istediği güvenli bölge, Irak'ta yaşanan olaylar ve referandum çalışmaları, Filistin-İsrail savaşı, FETÖ, Kıbrıs, Somali, Libya, terör, terör örgütleri ve Doğu Akdeniz konularını ele almıştır. Bu konulardan en çok Türkiye iç politikasını ilgilendiren Suriye krizi, FETÖ, Kıbrıs, terör, terör örgütleri ve Doğu Akdeniz konuları üzerinde durduğu görülmüştür. Bu konuları okuyucuya sunarken duygu yüklü kelimelere sıklıkla başvurduğu görülmüştür. Diğer yandan yer verdiği konuların çeşitliliği ve haber sayısı bakımından da Erdoğan'ın konuşmalarının Türkiye basınında yer almasına katkı sunduğunu söylemek mümkündür.

Yeni Mesaj Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında incelenen 10 adet BM konuşmasına yönelik yer verdiği haberlerde Türkiye'nin oluşturmak istediği güvenli bölge, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin yapmayı planladığı referandum ve Covid-19 salgınına değinmiştir. Tüm bu konuların Türkiye'nin iç politikası ile alakalı olduğu görülmektedir. Ele aldığı konuları haberin genelinde Türkiye açısından yorumlayarak aktardığı görülmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi Erdoğan'ın tez kapsamında analiz edilen 10 adet BM konuşmasına yönelik olarak ortaya koyduğu haberlerde BM'nin işlevsizliği, BMGK yapısı, Suriye krizi, Türkiye'nin güvenli bölge istemi, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin referandum çalışmaları, Filistin ile İsrail devletleri arasındaki savaş, terör faaliyetleri, FETÖ, İsrail'in genişleyen sınırları, ticaret savaşları ve Doğu Akdeniz konularına yer vermiştir. Bu konulardan Suriye krizi, güvenli bölge meselesi, terör, terör örgütleri, Irak'ta yapılması planlanan referandum ve Doğu Akdeniz meseleleri doğrudan Türkiye iç politikası ile ilgili olan konulardır. Öte yandan Yeni Şafak Gazetesi'nin bu konuları okuyucuya aktarırken din olgusunu ön plana çıkardığı görülmüştür. Özellikle duygu yüklü kelimelere sıklıkla yer verdiği de görülmüştür.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 10 adet İİT konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 gazetede yer alan haberler incelendiğinde bu 5 adet gazetede ortak olarak yer alan konuların: Kudüs'ün ABD tarafından başkent olarak tanınması, Erdoğan'ın İslam dünyasına yönelik birlik çağrısı, Türkiye'nin güneydoğu sınırını güvene almaya yönelik attığı askeri harekât adımları, terör, terör örgütleri ve Kaşıkçı cinayeti olduğu görülmüştür. İİT, kuruluş amacı ve harekât alanı olarak belli coğrafyaları kapsayan bir oluşumdur. Bu bakımdan ele aldığı konular BM'ye göre daha kısıtlıdır. Ancak gazetelerde yer alan terör, terör örgütleri ve Türkiye'nin askeri harekâtları Türkiye iç politikası ile doğrudan ilgili konulardır. Diğer yandan örneklem olarak seçilen gazetelerden Akşam, Takvim ve Yeni Mesaj gazeteleri Erdoğan'ın konuşmasını ve ele aldığı konuları destekler nitelikte ifadelerle yer verirken; Cumhuriyet ve Yeni Mesaj gazetelerinin Erdoğan'ın konuşmalarına yönelik olumsuz eleştirilere yer verdiği görülmüştür.

Tez kapsamında incelenen Erdoğan'ın 3 adet TK konuşmasına yönelik örneklem olarak seçilen 5 gazetede yer alan haberler çözümlendiğinde tüm gazetelerde Erdoğan'ın yerli parayla ticaret teklifinin ortak tek konu olduğu görülmüştür. Akşam Gazetesi'nin ise FETÖ konusuna değinen tek gazete olduğunu görülmüştür. Ayrıca Covid-19 ve sonrasındaki dünya düzeni konusuna, Erdoğan'ın söylemlerini destekleyen Akşam, Takvim ve Yeni Şafak gazetelerinin yer verdiğini görmekteyiz. Bu konudaki haberlerinde Erdoğan'ın Covid-19 salgını sürecinde aldığını ifade ettiği önlemlere yer verdikleri görülmüştür. Bu bakımdan gazetelerin haberi kurgulayış tarzı bakımından Covid-19 konusunun Türkiye'nin de iç meselesi haline geldiğini kabul ettiklerini söylemek mümkündür. Öte yandan Yeni Mesaj ve Yeni Şafak gazetelerinin Türkiye'nin güneydoğu sınırının güvenliğini sağlamak için düzenlenen Barış Pınarı Harekatı'na yönelik haberlere yer verdiği görülmüştür.

Tezin ana problemi olan Erdoğan'ın BM, İİT ve TK konuşmalarındaki konuların dağılımına bakıldığında; BM'nin işlevsizliği, BMGK'nin yapısı, Filistin-İsrail savaşı, Suriye krizi, terör, terör örgütleri, FETÖ, Türkiye'nin sınır güvenliği için yürüttüğü askeri faaliyetler, Irak 'ta meydana gelen gelişmeler, Kudüs'te yaşanan olaylar, yerli parayla ticaret yapılması ve Müslüman coğrafyalarda yaşanan olayların en çok bahsedilen konular olduğu görülmüştür. Çözümlenen haberlere bakıldığında bu sayılan konuların hepsine yer verildiği görülmüştür. Gazetelerde yer alan bu konuların tümünün küresel bir boyutu bulunmaktadır. Bu bakımdan bu konular, birçok farklı ülkenin iç ve dış politikasını etkileyen konulardır. Ancak bu konuların geneli bölgesel olarak Türkiye'nin dış ve iç siyaseti ile bağlantılı olan konulardır. Bu konulardan Suriye krizi, terör, terör örgütleri (FETÖ, PKK, YPG, DEAŞ vb.), Türkiye'nin güneydoğu sınırının güvenliği için istediği güvenli bölge ve bunun için yürüttüğü askeri faaliyetler, Irak'ta yaşanan olaylar ve Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin referandum çalışmaları ve yerli parayla ticaret teklifi konuları doğrudan doğruya Türkiye iç politikası ile ilgili olan konulardır.

Erdoğan'ın konuşmalarında ve gazetelerde geniş yer verilen Suriye krizi, Türkiye'nin en temel iç politika konularından birisidir. Çünkü Arap Baharı sonrasında Suriye'de rejime karşı başlayan başkaldırı, kısa sürede yerini bir iç savaşa bırakmıştır. Bu iç savaş, Türkiye sınırına yığılan milyonlarca mülteci ve sığınmacının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bakımdan da Türkiye gerek sınır güvenliğini sağlamak gerekse de Irak'ta ortaya çıkan terör örgütlerinin kendisine tehdit yaratmasını önlemek için çeşitli askeri operasyonlar düzenlemiştir. Bu bakımdan da gazetelerde yer alan Suriye krizi, mülteciler, askeri operasyonlar, güvenli bölge istemi ve terör konusundaki haberlerin hepsi Türkiye iç politikasına yönelik haberlerdir. Gazeteler ister Erdoğan'ı desteklemek için olsun isterse de desteklememek için olsun, ortaya koydukları haberlerde yer verdikleri konular bakımından Türkiye iç politikasını ilgilendiren konulara daha çok yer vermişlerdir.

Diğer yandan Filistin ile İsrail devletlerinin arasında yaşanan mücadelenin, Türkiye iç politikası ile olan bağlantısı dinî yöndendir. Bu anlamda haberlerde özellikle muhafazakâr görüşlü gazetelerin dinî vurguları ön plana çıkardığı görülmüştür. Terör örgütleri ve FETÖ ile ilgili konular doğrudan Türkiye iç politikasına yönelik konulardır. Diğer yandan BM Güvenlik Konseyi'nin yapısına yönelik eleştiriler ise doğrudan Türkiye iç politikası ile alakalı değildir. Tez çalışmasında yapılan analizleri göz önüne aldığımızda Erdoğan'ın konuşmalarında en çok bahsedilen konuların, gazetelerde en çok yer alan konularla aynı olduğu görülmüştür. Bu

anlamda Erdoğan'ın konuşmalarının konu bakımından Türkiye iç politikasına yönelik bir boyutunun olduğu söylememiz mümkündür.

Çağımızın küreselleşen dünyasında, ülkelerin iç ve dış politikalarında yer alan konular kaçınılmaz olarak birbirine geçmiş durumdadır. Bu bakımdan bir ülkenin iç politika konusu aynı zamanda dış politika konusu haline gelebilmektedir. Bu yüzden de siyasi bir liderin söyleminin aynı anda hem iç hem de dış politikaya yönelik olması mümkündür. Ancak bazen herhangi bir iç veya dış politika konusunun siyasi lider ya da medya aracılığı ile iç veya dış politikanın konusunu yapılabilmesi mümkündür. Bu minvalde, tez boyunca yapılan analiz bağlamında tez çalışmasının “Erdoğan’ın uluslararası platformlardaki konuşmaları, Türkiye iç politikasına yönelik midir?” sorusuna iki farklı cevap verilmesi mümkündür.

Tez çalışması boyunca yapılan analizler, Türkiye basınında yer alan gazetelerin Erdoğan’ın konuşmalarında yer alan ve iç politikayı ilgilendiren konulara daha fazla yer verdiğini göstermiştir. Çünkü her gazete okur sayısını yükseltmek istemektedir. Bu yüzden de gazetelerin ele aldığı konuların halkı ilgilendirmesi ve iç politikaya yönelik olması gerekmektedir. Tez çalışması boyunca, gazetelerin özellikle manşetlerinde verdikleri Erdoğan’ın konuşmasındaki konular ile okuyucuyu kendine çekmeye çalıştıkları ve bu konuları Türkiye’nin iç siyaseti ile bağlantılı konulardan seçtikleri görülmüştür. Bu bakımdan gazetelerin yaptığı haberler, Erdoğan’ın uluslararası platformlardaki konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olduğunun kanıtı olması bakımından son derece önemlidir.

Bu tez çalışması ile Erdoğan’ın uluslararası platformlardaki konuşmalarında yer verdiği konuların genelini doğrudan Türkiye iç politikasına yönelik olduğu görülmüştür. Erdoğan’ın konuşmalarında ele aldığı konular göz önüne alındığında, her konuşmasının az ya da çok Türkiye iç politikasına yönelik olduğunu söylememiz mümkündür. Çünkü ortaya koyduğu konuşmalarda yer alan konuların geneli Türkiye iç politikası ile doğrudan bağlantılı olan konulardır. Ulusal gazetelerin bire bir bu konulara yer vermesi de bunun kanıtıdır. Erdoğan, siyasi bir lider olması bakımından belli bir seçmen kitlesi olan bir kişiliktir. Bu yüzden söylemlerine baktığımızda iç siyasetteki seçmen kitlesine yönelik olarak dinî duyguları ön plana çıkaran kelimelere yer verdiğini görmekteyiz. Erdoğan’ın ortaya koyduğu konuşmalarda ele aldığı ve üzerinde sıklıkla durduğu konular bakımından, konuşmalarının Türkiye iç politikasına yönelik olduğunu söylememiz mümkündür.

Sonuç olarak; medyanın ve özellikle de gazetelerin ele aldıkları konularla halkı etkileme gücü vardır. Bu minvalde medyanın ve özellikle de gazetelerin, Türkiye iç politikasında önemli

yere sahip konuları haber konusu olarak seçtiklerini belirtmek gerekmektedir. Bu bakımdan da Erdoğan'ın konuşmaları konu bakımından her ne kadar iç politikaya yönelik olsa da bu konuşmaların iç politikaya yönelik olduğunu kanıtlayan temel aktörün medya ve özelde de gazetelerin yaptığı haberler olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Bu tez çalışmasının siyasal iletişim, lider ve siyasi lider üzerine bundan sonra yürütülecek çalışmalara ışık tutacağı kanaatindeyim. Diğer yandan bu çalışmanın siyasi lider özelinde, Erdoğan'ın uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği konuşmalara yönelik büyük bir eksikliği de giderdiğini düşünmekteyim. Bu minvalde bu çalışmanın, bundan sonra yürütülecek tüm çalışmalara ışık tutmasını temenni ediyorum.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akdağ, M. (2020a). “Siyaset ve İletişim Bağlamında Siyasal İletişimin Kavramsal Çerçevesi”. M. Akgül ve M. Başarır (Ed.). *Siyasal İletişim Yazıları*. Palet Yayınları, Konya, 9-28.
- Akdağ, M. (2020b). “Mesajların İletilmesinde Siyasal İletişim Araçları, Aktörleri ve Politikaları”. M. Akgül ve M. Başarır (Ed.). *Siyasal İletişim Yazıları*. Palet Yayınları, Konya, 185-205.
- Anık, C. ve Güran Yiğitbaşı, K. (2018). “Siyasal İletişimin Mahiyeti”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 13-36.
- Anık, C. ve Kiçir, İ. (2018). “Retorik ve Retorik Analizi”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 193-212.
- Aktan, E., Ağca, H. ve Çakmak, V. (2014). “Liderliğe Yönelik Bilimsel Yaklaşımlar”. P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. Derin Yayınları, İstanbul, 57-79.
- Arıkan, R. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Atasoy, F. (2018). *Küreselleşme ve Milliyetçilik*. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Aydın, N. (2013). *Kişisel ve Kuramsal İletişim Teknikleri*. Kamer Yayınları, İstanbul.
- Aziz, A. (2011). *Siyasette Etkili İletişim Teknikleri*. Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- Aziz, A. (2019). *Siyasal İletişim*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Başarır, M. (2020). “Siyasal İletişimde Üslup: Edebi Alandan Siyasi Alana Bir Uyarılma”. M. Akgül ve M. Başarır (Ed.). *Siyasal İletişim Yazıları*. Palet Yayınları, Konya, 111-129.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Coşkun, A. (2014). *İbn Sînâ Felsefesinde Retorik*. Litera Yayıncılık, İstanbul.
- Çınar, D. (2014). “Liderlik Metaforları”. P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. Derin Yayınları, İstanbul, 35-56.
- Ertan Keskin, Z. (2004). “Türkiye’de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ç. Dursun, (drl.). Elips Yayınları, İstanbul.

- Gezgin, S. (2008). “Gazeteciliğin Türkiye’deki Serüveni”. M, Işık ve A, Erdem (Ed.). *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*. Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya, 15-35.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Güngör, N. (2015). *İletişime Giriş*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Güran Yiğitbaşı, K. (2018). “Afrin Operasyonu Gazete Haberlerinin Analizi”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 87-140.
- Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları*. (Çev. H. Özler), Adres Yayınları, Ankara.
- İnceoğlu, Y.G. ve Çomak, N.A. (2009). *Metin Çözümlemeleri*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- İngeç, A.K. ve Gülleb, O. (2018). “Pragmatik Bir Etkinlik Olarak Siyasal İletişim”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 141-192.
- İşci, E. (2013). “Güvenilir Liderlik: Amaçlara Ulaşmanın Kolay Yolu”. M.L. Yıldız Şen (Ed.), *Liderlik Çalışmaları*. Beta Yayınları, İstanbul, 223-244.
- Köker, E. (1998). *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*. Vadi Yayınları, Ankara.
- Lilleker, D.G. (2013). *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*. (Çev. A. Altın, A. Nas, B. Ekşi, K. Bölükbaş, K. Mammadlı, S. Midilli, F.M. Tunç, S.N. Mustafa ve Y. Göksun), Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim Sözlüğü*. Sofos Yayınları, Ankara.
- Özay, S. (2018). “Dil ve İletişim”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 37-58.
- Özdemir, M. (2017). *Hitabet-Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*. Altınordu Yayınları, Ankara.
- Özsoy, O. (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Platon. (2019). *Gorgias*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Saruhan, Ş.C. (2013). “Farklı Bakış Açılarında Liderlik”. M.L. Yıldız Şen (Ed.), *Liderlik Çalışmaları*. Beta Yayınları, İstanbul, 1-22.
- Soncu, A.G. (2018). “Siyasal Halkla İlişkiler Açısından Siyasal İletişim: Siyasetçinin Fısıldadıkları”. K, Güran Yiğitbaşı ve A.G, Soncu (Ed.). *Siyasal Dilin Satır Arası*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 59-86.

- Sözen, E. (2017). *Söylem, Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksitive*. Profil Kitap, İstanbul.
- Şener, T. (2018). *Siyasal Pazarlama Açısından Aday Belirleme Süreci*. LiteraTürkAcademia Yayınları, İstanbul.
- Şener, T. (2020). “Siyasal İletişimde Lider ve Aday”. M. Akgül ve M. Başarır (Ed.). *Siyasal İletişim Yazıları*. Palet Yayınları, Konya, 283-297.
- Tokgöz, O. (2008). *Siyasal İletişimi Anlamak*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Ülkü, G. (2004). “Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve van Dijk Yöntemi”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ç. Dursun, (drl.). Elips Yayınları, İstanbul.
- Van Dijk, T.A. (1999). “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”, *Medya İktidar İdeoloji*. M. Küçük (drl.). Ark Yayınları, Ankara.
- Van Dijk, Teun A. (2020). *Söylem ve İdeoloji*. (Çev. Ü. Oskay), Su Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı, T. ve Karlı, İ. (2016). *Bilgi Toplumunda Teknoloji, Medya ve Siyaset*. Volga Yayıncılık, Kocaeli.
- Yıldız Şen, M.L. (2013). “Liderlik Üzerine”. M.L. Yıldız Şen (Ed.), *Liderlik Çalışmaları*. Beta Yayınları, İstanbul, 23-57.
- Yılmaz, R., Altıok Gürel, P. ve Fırlar, N. (2014). “Dil, Söylem ve Liderlik”. P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. Derin Yayınları, İstanbul, 245-264.
- Yılmaz, R. ve Şahin, A. (2014). “Liderlik Tipolojileri Üzerine Bir İnceleme”. P. Altıok Gürel ve R. Yılmaz (Ed.), *Liderlik ve Çağdaş Boyutları*. Derin Yayınları, İstanbul, 1-33.
- Wilson, J. (2020). *Söylem ve İdeoloji*. (Çev. Z. Özarslan), Su Yayınları, İstanbul.

Süreli Yayınlar

- Akgül, S.K. ve Pazarbaşı, B. ve Yıldız, G. (2016). “Dış Politika Alanında Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Ağ (Twitter) Kullanımının Karar Alma Sürecine Etkisi: Su 24 Rus Uçağının Düşürülmesi İle İlgili Türk ve Rus Siyasi Haber Aktörlerinin Tweet İletilerinin Analizi”. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 7(25): 37-70.
- Arklan, Ü. (2006). “Siyasal Liderlikte Karizma Olgusu Recep Tayyip Erdoğan Örneğinde Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16): 45-65.

- Arslan, M. (2017). “İktidar ve Medyatik Şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetleri Analizi”. *Marmara İletişim Dergisi*, (27): 135-160.
- Avcı, F. ve Güdekli, İ.A. (2018). “Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 4(2): 475-506.
- Başarır, M. (2019). “Siyasal İletişim Sürecindeki Metaforik Üsluba İlişkin Betimleyici Bir Çalışma”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1): 625-640.
- Bayraktar, S. (2017). “Yüksek Ökçeler Öyküsünün Eleştirel Söylem Analizi İle Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(2): 23-28.
- Bayram, Y. (2016). “Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42): 1416-1430.
- Bilişli, Y. (2016). “Ermenek Maden Kazası’nın Yazılı Basında Yansımaları”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23): 91-104.
- Bozduman, M.A. (2020). “Geçmişten Günümüze Siyasi Liderliğin Teorik Olarak Gelişimi”. *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 261-283.
- Bulut, S. ve Yaylagül, L. (2004). “Türkiye’deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkisine Yönelik Haberler”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (19): 119-142.
- Bozduman, M.A. (2020). “Geçmişten Günümüze Siyasi Liderliğin Teorik Olarak Gelişimi”. *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 261-283.
- Çakmak, F. ve Bilişli, Y. (2019). “İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2): 99-124.
- Çetin, N.G ve Beceren, E. (2007). “Lider Kişilik: Gandhi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5): 110-132.
- Dağtaş, E. ve Dağtaş, B. (2007). “Sivil İtaatsizlik Örneği Olarak “Cumartesi Anneleri” Eylemlerinin Türkiye Basınındaki Sunumu”. *Kültür ve İletişim Dergisi*, (10): 71-104.
- Dalkıran, G.B. ve Demir, Z. (2020). “Haber Söyleminde Medya-Turizm İlişkisi: Pandemi Dönemi BBC News Örneğinde Türkiye Haberleri”. *Turizm ve Rekreasyon (Tourism and Recreation) Dergisi*, 2(Ek 1): 93-102.
- Dedeoğlu, S.G. (2015). “Gezi Eylemlerinin Türk Yazılı Basınında Temsili”. *Global Media Journal TR Edition*, 5(10): 143-175.

- Demir, M.İ. (2018). “Siyasal İletişim: Kavramsal Bir Derleme”. *Uluslararası Sanat Kültür ve İletişim Dergisi*, 1(1): 79-104.
- Demir, A.E. (2020). ““Kardeş” Kavramının Eleştirel Söylem Analizi: Engelli Bireyler Örneği”. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4): 78-96.
- Doruk, Ö. (2013). “Disiplin Toplumu ve Haber Söylemi: Gökkuşakı Derneği’nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellenmesine İlişkin Haberlerin Çözümlemesi”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1): 106-132.
- Dündar, İ.P. ve Deniz, Ş. (2010). “Barış Gazeteciliği: Türk Yazılı Basınında 2003 Irak Savaşı Haberlerinin Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14): 200-213.
- Eraslan, M.C. ve Küçük Duru, E. (2018). “Siyasal İletişim ve Medya Bağlamında Siyasal Reklam ve Propaganda (Kavramsal Bir Değerlendirme)”. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2): 193-204.
- Feyzioğlu, N. (2012). “Köroğlu Destanı’nın Batı Kolları Üzerinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar(16): 57-86.
- Geçer, E. (2016). “Siyasal İletişim ve Din: Birlikteliğin İmkân”. *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(6): 273-288.
- Gülsünler, M.E. (2014). “Siyasal İletişimde Viral Pazarlama: Kuramsal Bir Çerçeve”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 8(3): 76-91.
- Güneşi, A. (2018). “Yazılı Basında Haber Söylemi: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği Seçim Haberlerinin Çözümlemesi”. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 6(12): 13-42.
- Işık, G. ve Özer, Ö. (2000). “İşçi ve Memur Toplu İş Bırakma Eylemlerinin Türk Basınında Sunumu”. *Selçuk İletişim*, 1(3): 68-81.
- Karadal, H. ve Eser, F. ve Saygın, M. (2014). “Kaynak Bağımlılığı Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2): 12-24.
- Karaduman, M. ve Akbulutgiller, B. (2018). “İnternet Gazeteciliği ve Haber Söylemi: Reina Saldırısı Haberlerinin Çözümlemesi”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(3): 12-26.
- Koca, O. (2019). “Türkiye’de Siyasal Ayrışma ve Medya: 28 Şubat Sürecinin Merkez Medyada Sunumunun Eleştirel Söylem Analizi İle Çözümlemesi”. *Kırıkkaleli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2): 144-160.

- Mısırlı, G , Erdoğan, M . (2021). "Ayasofya İle İlgili Haberlerin Medya ve İdeoloji Bağlamında Çözümlemesi: Türk Yazılı Basını Örneği". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1): 351-372.
- Nisan, F. ve Boran Aslan, N. (2020). "Sağ ve Sol Bakış Açısıyla Siyasal Söylemin ve İdeolojinin Gazete Karikatürlerine Yansıması: 2017 Başkanlık Sistemi Referandumu". *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (34): 208-235.
- Oğuz, C. (2018). "Türkiye’de Siyasi Liderlere Takılan Lakapların Siyasal İletişim Açısından İncelenmesi". *Research Studies Anatolia Journal*, 1(2): 84-94.
- Özdemir, B. & Atabek, N. (2020). "Engele Sahip İnsanlara İlişkin Haberlerin Birgün, Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerindeki Sunumu". *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergisi*, 3(1): 1-20.
- Özer, Ö ve Dağtaş, E. (2003). "Haber Söylemi: 11 Nisan 2011 Tandoğan Meydanı’ndaki ‘Esnaf Toplanması’nın Medyadaki Sunumu (1. Bölüm)". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (16): 281-307.
- Özgül, B. (2017). "Medyanın Siyasi Liderlik Beklentilerine Etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1): 201-229.
- Öztunç, M. (2021). "COVID-19 Pandemi Süresince Türkiye’nin Aldığı Ekonomik Tedbirlere Yönelik Haberlerin Söylem Analizi". *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(1): 231-255.
- Pakkan, Ş. (2020). "Haberin "İdeolojik" Dönüşümü: 2015 Genel Seçimlerinde Yazılı Basında Yayınlanan Eleştirel Haberlerin Çözümlemesi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(111): 167-196.
- Sadakaoglu, M.C. ve Korkmaz, Ö.E, (2020). "Geleneksel ve Dijital Kitle İletişim Araçları Bakımından 1952 ve 2008 ABD Başkanlık Seçim Kampanyaları". *İnsan ve İnsan Dergisi*, 7(25): 29-45.
- Sağlam, H. (2019). "2011 Genel Seçimleri’nde Adalet ve Kalkınma Partisi İle Cumhuriyet Halk Partisi’nin Basılı Gazete Reklamlarındaki Siyasal İletişim Stratejilerinin Karşılaştırılması". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37): 121-133.
- Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). "Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42: Özel sayı 1): 181-198.
- Sine Nazlı, R. ve Kalafat Çat, A. (2019). "24 Haziran Erken Seçimlerinin Gazete Haberlerindeki Söylem Çözümlemesi". *Global Media Journal TR Edition*, 10(19): 113-145.
- Solak, Ö. (2011). "Küçük Ağa Romanının Eleştirel Söylem Analizi". *Akademik Bakış Dergisi*, (26): 1-14.

- Somuncu, M. (2020). “Dr. Fahrettin Koca’nın Sosyal Medyadaki Salgınla İlgili Paylaşımlarının Eleştirel Söylem Analizi Yöntemi İle İncelenmesi”. *Kesit Akademi Dergisi*, 6(23): 21-40.
- Şah, U. (2020). “Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar”. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (7): 210-231.
- Şahin, Z. B. ve Birincioğlu, Y.D. (2020). “Toplumsal Cinsiyet ve Medya: Şule Çet’in Şüpheli Ölümü Üzerine Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1): 189-216.
- Tosun, Ç. (2020). “İrkçilik ve nefret söylemi bağlamında George Floyd’un ölümü haberlerinin analizi”. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(32): 5111-5152.
- Umunç, Canay, (2014). “Soykırımı İnkâr Yasa Tasarısı’nın Fransız Basınında Sunumunun Eleştirel Söylem Analizi: Le Monde ve Le Figaro Gazeteleri”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 491-511.
- Uzun, M. (2000). “Türk Hitâbet Tarihine Genel Bir Bakış”. *M.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2000):145-169.
- Ünal Erzen, M. (2008). “Siyasi Lider İmajlarının Seçimlerde Etkisi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31): 65-80.
- Ünlü, Ç.Y. (2018). “Retorikte Alan Temelli Dönüş ve Katılımcı Eleştirel Retorik”. *Moment Dergi: Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 5(1): 57-78.
- Vatandaş, S. (2021). “Gazete Manşetlerinin İnşasında İdeolojik Konumlanışın İzleri: Covid-19 İle İlgili Manşetlerin Söylem Analizi.” *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1): 407-421.
- Yardım, G. ve Doğruel, H. (2019). “Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1): 137-148.
- Yolcu, T. (2019). “Türkiye’de Siyasal Kültür ve Siyasal Liderlik Anlayışının Temelleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1): 93-106.
- Zararsız, Ö, Seyhan, A. (2021). “Azerbaycan-Ermenistan Çatışması Haber Metinlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi”. *Selçuk İletişim*, 14(1): 269-305.
- Zhaparaliev, S. (2017). “Gazeteler Üzerinden Darbeler: Kırgızistan 2010 Olaylarının Türkiye Basınında İnşası”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (44): 80-101.
- Zor, L. (2019). “Hatay’ın Anavatana Katılmasının Basında Ele Alınışı: Cumhuriyet Gazetesi Örneği”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2): 409-418.

Qualter, T.H. (1980). "Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi". (Çev. Ü. Oskay). *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 35(1): 255-307.

Doktora Tezleri

Çakmak, F. (2017). *21.Yüzyılda Terör ve Terörün Medyada Temsili: Ankara ve Paris Saldırılarının Türk ve Fransız Basınında Sunumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Dural, S. (2019). *Eleştirel Söylem Çözümlemesi Çerçevesinde Siyasi Gündeme İlişkin Gazete Metinlerinin Çevirilerinde Yeniden İdeoloji Üretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karataş, Ö. (2017). *Sosyal Pazarlama Bağlamında Sağlık Haberlerinin Yazılı Basın İşletmelerinde Temsili*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kavoğlu, S. (2016). *Kamu Diplomasisi Bağlamında Türk Dış Politikasında Paradigma Değişimi ve Ulusal Basına Yansımaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Umunç, C. (2015). *Yasayla Tanınan Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına İlişkin Yasa Teklifi 'nin Sunumu Ekseninde Fransa 'daki Türkiye Karşısı Basın Söyleminin Eleştirel Analizi: Le Monde ve Le Figaro Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yavuz Çakıcı, F. (2018). *İspanya ve Türkiye Örnekleri Üzerinden Nükleer Karşısı Hareketin Yazılı Basındaki Temsiliyeti*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Kaynakları

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteler.org/aksam-gazetesi/2011-eylul-23/> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/gazete-mansetleri-25-eylul-2014?page=9> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-02-03/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.veryansintv.com/gazeteler-bugun-hangi-mansetlerle-cikti-25-eylul-2019-carsamba> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/gazete-mansetleri,d-TnzmQhEE-viEsGbmewVA/uQrLbxWhvUWJoJiY1tpAFA> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-11/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-03-23/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Akşam Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/aksam-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi,
<https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/2011/09/23/basinda.bugun.23.09.2011/12390/index.html?page=5> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/cumhuriyet-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/cumhuriyet-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/cumhuriyet-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/cumhuriyet-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Cumhuriyet Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/cumhuriyet-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://mail.google.com/mail/u/0/#search/latif.ozturk%40takvim.com.tr?projector=1> (Takvim gazetesi arşivinden e-mail aracılığıyla alınmıştır) (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/turkiye/gazete-mansetleri-25-eylul-2014?page=16> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/guncel/26-eylul-gazete-mansetleri?page=16> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-22/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-25/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-26/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Takvim Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/takvim-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-21/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteler.org/yeni-mesaj-gazetesi/2019-eylul-26/> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteler.org/yeni-mesaj-gazetesi/2015-ocak-22/> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Mesaj Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-mesaj-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2011-eylul-23/> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-02-03/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-09-21/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-09-20/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-26/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.veryansintv.com/gazeteler-bugun-hangi-mansetlerle-cikti-25-eylul-2019-carsamba> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteler.org/yenisafak-gazetesi/2019-eylul-26/> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-09-27/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-09-23/yeni-safak-gazetesi-manseti> (erişim tarihi: 06.09.2021).

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-04-16/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2017-12-14/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-12-15/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-03-23/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-09/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-12-10/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-10-21/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2018-09-04/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2019-10-16/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Yeni Şafak Gazetesi, <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2020-04-11/yeni-safak-gazetesi-manseti>

Proje

Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGAP). Ankara.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Mustafa YILDIZ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Hadim Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Kamu Yönetimi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Yıldız, M. (2020). “Antalya’nın Kırcaami Bölgesinde Yaşanan Kentsel Dönüşüm Sorununa Antalya Şehir Plancıları Odası ve Bölge Sakinlerinin Bakışı.” 3.Uluslararası Antalya Kongresi, 2-4 Mart, Antalya.	